

ZARZĄDZENIE NR RO.90.2021
WÓJTA GMINY BRAŃSZCZYK
z dnia 31.08.2021 r.

w sprawie przeprowadzenia konsultacji społecznych odnośnie projektu
Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Brańszczyk na lata
2021 - 2025

Na podstawie art. 16b. Ust. 1 i art. 17 ust 1 pkt. 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej (Dz. U. z 2020 r. poz. 1876 ze zm.) w zw. z art. 5a ust. 1 i art. 30 ust. 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (Dz. U. 2021. poz. 1372) oraz w zw. z §1 ust. 1 i 2, § 2 ust. 1, § 3 ust. 1pkt 1, § 4 ust. 3 pkt. , § 6 ust 1 pkt. 2 i § 8 uchwały nr V.38.2019 Rady Gminy Brańszczyk z dnia 21 stycznia 2019 r. w sprawie o kreślenia zasad i trybu przeprowadzania konsultacji społecznych z mieszkańcami Gminy Brańszczyk, zarządzam co następuje:

§ 1

Postanawia się przeprowadzić konsultacje społeczne odnośnie projektu Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Brańszczyk na lata 2021-2025, określonych dalej jako „konsultacje społeczne”.

§ 2

1. Konsultacje Społeczne zostaną przeprowadzone w terminie od dnia 01 września 2021 r. do dnia 07 września 2021 r.
2. Obwieszczenie o przeprowadzeniu konsultacji społecznych zostanie wywieszone w okresie od dnia 01 września do 7 września 2021 r. na tablicy ogłoszeń w siedzibie Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Brańszczyku, na stronie internetowej Gminy Brańszczyk (www.samorząd.gov.pl) oraz na stronie biuletynu Informacji Publicznej Gminy Brańszczyk (bip.branszczyk.pl)
3. Konsultacje społeczne skierowane są do ogółu mieszkańców gminy Brańszczyk oraz do środowisk zawodowych działających w obszarze rozwiązywania problemów społecznych.
4. Pisemne uwagi i wnioski do Wójta Gminy Brańszczyk w sprawie konsultowanego tematu można składać od dnia 1 września 2021 r. do dnia 7 września 2021 r. do Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Brańszczyku (do skrzynki na korespondencję umiejscowioną przy wejściu do budynku) lub w drodze wiadomości e-mail przesłanej na adres: gops@branszczyk.pl
5. Z uwagi na ogłoszony i obowiązujący stan epidemii na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej zebrania konsultacyjne z przedstawicielami środowisk zawodowych nie będą

przeprowadzane. Konsultacje zostaną przeprowadzone w formie zgłaszania opinii i uwag na piśmie oraz za pośrednictwem poczty elektronicznej na adres: gops@branszczyk.pl

6. Ankiety konsultacyjne dla mieszkańców Gminy Brańszczyk będą dostępne do samodzielnego pobrania oraz wydruku na stronie internetowej Gminy Brańszczyk.

§ 3

1. Jednostką organizacyjną odpowiedzialną za przeprowadzenie konsultacji społecznych jest Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Brańszczyku
2. Wykonanie zarządzenia powierzam Kierownikowi Ośrodka Pomocy Społecznej w Brańszczyku.

§ 4

1. Projekt Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Brańszczyk na lata 2021 - 2025 stanowi załącznik nr 1 do niniejszego zarządzenia.
2. Ankieta konsultacyjna stanowi załącznik nr 2 do niniejszego zarządzenia.

§ 5

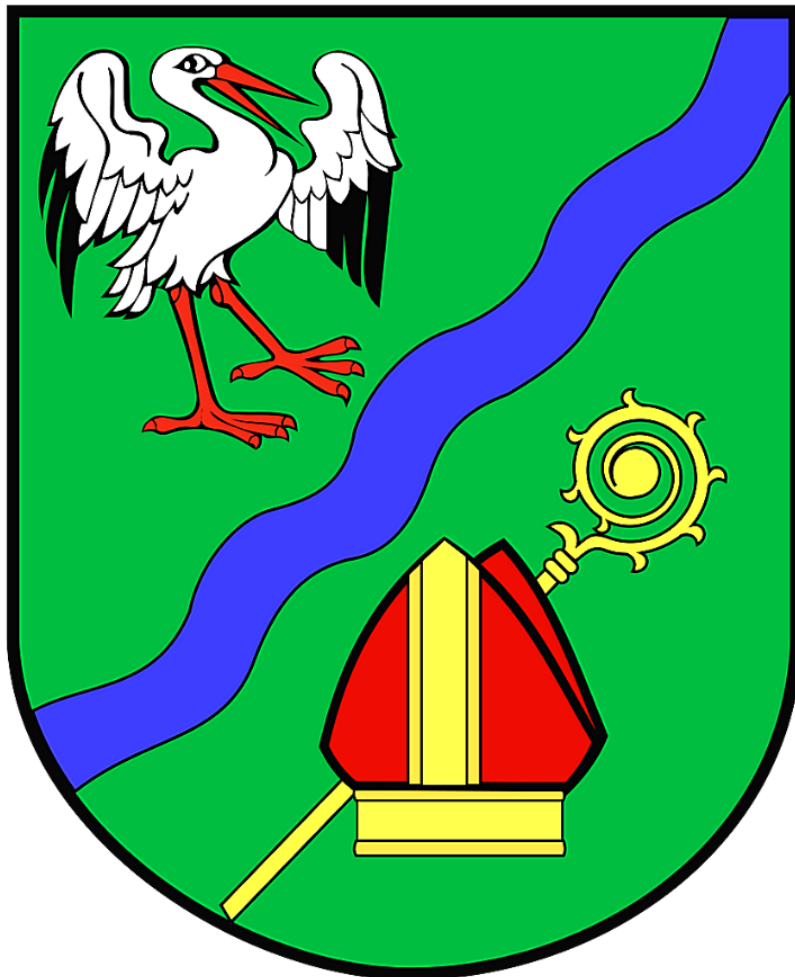
Zarządzenie wchodzi w życie z dniem podjęcia.

WÓJT
prof. dy hab. Wiesław Przytylski

Załącznik nr 1
do Zarządzenia Wójta Gminy Brańszczyk
nr RO.90.2021 z dnia 31.08.2021 r.

DIAGNOZA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH ORAZ STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH GMINY BRAŃSZCZYK NA LATA 2020-2025

OFICyna PROFILAKTYCZNA

SPIS TREŚCI

I.	WPROWADZENIE.....	5
1.	METODYKA OPRACOWYWANIA STRATEGII.....	6
2.	KONTEKST PLANOWANIA STRATEGICZNEGO	7
3.	UWARUNKOWANIA FORMALNE OPRACOWANIA STRATEGII.....	8
4.	SPÓJNOŚĆ Z DOKUMENTAMI STRATEGICZNYMI	11
5.	DIAGNOZA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH.....	13
II.	CHARAKTERYSTYKA GMINY BRAŃSZCZYK.....	22
1.	POŁOŻENIE	22
2.	SYTUACJA DEMOGRAFICZNA	23
3.	KAPITAŁ SPOŁECZNY I GOSPODARCZY.....	26
3.1.	<i>SYTUACJA GOSPODARCZA I FINANSE PUBLICZNE</i>	26
3.2.	<i>RYNEK PRACY</i>	30
3.3.	<i>WYCHOWANIE I EDUKACJA</i>	31
4.	GOSPODARKA MIESZKANIOWA I KOMUNALNA	36
5.	KULTURA, SPORT I REKREACJA	37
6.	OPIEKA ZDROWOTNA	41
7.	BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE.....	41
8.	POTENCJAŁ DO ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH	42
8.1.	<i>WSPÓŁPRACA Z ORGANIZACJAMI POZARZĄDOWYMI I STOWARZYSZENIAMI</i>	42
8.2.	<i>POMOC SPOŁECZNA</i>	44
8.3.	<i>ZASOBY INSTYTUCJONALNE W ZAKRESIE ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH</i>	51
III.	DIAGNOZA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH	52
1.	ANALIZA WYNIKÓW BADANIA PRZEPROWADZONYCH WŚRÓD DOROSŁYCH MIESZKAŃCÓW GMINY	52
1.1	<i>STRUKTURA BADANEJ PRÓBY</i>	52
1.2	<i>PROBLEM ALKOHOLOWY</i>	55
1.3	<i>PROBLEM NIKOTYNOWY</i>	60

1.4	PROBLEM NARKOTYKOWY.....	63
1.5	PROBLEM PRZEMOCY.....	67
1.6	DZIAŁANIA PROFILAKTYCZNE.....	74
1.7	HAZARD.....	79
1.8	RYNEK PRACY.....	81
1.9	UBÓSTWO I WYKLUCZENIE SPOŁECZNE	84
1.10	NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ.....	88
1.11	OSOBY STARSZE.....	89
1.11	BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE.....	91
2.	ANALIZA WYNIKÓW BADANIA PRZEPROWADZONEGO WŚRÓD UCZNIÓW	94
2.1	STRUKTURA BADANEJ PRÓBY.....	94
2.2	PROBLEM ALKOHOLOWY.....	95
2.3	PROBLEM NIKOTYNOWY.....	99
2.4	PROBLEM NARKOTYKOWY.....	103
2.5	PROBLEM PRZEMOCY.....	108
2.6	UCZESTNICTWO W GRACH HAZARDOWYCH	115
2.7	DZIAŁANIA PROFILAKTYCZNE.....	117
IV.	KIERUNKI ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH.....	120
1.	DZIEDZINY PLANOWANIA STRATEGICZNEGO.....	121
1.1.	WSPIERANIE RODZINY.....	121
1.2.	WSPARCIE OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH.....	128
1.3.	PROFILAKTYKA I ROZWIĄZYWANIE PROBLEMÓW UZALEŻNIEŃ OD SUBSTANCJI PSYCHOAKTYWNYCH ORAZ HAZARDU.....	134
1.4.	PRZECIWDZIAŁANIE PRZEMOCY W RODZINIE.....	159
1.5.	AKTYWNOŚĆ I INTEGRACJA SPOŁECZNA SENIORÓW.....	171
1.6.	PROMOCJA ZATRUDNIENIA, REINTEGRACJA ZAWODOWA I SPOŁECZNA OSÓB PODLEGAJĄCYCH WYKLUCZENIU SPOŁECZNEMU.....	178
1.7.	WSPARCIE OSÓB Z PROBLEMEM UBÓSTWA.....	187
1.8.	PROBLEM PRZESTĘPCZOŚCI.....	196
2.	ANALIZA SWOT.....	198
3.	MISJA I WIZJA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH.....	202
4.	ZAKŁADANE REZULTATY REALIZACJI STRATEGII	202

5. SYSTEM WDRAŻANIA STRATEGII.....	203
6. MONITORING	204
7. EWALUACJA	204
7.1. ZAKRES EWALUACJI.....	205
7.2. SPOSÓB EWALUACJI	205
7.3. NARZĘDZIA EWALUACJI.....	205
7.4. OKRES EWALUACJI.....	206
8. OCENA RYZYKA	206
V. WNIOSKI I PODSUMOWANIE.....	207
VI. BIBLIOGRAFIA	209
VII. SPIS RYSUNKÓW, WYKRESÓW I TABEL	210
1. SPIS RYSUNKÓW.....	210
2. SPIS TABEL	210
3. SPIS WYKRESÓW	212

Wykaz skrótów:

UG – Urząd Gminy

GOPS – Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej

NGO – (ang. non-government organization) – organizacja pozarządowa

PFRON – Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych

NFZ – Narodowy Fundusz Zdrowia

POZ – Podstawowa Opieka Zdrowotna

PUP – Powiatowy Urząd Pracy

GUS – Główny Urząd Statystyczny

GKRPA – Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych

GCKSiT – Gminne Centrum Kultury, Sportu i Turystyki

KBPN – Krajowe Biuro Do Spraw Przeciwdziałania Narkomanii

PARPA – Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych

ZI - Zespół Interdyscyplinarny

PP – Posterunek Policji

I. WPROWADZENIE

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Brańszczyk na lata 2021-2025¹ jest dokumentem definiującym najważniejsze kierunki interwencji w odniesieniu do problemów społecznych występujących na terenie Gminy. Wskazuje ona obszary problemowe, priorytetowe kierunki działań oraz wytyczne dla wdrażania planowanych zadań. W celu osiągnięcia rezultatów i celów Strategii, planowane do realizacji działania podlegają stałemu monitoringowi i okresowej ewaluacji.

Planowanie strategiczne zakłada myślenie długofalowe, skupione na dążeniu do realizacji określonego strategicznego celu działań – w obszarze rozwiązywania problemów społecznych, jest to przede wszystkim integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka, a w konsekwencji zachowanie lub podniesienie spójności społecznej w społeczności lokalnej.

Badania wskazują, iż „zarządzanie i rozwój przy pomocy konstruowania strategii jest skuteczną i wypróbowaną metodą zarówno w regionach, poszczególnych krajach i gminach. Wypróbowaną, czyli przyspieszającą osiągnięcie założonego celu lub celów”².

W Strategii uwzględniono zakres problematyki społecznej, który ma swoje źródło w regulacjach normatywnych. W przedstawionym kontekście planowaniem strategicznym objęto następujące dziedziny:

- wspieranie rodziny i systemu pieczy zastępczej,
- wsparcie osób niepełnosprawnych,
- zdrowie psychiczne,
- profilaktykę i rozwiązywanie problemów uzależnień od substancji psychoaktywnych oraz uzależnień behawioralnych,
- przeciwdziałanie przemocy w rodzinie,
- aktywność i integrację społeczną seniorów,
- promocję zatrudnienia, reintegrację zawodową i społeczną osób podlegających wykluczeniu społecznemu,

---

¹ Na potrzeby niniejszego opracowania dla występujących w tekście sformułowań „Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Brańszczyk na lata 2021-2024” stosowana będzie skrócona nazwa „Strategia”.

² Joanna Staręga-Piasek, *Metodologia strategicznego rozwiązywania problemów społecznych*, Warszawa 2013, s. 10.

- wsparcie osób z problemem ubóstwa,
- problem przestępczości.

Wyróżnione dziedziny nie mają charakteru rozłącznego – cechą charakterystyczną są wzajemne powiązania, zarówno w odniesieniu do obszaru funkcjonalnego, jak i na płaszczyźnie podmiotowej. Współwystępowanie u beneficjentów różnych problemów społecznych nakłada na realizatorów polityki społecznej konieczność uwzględniania adekwatnych instrumentów pomocowych. Świadomość przenikania się perspektyw problemowych nakazuje uznać, iż w rozwiązywanie problemów społecznych powinni zostać zaangażowani różni przedstawiciele społeczni – poza przedstawicielami sektora publicznego także przedstawiciele sektora pozarządowego oraz pozostali członkowie wspólnoty samorządowej gminy Brańszczyk.

Przy rozwiązywaniu problemów społecznych należy położyć nacisk na wykorzystanie dostępnych instrumentów o charakterze innowacyjnym, aktywizującym, w tym z zakresu ekonomii społecznej. Aby można było mówić o zaangażowaniu członków społeczności lokalnej w proces strategicznego rozwiązywania problemów społecznych, ich udział musi zostać uwzględniony na każdym etapie planowania strategicznego – począwszy od diagnozy, poprzez wybór kierunków priorytetowych, a skończywszy na opracowaniu planu wdrażania i monitorowania Strategii. Skuteczna strategia to taka, która jest konkretnym instrumentem kierowania i programowania działań społecznych. To zbiór reguł, które metodycznie stosowane pozwalają na efektywne działanie, urzeczywistniając jednocześnie sukces podejmowanych przedsięwzięć. Stanowią szansę na skuteczne budowanie i wykorzystanie potencjału w sferze instytucjonalnej i społecznej na rzecz kształtowania ładu społecznego.

1. METODYKA OPRACOWYWANIA STRATEGII

Obowiązek opracowania Strategii dla gminy i powiatu nakłada ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej³. Wskazuje ona podstawowe elementy Strategii, nie określając szczegółowych zasad dotyczących sposobu opracowania dokumentu. Ostateczną decyzję w tej sprawie pozostawiono samorządom.

---

³Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t.j. Dz.U. z 2019 r. poz. 1507 z późn. zm.).

W procesie opracowywania Strategii dla gminy Brańszczyk zastosowano podejście partycypacyjno-eksperckie. Zastosowanie podejścia partycypacyjnego wynika z wymagań stawianych przed samorządami oraz z dostrzegalnej przez przedstawicieli władzy samorządowej potrzeby, aby jak najpełniej angażować przedstawicieli lokalnych społeczności w podejmowanie decyzji.

Partycypacja społeczna, czyli uspołecznienie procesów decyzyjnych poprzez zwiększenie zaangażowania i roli obywateli, to efekt wdrażania konstytucyjnej zasady subsydiarności. Zasada ta ma fundamentalne znaczenie dla budowania współpracy i zapewnienia warunków udziału w życiu publicznym obywateli, najczęściej zrzeszonych w nieformalnych grupach społecznych lub działających w ramach organizacji pozarządowych.

2. KONTEKST PLANOWANIA STRATEGICZNEGO

Najważniejszym dokumentem strategicznym dla gminy Brańszczyk jest przyjęta przez Radę Gminy Uchwałą Nr X.43.15 z dnia 30 kwietnia 2015 *Strategia Rozwoju Gminy Brańszczyk*. Jest ona dokumentem określającym podstawowe kierunki rozwoju społeczno-gospodarczego Gminy w dłuższej perspektywie czasowej. Strategia Rozwoju określa najogólniejsze wizje Gminy w przyszłości – pożądaną obraz do którego zmierza. Zasadniczym celem tego dokumentu jest zapewnienie możliwie najwyższej jakości życia mieszkańców. Założeniem strategii jest analizowanie uwarunkowań w jakich dany obszar funkcjonuje i adekwatnie do nich aktualizowanie założeń rozwoju oraz formułowanie zarówno celów krótkoterminowych jak i długookresowych.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych uwzględnia nadrzędną rolę Strategii Rozwoju Gminy Brańszczyk na lata 2015-2020.

Kluczowe jej elementy wpisują się zarówno w obowiązujące kierunki polityki w sferze społecznej zawarte w obowiązującej Strategii Rozwoju Gminy, jak i kluczowe założenia wypracowywane w toku prowadzonej jej aktualizacji.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych jest dokumentem o charakterze polityki, wskazującym podstawowe cele i kierunki działań oraz programy funkcjonujące, bądź opracowywane w dziedzinach planowania Strategii, będące średniookresowymi planami

wykonawczymi, skonkretyzowanymi do poziomu zadań i działań, ich kosztów oraz harmonogramów realizacji.

3. UWARUNKOWANIA FORMALNE OPRACOWANIA STRATEGII

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Brańszczyk na lata 2021-2025, podobnie jak inne dokumenty strategiczne przygotowywane na różnych szczeblach administracji publicznej, jest dokumentem uwarunkowanym prawnie. Obowiązek jej opracowania wynika z: ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz. U. z 2020 roku, poz. 920), ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2021 r., poz. 735), art. 17 ust. 1 pkt 1 i art. 19 pkt 1, w powiązaniu z art. 16 b., ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t.j. Dz.U. z 2020 r. poz. 1876 z późn. zm.), które w ramach zadań własnych gminy i zadań własnych powiatu przewidują „opracowanie i realizację Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka” - dla gminy oraz opracowanie i realizacja Powiatowej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych, ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, wspierania osób niepełnosprawnych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka po konsultacji z właściwymi terytorialnie gminami⁴ - na poziomie powiatu.

Na treść Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych obok wyżej cytowanej ustawy o pomocy społecznej mają również wpływ inne akty prawne. Należą do nich:

1. ustawa z dnia 21 czerwca 2001 r. o dodatkach mieszkaniowych (Dz. U. z 2019 r. poz. 2133),
2. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. z 2009 r. poz. 946),
3. ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2020 r. poz. 821 z późn.zm.),
4. ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2020 r. poz. 426 z późn. zm.),

---

⁴ Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t.j. Dz.U. z 2019 r. poz. 1507 z późn. zm.).

5. ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (Dz. U. z 2020 r. poz. 685),
6. ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2019 r. poz. 2277),
7. ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz. U. z 2020 r. poz. 322),
8. ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2020 r. poz. 218 z późn. zm.),
9. ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. z 2020 r. poz. 278 z późn. zm.),
10. ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym (Dz. U. z 2020 r. poz. 176),
11. ustawa z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych (Dz. U. z 2020 r. poz. 875),
12. ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2020 r. poz. 1057),
13. ustawa z dnia 13 listopada 2003 r. o dochodach jednostek samorządu terytorialnego (Dz. U. z 2020 r. poz. 23 z późn. zm.),
14. ustawa z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach (Dz. U. z 2020 r. poz. 35),
15. ustawa z dnia 9 listopada 2000 r. o repatriacji (Dz. U. z 2019 r. poz. 1472),
16. ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 2020 r. poz. 322),
17. ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. z 2020 r. poz. 111),
18. ustawa z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (Dz. U. z 2020 r. poz. 808 z późn. zm.),
19. ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2020 r. poz. 288 z późn. zm.),
20. ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. z 2019 r. poz. 2086),
21. ustawa z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2020 r. poz. 53 z późn. zm.),
22. ustawa z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 2020 r. poz. 266 z późn. zm.),

23. ustawa z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego (Dz. U. z 2020 r. poz. 256 z późn. zm.),
24. ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości (Dz. U. z 2020 r. poz. 568),
25. ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz. U. z 2020 r. poz. 284 z późn. zm.),
26. ustawa z dnia 21 czerwca 2001 r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie Gminy i o zmianie Kodeksu Cywilnego (Dz. U. z 2020 r. poz. 611),
27. ustawa z dnia 8 grudnia 2006 r. o finansowym wsparciu tworzenia mieszkalnych na wynajem, mieszkań chronionych, noclegowni, schronisk dla bezdomnych, ogrzewalni i tymczasowych pomieszczeń (Dz. U. z 2020 r. poz. 508),
28. ustawa z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz. U. z 2020 r. poz. 695 z późn. zm.),
29. ustawa z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich (Dz. U. z 2018 r. poz. 969),
30. ustawa z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej (Dz. U. z 2020 r. poz. 295 z późn. zm.),
31. ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2020 r. poz. 1327),
32. ustawa z dnia 11 lipca 2014 r. o zasadach realizacji programów w zakresie polityki spójności finansowych w perspektywie finansowej 2014-2020 (Dz. U. z 2020 r. poz. 818),
33. uchwała Nr 140 Rady Ministrów z dnia 15 października 2018 r. w sprawie ustanowienia wieloletniego programu rządowego programu „Posiłek w szkole i w domu” na lata 2019 – 2023,
34. ustawa z dnia 5 grudnia 2014 r. o Karcie Dużej Rodziny (Dz. U. z 2020 r. poz. 1348),
35. ustawa z dnia 4 listopada 2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem” (Dz. U. z 2020 r. poz. 1329),
36. ustawa z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci (Dz. U. z 2019 r. poz. 2407),
37. rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 30 maja 2018 r. w sprawie szczegółowych warunków realizacji rządowego programu „Dobry start” (Dz. U. z 2018 r. poz. 1061),
38. ustawa z dnia 10 kwietnia 1997 r. Prawo energetyczne (Dz. U. z 2020 r. poz. 833 z późn. zm.).

4. SPÓJNOŚĆ Z DOKUMENTAMI STRATEGICZNYMI

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Brańszczyk na lata 2021-2025, jak już wspomniano wcześniej, konstruowana jest zgodnie z logiką kaskadowego układu strategii i programów. Celem takiej konstrukcji jest uspoźnienie podejścia do procesu programowania, zarówno w odniesieniu do relacji strategii z programami szerszego zasięgu jak i konstruowanymi w jej ramach programami.

W praktyce oznacza to, że długo i średniookresowe programy operacyjne i strategiczne na poziomie krajowym są planami wykonawczymi dla polityk formułowanych na poziomie Unii Europejskiej. Z kolei na poziomie lokalnym programy operacyjne i strategie rozwoju stanowią głównie długo i średniookresowe plany wykonawcze dla polityk formułowanych na poziomie krajowym. Zachowanie spójności niesie ze sobą również korzyści związane z możliwością aplikowania o środki pomocowe z funduszy UE.

W opisywanym zakresie, Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Brańszczyk wpisuje się w elementy polityki spójności Unii Europejskiej, która ma wspierać rozwój inteligentny, zrównoważony i sprzyjający włączeniu społecznemu. Jest to jeden z głównych priorytetów Strategii „Europa 2020”, która zastąpiła „Strategię Lizbońską”. Rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu koncentruje się na zwiększeniu aktywności zawodowej społeczeństw UE, podnoszeniu kwalifikacji obywateli oraz walce z ubóstwem.

W powyższe cele wpisuje się siedem projektów przewodnich (zwanym także inicjatywami flagowymi) oraz 10 Zintegrowanych Wytycznych dla polityki gospodarczej i zatrudnienia państw członkowskich. Projekty przewodnie składają się z działań realizowanych zarówno na poziomie unijnym jak i krajowym, należą do nich m. in.: „Program na rzecz nowych umiejętności i zatrudnienia” oraz „Europejski program walki z ubóstwem”.

Na poziomie krajowym Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Brańszczyk wpisuje się w dokumenty strategiczne, które powstawały w okresie finalizacji prac nad strategią „Europa 2020”. Wspólną podstawę dla krajowych dokumentów strategicznych stanowi raport „POLSKA 2030. Wyzwania rozwojowe”, w którym wskazane zostały wyzwania rozwojowe stojące przed Polską w perspektywie do 2030 roku.

Wśród wyzwań tych wymieniono m. in: sytuację demograficzną, wysoką aktywność zawodową, poprawę spójności społecznej oraz wzrost kapitału społecznego Polski.

W kontekście objętych procesem planowania strategicznego dziedzin Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Brańszczyk najważniejszym programem na poziomie krajowym jest „Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020”. Program uwzględnia długofalowe wyzwania związane z globalizacją, rozwojem ekonomicznym, jakością polityk publicznych, zjawiskami demograficznymi, czy inwestycjami w kapitał ludzki.

Z kolei na poziomie regionalnym najważniejszymi dokumentami są: Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego 2020 wraz z Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Mazowieckiego na lata 2014-2020.

Programowa zgodność Strategii z:

- Programem Operacyjnym Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020,
- Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Mazowieckiego na lata 2014-2020,

stwarza szansę na uruchomienie montażu finansowego dla realizacji projektów, które stanowią rozwinięcie zadań opisanych w części operacyjnej Strategii.

Wśród ważnych instrumentów finansowania projektów należy wymienić Zintegrowane Inwestycje Terytorialne (ZIT), jako zupełnie nowe narzędzie zaproponowane przez Komisję Europejską, przy pomocy którego partnerskie jednostki samorządu terytorialnego mogą realizować wspólne przedsięwzięcia.

5. DIAGNOZA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH

Punktem wyjścia wszelkiej interwencji socjalnej jest diagnoza, będąca niezbędnym elementem poprawnie zaplanowanego procesu zmian. Pomaga ona zidentyfikować negatywne, nieakceptowane zjawiska, a także niezaspokojone potrzeby i oczekiwania mieszkańców.

Termin „diagnoza społeczna” używany jest w szerokim i węższym znaczeniu. W szerokim znaczeniu diagnozą społeczną są społeczne badania, w których zbiera się dane szczegółowe, porządkuje je i interpretuje w celu udzielenia odpowiedzi na pytania: „*Jak jest? Co to jest? Dlaczego tak jest?*”. Celem takiej diagnozy jest poznanie problemów, a przedmiotem są różne zjawiska społeczne. O diagnozie społecznej w węższym znaczeniu mówimy, gdy badania dotyczą rozpoznawania zdarzeń i sytuacji społecznych ze względu na ich dotkliwość i potrzebę zmian. Zgodnie z tą definicją, przedmiotem badania są zdarzenia i sytuacje społecznie dotkliwe, celem – zmiana społeczna, efektem zaś – przede wszystkim wnioski i zalecenia dla praktyki ⁵. Diagnozę społeczną przeprowadza się w celu:

- identyfikacji przyczyn wywołujących sytuacje problemowe,
- identyfikacji wzajemnych związków pomiędzy problemami i kwestiami społecznymi,
- identyfikacji skali problemów społecznych w danym układzie administracyjnym,
- identyfikacji regionalnych, lokalnych uwarunkowań problemów społecznych,
- analizy podejmowanych działań zmierzających do rozwiązania sytuacji problemowej lub jej złagodzenia,
- analizy proponowanych rozwiązań przez politykę społeczną regionu.

Rzetelnie przeprowadzona diagnoza jest fundamentem do planowania różnych programów rozwiązywania problemów społecznych. Wiedza, którą dostarcza nam diagnoza pozwala na odpowiednią alokację zasobów w polecane programy. Dlatego jakość wykonanej diagnozy jest znacząca dla tworzenia właściwych i adekwatnych działań w społeczeństwie.

---

⁵ Szatur – Jaworska B., *Diagnoza i diagnozowanie w polityce społecznej*, s. 109.

Można wyróżnić kilka typów diagnozy społecznej, które zostały przedstawione poniżej.

Rysunek 1. Typy diagnozy społecznej

DIAGNOZA KLASYFIKACYJNA	<ul style="list-style-type: none"> Przyporządkowuje obserwowane zjawiska i cechy szerszym klasom społecznym, odpowiada na pytanie: z jakiego typu problemem mamy do czynienia.
DIAGNOZA GENETYCZNA	<ul style="list-style-type: none"> Poszukuje przyczyn danego stanu rzeczy.
DIAGNOZA ZNACZENIA	<ul style="list-style-type: none"> Określa wpływ badanych zjawisk na funkcjonowanie całego systemu.
DIAGNOZA FAZY	<ul style="list-style-type: none"> Służy ustaleniu etapu badanego procesu oraz określeniu jego dynamiki.
DIAGNOZA PROGNOSTYCZNA	<ul style="list-style-type: none"> Służy przewidywaniu dalszych zmian badanego stanu rzeczy.

Źródło: Szatur – Jaworska B., Diagnoza i diagnozowanie w polityce społecznej

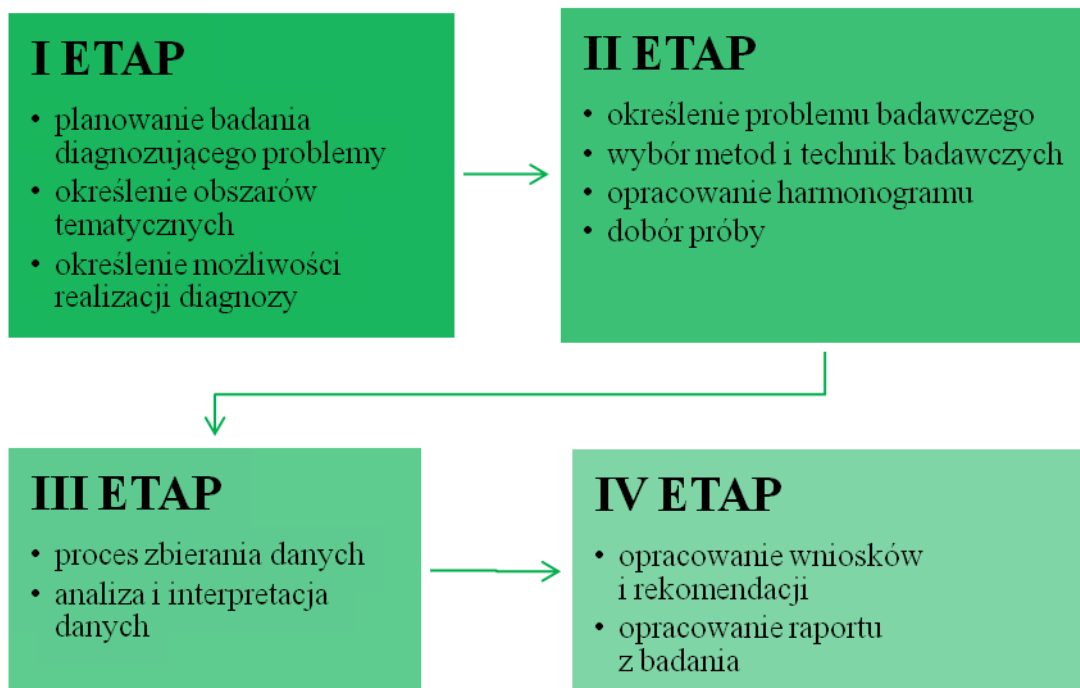
METODOLOGIA BADAŃ WŁASNYCH

Niniejsza diagnoza realizowana na zlecenie Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Brańszczyku ma na celu ukazanie skali różnych problemów społecznych występujących wśród mieszkańców Gminy Brańszczyk. Zakres działań badawczych odnosił się do zidentyfikowania następujących kwestii:

- zidentyfikowania problemów występujących wśród dzieci, młodzieży i dorosłych mieszkańców Gminy,
- zidentyfikowania przyczyn lub czynników wywołujących sytuacje problemowe,
- określenia skali oraz zakresu występujących problemów,
- pokazania rozwiązań mających na celu wyjaśnienie sytuacji problemowej lub złagodzenie jej skutków.

Przeprowadzone badanie diagnozujące problemy społeczne składało się z kilku etapów, które zostały przedstawione poniżej.

Rysunek 2. Etap badania

PROBLEMATYKA BADANIA

Poniżej zaprezentowane zostały problemy społeczne, do których odnosił się zakres prac badawczych.

PROBLEM ALKOHOLOWY (ALKOHOLIZM) – według WHO to „wszelki sposób picia, który wykracza poza miarę tradycyjnego i zwyczajowego spożycia albo poza ramy obyczajowego, przyjętego w całej społeczności, picia towarzyskiego bez względu na czynniki, które do tego prowadzą”⁶. Alkoholizm ściśle wiąże się z negatywnymi zjawiskami społecznymi takimi jak: bezrobocie, przemoc, ubóstwo, czy zachowania kryminalne. Problem alkoholowy wśród współczesnych społeczeństw jest problemem o bardzo szerokim zasięgu, w związku z tym tej kwestii poświęcono najwięcej miejsca w poniższej diagnozie.

PROBLEM NARKOTYKOWY (NARKOMANIA) – według ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii, narkomania to: „stałe lub okresowe używanie w celach niemedycznych środków odurzających, substancji psychotropowych, środków zastępczych lub nowych substancji psychoaktywnych, w wyniku czego może powstać

⁶ Pilch T., *Encyklopedia pedagogiczna XXI wieku*, str. 92.

lub powstało uzależnienie od nich”⁷. W niniejszym raporcie zwrócono uwagę przede wszystkim na następujące kwestie związane z owym zjawiskiem: rozpowszechnienie i dostępność narkotyków oraz dopalaczy, a także skala zjawiska wśród dorosłych mieszkańców oraz dzieci i młodzieży szkolnej na terenie Gminy.

PROBLEM NIKOTYNOWY (NIKOTYNIZM) – jest zjawiskiem, które polega na regularnym zażywaniu tytoniu, w skład którego wchodzi nikotyna – silna trucizna oraz szereg innych substancji, które wykazują negatywny wpływ na nasz organizm. Nikotynizm jest uzależnieniem fizycznym i psychicznym. Został szczegółowo opisany w Międzynarodowej Klasyfikacji Chorób i Problemów Zdrowotnych ICD 10. Niniejsza diagnoza ma na celu ukazanie skali uzależnienia, dostępności papierosów dla uczniów na terenie Gminy, a także skali problemu wśród dorosłych mieszkańców oraz dzieci i młodzieży.

UZALEŻNIENIA BEHAWIORALNE – Amerykańskie Towarzystwo Psychiatryczne formalnie potwierdziło istnienie uzależnień/nałogów behawioralnych w maju 2013 poprzez opublikowanie piątej rewizji klasyfikacji DSM i włączenie zaburzenia uprawiania hazardu do kategorii zaburzeń i nałogów.

PROBLEM PRZEMOCY W RODZINIE – przemoc jest intencjonalnymi i zamierzonym działaniem człowieka, które ma na celu kontrolowanie i podporządkowanie ofiary. Definicja przemocy w rodzinie wg ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie mówi, że: „Przemoc w rodzinie należy rozumieć jako jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa albo dobra osobiste osób najbliższych lub innych osób wspólnie zamieszkujących lub gospodarujących, w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą”.

⁷ Ustawa z dnia 29 lipca 2005 o przeciwdziałaniu narkomanii (t.j. Dz.U. z 2019 r. poz. 852).

PROBLEM PRZEMOCY RÓWIEŚNICZEJ – WHO określa przemoc jako „użycie z rozmysłem siły lub groźenie nią, przeciw sobie, innej osobie, grupie lub społeczności, co prowadzi do zranienia, śmierci, lub szkody psychicznej, a także do zaburzeń rozwojowych i upośledzenia społecznego”⁸. Nowym problemem, który pojawia się coraz częściej wśród polskich uczniów to zjawisko cyberbullyingu lub inaczej mówiąc cyberprzemocy. Poniższa tabela przedstawia różne sposoby rozumienia cech charakterystycznych dla systematycznej przemocy rówieśniczej w szkole i jej cyfrowego odpowiednika.

CYBERPRZEMOC (cybermobbing, cyberbullying, agresja elektroniczna, elektroniczna przemoc rówieśnicza) – stosowanie przemocy poprzez: prześladowanie, zastraszanie, nękanie, wyśmiewanie innych osób z wykorzystaniem Internetu i narzędzi typu elektronicznego takich jak: SMS, e-mail, witryny internetowe, fora dyskusyjne w Internecie, portale społecznościowe i inne.

RYNEK PRACY – bezrobotny to osoba niezatrudniona i nie wykonująca innej pracy zarobkowej zdolna i gotowa do podjęcia zatrudnienia w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującego w danym zawodzie lub służbie, nie ucząca się w szkole w systemie dziennym, zarejestrowana we właściwym dla miejsca zameldowania rejonowym urzędzie pracy. Bezrobocie ściśle wiąże się z innymi poważnymi kwestiami społecznymi np. alkoholizmem, ubóstwem czy obniżeniem standardu życia całej rodziny, stąd poświęciliśmy część naszej diagnozy na ten jakże ważny temat.

NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ – do głównych problemów osób niepełnosprawnych należałoby zaliczyć niski poziom aktywności zawodowej, problemy z utrzymaniem z utrzymaniem zdobytego zatrudnienia, izolację społeczną, która jest konsekwencją braku samodzielności i konieczności pomocy innych osób, a także bariery architektoniczne, transportowe, które utrudniają poruszanie się. Według Narodowego Spisu Powszechnego z 2011 roku, w Polsce było 3 457 tys. osób z potwierdzeniem prawnym niepełnosprawności.

UBÓSTWO I WYKLUCZENIE SPOŁECZNE – wykluczenie społeczne i ubóstwo to ważne problemy współczesnego świata. Wykluczenie społeczne jest powiązane w sposób

⁸ *Przemoc i agresja w szkołach w Europie – sposoby przeciwdziałania*, Polskie Biuro Eurydice, Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji, Warszawa 2007.

istotny z występowaniem ubóstwa. choć nie jest z nim równoznaczne. Osoby wykluczone nie muszą być ubogie, natomiast osoby ubogie nie muszą być wykluczone.

OSOBY STARSZE – według klasyfikacji Światowej Organizacji Zdrowia wyodrębnia się cztery etapy procesu starzenia się: wiek przedstarczy od 45 do 59, wiek starzenia się od 60 do 74 lat, wiek starczy od 75 do 89 lat oraz długowieczność – co najmniej 90 lat⁹. Do głównych problemów seniorów można zaliczyć: ubóstwo, wykluczenie społeczne, choroby, ograniczenie sprawności fizycznej i umysłowej, utrudniony dostęp do leczenia i rehabilitacji, różne utrudnienia architektoniczne, czy niski dostęp do technologii.

BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE – jest to ogół warunków i instytucji chroniących życie, zdrowie, mienie obywateli oraz majątek ogólnonarodowy, ustrój i suwerenność państwa przed zjawiskami groźnymi dla ładu prawnego. Bezpieczeństwo publiczne umożliwia sprawne funkcjonowanie społeczeństwa.

WYBÓR METOD I TECHNIK BADAWCZYCH

Istotą badania było poznanie opinii oraz postaw mieszkańców Gminy Brańszczyk na temat problemu alkoholowego, nikotynowego, narkotykowego, przemocy domowej, rówieśniczej, cyberprzemocy, hazardu, profilaktyki, rynku pracy, ubóstwa, wykluczenia społecznego, niepełnosprawności, osób starszych, wsparcia rodzin oraz problemów przestrzenno-funkcjonalnych. W tym celu zdecydowano się na przeprowadzenie komplementarnych badań, zrealizowanych wśród dwóch grup społecznych: dorosłych mieszkańców Gminy Brańszczyk oraz uczniów. Każda grupa respondentów wniosła coś nowego względem badanych zagadnień i pozwoliła na ich lepszą diagnozę oraz głębsze zrozumienie.

Przez metodę badawczą rozumie się na ogół system założeń i reguł pozwalających na takie uporządkowanie praktycznej lub teoretycznej działalności, aby można było osiągnąć cel, do jakiego się świadomie zmierza¹⁰. Wyróżnia się metody ilościowe i jakościowe. Zarówno jedne, jak i drugie są użyteczne w prowadzeniu badań socjologicznych. Wszystko zależy od tego jakich danych potrzebujemy. Badacze jakościowi szukają odpowiedzi na pytania „jak?”, „dlaczego?”, skupiając się na pojedynczych jednostkach lub

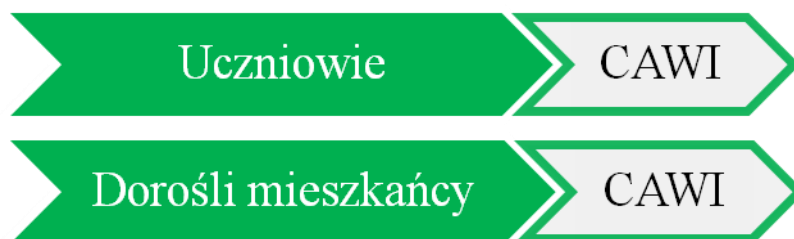
⁹ M. Muszaliak, M. Biercewicz, *Problemy opiekuńcze u osób w starszym wieku*, s. 132.

¹⁰ Sztumski J., *Wstęp do metod i technik badań społecznych*, s. 60.

małych grupach. Badania te mają na celu zrozumienie głębszych przyczyn zachowań ludzi. Z racji tego, że obejmują niewielką liczbę badanych, wyników nie można uogólniać do całej populacji. Metody badań ilościowych posługują się głównie liczbami i odpowiadają na pytania “ile?” i “jak często?”. Ten typ badań przeprowadzany jest na większą skalę, niż w metodach jakościowych, a jego wyniki można przekładać na populację¹¹.

Badania wśród wszystkich grup zostały wykonane zgodnie z metodologią ilościową. W przypadku uczniów oraz dorosłych mieszkańców zastosowano badanie ankietowe za pomocą techniki CAWI (*Computer Assisted Web Interviews*). Technika ta polega na przeprowadzeniu ankiety, która jest dostępna online. Pozwala ona na anonimowość, dzięki czemu osoby biorące udział w badaniu czują się swobodnie. Przed przystąpieniem do ankietowania uczniów, za każdym razem uzyskiwano zgodę dyrekcji placówki szkolnej na przeprowadzenie badania, udzielano informację o całkowitej anonimowości oraz o zasadach wypełniania kwestionariuszy, by zminimalizować ryzyko występowania braków danych.

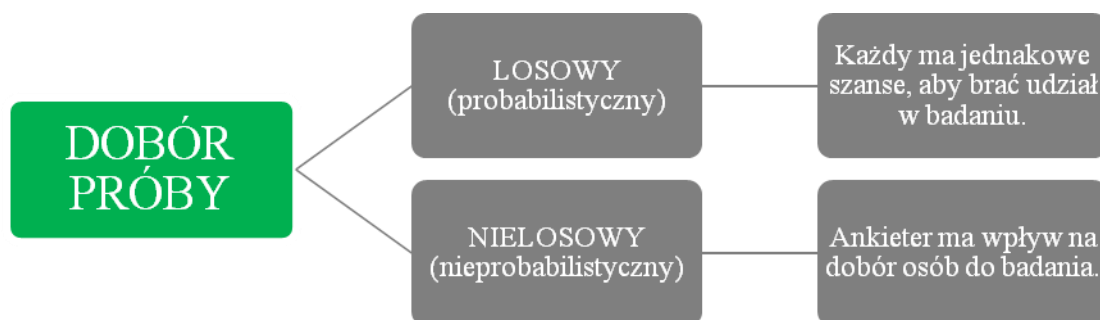

DOBÓR PRÓBY

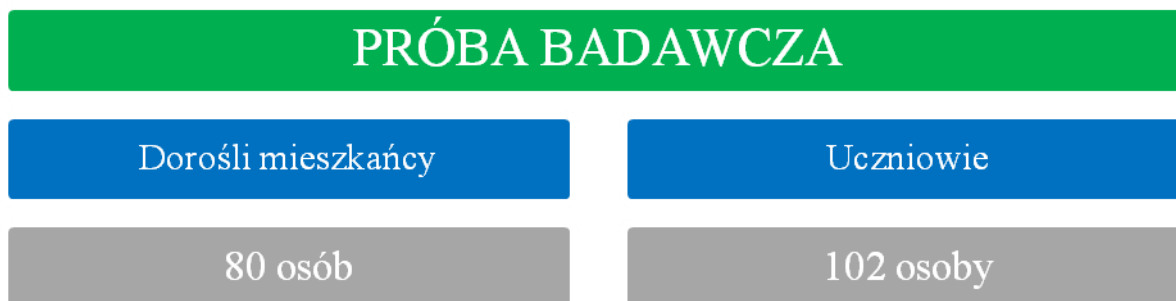
Najczęściej badana przez nas zbiorowość jest zbyt liczna, aby zbadać jej wszystkich członków, dlatego wybiera się jej reprezentację. Występują dwa typy doboru próby: losowy i nielosowy. Podejmując decyzję o wyborze doboru próby, powinniśmy kierować się tym, jaki jest cel naszych badań. Wykorzystany w diagnozie losowy dobór próby umożliwił pogłębienie badanych zjawisk związanych bezpośrednio z zagrożeniami społecznymi na terenie Gminy oraz uzyskanie informacji i opinii z różnych środowisk.

¹¹Przewłocka J., *CAWI- specyfika, wykorzystanie, perspektywa rozwoju*, s. 97.

Rysunek 3. Dobór próby badawczej

Badania zostały przeprowadzane od czerwca do lipca 2020 roku i wzięło w nich udział łącznie 182 osoby. Poniższa tabela przedstawia szczegółową strukturę próby badawczej.

Rysunek 4. Struktura próby badawczej

NARZĘDZIA BADAWCZE

Badacze, którzy zajmują się tworzeniem narzędzi badawczych rozróżniają dwa typy kwestionariusza:

- kwestionariusz ankiety, czyli gotowy formularz z pytaniami skierowanymi do respondentów; to właśnie ten typ kwestionariusza wykorzystywany jest przez naszą firmę w prowadzonych badaniach,
- kwestionariusz wywiadu składa się ze schematu pytań zadawanych przez ankietera, który wcześniej ma zaplanowaną ich formę i kolejność.

Kwestionariusz ankiety można podzielić na 3 części:

1. część adresowo-tytułowa - umieszcza się ją na pierwszej stronie naszej ankiety, gdzie wyszczególnione są takie kwestie jak: nazwa ośrodka badawczego, tytuł kwestionariusza oraz szczegółowe instrukcje dla naszego respondenta,
2. część merytoryczna - zawarte są w niej nasze pytania dotyczące zagadnienia, które badamy,

3. część metryczkowa - zawarte są w niej dane dotyczące respondenta, są to np. płeć, wykształcenie, stan cywilny, przedział wiekowy lub miejsce zamieszkania; informacje te pozwalają na korelacje z innymi pytaniami zawartymi w ankiecie.

Kwestionariusz ankiety użyty do zebrania danych miał podobną konstrukcję niezależnie od badanej grupy. Składał się z pytań zamkniętych jednego lub wielokrotnego wyboru. Ze względu na specyfikę poszczególnych grup dokonano spersonalizowania pytań, dostosowując ich charakter do profilu respondenta.

Wyniki przedstawione w raporcie mają charakter procentowy. Ewentualne dysproporcje związane są z zaokrągleniem do liczb całkowitych (maksymalnie +/- 3%).

ETYKA PROWADZONYCH BADAŃ

Podczas prowadzenia badań społecznych wyróżnia się kilka podstawowych reguł, jakimi powinien kierować się badacz, aby nasze badania były prowadzone w sposób etyczny. Wśród nich wymienia się między innymi:

- świadomą zgodę respondenta, który ma pełną wiedzę, co do charakteru swojego uczestnictwa w badaniu,
- unikanie wprowadzania w błąd respondentów,
- zagwarantowanie badanym poufności oraz uszanowania ich prywatności,
- niedopuszczenie do sytuacji celowych pominięć i manipulacji w trakcie zbierania i analizy danych,
- podmiotowe traktowanie badanych osób,
- nieszkodzenie w żaden sposób badanym,
- jasne i precyzyjne informowanie badanych o korzyściach i obciążeniach¹².

Badane przez nas osoby wypełniały ankietę samodzielnie, co ma niebagatelną rolę w badaniu postaw i opinii względem delikatnych kwestii. Za każdym razem przed przystąpieniem do badania, uczestnicy zostawali informowani o pełnej anonimowości badania, został wyjaśniony cel oraz instrukcja wypełniania arkusza ankiety, co sprawiło, że nasze badania prowadzone są w sposób etyczny.

¹² Babbie E., *Badania społeczne w praktyce*, s. 515-519.

II. CHARAKTERYSTYKA GMINY BRAŃSZCZYK

1. POŁOŻENIE

Gmina Brańszczyk to gmina wiejska położona w województwie mazowieckim, w powiecie wyszkowskim. Sąsiaduje ona z następującymi gminami: Długosiodło, Rząśnik, Wyszków, Brok, Łochów, Ostrów Mazowiecka, Sadowne. Rozpatrując położenie Gminy pod względem geograficznym znajduje się ona w Nizinie Mazowieckiej, w Dolinie Dolnego Bugu.

Rysunek 5. Położenie gminy Brańszczyk na mapie Polski

Źródło: <https://www.google.com/maps/>

Gmina Brańszczyk zlokalizowana jest w pobliżu drogi krajowej nr 8 przy trasie Warszawa–Białystok, dającej również możliwość szybkiego dojazdu do Olsztyna i Suwałk. Jest oddalona o 60 km od stolicy kraju i województwa - Warszawy oraz o 12 km od Wyszkowa będącego stolicą powiatu.

Administracyjnie składa się ona z 22 sołectw: Białebloto-Kobyła, Białebloto-Kurza, Białebloto-Stara Wieś, Brańszczyk, Budykierz, Dalekie-Tartak, Dudowizna, Knurowiec, Niemiry, Nowa Wieś, Nowe Budy, Nowy Brańszczyk, Ojcowizna, Poręba-Kocęby, Poręba Średnia, Przyjmy, Stare Budy, Trzcianka, Tuchlin, Turzyn, Udrzyn i Udrzynek.

Gmina obejmuje powierzchnię 166,5 km², co stanowi 19,1% powierzchni powiatu wyszkowskiego. Według danych z 2002 roku 46% powierzchni Gminy zajmują użytki rolne, natomiast 46% - użytki leśne. Poniżej przedstawione zostało położenie Gminy na mapie powiatu wyszkowskiego.

Rysunek 6. Położenie gminy Brańszczyk na terenie powiatu wyszkowskiego

Źródło: https://www.osp.org.pl/hosting/katalog.php?id_w=8&id_p=188&id_g=1496

2. SYTUACJA DEMOGRAFICZNA

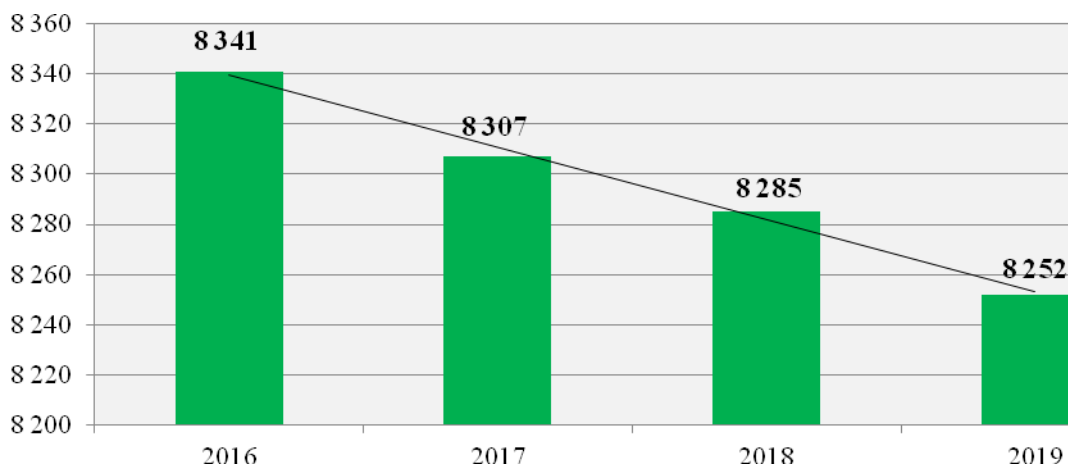
Struktura demograficzna, będąca rezultatem procesów demograficznych w przeszłości, determinuje kształtowanie się zjawisk demograficznych i społecznych w przyszłości. Rozpoznanie istotnych cech, zjawisk i procesów społecznych jest także kontekstem dla weryfikacji kierunków dotychczasowych działań na rzecz rozwiązywania problemów społecznych, a co za tym idzie umożliwia wnioskowanie dotyczące wymaganych w tym zakresie zmian, zarówno w odniesieniu do skali interwencji, jak i jej rodzaju.

Gminę Brańszczyk zamieszkuje 8 252 osoby (stan na 31.12.2019 roku). W stosunku do roku 2016, liczba mieszkańców zmalała, jednak wartość spadkowa kształtuje się na poziomie zaledwie 1%. Na przestrzeni ostatnich lat dostrzegalny jest trend spadkowy

w tym zakresie. Liczba mieszkańców Gminy na przestrzeni lat 2016-2019 zaprezentowana została na poniższym wykresie.

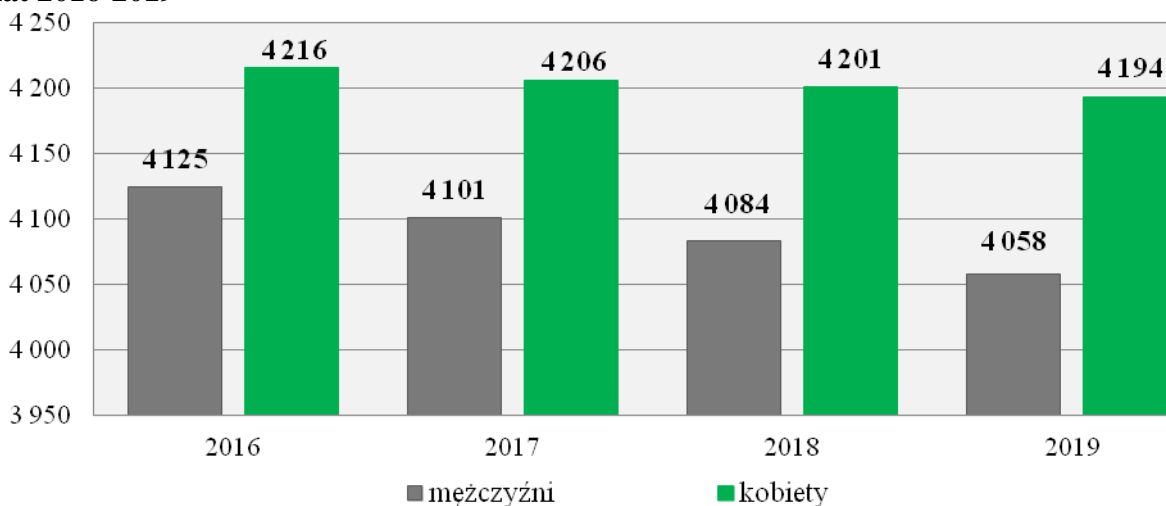
Wykres 1. Liczba mieszkańców gminy Brańszczyk w latach 2016-2019

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl/>

Liczba mężczyzn zamieszkujących gminę Brańszczyk jest mniejsza niż liczba kobiet - kobiety stanowią 50,8% ogólnej liczby ludności (4 194 kobiety), natomiast mężczyźni 49,2% (4 058 mężczyzn). Współczynnik feminizacji w Gminie wynosi 103, co oznacza, że na każdych 100 mężczyzn przypadają 103 kobiety.

Wykres 2. Liczba kobiet i mężczyzn zamieszkujących gminę Brańszczyk na przestrzeni lat 2016-2019

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl/>

Mieszkańcy gminy Brańszczyk zawarli w 2019 roku 36 małżeństw co oznacza, że na 1000 mieszkańców zostały zawarte 4,4 małżeństwa. W porównaniu do całej Polski (4,8) oraz

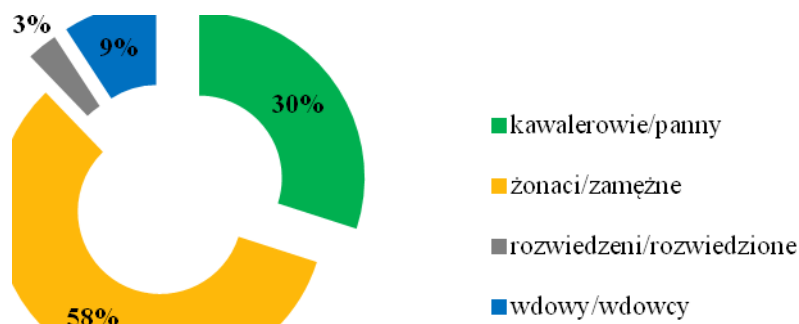

województwa mazowieckiego (4,9) jest to znacznie mniejsza wartość. W tym samym czasie odnotowano 1,3 rozwodów przypadających na 1000 mieszkańców.

Stan cywilny mieszkańców Gminy według danych znajdujących się w Narodowym Spisie Powszechnym z 2011 roku przedstawia się następująco:

- 29,9% mieszkańców jest stanu wolnego,
- 57,7% żyje w małżeństwie,
- 3,1% mieszkańców jest po rozwodzie,
- 9,2% to wdowy/wdowcy.

Wykres 3. Stan cywilny mieszkańców gminy Brańszczyk według Narodowego Spisu Powszechnego z 2011 roku

Źródło: Narodowy Spis Powszechny 2011

Przyrost naturalny, czyli różnica między liczbą urodzeń żywych, a liczbą zgonów jest w gminie Brańszczyk ujemny i wynosi -28 (stan na koniec 2019 roku), co odpowiada przyrostowi naturalnemu -3,39 na 1000 mieszkańców. Jest to wartość znacznie mniejsza w porównaniu do wartości w całej Polsce, która wynosi -1,4. Na przestrzeni lat 2016-2019 przyrost naturalny w gminie Brańszczyk był zawsze ujemny. W latach 2017 i 2018 wynosił -44, natomiast największą wartość (-3) osiągnął w 2016 roku.

Tabela 1. Przyrost naturalny w gminie Brańszczyk na przestrzeni lat 2017-2019

wyszczególnienie	2016	2017	2018	2019
urodzenia żywe	97	92	94	95
zgony	100	136	138	123
przyrost naturalny	-3	-44	-44	-28

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl/>

Struktura ludności w gminie Brańszczyk według ekonomicznych grup wieku w roku 2019 przedstawia się następująco:

- 18,9% jest w wieku przedprodukcyjnym - do 17 roku życia;
- 61,1% mieszkańców Gminy jest w wieku produkcyjnym – dla kobiet jest to między 18-59 rokiem życia, a dla mężczyzn między 18-64;
- 20,0% mieszkańców jest w wieku poprodukcyjnym – dla kobiet jest to 60 lat i więcej, a dla mężczyzn 65 lat i więcej.

Poniższa tabela przedstawia ekonomiczne grupy wieku w gminie Brańszczyk. Na przestrzeni lat 2016-2019 dostrzegalny jest powolny wzrost udziału osób w wieku poprodukcyjnym i przedprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności, natomiast odsetek osób w wieku produkcyjnym systematycznie spada.

Tabela 2. Udział ludności według ekonomicznych grup wieku w ogólnej liczbie ludności w latach 2016-2019 (w procentach)

wyszczególnienie	2016	2017	2018	2019
wiek przedprodukcyjny	18,6	18,6	18,7	18,9
wiek produkcyjny	61,5	61,5	61,3	61,1
wiek poprodukcyjny	19,8	19,9	20,0	20,0

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl/>

3. KAPITAŁ SPOŁECZNY I GOSPODARCZY

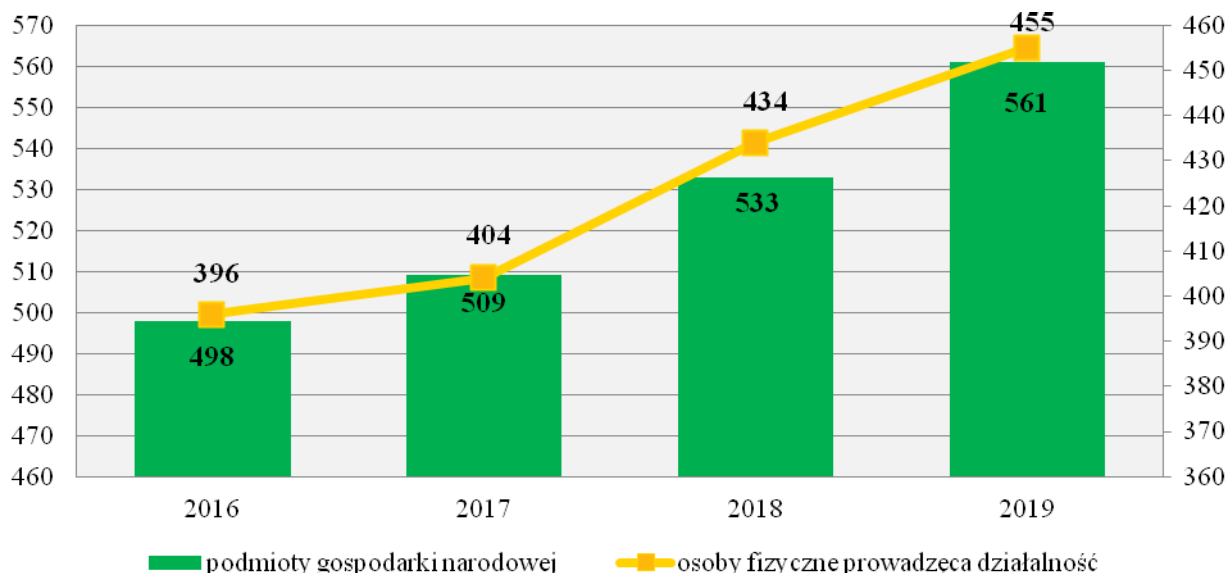
3.1. SYTUACJA GOSPODARCZA I FINANSE PUBLICZNE

Gmina Brańszczyk posiada tereny przygotowane pod budownictwo przemysłowe i rzemiosło. Na jej terenie istnieje możliwość prowadzenia inwestycji w zakresie turystyki indywidualnej i zbiorowej. Jednym ze wskaźników określających aktywność gospodarczą danej zbiorowości, jest liczba podmiotów gospodarczych funkcjonujących na danym terenie. W gminie Brańszczyk na koniec 2019 roku w rejestrze REGON zarejestrowanych było łącznie 561 podmiotów gospodarki narodowej, w tym większość stanowiły osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą – było ich 455. Podobnie sytuacja wyglądała w 2018

roku kiedy to osób fizycznych prowadzących własną działalność było 434, natomiast wszystkich podmiotów prowadzących działalność – 533. Na przestrzeni lat 2016-2019 liczba podmiotów gospodarki narodowej wpisanych do rejestru REGON w gminie Brańszczyk ulegała systematycznemu wzrostowi.

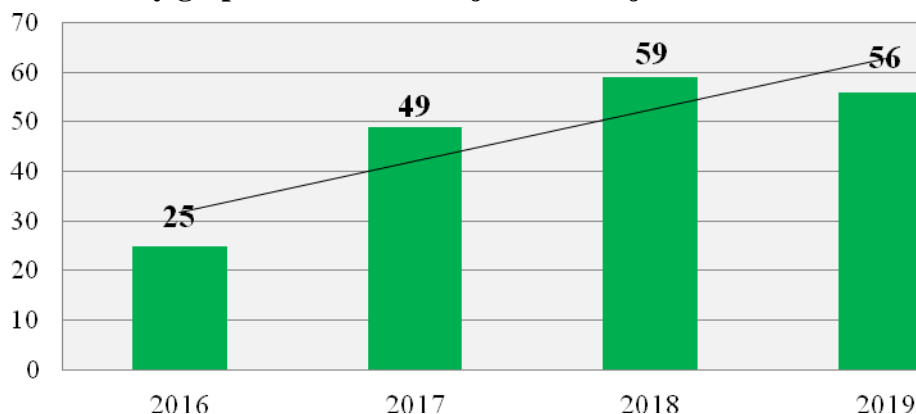
Wykres 4. Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON w latach 2016-2019

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl>

W 2019 roku zarejestrowanych zostało 56 podmiotów gospodarki narodowej. W stosunku do 2018 roku oznacza to spadek o 3 podmioty, natomiast w porównaniu do roku 2017 – wzrost o 7. Dane w tym zakresie na przestrzeni lat 2016-2019 zostały przedstawione na poniższym wykresie.

Wykres 5. Podmioty gospodarki narodowej nowo zarejestrowane w latach 2016-2019

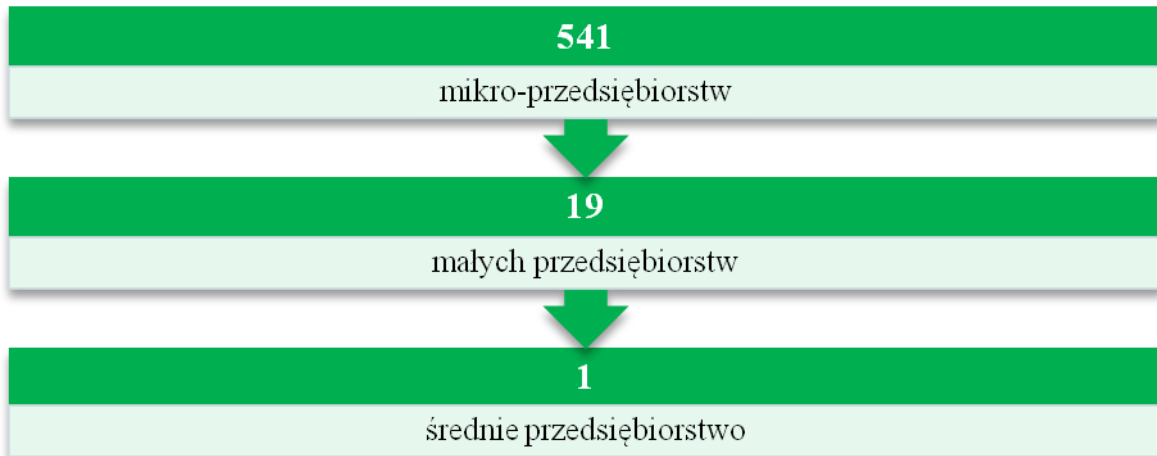
Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl>

Największa ilość podmiotów gospodarczych działających w gminie Brańszczyk według klas wielkości to mikro-przedsiębiorstwa zatrudniające 0-9 pracowników - jest ich

541 (stan na koniec 2019 roku). Małych przedsiębiorstw zatrudniających 10-49 pracowników jest 19. Na terenie Gminy funkcjonuje 1 średnie przedsiębiorstwo zatrudniające 50-249 pracowników, natomiast nie ma żadnego dużego przedsiębiorstwa zatrudniającego 250-999 pracowników.

Rysunek 7. Liczba podmiotów zarejestrowanych na terenie gminy Brańszczyk według klas wielkości (stan na koniec 2019 roku)

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl>

Dochodami Gminy są w szczególności:

- dochody własne;
- subwencja ogólna;
- dotacje celowe z budżetu państwa (w rozumieniu ustawy dochodami własnymi jednostek samorządu terytorialnego są również udziały we wpływach z podatku dochodowego od osób fizycznych oraz z podatku dochodowego od osób prawnych).

Dochodami Gminy mogą być również:

- środki pochodzące ze źródeł zagranicznych niepodlegające zwrotowi;
- środki pochodzące z budżetu Unii Europejskiej;
- inne środki określone w odrębnych przepisach.

Wydatki Gminy przeznaczone są na realizację zadań określonych w przepisach, a w szczególności na:

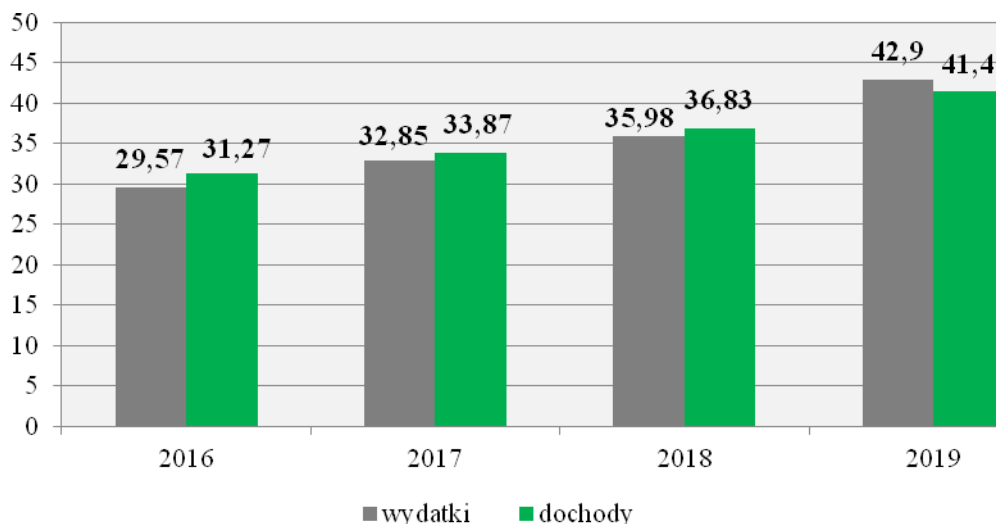
- zadania własne jednostek samorządu terytorialnego;
- zadania z zakresu administracji rządowej i inne zadania zlecone ustawami jednostkom samorządu terytorialnego;

- zadania przejęte przez jednostki samorządu terytorialnego do realizacji w drodze umowy lub porozumienia;
- zadania realizowane wspólnie z innymi jednostkami samorządu terytorialnego;
- pomoc rzeczową lub finansową dla innych jednostek samorządu terytorialnego, określoną odrębną uchwałą przez organ stanowiący jednostki samorządu terytorialnego;
- programy finansowane z udziałem środków, o których mowa w art. 5 ust. 1 pkt 2 i 3.

Struktura dochodów Gminy na przestrzeni lat 2017-2019 wykazuje tendencję wzrostową - od 2017 roku nastąpił wzrost zarówno dochodów jak i wydatków Gminy. Jednocześnie możemy zauważyć, że dochody Gminy na przestrzeni ostatnich lat zazwyczaj były wyższe niż jej wydatki, wyjątek stanowi 2019 rok, w którym to wydatki osiągnęły nieznacznie większą wartość.

Wykres 6. Dochody i wydatki Gminy ogółem w latach 2017-2019 (w milionach złotych)

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl>

W 2017 roku zrealizowano wydatki sfinansowane ze środków europejskich w kwocie **157 375,00 zł**, w 2018 roku w kwocie – **104 625,00 zł**, w 2019 roku w kwocie **1 935 080,91 zł**.

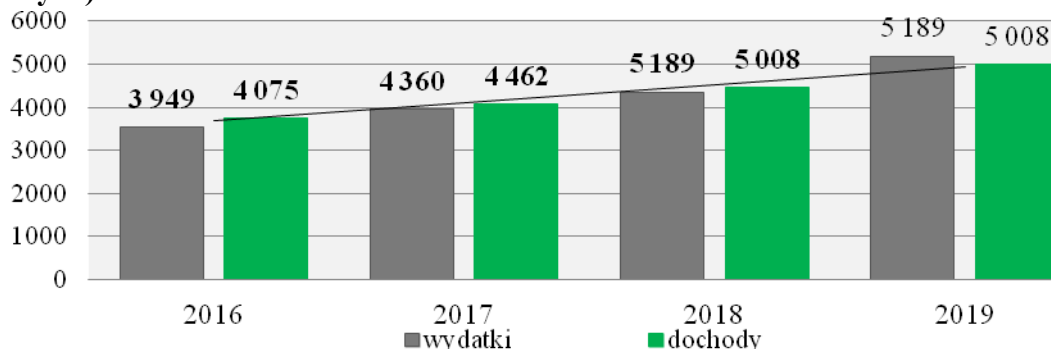
Dochody Gminy w 2019 roku, w przeliczeniu na 1 mieszkańca wynosiły 5 008 złotych. Wydatki Gminy w przedmiotowym roku, kształtowały się na nieco wyższym

poziomie – 5 189 złotych. Na przestrzeni lat 2017-2019 nastąpił wzrost zarówno dochodów, jak i wydatków Gminy w przeliczeniu na 1 mieszkańca.

Wykres 7. Dochody i wydatki Gminy na 1 mieszkańca na przestrzeni lat 2017-2019 (w złotych)

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl>

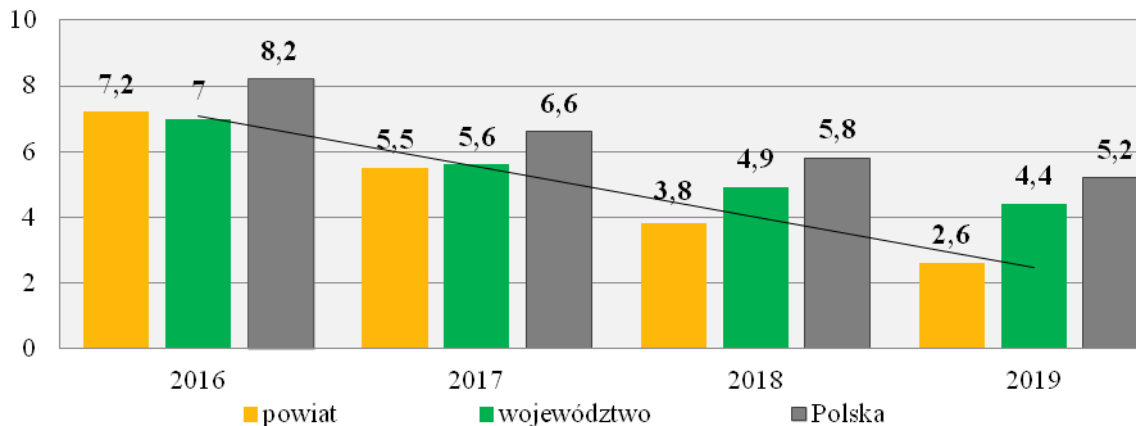
3.2. RYNEK PRACY

Ważnym wskaźnikiem w ocenie rynku pracy jest stopa bezrobocia rejestrowanego, która jest wyrażonym w procentach stosunkiem liczby osób zarejestrowanych jako bezrobotne w urzędach pracy, do liczby ludności aktywnej zawodowo (zasobu siły roboczej danej populacji).

Dane dotyczące stopy bezrobocia na poziomie gmin nie są dostępne, przedstawiona została więc stopa bezrobocia w powiecie wyszkowskim. W 2019 roku wynosiła ona 2,6%, a więc była niższa niż stopa bezrobocia rejestrowana w województwie mazowieckim (4,4%) i w całej Polsce (5,2%). Od 2016 roku stopa bezrobocia w powiecie wyszkowskim uległa znacznemu zmniejszeniu, podobnie jak ma to miejsce w całej Polsce i województwie. Szczegółowe dane w tym zakresie prezentuje poniższy wykres.

Wykres 8. Stopa bezrobocia w powiecie wyszkowskim na przestrzeni lat 2016-2019 w porównaniu do całej Polski (stan na koniec roku, w procentach)

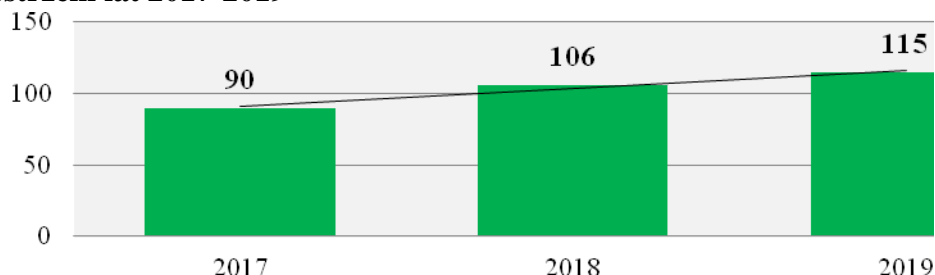

Źródło: Informacja o sytuacji na rynku pracy i formach przeciwdziałania bezrobociu w powiecie wyszkowskim za rok 2019

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego za 2019 rok, w gminie Brańszczyk na 1000 mieszkańców pracowało 115 osób¹³. Wszystkich pracujących w 2019 roku było 949. Analizując tą kwestię z podziałem na płeć możemy zauważyć, że odsetek pracujących kobiet jest nieco większy od odsetka mężczyzn o 4 pp. Kobiety stanowiły bowiem 52% wszystkich pracujących (497 osób), natomiast mężczyźni 48% (452 osoby).

Wykres 9. Liczba osób pracujących na 1000 ludności w gminie Brańszczyk na przestrzeni lat 2017-2019

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl>

3.3. WYCHOWANIE I EDUKACJA

Według Narodowego Spisu Powszechnego z 2011 roku struktura wykształcenia mieszkańców gminy Brańszczyk przedstawia się następująco:

- 13,5% ludności posiada wykształcenie wyższe,
- 2,0% wykształcenie policealne,

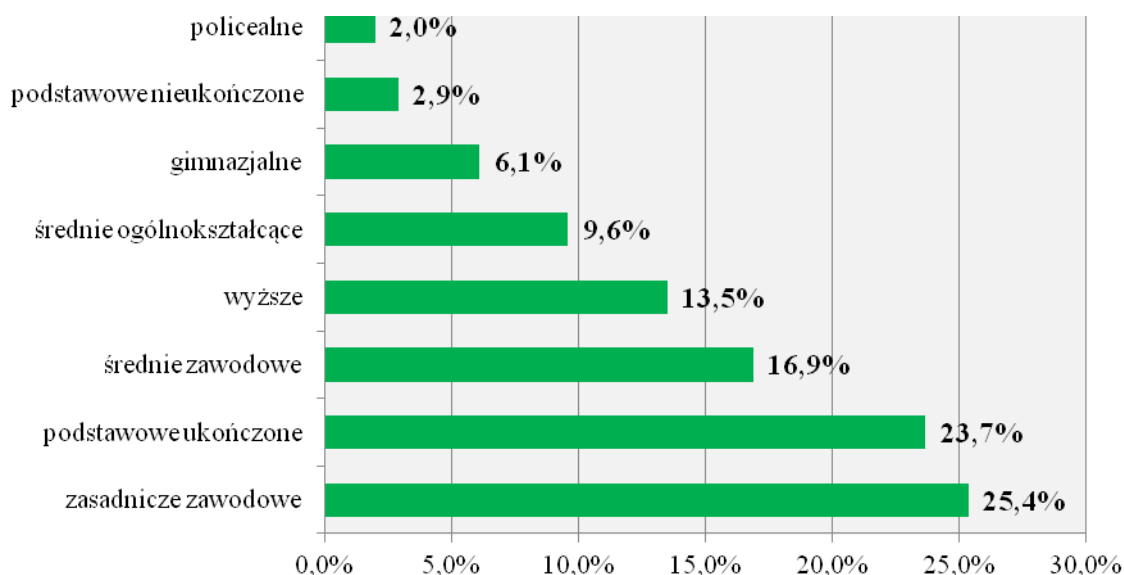
¹³ Bez pracujących w jednostkach budżetowych działających w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego, osób pracujących w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie, duchownych oraz pracujących w organizacjach, fundacjach i związkach; bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób, wg faktycznego miejsca pracy i rodzaju działalności.

- 9,6% średnie ogólnokształcące,
- 16,9% średnie zawodowe,
- 25,4% zasadnicze zawodowe,
- 6,1% gimnazjalne,
- 23,7% podstawowe ukończone,
- 2,9% zakończyło edukację przed ukończeniem szkoły podstawowej.

W porównaniu do całego województwa mazowieckiego, mieszkańcy gminy Brańszczyk mają znacznie niższy poziom wykształcenia. Wśród kobiet mieszkających w Gminie największy odsetek ma wykształcenie podstawowe ukończone (23,7%) oraz zasadnicze zawodowe (18,6%). Mężczyźni najczęściej mają wykształcenie zasadnicze zawodowe (32,4%) i podstawowe ukończone (23,6%).

Wykres 10. Poziom wykształcenia mieszkańców Gminy według danych Narodowego Spisu Powszechnego

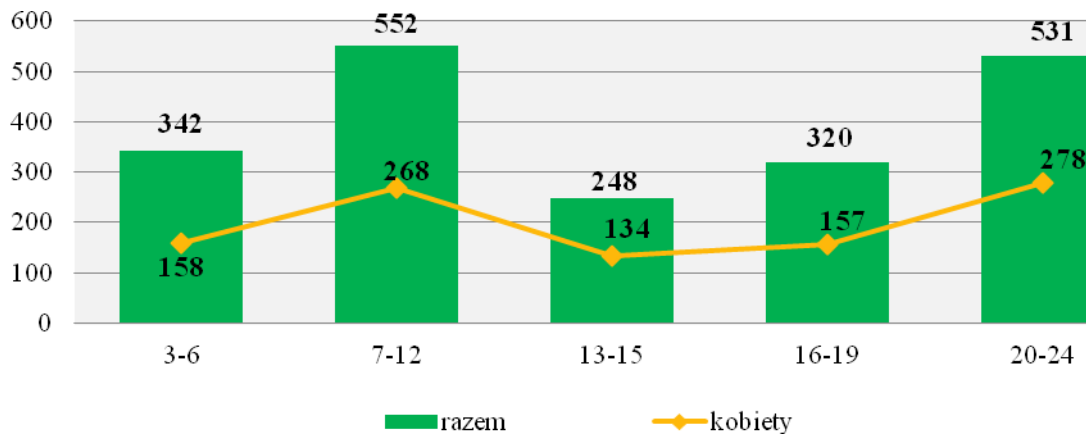

Źródło: Narodowy Spis Powszechny 2011

W wieku potencjalnej nauki (3-24 lata) w 2019 roku było 1 993 mieszkańców gminy Brańszczyk. Rozpatrując kwestię ludności Gminy z podziałem na poszczególne edukacyjne grupy wiekowe możemy zauważyć, że najwięcej osób miało w przedmiotowym roku 7-12 lat (552 osoby). Na drugim miejscu pod tym względem znalazły się osoby mające 20-24 lata (531 osób), natomiast na trzecim mające 3-6 lat (342 osoby). Ludność Gminy według edukacyjnych grup wieku z podziałem na płeć w 2019 roku prezentuje poniższy wykres.

Wykres 11. Ludność Gminy według edukacyjnych grup wieku z podziałem na płeć w 2019 roku

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl/>

Na terenie gminy Brańszczyk funkcjonują następujące publiczne przedszkola i oddziały przedszkolne prowadzone przez Gminę:

- Samorządowe Przedszkole „Krasnoludek” w Brańszczyku,
- Samorządowe Przedszkole w Porębie.

Na terenie Gminy działa również niepubliczne Społeczne Przedszkole ROiSA Rozwój i Samodzielność w Nowej Wsi.

Gminną sieć szkół podstawowych obejmuje siedem placówek:

- Publiczna Szkoła Podstawowa im. Henryka Sienkiewicza w Brańszczyku,
- Publiczna Szkoła Podstawowa im. Marszałka Józefa Piłsudskiego w Porębie,
- Publiczna Szkoła Podstawowa im. Papieża Jana Pawła II w Białymbłocie,
- Publiczna Szkoła Podstawowa im. Bohaterów Leśnej Placówki AK „Mrowisko” w Knurówcu,
- Publiczna Szkoła Podstawowa im. Papieża Jana Pawła II w Nowych Budach,
- Publiczna Szkoła Podstawowa im. Piotra Kulasińskiego w Trzciance,
- Publiczna Szkoła Podstawowa im. Marii Konopnickiej w Turzynie.

Na terenie Gminy działa również Zespół Szkół Specjalnych w Brańszczyku wraz z oddziałem przedszkolnym.

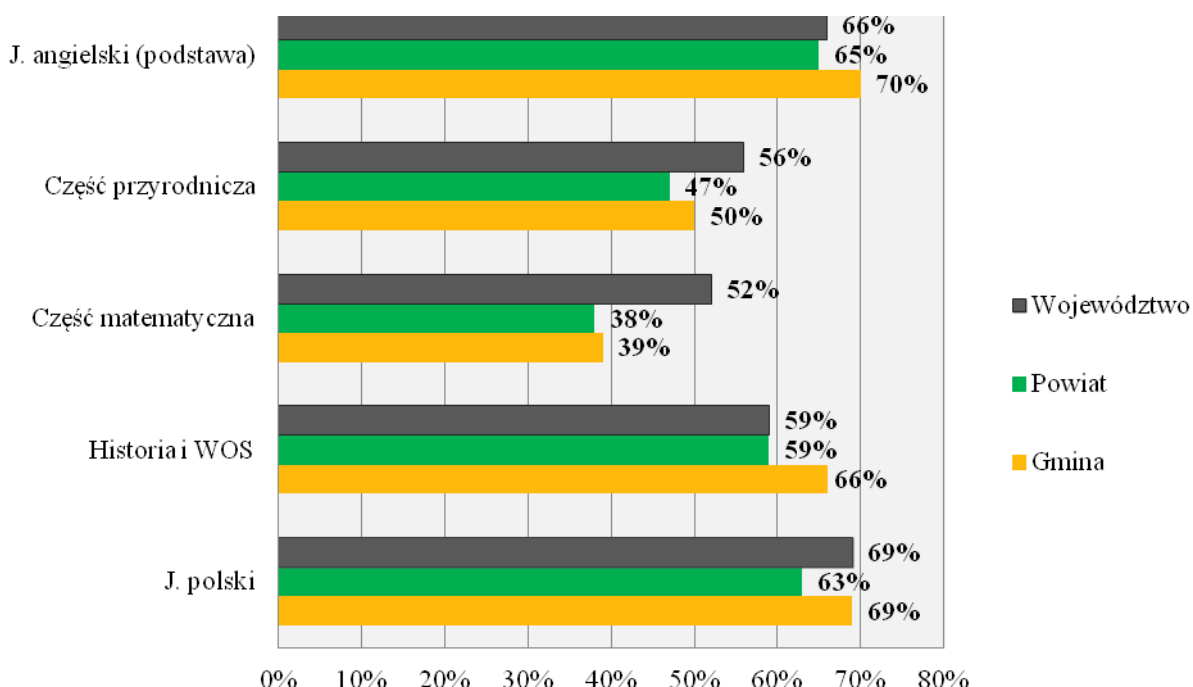
W zasobach infrastruktury społecznej Gminy nie znajduje się żaden żłobek, czy też klub dziecięcy.

Na poniższym wykresie przedstawione zostały wyniki egzaminu gimnazjalnego uczniów z gminy Brańszczyk, w porównaniu do wyników uczniów z całego powiatu wyszkowskiego i województwa mazowieckiego. Z zebranych danych wynika, że uczniowie Gminy uzyskali z niemal wszystkich przedmiotów lepsze lub zbliżone wyniki w stosunku

do uczniów z całego województwa i powiatu. Gimnazjaliści najlepiej poradzi sobie z językiem angielskim na poziomie podstawowym oraz historią i WOS-em. Wyjątek stanowią wyniki uzyskane z części matematycznej, które są znacznie niższe w stosunku do tych, które zostały osiągnięte na terenie całego województwa.

Wykres 12. Wyniki standardowego egzaminu gimnazjalnego w 2019 roku uczniów z terenu gminy, powiatu i województwa

Źródło: Raport o stanie Gminy za rok 2019

Finansowanie działań oświatowych odbywa się na podstawie przyznawanych subwencji. Subwencja oświatowa jest ustalana na finansowanie zadań oświatowych realizowanych przez jednostki samorządu terytorialnego, o których mowa w ustawie z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2020 r. poz. 1327) z wyłączeniem zadań związanych z dowozem uczniów oraz zadań związanych z prowadzeniem przedszkoli ogólnodostępnych i oddziałów ogólnodostępnych w przedszkolach z oddziałami integracyjnymi oraz zadań związanych z prowadzeniem innych

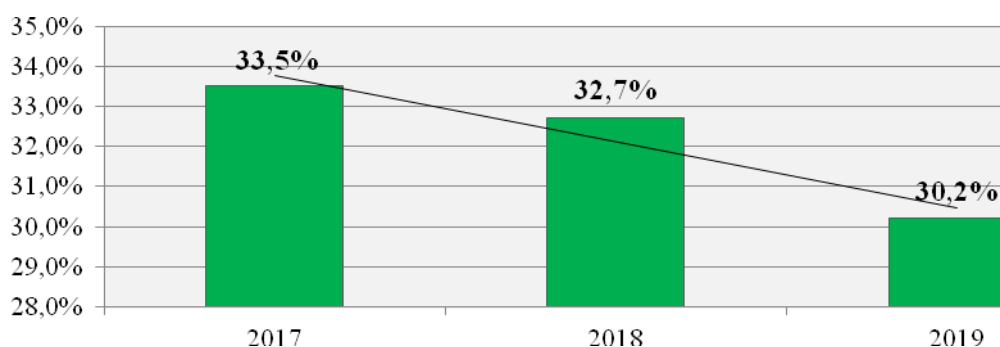

form wychowania przedszkolnego. Wielkość części oświatowej subwencji ogólnej dla wszystkich jednostek samorządu terytorialnego ustala corocznie ustawa budżetowa. Przepisy gwarantują minimalną wysokość tej kwoty. Zgodnie z art. 28 ust. 1 ustawy o dochodach jednostek samorządu terytorialnego kwotę przeznaczoną na część oświatową subwencji ogólnej dla wszystkich jednostek samorządu terytorialnego ustala się w wysokości łącznej kwoty części oświatowej subwencji ogólnej, nie mniejszej niż przyjęta w ustawie budżetowej w roku bazowym, skorygowanej o kwotę innych wydatków z tytułu zmiany realizowanych zadań oświatowych. Kwota części oświatowej subwencji ogólnej jest rozdzielana pomiędzy poszczególne jednostki samorządu terytorialnego na podstawie algorytmu, określanego corocznie w rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej w sprawie sposobu podziału części oświatowej subwencji ogólnej dla jednostek samorządu terytorialnego¹⁴.

W 2017 roku wydatki na oświatę i wychowanie wyniosły **10 998 549,86 zł**, w 2018 roku kształtowały się na poziomie **11 788 003,83 zł**, natomiast w 2019 roku Gmina poniosła wydatki z tym związane w wysokości **12 936 513,52 zł**.

Co roku na oświatę i wychowanie przeznaczony zostaje znaczny odsetek wydatków Gminy. Jednocześnie możemy zauważyć spadek udziału wydatków na ten cel w porównaniu do lat poprzednich. W 2017 roku wydatki te stanowiły 33,5%, w 2018 roku – 32,7%, natomiast w 2019 roku – 30,2% wszystkich wydatków Gminy. W porównaniu do roku 2017, nastąpił spadek o 3,3 pp.

Wykres 13. Udział wydatków z budżetu Gminy na oświatę i wychowanie w latach 2017-2019

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl>

¹⁴ <http://sejm.gov.pl/Sejm7.nsf/BASLeksykon.xsp?id=06F226039DB0C772C1257A80003297FE&litera=C>

4. GOSPODARKA MIESZKANIOWA I KOMUNALNA

Z danych GUS wynika, że całkowite zasoby mieszkaniowe w gminie Brańszczyk to łącznie 2 763 nieruchomości (stan na koniec 2018 roku), w tym 17 mieszkań komunalnych. Na terenie Gminy nie ma lokali socjalnych. Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania w Gminie w 2018 roku kształtowała się na poziomie 88,5 m², co jest wartością większą w porównaniu do całego województwa mazowieckiego, gdzie kształtowała się na poziomie 72,30 m² oraz do całego kraju, gdzie jej wartość wynosiła 74,20 m². Na przestrzeni lat 2016-2018 został wypłacony tylko jeden dodatek mieszkaniowy w 2018 roku.

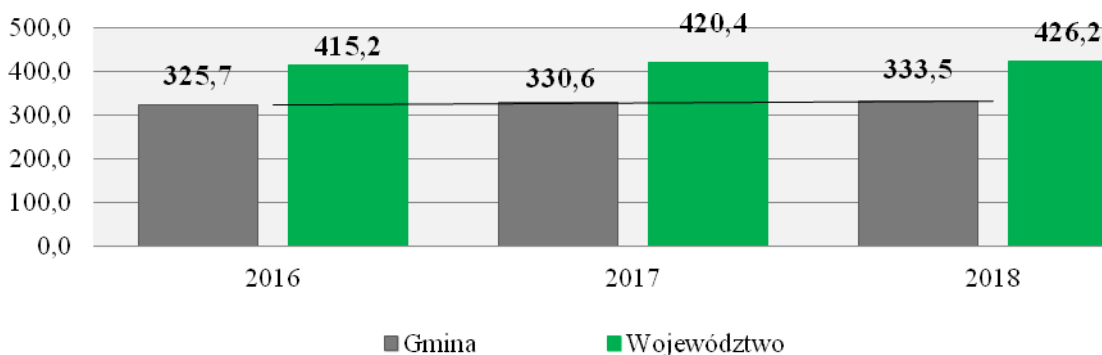
Tabela 3. Zasoby mieszkaniowe w Gminie na przestrzeni lat 2016-2018

wyszczególnienie	2016	2017	2018
liczba mieszkań	2 717	2 746	2 763
przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania (m ²)	87,5	88,1	88,5
liczba wypłaconych dodatków mieszkaniowych	0	0	1

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl>

Liczba mieszkań przypadająca na każdych 1000 mieszkańców w gminie Brańszczyk jest znacznie mniejsza w porównaniu z ich liczbą w województwie mazowieckim. W Gminie jest to 333,5 mieszkań przypadających na 1000 mieszkańców, z kolei w całym województwie – 426,2. Możemy zauważyć, że z roku na rok stopniowo wzrasta liczba mieszkań przypadających na 1000 mieszkańców. Szczegółowe dane w tym zakresie, na przestrzeni lat 2016-2018 prezentuje poniższy wykres.

Wykres 14. Liczba mieszkań przypadających na 1000 mieszkańców w Gminie oraz województwie mazowieckim w latach 2016-2018

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl>

Charakterystyka instalacji techniczno-sanitarnych w gminie Brańszczyk według danych prezentowanych przez Główny Urząd Statystyczny z 2018 roku przedstawia poniższa tabela. Z prezentowanych informacji wynika, że mieszkania wyposażone w wodociąg stanowią 90,5% wszystkich mieszkań, mieszkania wyposażone w łazienkę - 74,8%, natomiast wyposażone w centralne ogrzewanie - 61,3%.

Tabela 4. Instalacje techniczno-sanitarne w gminie Brańszczyk na przestrzeni lat 2016-2018 (w procentach)

rodzaj instalacji	2016	2017	2018
wodociąg	90,4	90,5	90,5
łazienka	74,4	74,7	74,8
centralne ogrzewanie	60,6	61,0	61,3

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl>

5. KULTURA, SPORT I REKREACJA

Działalność kulturalną na terenie Gminy prowadzi między innymi Gminne Centrum Kultury, Sportu i Turystyki w Brańszczyku. Do celów jego działalności zaliczyć można:

- wypromowanie wizerunku GCKSiT jako instytucji ważnej dla Gminy i regionu oraz całego kraju,
- stworzenie oferty programowej GCKSiT elastycznej i otwartej na nowe inicjatywy i trendy kulturowe w oparciu o dotychczasowe doświadczenia i diagnozę potrzeb kulturalnych,
- zwiększenie atrakcyjności, jakości i dostępności oferty GCKSiT poprzez rozwijanie współpracy w partnerstwach,
- wykreowanie wizerunku GCKSiT jako instytucji posiadającej kadrę otwartą na rozwój,
- popularyzacja książki i czytelnictwa w ramach działalności Gminnej Biblioteki Publicznej (GBP),
- zróżnicowanie źródeł finansowania na realizację zamierzeń programowych,
- ochrona i podtrzymanie wartości dziedzictwa kulturowego i historycznego.

Powołana do życia w 1993 roku placówka kulturalna rozpoczęła swą działalność od świetlicy zajęciowej i biblioteki. Na przestrzeni lat rozwinęła swą działalność.

Dzięki przychylności władz samorządowych wprowadziła wiele innowacji i ciekawych zajęć dla lokalnej społeczności.

Źródło: www.branszczyk.pl

Mieszkańcy Gminy mogą uczestniczyć w organizowanych przez Centrum różnorodnych sekcjach, klubach, zajęciach sportowych, wystawach, imprezach i wydarzeniach kulturalnych, sportowych oraz muzycznych. Centrum prowadzi sekcje muzyczno-wokalne, teatralno-musicalowe, sportowe, plastyczne i dla majsterkowiczów.

Przy Gminnym Centrum Kultury, Sportu i Turystyki w Brańszczyku działa:

- Koło Seniorów,
- Młodzieżowa Orkiestra „Darmanista”,
- Lokalne Centrum Kompetencji „M@zowszanie”.

W ramach swojej działalności Centrum zajmuje się organizacją różnorodnych wydarzeń kulturalnych: uroczystości patriotycznych, festynów, happeningów, kina letniego, prelekcji, debat społecznych, konkursów, inscenizacji, koncertów, wystaw oraz rajdów rowerowych.

Na terenie Gminy cyklicznie odbywają się również różnego rodzaju wydarzenia kulturalne, festiwale i konkursy organizowane przez Centrum Kultury, Sportu i Turystyki. Należą do nich:

- Konkurs Kolęd i Pastorałek,
- Konkurs piosenki Żołnierskiej i Patriotycznej,
- Święto Hubertusa współorganizowane z Kołem Łowieckim „Dzik”,
- Piknik „Kremówki” upamiętniające wybór św. Jana Pawła II, współorganizowane z Parafią Św. Jana Chrzciciela,
- Dożynki Gminne,
- Rajd rowerowy „Szlakiem gniazd bocianich”,

- Rajd rowerowy „Biało-czerwony”,
- Zawilcowy Rajd Rowerowy,
- Akademia III Wieku,
- Kurpiowski Festiwal Sera,
- Piknik Rodzinny,
- Uroczystości patriotyczne,
- Dzień Kobiet,
- Festyn św. Jana,
- Debaty społeczne.

Upowszechnianiem wiedzy i kultury w gminie Brańszczyk zajmuje się ponadto, działająca w strukturach Gminnego Ośrodka Kultury - Gminna Biblioteka Publiczna wraz z następującymi filiami:

- Filia Biblioteczna w Porębie,
- Filia Biblioteczna w Trzciance,
- Filia Biblioteczna w Nowej Wsi,
- Filia Biblioteczna w Turzynie.

Biblioteka zajmuje się rozpoznawaniem, rozwijaniem oraz zaspokajaniem potrzeb czytelniczych i informacyjnych, edukacją i przygotowaniem małych dzieci do wczesnych kontaktów z książką i biblioteką, pomocą w rozwijaniu umiejętności samokształcenia uczniów i studentów, a także ochroną i zachowaniem zbiorów dla przyszłych pokoleń. Biblioteka organizuje również wystawy, spotkania autorskie, konkursy literackie i lekcje biblioteczne.

Wśród zieleni, ciszy malowniczo płynącej rzeki Bug, będziecie Państwo mogli cieszyć spokojem i sielską atmosferą. Nasza okolica umożliwia aktywny wypoczynek – wycieczki rowerowe, spływy kajakowe, jazda konna, a bliskość rzeki sprzyja wędkowaniu oraz długim spacerom wśród nieskażonej przyrody.

Źródło: <https://e-turysta.pl/wypoczynek-nad-bugiem-branszczyk.html>

Na obszarze Gminy znajdują się atrakcyjne warunki dla turystyki pieszej, rowerowej, konnej i kajakowej, a także dla wędkarstwa. Na atrakcyjność obszaru i potencjał do rozwoju turystycznego wpływa szeroki dostęp do rzek, lasów, lokalnych punktów gastronomicznych, a także występowanie kilku gospodarstw agroturystycznych.

Infrastruktura sportowo-rekreacyjna w Gminie składa się z następujących obiektów:

- 7 boisk sportowych,
- przystani kajakowych,
- placów zabaw,
- siłowni plenerowej w sołectwie Tuchlin,
- kompleksu sportowego „Orlik” mieszczącego się przy Zespole Placówek Oświatowych w Brańszczyku.

Do klubów sportowych działających na terenie Gminy należy Klub Sportowy „Los Niemiros” działający w Niemirach.

Niewątpliwą atrakcją turystyczną stanowi Skansen im. Marii Żywirskiej znajdujący się w Brańszczyku. Gmina w 2014 roku uzyskała dofinansowanie na ten cel z Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich pn. „Ochrona dziedzictwa kulturowego poprzez utworzenie skansenu w Brańszczyku przy projektowaniu szlaku św. Jakuba do Łomży.” Skansen stanowi pierwszą część parku etnograficzno-przyrodniczego, który powstaje na terenie miejscowości Brańszczyk.

Skansen w Brańszczyku jest wdzięcznym plenerem dla filmowców i fotografów, a także doskonałym miejscem do organizacji gminnych uroczystości i imprez, takich jak cieszący się dużym zainteresowaniem festyn „Miód – złoto Puszczy Białej” czy dożynki. Podczas tych ostatnich odwiedzający mogą wziąć nie tylko udział w wydarzeniach kulturalnych przygotowanych przez Gminny Dom Kultury, lecz także w jarmarku, w trakcie którego „Zawsze pojawiają się kramy z lodami, ozdobami dla pań, można kupić regionalne pieczywo i wędliny.

Warto odwiedzić muzeum w Brańszczyku. To nie tylko miejsce, w którym zgromadzono ślady dawnej kultury i dziedzictwa przyrodniczego, lecz także żywe miejsce spotkań i starań lokalnej społeczności.

Źródło: <http://www.mazowieckiszlaktradycji.com/poi-lista/skansen-im-marii-zywirskiej-w-branszczyku.pl>

6. OPIEKA ZDROWOTNA

W zakresie podstawowej opieki zdrowotnej dla mieszkańców gminy Brańszczyk usługi świadczą dwie placówki: w Brańszczyku i w Porębie:

- Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „praktyka Lekarza Rodzinnego” w Porębie, ul. Poręba 7,
- Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „praktyka Lekarza Rodzinnego” w Brańszczyku, ul. Jana Pawła II.

Na terenie Gminy działa również Poradnia Stomatologiczna, zlokalizowana w Porębie.

Z danych GUS wynika, iż w gminie Brańszczyk w 2018 roku na 1 przychodnię przypadało 2 762 mieszkańców. Jest to większa wartość od liczby mieszkańców przypadających na 1 przychodnię w całym powiecie, która wynosiła 2 554. W ramach POZ w przedmiotowym roku 3,0 porad w przeliczeniu na 1 mieszkańca, co jest mniejszą wartością w stosunku do całego powiatu wyszkowskiego.

Tabela 5. Dane statystyczne dotyczące opieki zdrowotnej w Gminie w porównaniu do powiatu w 2018 roku

wyszczególnienie	Powiat	Gmina
liczba osób przypadających na 1 przychodnię	2 554	2 762
przychodnie	29	3
porady podstawowej opieki zdrowotnej udzielone na 1 mieszkańca	4,3	3,0

Źródło: Statystyczne Vademecum Samorządowca 2019

7. BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE

Bezpieczeństwo publiczne jest to ogół warunków i instytucji chroniących życie, zdrowie, mienie obywateli oraz majątek ogólnonarodowy, ustrój i suwerenność państwa przed

zjawiskami groźnymi dla ładu prawnego. Bezpieczeństwo publiczne umożliwia sprawne funkcjonowanie społeczeństwa.

W gminie Brańszczyk o bezpieczeństwo i porządek dbają policjanci z Policyjnego punktu przyjęć interesantów, który funkcjonuje w Urzędzie Gminy.

Ochronę przeciwpożarową w Gminie zapewniają funkcjonujące w formie stowarzyszeń Ochotnicze Straże Pożarne, działające m.in. w Brańszczyku, Porębie, Nowych Budach, Trzciance i Turzynie. Jednostki posiadają odpowiednie wykszolenie oraz większość z nich wyposażona jest w specjalistyczny sprzęt do walki z pożarami i innymi klęskami żywiołowymi oraz realizacji zadań związanych z ratownictwem technicznym, medycznym, wysokościowym, chemiczno-ekologicznym, poszukiwawczo-ratowniczym i wodnym.

8. POTENCJAŁ DO ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH

8.1. WSPÓŁPRACA Z ORGANIZACJAMI POZARZĄDOWYMI I STOWARZYSZENIAMI

Organizacje pozarządowe to wszystkie podmioty, które nie są organami lub jednostkami podległymi administracji publicznej (rządowej i samorządowej) oraz których działalność nie jest nastawiona na osiągnięcie zysku¹⁵. Do roli organizacji pozarządowych można zaliczyć: budowę kapitału społecznego przez tworzenie sieci powiązań międzyludzkich, mobilizacja grup społecznych i jednostek do większej aktywności "obywatelskiej, politycznej, kulturalnej, artystycznej czy religijnej"¹⁶. Oprócz wspomnianych, ważną rolę omawianych instytucji jest dostawa usług nieopłacalnych z punktu widzenia sektora prywatnego oraz takich, których nie jest w stanie, z racji braku odpowiednich narzędzi, dostarczyć państwo. Zadaniem takich grup jest między innymi zapewnienie dóbr i usług w dążeniu do poprawy warunków ekologicznych, opieki zdrowotnej, przeciwdziałanie łamaniu praw człowieka, a także walka z głodem¹⁷.

¹⁵ <https://poradnik.ngo.pl/>

¹⁶ J. Oniszczyk, Współczesne państwo w teorii i praktyce. Wybrane elementy, s. 269.

¹⁷ M. Yaziji, J. Doh, Organizacje pozarządowe a korporacje, s. 15.

Na obszarze gminy Brańszczyk funkcjonują organizacje pozarządowe, które działają na rzecz społeczności lokalnej oraz stanowią ważne zaplecze i potencjał do rozwiązywania problemów społecznych. Do organizacji działających na terenie Gminy należą:

- Stowarzyszenie Bocian KRiS,
- Stowarzyszenie Na Rzecz Rozwoju Gminy Brańszczyk „ODNOWA”,
- Stowarzyszenie Wspierania Inicjatyw Oświatowo – Wychowawczych im. Teresy Kras.

Obszary, kierunki i formy realizacji wspólnych zadań i współpracy Gminy z organizacjami pozarządowymi określone zostały w *Programie współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego na rok 2020* zatwierdzonym Uchwałą Nr XIII.97.2019 Rady Gminy Brańszczyk z dnia 29 listopada 2019 roku.

Głównym celem programu jest: *„podnoszenie jakości życia gminy Brańszczyk poprzez realizację zadań publicznych Gminy we współpracy z organizacjami”*.

Do celów szczególności należy natomiast m.in.:

- usystematyzowanie form i zasad współpracy Gminy z podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego,
- racjonalizacja kosztów działań i świadczenia usług poprzez m.in. społeczną pracę wolontariuszy,
- intensyfikację działań promujących Gminę,
- kształtowanie właściwego, społecznie akceptowalnego zachowania dzieci i młodzieży,
- zwiększenie udziału mieszkańców w rozwiązywaniu problemów lokalnych,
- podnoszenie jakości życia mieszkańców, pobudzanie ich do aktywności obywatelskiej oraz zwiększenie i uatrakcyjnienie oferty spędzania wolnego czasu.

Zadaniami Gminy przeznaczonymi do realizacji przez organizacje pozarządowe w 2020 roku były:

- wspieranie i upowszechnianie kultury fizycznej i sportu;
- działalność na rzecz osób w wieku emerytalnym;
- wspieranie rodziny i systemu pieczy zastępczej;
- działania na rzecz ekologii i ochrony dziedzictwa przyrodniczego;

- działania na rzecz kultury, sztuki, ochrony dóbr kultury i dziedzictwa narodowego.¹⁸

Na skutek braku wypełnienia ofert ze strony organizacji pozarządowych, związanych z realizacją większości z powyższych zadań, w 2020 roku zostały przeprowadzone działania na rzecz zrealizowania dwóch z wyznaczonych celów:

- wspieranie i upowszechnianie kultury fizycznej;
- działania na rzecz kultury, sztuki, ochrony dóbr kultury i dziedzictwa narodowego.

8.2. POMOC SPOŁECZNA

Pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa mającą na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężenie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości.

Główną jednostką wykonującą zadania z zakresu pomocy społecznej na terenie gminy Brańszczyk jest Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej. Według *Statutu Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Brańszczyku* zatwierdzonego uchwałą Rady Gminy Nr XXXVII.191.2017 z dnia 17 marca 2017 roku, celem jego działalności jest:

1. umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości;
2. wspieranie osób i rodzin w wysiłkach zmierzających do zaspokajania niezbędnych potrzeb i umożliwianie im życia w warunkach odpowiadających godności człowieka;
3. podejmowanie działań zmierzających do życiowego usamodzielniania się osób i rodzin oraz ich integracji ze środowiskiem;
4. zapobieganie powstawaniu trudnych sytuacji życiowych rodzących zapotrzebowanie na pomoc społeczną¹⁹.

Ośrodek realizuje zadania własne gminy, zadania zlecone Gminie przez administrację rządową z zakresu pomocy społecznej, zadania wynikające z rozeznaczonych potrzeb Gminy,

---

¹⁸ Program Współpracy z organizacjami pozarządowymi i innymi uprawnionymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego na 2020 rok (Uchwała Nr XIII.97.2019 Rady Gminy Brańszczyk z dnia 29 listopada 2019 roku)

¹⁹ Statut Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Brańszczyku (uchwała Rady Gminy Nr XXXVII.191.2017 z dnia 17 marca 2017 roku).

bądź z rządowych programów pomocowych na podstawie i w granicach obowiązujących aktów prawnych, a w szczególności:

- ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (tj. Dz. U. z 2019 r., poz. 1507 z późn. zm.);
- ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2019 r., poz. 506 z późn. zm.);
- ustawy Rady Ministrów z dnia 19 października 2018 r. w sprawie ustanowienia wieloletniego rządowego programu „Posiłek w szkole i w domu” na lata 2019-2023, (M.P. z 2018 r., Nr 140);
- ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych, (Dz. U. z 2020 r., poz. 111);
- ustawy z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów, (Dz. U. z 2020 r. poz. 808 z późn. zm.);
- ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, (Dz. U. z 2020 r., poz. 218 z późn. zm.);
- ustawy z dnia 9 czerwca 2011r . o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, (Dz. U. z 2020 r. poz. 821 z późn.zm.),
- ustawy z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego, (Dz. U. z 2020 r., poz. 685);
- ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych, (Dz. U. z 2020 r., poz. 695 z późn. zm.);
- ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty, (Dz.U. z 2020 r., poz. 295 z późn. zm.);
- ustawa z dnia 5 grudnia 2014 r. o Karcie Dużej Rodziny (Dz. U. z 2020 r. poz. 1348),
- ustawy z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci (Dz. U. z 2019 r. poz. 2407).

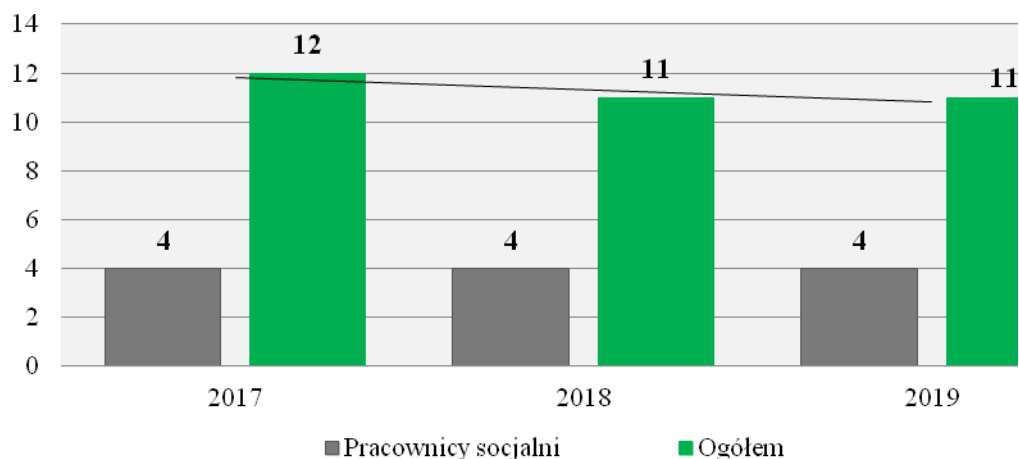
W 2019 roku na pomoc społeczną poniesiono wydatki na łączną kwotę **2 056 515,42 zł.** W 2018 roku kwota wydatków kształtowała się na poziomie **1 813 051,34zł,** natomiast w 2017 roku poniesiono koszty z tym związane na łączna kwotę **1 734 763,36 zł.**

Na koniec 2019 roku w Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej w Brańszczyku zatrudnionych było 11 pracowników, w tym kierownik oraz 4 pracowników socjalnych. Spośród zatrudnionych w GOPS pracowników, 7 osób posiada wykształcenie wyższe, natomiast 4 osoby wykształcenie średnie. W latach 2017-2019 liczba zatrudnionych pracowników socjalnych utrzymywała się na stałym poziomie. Ośrodek spełnia ustawowy warunek co do liczby zatrudnionych osób – 1 pracownik na 2000 osób lub 1 pracownik socjalny na 50 rodzin i minimum 3 zatrudnionych pracowników socjalnych.

Wykres 15. Kadra Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej na przestrzeni lat 2017-2019

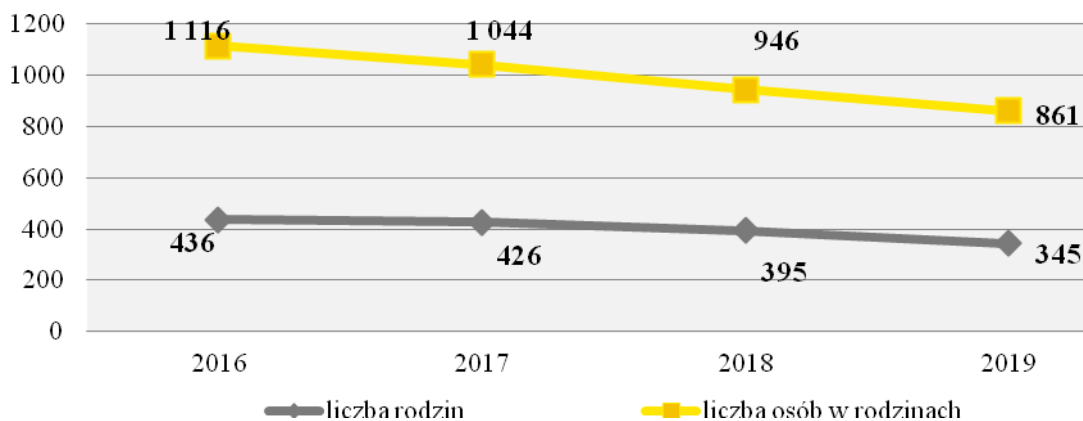

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2017, 2018, 2019 rok

Na przestrzeni lat 2016-2019 liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej w gminie Brańszczyk uległa zmniejszeniu. W 2019 roku z pomocy skorzystało 345 rodzin – to o 50 rodzin mniej niż w 2018 roku i jednocześnie o 81 rodzin mniej niż w 2017 roku. W stosunku do 2016 roku zmalała również liczba osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej.

Wykres 16. Liczba rodzin i osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej w gminie Brańszczyk w latach 2016-2019

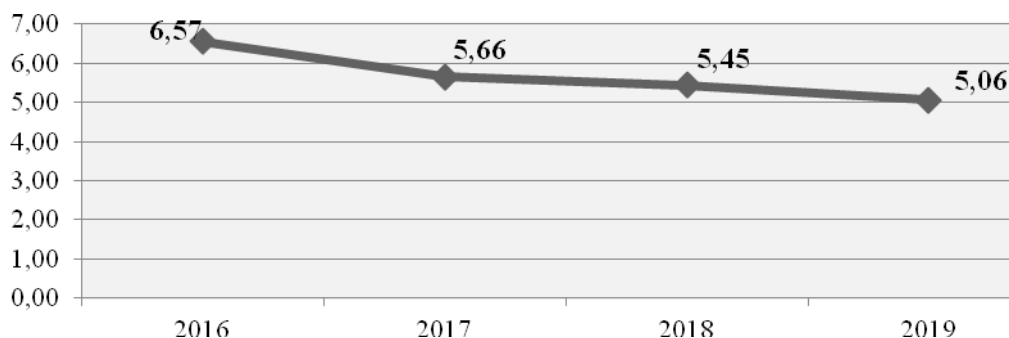

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2019 rok

Liczba pobierających świadczenia pomocy społecznej na 1 tysiąc mieszkańców określana jest jako wskaźnik deprivacji lokalnej. Na przestrzeni lat 2016-2019 wartość tego wskaźnika uległa zmniejszeniu – z 6,57% w 2016 roku, do 5,06% w 2019 roku. Dane w tym zakresie zaprezentowane zostały na poniższym wykresie.

Wykres 17. Wskaźnik deprivacji lokalnej na przestrzeni lat 2016-2019 (w procentach)

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2019 rok

Poniższa tabela przedstawia liczbę osób korzystających z pomocy społecznej w podziale na ekonomiczne grupy wieku i płeć. Z danych tych wynika, iż w 2019 roku najczęściej osób korzystających z tego typu pomocy było w wieku przedprodukcyjnym (0-17 lat), jednak osoby wieku produkcyjnym również stanowiły znaczną część ogółu. Pod względem płci nie wystąpiła niemal żadna dysproporcja – w roku przedmiotowym korzystających z pomocy społecznej kobiet było niemal tyle samo co mężczyzn (liczba kobiet – 221 liczba mężczyzn – 220).

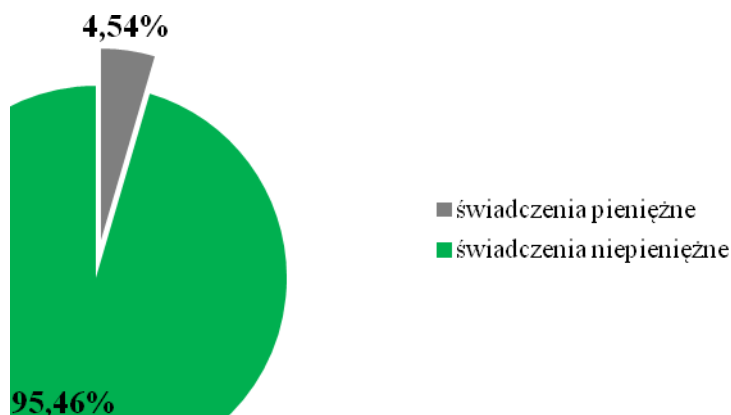
Tabela 6. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej w podziale na wiek i płeć według liczby wypłaconych świadczeń w latach 2017-2019

wiek	2017		2018		2019	
	ogółem	mężczyźni	ogółem	mężczyźni	ogółem	mężczyźni
0-17	267	126	246	120	226	105
produkcyjny	186	115	187	119	156	96
poprodukcyjny	51	15	59	18	59	19
ogółem	504	256	492	257	441	220

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2019 rok

W 2019 roku Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Brańszczyku udzielił pomocy w formie świadczeń pieniężnych 158 osobom (łącznie 1 082 świadczenia), natomiast w formie świadczeń niepieniężnych – 270 osobom (łącznie 22 743 świadczenia).

W 2019 roku świadczenia pieniężne udzielone mieszkańcom gminy Brańszczyk stanowiły 4,54% wszystkich udzielonych świadczeń, natomiast świadczenia niepieniężne – 95,46%. Dane statystyczne w tym zakresie obrazuje poniższy wykres.

Wykres 18. Liczba świadczeń pieniężnych i niepieniężnych w 2019 roku

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2019 rok

Osoby długotrwale korzystające z pomocy społecznej to te, które w ciągu ostatnich 3 lat (36 miesięcy) były zarejestrowane w systemie świadczeń pomocy społecznej przez co najmniej 18 miesięcy. W porównaniu do roku 2016, w 2019 roku liczba osób długotrwale pobierających świadczenie zmalała z 392 w 2016 roku do 224 w 2019 roku. Oznacza to spadek o 43%. Różnice w zakresie płci osób długotrwale pobierających świadczenie

w 2019 roku nie są znaczne – mężczyźni stanowili 51% wszystkich osób, którym świadczenie to zostało przyznane, a kobiety - 49%.

Tabela 7. Liczba osób długotrwale pobierających świadczenie w latach 2016-2019 w podziale na płeć

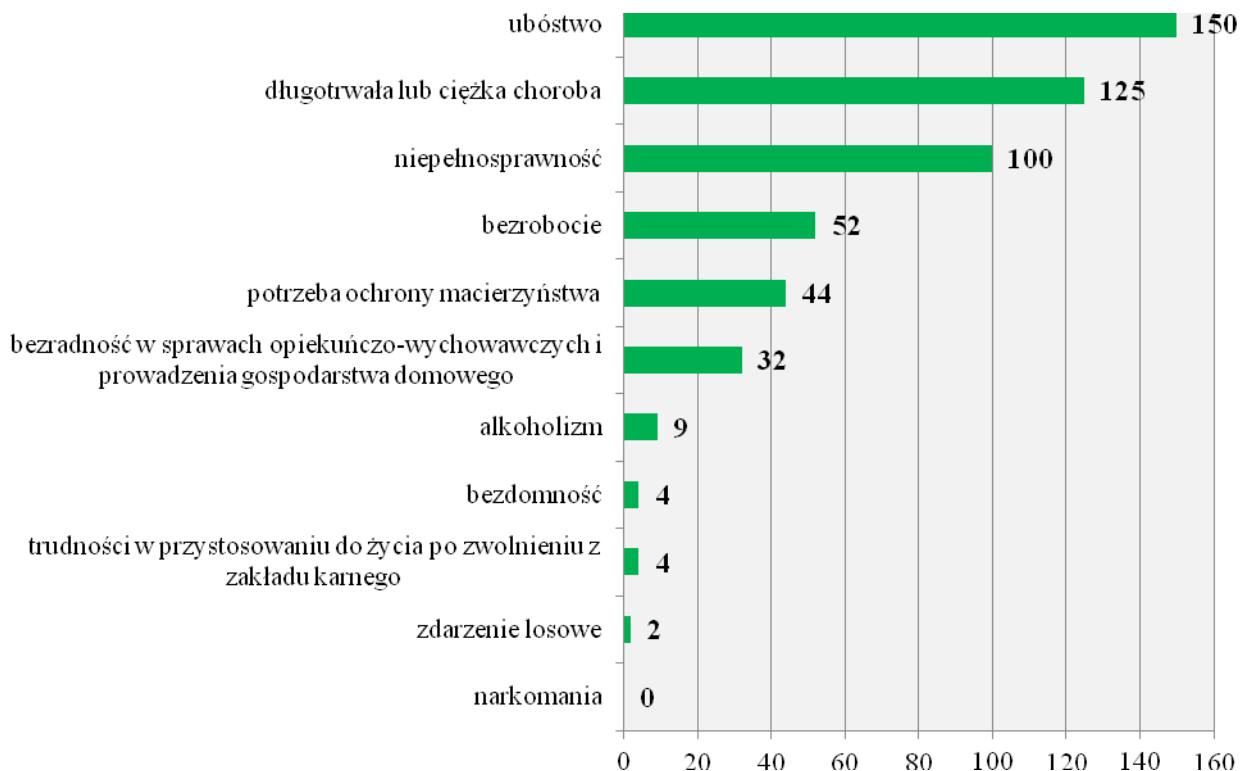
płeć	2016	2017	2018	2019
kobiety	252	210	128	110
mężczyźni	140	174	131	114
ogółem	392	384	259	224

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2017, 2018 i 2019 rok

W 2019 roku najczęstszym powodem przyznawania pomocy społecznej w gminie Brańszczyk było ubóstwo - z tego powodu pomoc otrzymało 150 rodzin. Na drugim miejscu pod względem liczby rodzin, którym udzielono pomocy społecznej znajduje się długotrwała lub ciężka choroba (125 rodzin), natomiast na trzecim – niepełnosprawność (100 rodzin). Wśród powodów udzielania świadczeń charakteryzujących się znaczną ilością rodzin je otrzymujących, znajduje się także bezrobocie (52 rodziny), potrzeba ochrony macierzyństwa – w tym wielodzietność (44 rodziny) oraz bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego (32 rodziny).

Wykres 19. Powody udzielania świadczeń w 2019 roku (liczba rodzin)

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2019 rok

Poniżej przedstawione zostały dane dotyczące liczby przeprowadzonych wywiadów środowiskowych na przestrzeni lat 2016-2019. W 2018 roku przeprowadzono je z 333 rodzinami, natomiast w 2019 z 345 rodzinami, co oznacza wzrost o 3,6%. Liczba rodzin, z którymi przeprowadzono wywiady środowiskowe na przestrzeni ostatnich trzech lat utrzymuje się na względnie stałym poziomie.

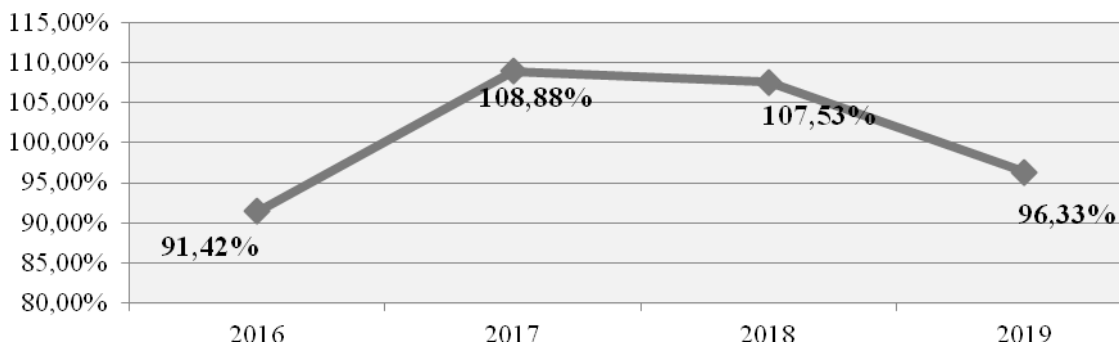
Tabela 8. Liczba osób i rodzin, z którymi przeprowadzono wywiady środowiskowe na przestrzeni lat 2016-2019

wyszczególnienie	2016	2017	2018	2019
liczba osób ogółem	803	770	450	631
liczba rodzin	373	346	333	345
liczba osób w rodzinach	1 007	897	843	861

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2017, 2018 i 2019 rok

Wskaźnik pracy socjalnej, czyli stosunek liczby rodzin objętych pracą socjalną do rodzin osób, którym przyznano świadczenie pomnożony przez 100%, w 2019 roku wynosił 96,33%. W stosunku do roku poprzedniego, wskaźnik ten zmalał – różnica kształtuje się na poziomie 11,2 pp.

Wykres 20. Wskaźnik pracy socjalnej w gminie Brańszczyk na przestrzeni lat 2016-2019

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2019 rok

8.3. ZASOBY INSTYTUCJONALNE W ZAKRESIE ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH

Poniżej przedstawione zostały wszystkie zasoby instytucjonalne w zakresie rozwiązywania problemów społecznych funkcjonujące na terenie gminy Brańszczyk. Należą do nich:

- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej,
- Policyjny punkt przyjęć interesantów,
- Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
- Zespół Interdyscyplinarny,
- placówki oświatowe i świetlice wiejskie,
- ośrodki zdrowia,
- Punkt Konsultacyjno-Informacyjny,
- Gminne Centrum Kultury, Sportu i Turystyki,
- organizacje pozarządowe, kościoły oraz inne podmioty, o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (NGO).

III. DIAGNOZA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH

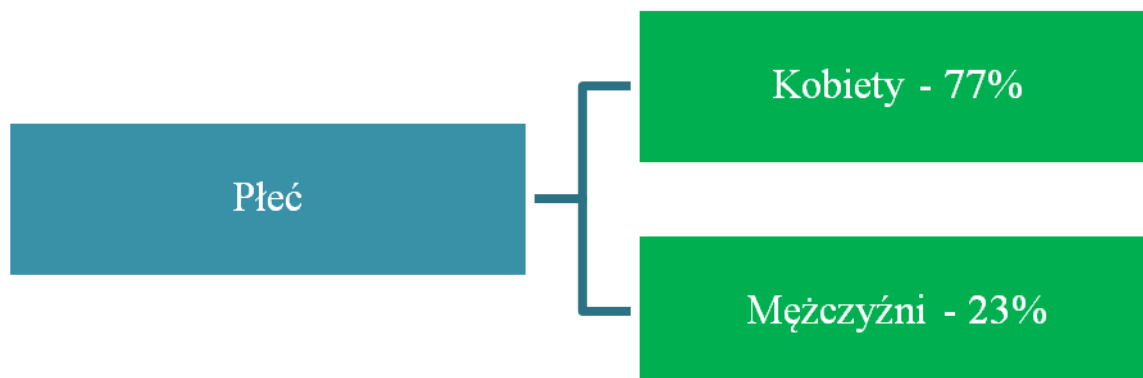
1. ANALIZA WYNIKÓW BADANIA PRZEPROWADZONYCH WŚRÓD DOROSŁYCH MIESZKAŃCÓW GMINY

W niniejszym rozdziale przedstawiony został problem uzależnień od alkoholu, papierosów, e-papierosów i narkotyków wśród dorosłych mieszkańców gminy Brańszczyk, a także skala zjawiska przemocy oraz hazardu. Zbadaniu poddana została ponadto opinia respondentów na temat działań profilaktycznych podejmowanych na terenie Gminy, rynku pracy, ubóstwa, wykluczenia społecznego, niepełnosprawności, osób starszych, a także bezpieczeństwa.

1.1 STRUKTURA BADANEJ PRÓBY

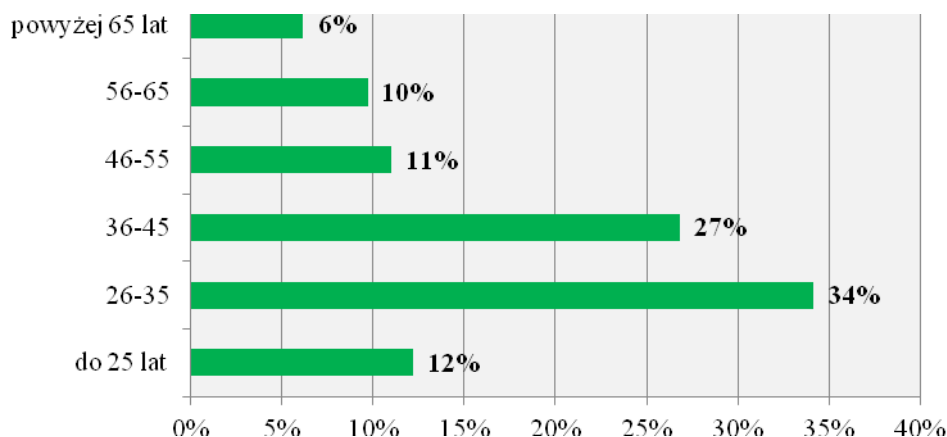
W badaniu diagnozującym problemy społeczne na terenie gminy Brańszczyk wzięło udział 82 mieszkańców mających powyżej 18 lat. Poniżej przedstawiona została struktura badanej próby ze względu na płeć. Możemy zauważyć, że pod względem liczby wypełnionych ankiet, w badaniu zdecydowaną przewagę miały kobiety – stanowiły one 77% ogółu.

Rysunek 8. Płeć:

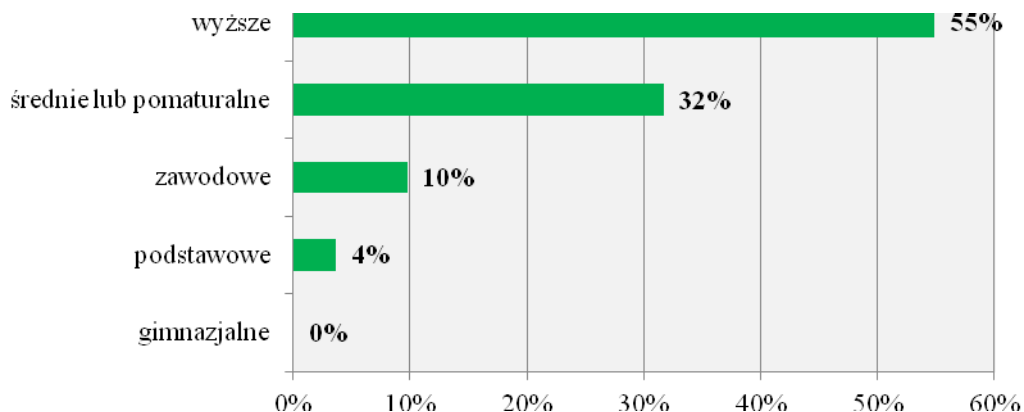
Analiza struktury badanej grupy pokazuje, iż respondenci są mocno zróżnicowani pod względem wieku. Najliczniejszą grupę stanowią ankietowani mający 26-35 lat (34%) oraz 36-45 lat (27%). Wśród osób biorących udział w badaniu byli również mieszkańcy mający mniej niż 25 lat (12%), 46-55 lat (11%), 56-65 lat (10%) oraz powyżej 65 lat (6%).

Wykres 21. Wiek:

Na poniższym wykresie zaprezentowane zostało wykształcenie respondentów. Największy udział w badaniu mieli dorośli mieszkańcy legitymujący się wykształceniem wyższym (55%). 32% kwestionariuszy ankiet wypełnili respondenci z wykształceniem średnim lub pomaturalnym, 10% z wykształceniem zawodowym, a 4% z podstawowym. Wśród ankietowanych nie było respondentów, którzy zakończyliby swoją edukację na poziomie gimnazjum.

Wykres 22. Wykształcenie:

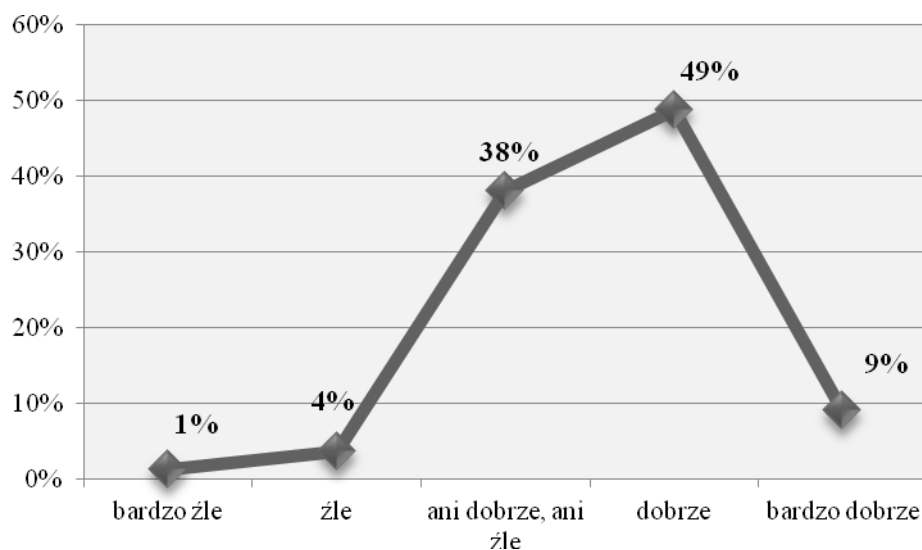
Analiza sytuacji materialnej badanej grupy pokazuje, że niemal połowa dorosłych mieszkańców Gminy jest z niej zadowolona - 49% ocenia ją dobrze, a 9% bardzo dobrze.

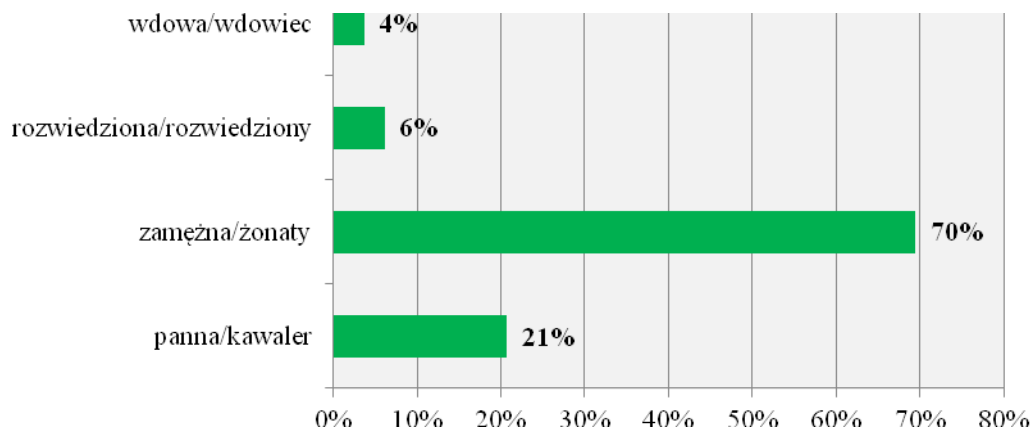
38% określiło swoją sytuację materialną jako ani dobrą, ani złą. 4% ankietowanych oceniło ją jako złą, a 1% jako bardzo złą.

Wykres 23. Jak ocenia Pan/i swoją sytuację materialną?

Stan cywilny osób biorących udział w badaniu przedstawia się następująco: zdecydowana większość respondentów jest zamężnych/żonatych (70%), 21% badanych to panny/kawalerowie, 6% stanowią osoby rozwiedzione, natomiast 4% - wdowy/wdowcy.

Wykres 24. Stan cywilny:

1.2 PROBLEM ALKOHOLOWY

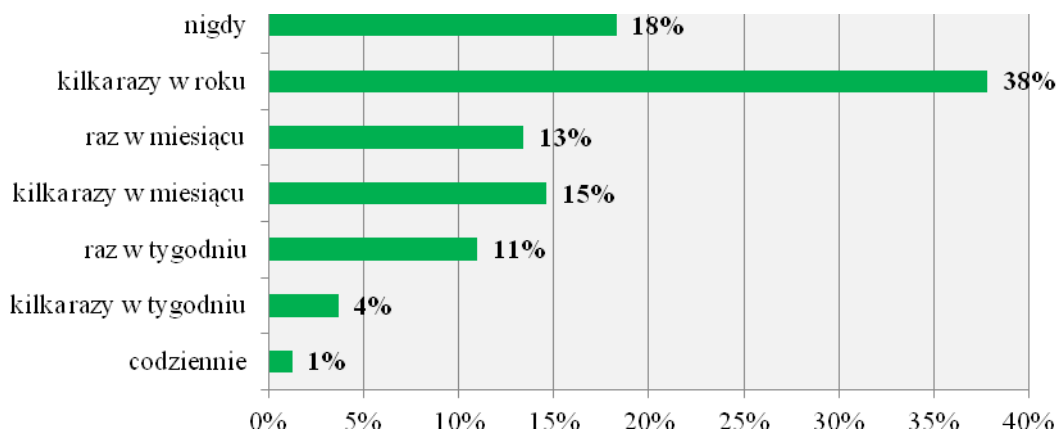
Uzależnienie od alkoholu wciąż stanowi w Polsce poważny problem. Według *Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych*, w naszym kraju żyje około 800 tysięcy osób uzależnionych od alkoholu, co stanowi około 2% całej populacji. Do osób pijących szkodliwie zaliczyć można natomiast 2-2,5 miliona osób, tj. 5-7% populacji²⁰. Co niepokojące, na przestrzeni ostatnich lat obserwowany jest wzrost średniego spożycia alkoholu przeliczanego w litrach na jednego mieszkańca. Osoby nadużywające alkoholu oprócz tego, że sami narażeni są na różnego rodzaju problemy, stwarzają zagrożenie dla innych osób. Ze względu na skalę, jak i obserwowane negatywne konsekwencje, alkoholizm uznaje się w Polsce za problem społeczny. Oprócz skutków związanych ze sferą zdrowia fizycznego i psychicznego, nadużywanie i uzależnienie od alkoholu niesie za sobą również inne konsekwencje, które ponoszą nie tylko same osoby pijące, ale także osoby w ich otoczeniu. Wśród negatywnych następstw spożywania alkoholu, jego nadużywania i uzależnienia w sferze społecznej wymienić można: cierpienie rodzin, wykluczenie społeczne, negatywny wpływ na wychowanie dzieci, problemy osób dorastających w rodzinach alkoholowych, cierpienie ofiar wypadków drogowych i przestępstw, zaburzone relacje społeczne, obniżenie jakości i wydajności pracy, czy też destrukcyjny wpływ alkoholu na rozwój dziecka w okresie prenatalnym. Konsekwencje problemu alkoholowego są wieloaspektowe, mają szeroki zasięg i wymagają podejmowania systemowych, interdyscyplinarnych działań zaradczych, skierowanych na czynniki ryzyka tkwiące zarówno w samej jednostce, jak i w jej otoczeniu społecznym²¹.

Pierwsze pytanie dotyczące uzależnienia do alkoholu odnosiło się do częstotliwości jego spożywania. Możemy zauważyć, iż 1% ankietowanych sięga po alkohol codziennie, 4% kilka razy w tygodniu, 11% respondentów - raz w tygodniu, 15% - kilka razy w miesiącu, 13% - raz w miesiącu, natomiast 38% - kilka razy w roku. Abstynencję zadeklarowało zaledwie 18% mieszkańców.

²⁰ <http://www.parpa.pl/index.php/33-analazy-badania-raporty/132-statystyki>

²¹ Włodarczyk E., *Społeczne konsekwencje problemu alkoholowego w Polsce*, Pedagogika Społeczna 2018, Nr 2 (68), str. 241-251.

Wykres 25. Jak często spożywa Pan/i alkohol?

Na kolejne pytania odpowiadali tylko ci dorośli mieszkańcy, którzy spożywają alkohol.

67 osób

Następne pytanie zadane respondentom dotyczyło rodzajów napojów alkoholowych, które dorośli mieszkańcy piją najczęściej. Możemy zauważyć dosyć zróżnicowany rozkład odpowiedzi. Najwięcej ankietowanych sięga po piwo (41 osób, tj. 61%), wino (28 osób, tj. 42%) oraz wódkę (11 osób, tj. 16%). Nieco mniej popularne w wyborze dorosłych mieszkańców są: nalewki i whisky (7 osób, tj. 10%), alkohol własnej roboty (4 osoby, tj. 6%), likiery (2 osoby, tj. 3%) oraz inne alkohole, w tym śliwowica i szampan.

Tabela 9. Jaki rodzaj alkoholu pije Pan/i najczęściej?

Odpowiedź	%	Liczba odp.
piwo	61%	41
wino	42%	28
wódka	16%	11
nalewki	10%	7
whisky	10%	7
alkohol własnej roboty	6%	4
likiery	3%	2
inne	3%	2
alkohol spoza legalnego źródła	0%	0

*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

Poniższa tabela przedstawia ilość porcji alkoholu wypijanych przez ankietowanych w ciągu całego dnia, w którym go spożywają. Większość z respondentów deklaruje, że w dniu, w którym spożywa alkohol wypija 1-2 porcje tego napoju (43 osoby, tj. 69%).

Znacznie mniej mieszkańców wskazało na 3-4 porcje (14 osób, tj. 23%), 5-7 porcji (2 osoby, tj. 3%), 8-10 porcji (2 osoby, tj. 3%). Do spożywania 11-13 i więcej porcji przyznała się jedna osoba (tj. 2%).

Tabela 10. . Ile porcji alkoholu wypija Pan/i w ciągu całego dnia, w którym Pan/i pije? Porcja to szklanka piwa (250ml), lampka wina (100 ml), kieliszek wódki (30 ml).

Odpowiedź	%	Liczba odp.
1-2	69%	43
3-4	23%	14
5-7	3%	2
8-10	3%	2
11-13 i więcej	2%	1

W dalszej kolejności respondenci zostali poproszeni o udzielenie odpowiedzi na pytanie, czy zdarzyło im się wykonywać obowiązki w pracy pod wpływem alkoholu. Na podstawie deklaracji badanych możemy stwierdzić, że większość mieszkańców nigdy nie pracowało w stanie nietrzeźwości (62 osoby, tj. 94%). Do takiego zachowania przyznało się 4 badanych (6%), wśród których 2 ankietowanych (3%) stwierdziło, że miało to miejsce raz, a w przypadku dwóch osób (3%) zdarzało się to sporadycznie.

Tabela 11. Czy zdarzyło się Panu/i wykonywać obowiązki w pracy pod wpływem alkoholu?

Odpowiedź	%	Liczba odp.
nigdy mi się to nie zdarzyło	94%	62
raz mi się to zdarzyło	3%	2
zdarza mi się to sporadycznie	3%	2
zdarza mi się to często	0%	0

Kolejną analizowaną w Diagnostyce kwestią było prowadzenie pojazdów pod wpływem alkoholu. Większość respondentów zadeklarowało, że nigdy nie kierowało pojazdem w stanie nietrzeźwości (58 osób, tj. 87%), na uwagę zasługuje jednak fakt, że 7 osobom (10%) zdarzyło się to raz, a 2 badanym (3%) zdarza się to sporadycznie.

Tabela 12. Czy zdarzyło się Panu/i wykonywać obowiązki w pracy pod wpływem alkoholu?

Odpowiedź	%	Liczba odp.
nigdy mi się to nie zdarzyło	87%	58
raz mi się to zdarzyło	10%	7
zdarza mi się to sporadycznie	3%	2
zdarza mi się to często	0%	0

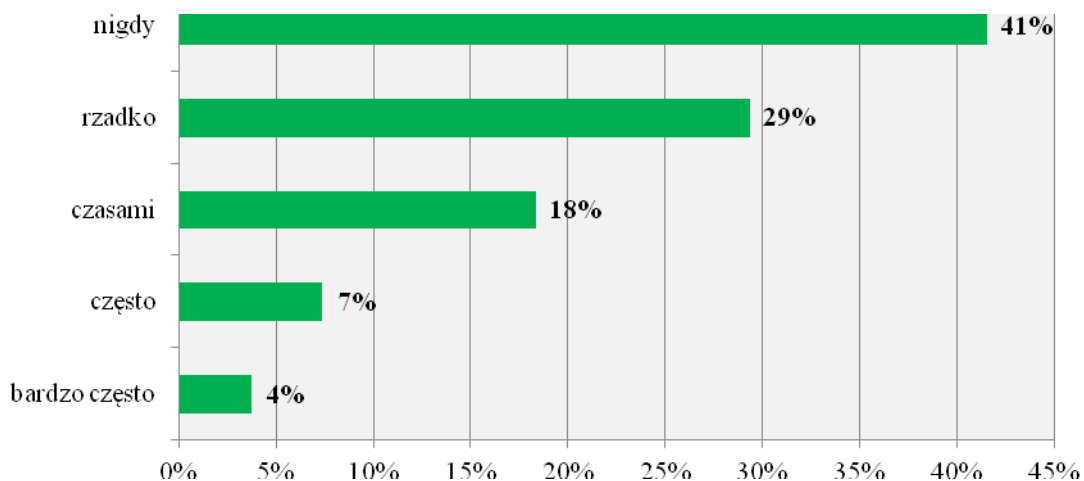

Na kolejne pytania odpowiadali wszyscy dorośli mieszkańcy.

82 osoby

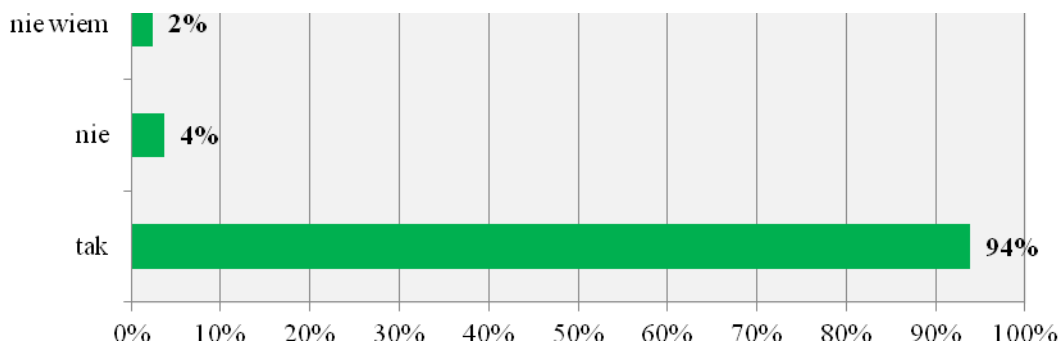
Następnym etapem badania było sprawdzenie skali problemu prowadzenia pojazdów pod wpływem alkoholu w Gminie Brańszczyk. Jak wynika z zebranych danych, ponad połowa respondentów (58%) była świadkiem prowadzenia pojazdu przez osoby nietrzeźwe. 29% badanych wskazało na odpowiedź „rzadko”, 18% stwierdziło, że było tego świadkiem czasami, 7% - często, a 4% bardzo często.

Wykres 26. Czy zdarzyło się Panu/i być świadkiem sytuacji, w której ktoś prowadził pojazd pod wpływem alkoholu w ciągu ostatnich 12 miesięcy?

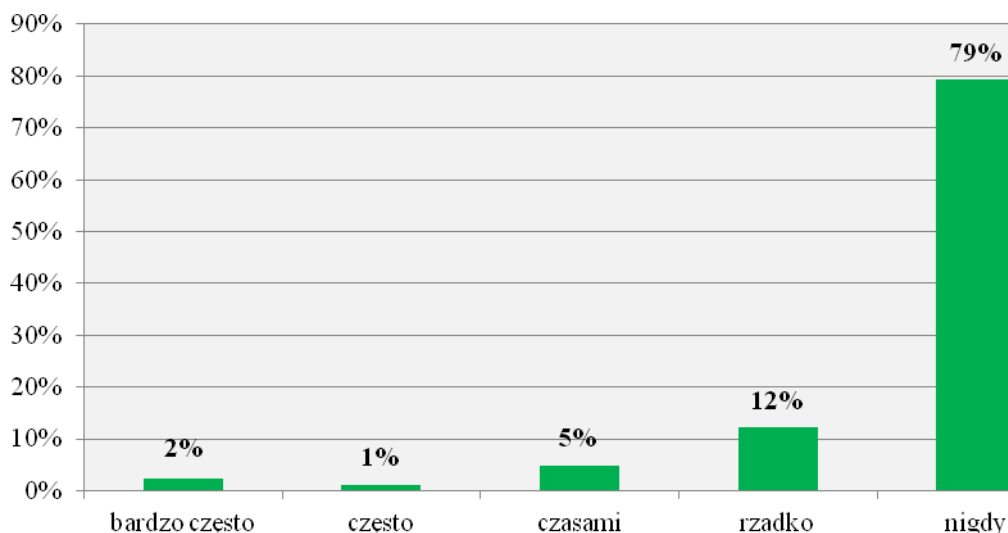

W jednym z pytań poprosiliśmy ankietowanych o wyrażenie swojej opinii na temat wpływu spożywania alkoholu przez kobiety w ciąży na rozwój dziecka. Zebrany materiał badawczy wykazał, że niektórzy mieszkańcy Gminy uważają, iż alkohol nie ma negatywnego wpływu na rozwój dziecka. Odpowiedź „nie” zaznaczyło aż 4% badanych. Brak wiedzy w tym zakresie zadeklarowało 2% badanych. Zdecydowana większość ankietowanych stwierdziła, że picie alkoholu w ciąży ma wpływ na rozwój płodu.

Wykres 27. Czy według Pana/i picie alkoholu w ciąży ma wpływ na rozwój dziecka?

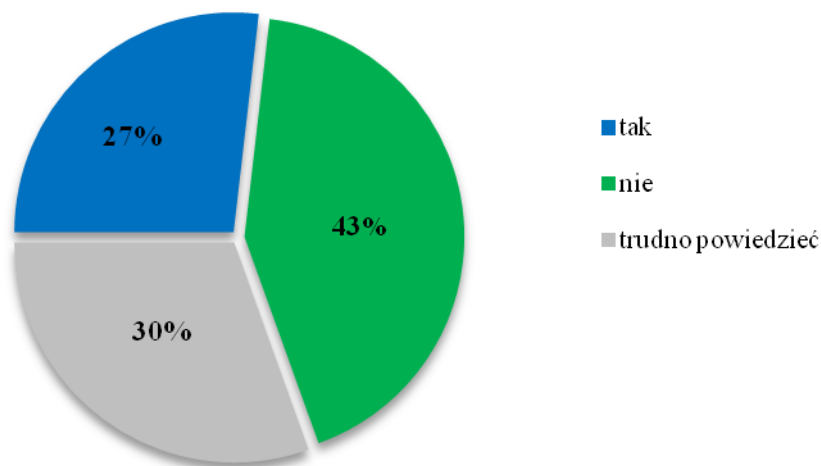
Respondenci zostali również poproszeni o określenie, czy zauważyli w ciągu ostatnich 12 miesięcy na terenie swojej miejscowości kobiety w ciąży spożywające alkohol. Do bycia świadkiem tego zdarzenia przyznało się 20% respondentów, w tym 12% było obserwatorem takiej sytuacji rzadko, 5% - czasami, 1% - często, natomiast 2% bardzo często.

Wykres 28. Jak często w ostatnich 12 miesiącach widział/a Pan/i na terenie gminy kobiety w ciąży spożywające alkohol?

W kolejnym pytaniu mieszkańcy gminy Brańszczyk mieli określić, czy na terenie ich miejscowości należy ograniczyć ilość punktów sprzedaży alkoholu. Z uzyskanych odpowiedzi wynika, że za ograniczeniem ilości punktów jest 27% badanych, 43% jest przeciwnego zdania, natomiast 30% zaznaczyło odpowiedź „trudno powiedzieć”.

Wykres 29. Czy na terenie gminy należy ograniczyć ilość punktów sprzedaży napojów alkoholowych?

1.3 PROBLEM NIKOTYNOWY

Palenie papierosów jest aktualnie jednym z najpoważniejszych przyczyn problemów zdrowotnych współczesnego świata. Do negatywnych konsekwencji tego zaliczyć można choroby układu sercowo-naczyniowego, oddechowego oraz zwiększone ryzyko wystąpienia nowotworów. Według szacunków Światowej Organizacji Zdrowia (WHO) w konsekwencji palenia papierosów co roku umiera ponad 7 milionów ludzi na całym świecie²². W Polsce w 2016 roku z tego powodu zmarło aż 66 tys. osób, co stanowiło 17% wszystkich zgonów²³. Wyniki badań dotyczące aktualnej sytuacji w zakresie palenia tytoniu w Polsce, przeprowadzone przez Centrum Badania Opinii Społecznej w 2019 roku pokazują, iż po papierosy regularnie sięga co piąty Polak²⁴. Pomimo stopniowo zmniejszającej się w ostatnich latach liczby palaczy papierosów, problem ten nadal stanowi powszechne i wymagające podejmowania działań zapobiegawczych zjawisko. Konieczna jest zatem realizacja systematycznych zadań w zakresie profilaktyki i promocji zdrowia ograniczających popularność palenia tytoniu.

Drugi z analizowanych w Diagnozie obszarów, miał na celu zweryfikowanie skali palenia papierosów przez dorosłych mieszkańców gminy Brańszczyk. Spośród wszystkich

²² WHO report on the global tobacco epidemic: monitoring tobacco use and prevention policies, World Health Organization, Geneva 2017.

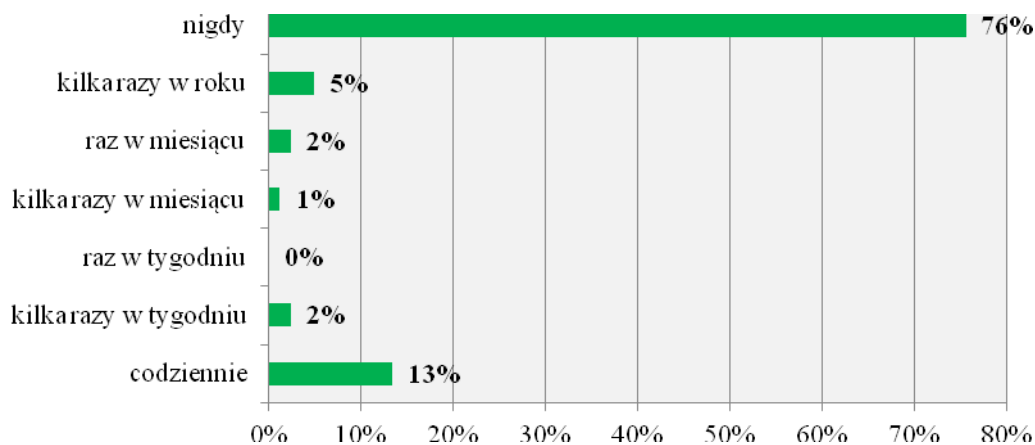
²³ Zgliczyński, W. S., *Palenie tytoniu w Polsce*, Biuro Analiz Sejmowych 2017, nr 14 (237).

²⁴ CBOS, *Palenie papierosów*, Komunikat z badań 2019, Nr 104/2019.

badanych osób, papierosy pali 23%, przy czym 5% sięga po nie kilka razy w roku, 2% raz w miesiącu, kolejny 2% - kilka razy w tygodniu, 1% kilka razy w miesiącu, natomiast 13% - codziennie.

Wykres 30. Jak często pali Pan/i papierosy?

Na kolejne pytania odpowiadali tylko ci dorośli mieszkańcy, którzy palą papierosy.

20 osób

W tabeli poniżej przedstawiona została ilość dziennie wypalanych przez dorosłych mieszkańców sztuk papierosów. Na podstawie zebranych danych możemy zauważyć, że 6 osób (32%) nie wie, ponieważ nie pali codziennie, a 1 osoba (5%) nie wie, ponieważ nie kontroluje ich ilości. 6 respondentów (32%) wypala dziennie 16-25 sztuk papierosów, 3 ankietowanych (16%) deklaruje, iż sięga po 6-15 sztuk. Mniejszą ilość wypalanych dziennie papierosów deklarują 2 osoby (11%), które wybrały odpowiedź „poniżej 5 sztuk”, natomiast 1 osoba (5%) wypala więcej niż 25 papierosów dziennie.

Tabela 13. Ile sztuk papierosów dziennie Pan/i wypala?

Odpowiedź	%	Liczba odp.
trudno powiedzieć, nie palę codziennie	32%	6
16-25 sztuk	32%	6
6-15 sztuk	16%	3
poniżej 5 sztuk	11%	2
więcej niż 25 sztuk	5%	1
nie wiem, nie liczę	5%	1

Poniższa tabela prezentuje rozkład odpowiedzi mieszkańców na pytanie o próby rzucenia przez nich palenia. Z zebranych danych wynika, że zerwać z nałogiem próbowało 11 respondentów (58%), w tym 5 ankietowanych podjęło jedнокrotną próbę (26%), natomiast 6 osób starało się rzucić palenie wiele razy (32%). Średnio co trzeci palący nigdy nie podjął próby rzucenia nałogu (6 osób, tj. 32%).

Tabela 14. Czy próbował/a Pan/i kiedykolwiek rzucić palenie?

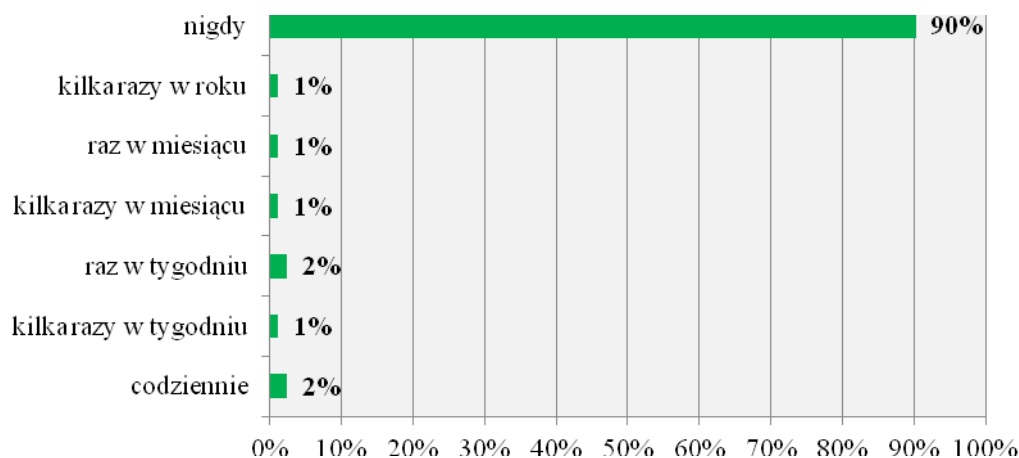
Odpowiedź	%	Liczba odp.
nigdy nie próbowałem/am	32%	6
nie, ale zamierzam spróbować	11%	2
tak, raz, ale nie udało mi się	26%	5
tak, wiele razy, ale nie udało mi się	32%	6

Na kolejne pytanie odpowiadali wszyscy dorośli mieszkańcy.

82 osoby

Kolejne pytanie zadane respondentom dotyczyło palenia elektronicznych papierosów. Zebrany materiał badawczy wykazał, że e-papierosy pali 8% dorosłych mieszkańców, w tym 2% pali je codziennie lub kilka razy w tygodniu, a 1% badanych pali je kilka razy w roku, kilka razy w miesiącu, kilka razy w tygodniu lub raz w miesiącu.

Wykres 31. Jak często pali Pan/i e-papierosy?

1.4 PROBLEM NARKOTYKOWY

Problem narkomanii stanowi duże zagrożenie, degradująco wpływa zarówno na zdrowie fizyczne, psychiczne, jak i relacje społeczne. Wiąże się z wysokimi kosztami poniesionymi nie tylko przez samą jednostkę uzależnioną, ale także całe społeczeństwo. Pomimo tego, że zażywanie narkotyków i dopalaczy jest w Polsce o wiele mniej rozpowszechnione niż picie napojów alkoholowych, zjawisko to wciąż stanowi poważny problem. Według badań przeprowadzonych w 2018 roku odsetek osób w wieku 15-34 lata używających narkotyków w ciągu ostatniego roku wyniósł 10,4%, przy czym najczęściej stosowaną nielegalną substancją psychoaktywną okazała się marihuana²⁵. Wśród negatywnych skutków wywołanych narkomanią wymienia się zarówno szkody zdrowotne, jak i społeczne, między innymi osłabienie i rozpad więzi rodzinnych, wykluczenie społeczne, utrata zdolności do samodzielnego i odpowiedzialnego funkcjonowania, czy też konflikty z prawem. Zagrożeniem są również nowe substancje psychoaktywne, tzw. *dopalacze*. Ze względu na wysoką toksyczność oraz zmieniający się, nieznaną skład, ich jednokrotne zażycie może doprowadzić do nieodwracalnych skutków zdrowotnych, a nawet śmierci. Jak wynika z raportu *Głównego Inspektora Sanitarnego*, w 2018 roku zarejestrowanych zostało 4 260 przypadków interwencji medycznych związanych z zatruciem/podejrzeniem zatrucia nowymi substancjami psychoaktywnymi²⁶. Biorąc pod uwagę ryzyko szkód, konsekwencji prawnych, zdrowotnych oraz społecznych związanych z używaniem narkotyków i dopalaczy, konieczne jest realizowanie działań w obszarze profilaktyki, leczenia, rehabilitacji, ograniczania szkód zdrowotnych i reintegracji społecznej osób uzależnionych, a także systematyczne prowadzenie badań i monitoringu używania substancji psychoaktywnych.

Następnym etapem badania było zidentyfikowanie skali spożywania narkotyków, dopalaczy lub innych środków psychoaktywnych przez dorosłych mieszkańców Gminy. Sięgnięcie po tego typu substancje zadeklarowało 5% badanych, w tym 1% zażywał

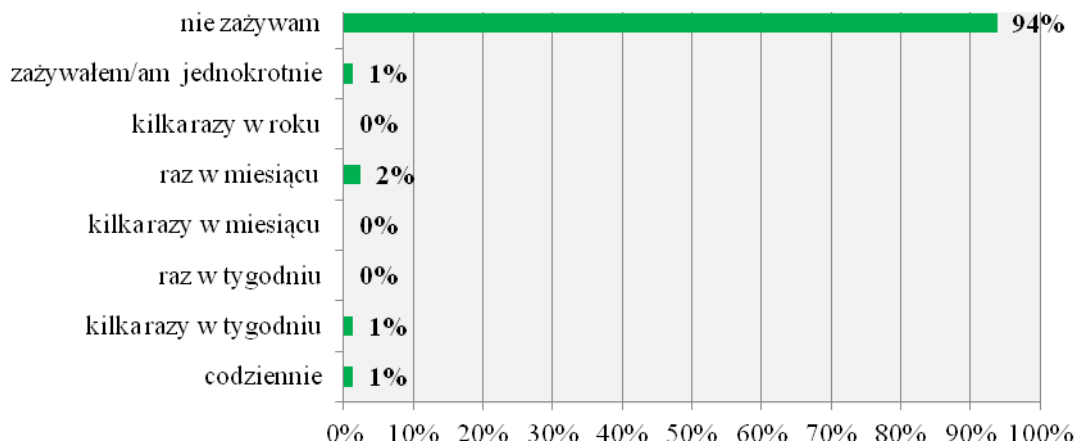
²⁵ *Raport o stanie narkomanii w Polsce 2019*, Krajowe Biuro ds. Przeciwdziałania Narkomanii, Warszawa 2018.

²⁶ *Raport Głównego Inspektora Sanitarnego: Nowe narkotyki w Polsce 2017-2018*, Państwowa Inspekcja Sanitarna, Warszawa.

je jednokrotnie, kolejny 1% - kilka razy w tygodniu oraz 1% codziennie. Z kolei 2% ankietowanych przyznało, że zażywa środki psychoaktywne raz w miesiącu.

Wykres 32. Jak często zażywa Pan/i środki psychoaktywne (narkotyki, dopalacze, leki w celu odurzenia)?

Na kolejne pytanie odpowiadali tylko ci dorośli mieszkańcy, którzy zażywali narkotyki, dopalacze lub inne substancje psychoaktywne.

5 osób

W celu pogłębionej analizy określono, które substancje psychoaktywne zażywali dorośli mieszkańcy gminy Brańszczyk. Wyniki badania ankietowego pokazały, iż mieszkańcy stosowali amfetaminę, LSD, mefedron, środki nasenne, marihuanę, kokainę oraz grzyby halucynogenne.

Tabela 15. Proszę zaznaczyć na poniższej liście, które substancje psychoaktywne stosował/a Pan/i?

Odpowiedź	%	Liczba odp.
amfetamina	60%	3
LSD	40%	2
mefedron	40%	2
środki nasenne	40%	2
marihuana	20%	1
kokaina	20%	1
grzyby halucynogenne	20%	1
ekstazy	0%	0
sterydy anaboliczne	0%	0
leki w celu odurzenia się	0%	0
dopalacze	0%	0

inne	0%	0
------	----	---

*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

Dorośli mieszkańcy gminy Brańszczyk, którzy wcześniej zadeklarowali spożywanie narkotyków, dopalaczy lub innych substancji psychoaktywnych zostali poproszeni o określenie, czy doznali w związku z tym jakiś przykrych konsekwencji. Odpowiedzi ankietowanych pokazują, iż każdy z nich doświadczył tego rodzaju następstw. 3 badanych (60%) doznało problemów finansowych, a 2 respondentów (40%) doświadczyło problemów w pracy.

Tabela 16. Czy doznał/a Pan/i przykrych konsekwencji związanych z używaniem substancji psychoaktywnych?

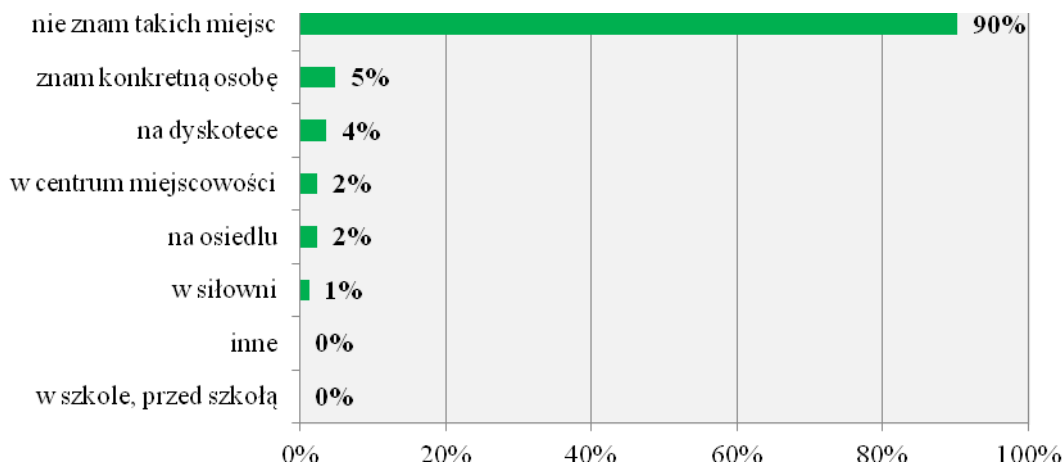
Odpowiedź	%	Liczba odp.
problemy finansowe	60%	3
problemy w pracy	40%	2
nie doznałem/am żadnych konsekwencji	0%	0
problemy ze zdrowiem	0%	0
wypadek lub uszkodzenie ciała	0%	0
inne	0%	0

Na kolejne pytanie odpowiedzieli wszyscy dorośli mieszkańcy.

82 osoby

Respondentom zostało zadane pytanie również o znajomość konkretnych miejsc na terenie swojej miejscowości, w których można zakupić narkotyki lub dopalacze. Badania wykazały stosunkowo wysoki odsetek ankietowanych deklarujących znajomość takich miejsc, (13%), przy czym przeważająca część spośród tych respondentów wskazała na konkretną osobę (5%), lokalną dyskotekę (4%), centrum dużej miejscowości (2%), osiedle (2%) oraz siłownię (1%).

Wykres 33. Czy zna Pan/i miejsca w swojej miejscowości gdzie można kupić narkotyki lub dopalacze?

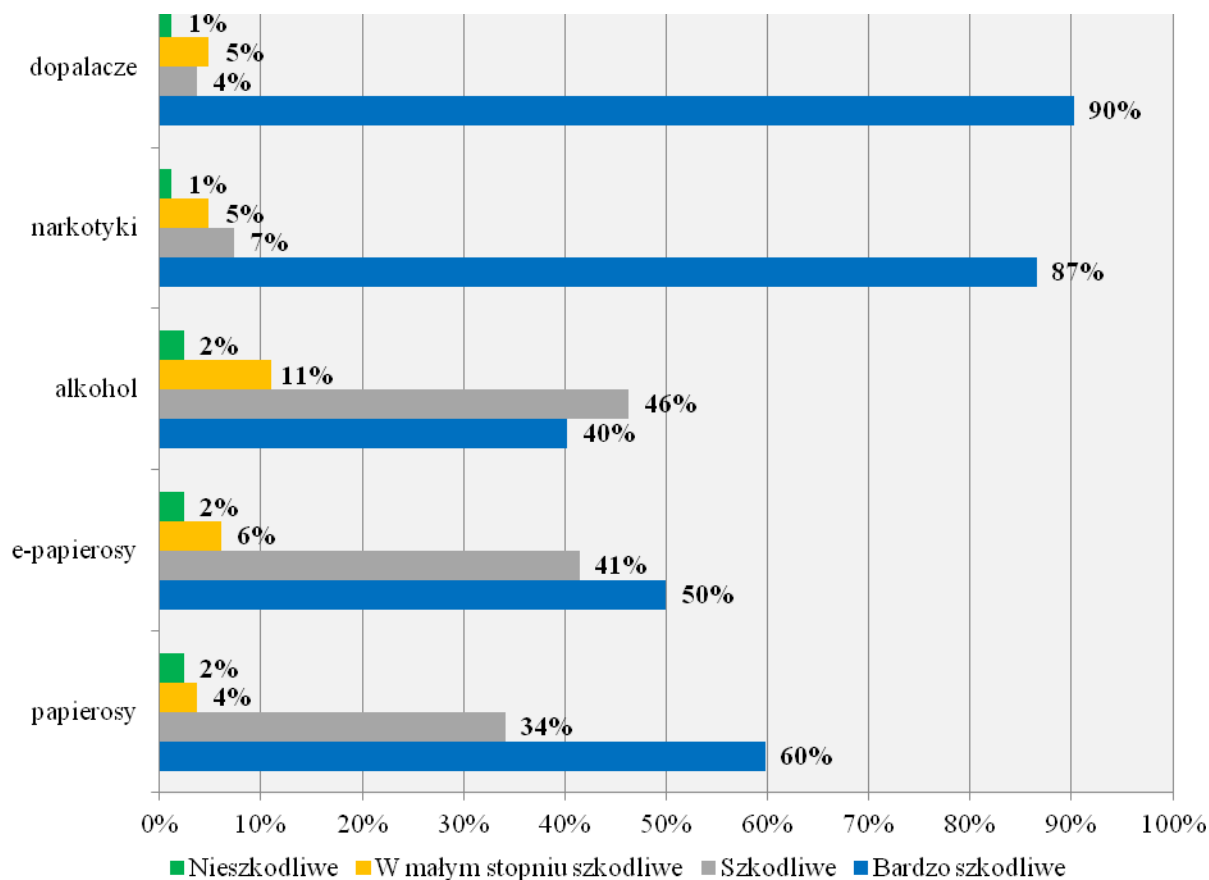
*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

Opinia respondentów dotycząca szkodliwości dla zdrowia dopalaczy, narkotyków, alkoholu, e-papierosów i papierosów przedstawia się następująco:

- szkodliwość dopalaczy dostrzega 94% respondentów, natomiast 6% badanych nie zdaje sobie sprawy z ich szkodliwości dla zdrowia;
- o szkodliwości narkotyków przekonanie ma 94%, natomiast przeciwnego zdania jest 6%;
- ze szkodliwości alkoholu zdaje sobie sprawę 86%, z kolei brak świadomości na temat negatywnych konsekwencji zdrowotnych spożywania alkoholu ma 13%;
- e-papierosy są szkodliwe dla 91% badanych mieszkańców, a o ich niskiej szkodliwości przekonanie ma 9%;
- szkodliwość papierosów dostrzega 94% respondentów, natomiast nie zdaje sobie sprawy z ich szkodliwości – 6%.

Wykres 34. Jak ocenia Pan/i szkodliwość poniższych substancji dla zdrowia?

1.5 PROBLEM PRZEMOCY

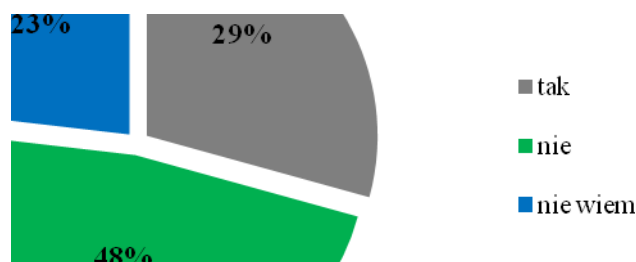
Przemoc jest to intencjonalne działanie lub zaniechanie działania jednej osoby wobec drugiej, które wykorzystując przewagę sił narusza prawa i dobra osobiste jednostki, powodując cierpienia i szkody. Może przybierać różne formy. Wyróżnia się przemoc fizyczną, psychiczną, ekonomiczną, seksualną i zaniedbanie. Skutki przemocy są dla osób jej doświadczających długotrwałe i istotnie wpływają na ich codzienne funkcjonowanie. Realizowane na przestrzeni lat badania i prowadzone statystyki pokazują, że problem ten dotyka rocznie dziesiątki tysięcy osób. Warto przy tym pamiętać, że jest to bardzo wrażliwy temat i ludzie nierzadko boją się lub wstydzą przyznać, że dotyczy ich bezpośrednio. Jak wynika z danych statystycznych odnoszących się do przemocy w rodzinie gromadzonych przez policję, w 2019 roku ogólna liczba osób doświadczających przemocy kształtowała się na poziomie

88 032²⁷. O skali problemu przemocy świadczą również badania przeprowadzone w 2014 roku na zlecenie *Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej* w ramach projektu „Diagnoza i porównanie skali zjawiska przemocy w rodzinie oraz ocena efektywności działań podejmowanych na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie”. Wynika z nich, że co trzeci respondent zna osobiście w swoim otoczeniu/sąsiedztwie takie rodziny, o których słyszał lub wie, że dochodzi w nich do różnych form przemocy wobec kobiet. Przypadki przemocy wobec mężczyzn zna natomiast co piąty ankietowany. Z deklaracji osób biorących udział w badaniu wynika, że odsetek osób doświadczających przemocy w ciągu całego swojego życia kształtował się na poziomie 24,7%²⁸. Przemoc w rodzinie stanowi jeden z poważniejszych problemów współczesnych państw na całym świecie. Przeciwdziałanie temu zjawisku powinno zajmować więc priorytetowe miejsce wśród zadań realizowanych zarówno na szczeblu krajowym, jak i lokalnym.

Dalsza część raportu stanowi próbę oszacowania skali problemu przemocy wśród dorosłych mieszkańców gminy Brańszczyk. Poniższy wykres przedstawia odpowiedzi ankietowanych na pytanie o znajomość kogoś w swoim otoczeniu, kto jest osobą doświadczającą przemocy w swoim domu. Twierdzącej odpowiedzi udzieliło 29% badanych, a przeczącej – 48%.

Wykres 35. Czy zna Pan/i kogoś w swoim otoczeniu, kto jest osobą doświadczającą przemocy w swoim domu?

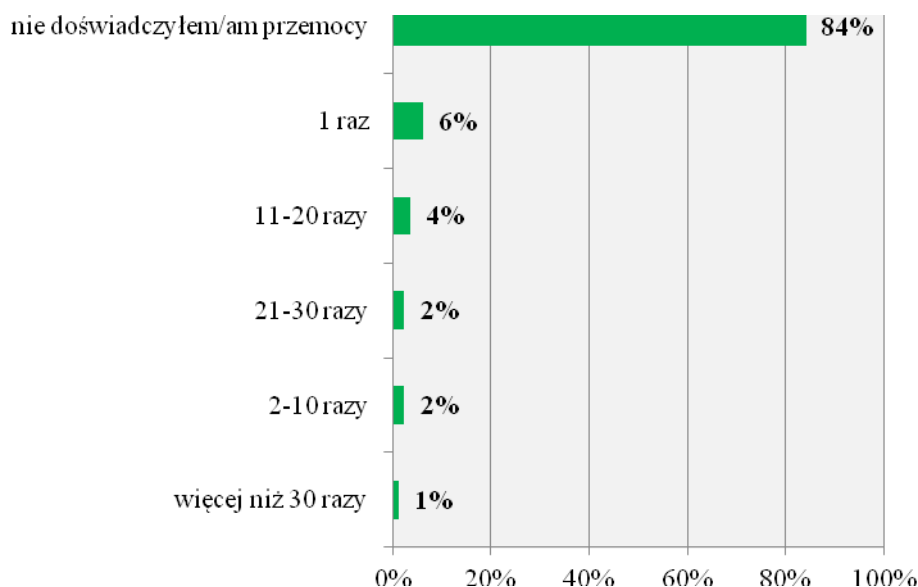
²⁷ <http://statystyka.policja.pl/st/wybrane-statystyki/przemoc-w-rodzinie/50863,Przemoc-w-rodzinie.html>

²⁸ Miedzik M., Godlewska-Szurkowa J., *Badania porównawcze oraz diagnoza skali występowania przemocy w rodzinie wśród osób dorosłych i dzieci, z podziałem na poszczególne formy przemocy wraz z opisem charakterystyki ofiar przemocy i sprawców. Raport cząstkowy, wyniki badań PSDB dla Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej, Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, Warszawa 2014.*

Skala problemu przemocy w gminie Brańszczyk została zweryfikowana również dzięki odpowiedziom respondentów na pytanie o to, czy zdarzyło im się doświadczyć tego problemu osobiście. Z zebranych danych wynika, że kiedykolwiek w życiu przemocy doznało 15% mieszkańców, wśród których 6% doświadczyło jej 1 raz, 4% - 11-20 razy, 2% - 21-30 razy, 2% - 2-10, natomiast 1% - więcej niż 30 razy.

Wykres 36. Czy kiedykolwiek zdarzyło się Panu/i doświadczyć przemocy?

Na kolejne pytanie odpowiedzieli tylko ci dorośli mieszkańcy, którzy doświadczyli przemocy.

13 osób

Mieszkańcy, którzy przyznali, że doznali przemocy, zostali następnie poproszeni o określenie jej rodzaju. Z deklaracji ankietowanych wynika, że najczęściej doznawanym rodzajem przemocy była przemoc psychiczna – wskazało na nią 10 badanych tj. 77%. Przemocy ekonomicznej doświadczyło 4 ankietowanych (31%), a kolejno: przemocy fizycznej; przemocy seksualnej i zaniedbania – 3 osoby (23%). 2 ankietowanych wskazało na doświadczenie mobbingu (15%).

Tabela 17. Jakiego rodzaju przemocy Pan/i doznał/a?

Odpowiedź	%	Liczba odp.
przemoc psychiczna	77%	10
przemoc ekonomiczna	31%	4
przemoc fizyczna	23%	3
przemoc seksualna	23%	3
zaniedbanie	23%	3
mobbing	15%	2
nie wiem	0%	0

*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

Spytaliśmy respondentów również o to, kto stosował wobec nich przemoc. Analiza materiału badawczego wykazała, że najwięcej osób doznało przemocy ze strony pracodawcy (5 osób, tj. 38%) oraz męża lub żony (4 osoby, tj. 31%). W dalszej kolejności trzykrotny wybór respondentów padł na tatę oraz partnera/partnerkę (po 3 osoby, tj. 23%). Wśród odpowiedzi pojawił się również brat (2 osoby tj. 15%). Ankietowani jednokrotnie wskazali na kolegę/koleżankę z pracy, dziadków, nieznanego oraz na inne osoby (1 osoba, tj. 8%).

Tabela 18. Kto stosował wobec Pana/i przemoc?

Odpowiedź	%	Liczba odp.
pracodawca	38%	5
mąż/żona	31%	4
tata	23%	3
partner/partnerka	23%	3
brat	15%	2
mama	8%	1
kolega/koleżanka z pracy	8%	1
dziadkowie	8%	1
nieznajomy/a	8%	1
inne osoby	8%	1
dziecko/dzieci	0%	0

*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

Na pytanie o miejsce doświadczenia przemocy, najwięcej odpowiedzi padło na dom (9 osób, tj. 69%). W mniejszym stopniu deklarowano doznanie tego problemu w pracy (5 osób, tj. 38%) i miejscu publicznym (4 osoby, tj. 31%). Na uczelni przemocy doświadczyła 1 osoba (4%).

Tabela 19. Gdzie doświadczył/a Pan/i przemocy?

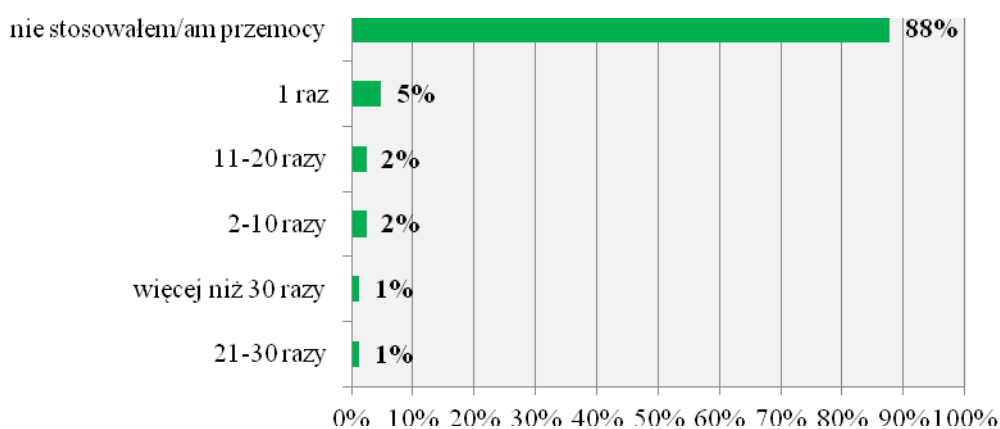
Odpowiedź	%	Liczba odp.
w domu	69%	9
w pracy	38%	5
w miejscu publicznym	31%	4
na uczelni	8%	1
inne	0%	0

*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

Na kolejne pytanie odpowiadali wszyscy dorośli mieszkańcy.

82 osoby

Zebrane w procesie badawczym dane pokazują, iż do stosowania przemocy przyznało się aż 11% mieszkańców, spośród których 5% zastosowało ją jednokrotnie, 2% - 11-20 razy, 2% - 2 - 10 razy, 1% - 21 - 30 razy oraz 1% - więcej niż 30 razy.

Wykres 37. Czy w ciągu ostatnich 12 miesięcy doszło do sytuacji gdzie zastosował/a Pan/i zachowania przemocowe wobec drugiej osoby?

Na kolejne pytanie odpowiadali tylko ci dorośli mieszkańcy, którzy przyznali, że stosowali przemoc

10 osób

W dalszej kolejności poprosiliśmy badanych mieszkańców o określenie, jakiego rodzaju przemoc zastosowali. Wśród najczęstszych deklaracji znalazła się przemoc fizyczna (4 osoby, tj. 40%). Na przemoc psychiczną oraz przemoc seksualną wskazało 2 ankietowanych (20%). Do zastosowania przemocy ekonomicznej i zaniedbania przyznał się

1 respondent (10%). Natomiast 1 osoba nie potrafiła jednoznacznie odpowiedzieć na to pytanie (10%).

Tabela 20. Jakiego rodzaju przemoc Pan/i zastosował/a w ciągu ostatnich 12 miesięcy?

Odpowiedź	%	Liczba odp.
przemoc fizyczna	40%	4
przemoc psychiczna	20%	2
przemoc seksualna	20%	2
przemoc ekonomiczna	10%	1
zaniedbanie	10%	1
nie wiem	10%	1
mobbing	0%	0

*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

Mieszkańcy najczęściej przyznawali się do stosowania przemocy wobec partnera/partnerki (4 osoby, tj. 40%) oraz dziecka (4 osoby, tj. 40%). 2 osoby wskazały na dziadków (20%), natomiast jednokrotny wybór padł na rodziców oraz rodzeństwo (1 osoba tj. 10%)

Tabela 21. W stosunku do kogo zastosował/a Pan/i zachowanie przemocowe?

Odpowiedź	%	Liczba odp.
partner/partnerka	40%	4
dziecko/dzieci	40%	4
dziadkowie	20%	2
rodzice	10%	1
rodzeństwo	10%	1
kolega/koleżanka z pracy	0%	0
nieznajomy/a	0%	0
inne osoby	0%	0
mąż/żona	0%	0

*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

Na kolejne pytanie odpowiadali wszyscy dorośli mieszkańcy.

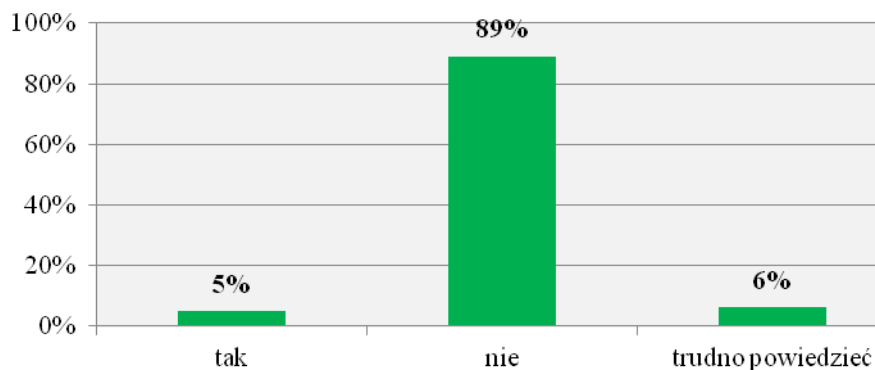
82 osoby

Odpowiedzi respondentów na następane pytanie pokazują aktualną skalę przemocy występującej wśród rodzin na terenie gminy Brańszczyk. Jak wynika z uzyskanych danych, przemoc domowa dotyczy 5% dorosłych mieszkańców biorących udział w badaniu.

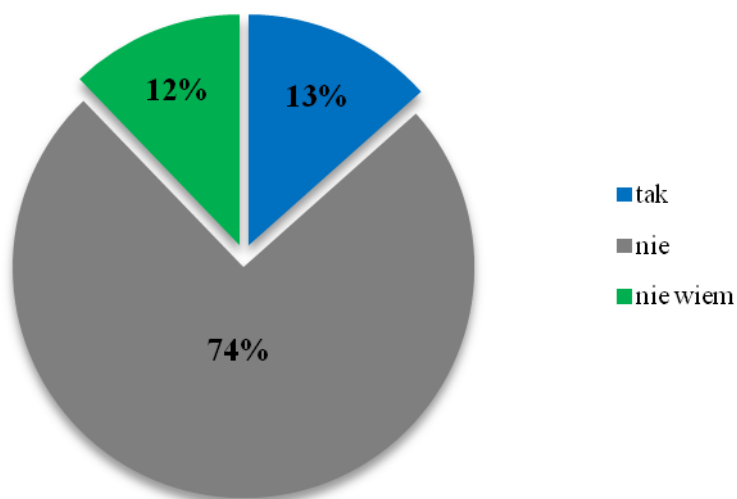
Wśród respondentów znalazły się również osoby, które miały trudność w jednoznacznym określeniu, czy w ich domu występuje ten problem – stanowiły one 6% ogółu.

Wykres 38. Czy w Pana/i domu występuje problem przemocy?

Kolejną analizowaną w Diagnostyce kwestią była opinia dorosłych mieszkańców Gminy, na temat stosowania kar fizycznych w stosunku do dzieci. W odniesieniu do prezentowanych danych warto zwrócić uwagę, że wśród części respondentów występuje tolerancja przemocy jako metody wychowawczej – kary fizyczne popiera aż 13% badanych, z kolei 12% stwierdziło, że nie ma na ten temat wiedzy. Jednoznacznie negatywnie ocenia tego typu zachowanie 74% mieszkańców.

Wykres 39. Czy Pana/i zdaniem stosowanie kar fizycznych w stosunku do dzieci jest dobrą metodą wychowawczą?

1.6 DZIAŁANIA PROFILAKTYCZNE

Jak wynika ze statystyk *Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych* oraz *Krajowego Biura ds. Przeciwdziałania Narkomanii* dotyczących wydatkowania środków finansowych na realizację zadań związanych z profilaktyką uzależnień, samorzady często realizują nieskuteczne strategie profilaktyczne, które nie przynoszą żadnych efektów. Według *Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych* „w 2018 roku aż 46 318 078.30 zł zostało wydane na jednorazowe festyny i inne imprezy plenerowe, spektakle profilaktyczne, imprezy sportowe (turnieje, wyścigi, olimpiady itp.), czyli działania, które nie pełnią funkcji profilaktycznej, o nieznaney skuteczności, a o części z nich wręcz wiadomo, że nie są efektywne”²⁹. Do czynników wzmacniających jakość profilaktyki należą: obowiązujący system prawny, współpraca pomiędzy samorządem a placówkami realizującymi programy profilaktyczne poprzez finansowe wspieranie programów profilaktycznych oraz rozwój kadr zajmujących się profilaktyką (szkolenia, superwizje), monitorowanie sytuacji epidemiologicznej związanej z używaniem substancji psychoaktywnych, diagnozowanie problemu przemocy, a także zwiększenie czasu przeznaczanego na działania profilaktyczne w placówkach oświatowych. Szczególnie ważne jest, aby wszystkie podmioty zaangażowane w realizację zadań profilaktycznych stworzyły spójny system, opierający się na trzech poziomach: centralnym, wojewódzkim i gminnym³⁰. Skuteczność działań profilaktycznych będzie większa w przypadku realizacji modelu profilaktyki zintegrowanej opartej na: współpracy na poziomie instytucjonalnym i wspólnotowym, dbałości o wzorce i spójny przekaz, przede wszystkim ze strony rodziny i szkoły, wypracowaniu autonomicznych dla danego środowiska lokalnego strategii i metod oddziaływań profilaktycznych, które będą stosowane systematycznie, konsekwentnie i długookresowo oraz doskonaleniu kompetencji wychowawczych i organizacyjnych twórców, a także realizatorów działań profilaktycznych³¹.

²⁹ *Rekomendacje do realizowania i finansowania gminnych programów profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych w 2020 roku*, Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Warszawa 2019.

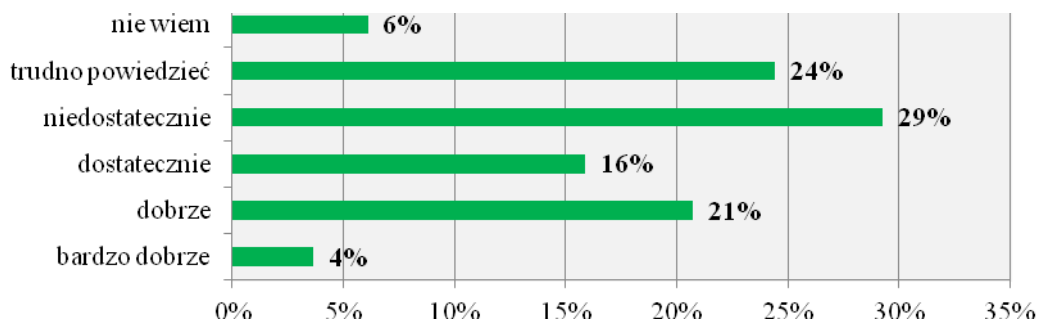
³⁰ Pietrzak S., *Sukcesy i wyzwania w implementacji dobrej profilaktyki*, Świat Problemów.

³¹ Kmieciak-Jusięga K., *Profilaktyka zachowań ryzykownych w środowisku lokalnym*, [w:] *Tradycje i perspektywy optymalizowania profilaktyki społecznej oraz resocjalizacji*, red. D. Kowalczyk, A. Szczółka, P. Kwiatkowski, Wrocław 2015, s. 293.

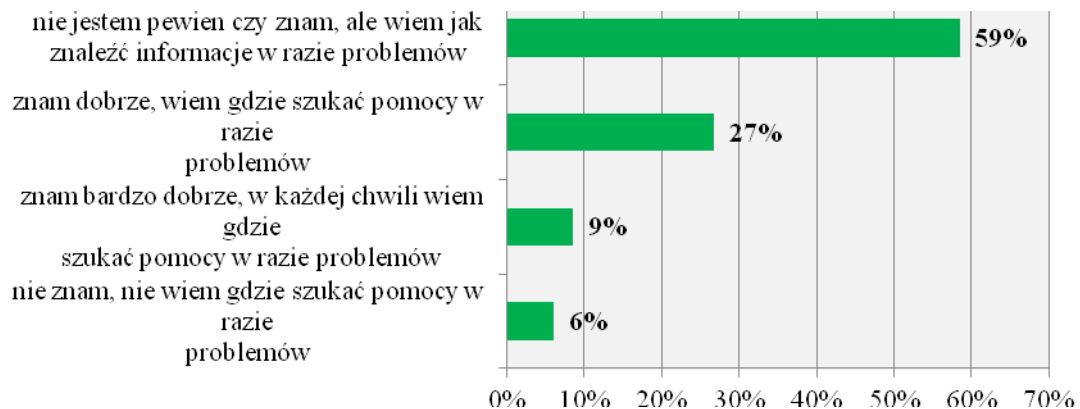
W pierwszym pytaniu bloku tematycznego dotyczącego działań profilaktycznych, respondenci zostali poproszeni o ocenę stopnia zaangażowania władz lokalnych, związanych z rozwiązywaniem problemów społecznych mieszkańców. Możemy zauważyć, że tylko 4% ankietowanych uważa, iż działania prowadzone są bardzo dobrze, zdaniem 21% - dobrze, 16% respondentów ocenia poczynania w tym zakresie jako dostateczne. Natomiast blisko co trzeci ankietowany ocenia je jako niedostateczne. 24% badanych miało trudność w odpowiedzi na to pytanie. Pozostali respondenci stwierdzili, że nie mają wiedzy na ten temat (6%).

Wykres 40. Jak ocenia Pan/i stopień zaangażowania władz lokalnych, związanych z rozwiązywaniem problemów społecznych mieszkańców?

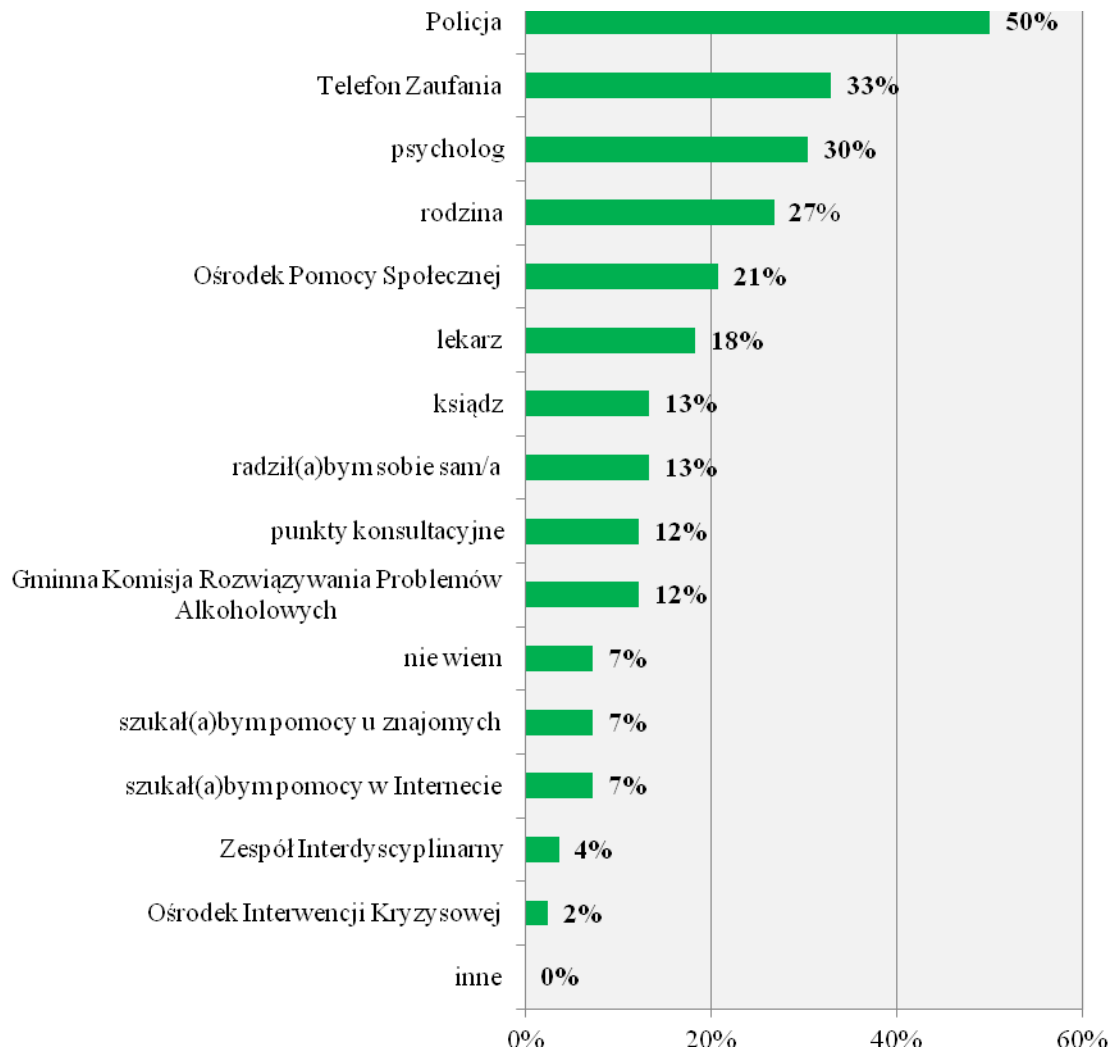
W kwestii znajomości danych kontaktowych do instytucji, gdzie można się zgłosić w razie problemów wyniki kształtują się na zróżnicowanym poziomie. 59% mieszkańców biorących udział w badaniu nie jest pewnych, czy zna takie dane kontaktowe, ale wie gdzie znaleźć informacje na ten temat, 27% zna dobrze tego typu dane i wie gdzie szukać pomocy, a 9% w każdej chwili ma do nich dostęp. 6% badanych stwierdziło, że nie zna adresów, ani telefonów do miejsc, w których można uzyskać pomoc i nie wie gdzie ich szukać.

Wykres 41. Czy zna Pan/i dane kontaktowe do instytucji pomocowych, gdzie można się zgłosić w razie problemów?

W ankiecie pojawiło się również pytanie o miejsca/osoby, do których mieszkańcy zgłosiliby się w przypadku problemu uzależnień lub przemocy w rodzinie. Jak wynika z prezentowanych danych, połowa badanych udałoby się po pomoc do Policji (50%). Często deklarowany był również Telefon Zaufania (33%) i psycholog (30%). Blisko co czwarty ankietowany zwróciłby się o pomoc do rodziny (27%) oraz do Ośrodka Pomocy Społecznej (21%).

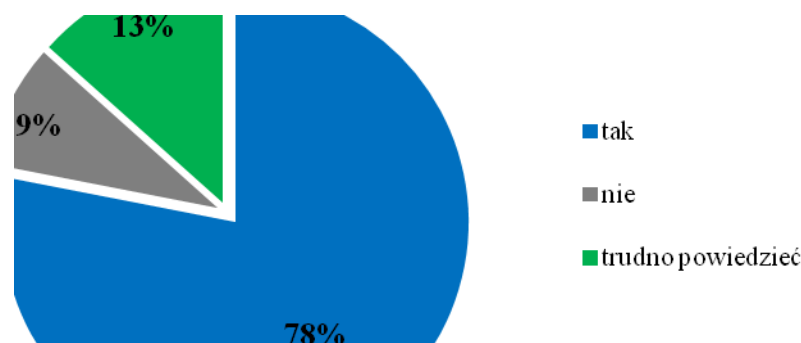

Wykres 42. Do kogo zwrócił(a)by się Pan/i o pomoc w razie problemu uzależnień lub/i przemocy w rodzinie?

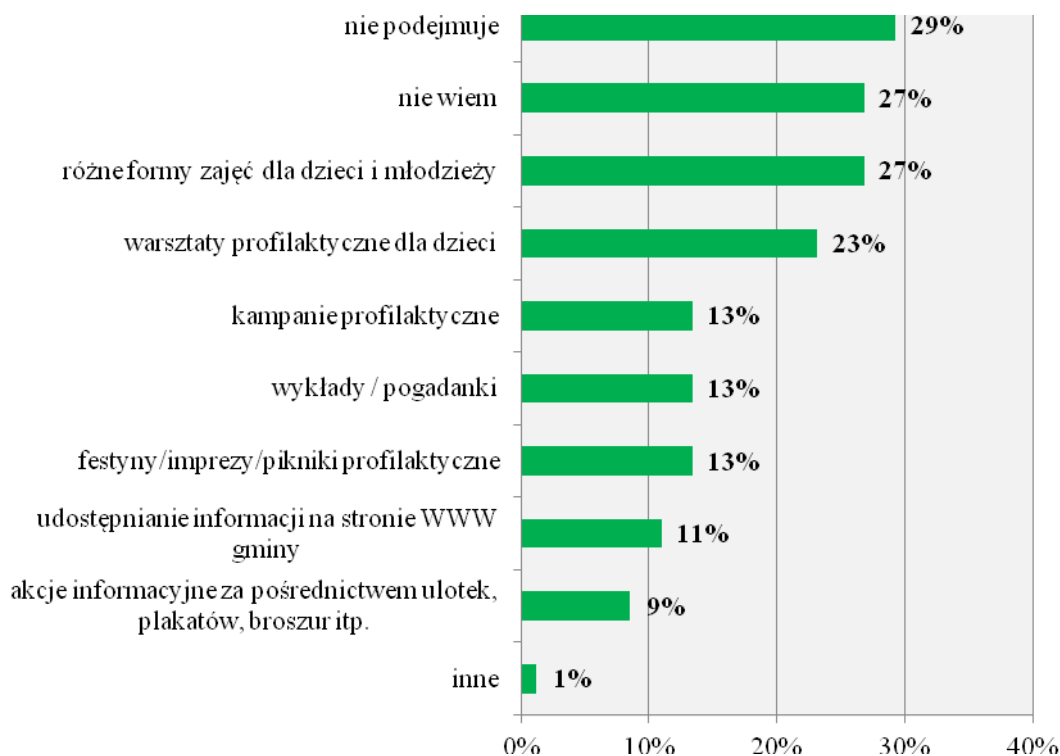
W następnej kolejności zapytaliśmy ankietowanych o to, czy wiedzą gdzie szukać pomocy w przypadku doświadczenia problemu uzależnienia lub przemocy. Pozytywny jest fakt, iż ponad połowa mieszkańców Gminy ma na ten temat wiedzę (78%). Niemal co ósmy mieszkaniec miał trudność z udzieleniem odpowiedzi na to pytanie, natomiast 9% mieszkańców zadeklarowało, iż nie wie gdzie szukać pomocy w przypadku problemu uzależnienia lub przemocy.

Wykres 43. Czy wie Pan/i gdzie szukać pomocy w przypadku doświadczenia problemu uzależnienia lub przemocy?

W ostatnim pytaniu dotyczącym działań profilaktycznych, mieszkańcy mieli odpowiedzieć na pytanie jakie działania według nich podejmuje gmina Brańszczyk w celu ograniczenia popytu na zażywanie narkotyków i dopalaczy. Z analizy zebranych wyników możemy zauważyć, iż zdaniem aż 29% badanych, Gmina nie podejmuje w tym kierunku żadnych działań, z kolei co czwarty mieszkańców deklaruje brak wiedzy w tym zakresie (27%). Wśród najczęstszych odpowiedzi wskazujących działania podejmowane przez Gminę znalazły się: różne formy zajęć dla dzieci i młodzieży (27%), warsztaty profilaktyczne dla dzieci (23%), a także wykłady/pogadanki, kampanie i imprezy o charakterze profilaktycznym (13%). Najmniej odpowiedzi padło na udostępnianie informacji za stronie internetowej Gminy (11%) i akcje informacyjne za pośrednictwem ulotek, plakatów lub broszur (9%).

Wykres 44. Jakie działania według Pana/i podejmuje gmina, aby ograniczyć popyt na zażywanie narkotyków lub dopalaczy?

*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

1.7 HAZARD

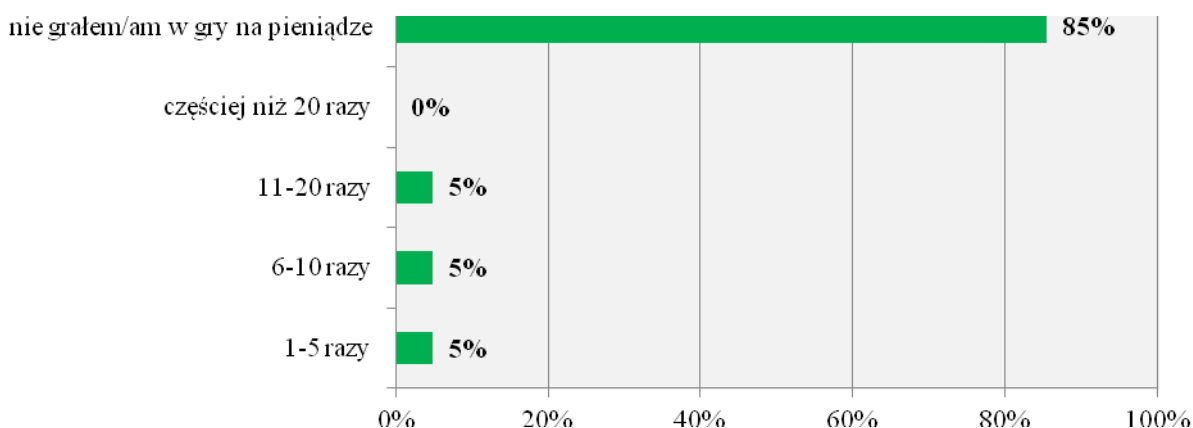
Hazard, podobnie jak inne uzależnienia, niesie za sobą poważne konsekwencje zdrowotne i społeczne. Jest źródłem licznych problemów, a zaburzenia związane z uprawianiem hazardu są powiązane ze znacznym upośledzeniem zdolności jednostki do funkcjonowania społecznego i zawodowego. Do częstych konsekwencji problemowego uprawiania hazardu należą znaczne straty finansowe, zadłużenia, problemy zawodowe, utrata pracy, wysoki wskaźnik problemów emocjonalnych i zdrowotnych (depresja, bezsenność, problemy z alkoholem, zaburzenia nastroju), znaczny wskaźnik załamania relacji małżeńskich i rodzinnych, a także podwyższony poziom samobójstw – około 20% osób mających problemy tego typu popełnia samobójstwo. Wśród przyczyn podejmowania gier hazardowych dominują motywacje finansowe oraz rozrywkowe. Występują różne formy aktywności hazardowej: loterie, gry w karty, gry na automatach, zdrapki, zakłady, spekulacje na giełdzie, itd. Dzięki łatwemu i szybkiemu dostępowi, w ostatnim czasie na popularności zyskują

również kasyna on-line, które oferują takie same gry, jak w kasynach rzeczywistych, a są bardziej dostępne, zapewniają anonimowość oraz brak ograniczeń czasowych³². Wraz ze wzrostem dostępności gier hazardowych rośnie też liczba osób uprawiających hazard. Jak podaje CBOS, 37,1% Polaków powyżej 15 roku życia gra w gry na pieniądze. W stosunku do 2015 roku, oznacza to wzrost o 3 pp. Najwięcej osób, które grają codziennie lub kilka razy w tygodniu jest wśród grających w gry Totalizatora Sportowego – 2,6%. Wśród często podejmowanych gier na pieniądze znalazły się również zdrapki – 0,7%. Jak wynika z przeprowadzonych badań ogólnopolskich w ciągu ostatnich pięciu lat zwiększył się nieco odsetek Polaków grających na pieniądze, zmniejszyła się natomiast częstość tego rodzaju praktyk³³. Biorąc pod uwagę znaczne rozpowszechnienie grania w gry za pieniądze, konieczne jest stałe diagnozowanie zjawiska oraz organizowanie systematycznych działań profilaktycznych w tym zakresie.

W celu określenia skali podejmowania zachowań hazardowych przez dorosłych mieszkańców Gminy, respondenci zostali poproszeni o udzielenie odpowiedzi na pytanie, czy grali w gry na pieniądze w ciągu ostatnich 12 miesięcy poprzedzających badanie. Zebrany materiał badawczy wykazał, że styczność z takimi grami miało 15% dorosłych mieszkańców gminy Brańszczyk, wśród których 5% grało kolejno: 11 – 20 razy, 6 – 10 razy oraz 1 – 5 razy.

Wykres 45. Jak często Pan/i grał/a lub obstawiał/a gry na pieniądze w ciągu ostatnich 12 miesięcy?

³² Grzegorzewska I., Cierpiakowska L., *Uzależnienia behawioralne*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2018.

³³ *Oszacowanie rozpowszechnienia oraz identyfikacja czynników ryzyka i czynników chroniących hazardu i innych uzależnień behawioralnych – edycja 2018/2019: raport z badań*, Centrum Badania Opinii Społecznej, Warszawa 2019.

Na kolejne pytanie odpowiadali tylko ci dorośli mieszkańcy, którzy grali lub obstawiali gry na pieniądze.

12 osób

Zaprezentowane dane wskazują na doświadczenie przez respondentów problemów związanych z graniem w gry na pieniądze, wśród wskazanych kłopotów pojawiły się: poważne problemy w pracy i problemy rodzinne (doświadczyły ich 2 osoby, tj. 17%), a także utrata pracy (1 osoba, tj. 8%).

Tabela 22. Czy w związku z graniem w gry na pieniądze doświadczył/a Pan/i któregoś z niżej wymienionych problemów?

Odpowiedź	%	Liczba odp.
nie miałem/am, żadnych powyższych problemów	67%	8
miałem/am poważne problemy w pracy	17%	2
miałem/am problemy rodzinne	17%	2
tak, straciłem/am pracę	8%	1
miałem/am problemy finansowe	0%	0
innych	0%	0

*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

1.8 RYNEK PRACY

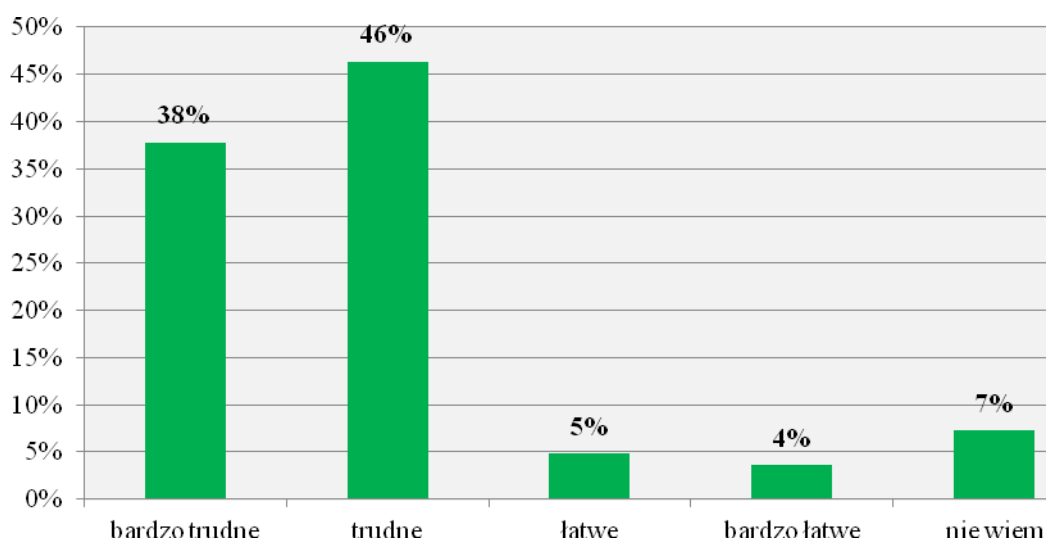
W 2019 roku w urzędach pracy zarejestrowało się 745,1 tys. kobiet i 751,4 tys. mężczyzn. W końcu 2019 r. prawo do zasiłku posiadało 82,2 tys. kobiet (tj. 17,1% ogółu zarejestrowanych kobiet) oraz 60,3 tys. mężczyzn (tj. 15,6 % ogółu zarejestrowanych mężczyzn). W końcu 2019 roku najwyższa liczba bezrobotnych kobiet znajdowała się w ewidencji urzędów pracy w województwach, w których znajdowało się też najwięcej zarejestrowanych bezrobotnych ogółem, tj. mazowieckim (63,5 tys. kobiet), podkarpackim (40,3 tys. kobiet). Najmniej bezrobotnych kobiet było w województwach lubuskim (10,9 tys. kobiet), opolskim (12,1 tys. kobiet) i podlaskim (15,8 tys. kobiet). Średni wiek bezrobotnych wyniósł w końcu 2019 roku ok. 40 lat - dla kobiet ok. 38 lat, a dla mężczyzn ok. 44 lata.

Mimo faktu, że bezrobotne kobiety były lepiej wykształcone, we wszystkich grupach bez względu na wiek dłużej pozostawały w ewidencji urzędów pracy.³⁴

W poniższym bloku tematycznym zostanie poruszona kwestia zatrudnienia wśród mieszkańców Gminy. Celem było zbadanie opinii respondentów na temat rynku pracy, szans na znalezienie zatrudnienia oraz form wsparcia na jakie mogą liczyć. W pierwszym pytaniu badani mieli określić, czy znalezienie nowej pracy na terenie Gminy sprawia trudności. Aż 46% mieszkańców uważa, że znalezienie nowej pracy na terenie gminy Brańszczyk jest trudne, a blisko co 3 respondent uważa, że jest to bardzo trudne. Zaledwie 5% ankietowanych uważa, że znalezienie pracy jest łatwe, a 4% uważa to za bardzo łatwe. Wśród badanych 7% nie potrafiło odpowiedzieć na to pytanie.

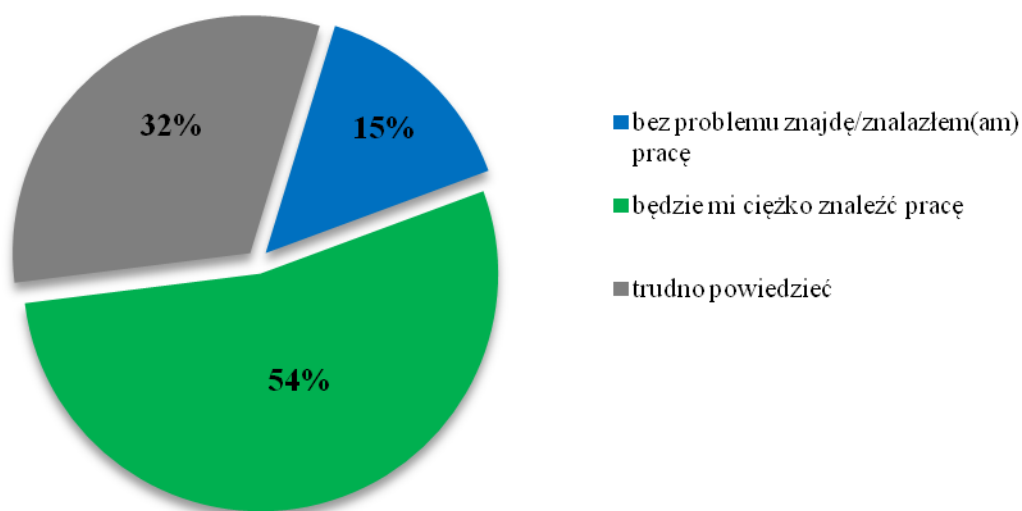
Wykres 46. Czy Pana/i zdaniem znalezienie nowej pracy na terenie Gminy jest:

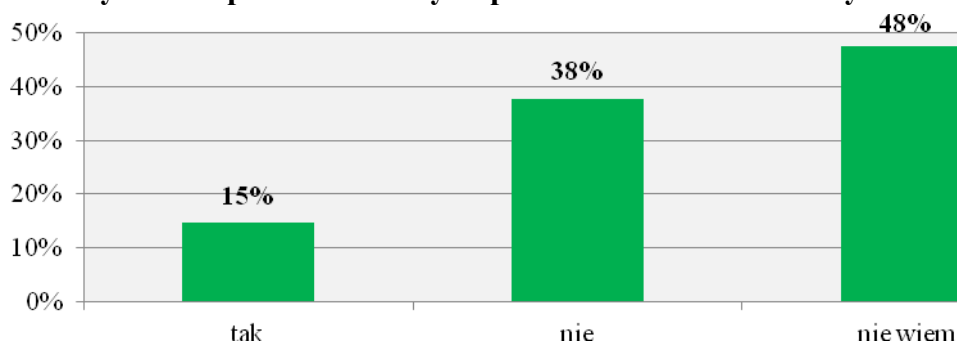
W dalszej kolejności poprosiliśmy badanych mieszkańców o określenie swoich szans na rynku pracy. Z materiału badawczego wynika, że 28% ankietowanych źle ocenia swoje szanse na rynku pracy twierdząc, że ciężko będzie znaleźć im nowe zatrudnienie. 27% badanych odpowiedziało, że bez problemu znajdzie nową pracę, a niecała połowa nie potrafiła jednoznacznie określić swoich szans na rynku zatrudnienia (45%).

³⁴ Sytuacja kobiet i mężczyzn na rynku pracy w 2019 roku, Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, Departament Rynku Pracy, Wydział Analiz i Statystyk

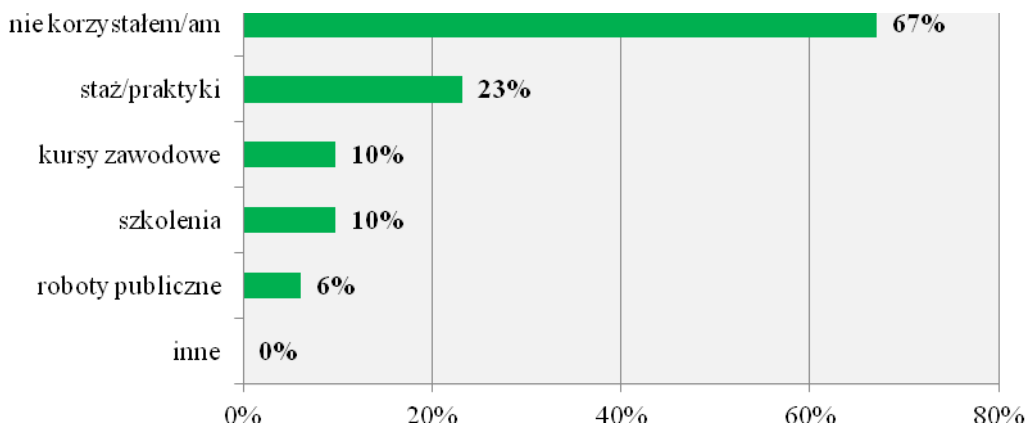
Wykres 47. Jak ocenia Pan/i swoje szanse na rynku pracy?

W kolejnym pytaniu, mieszkańcy zostali poproszeni o określenie, czy gmina Brańszczyk prowadzi formy wsparcia dla osób bezrobotnych. Co drugi ankietowany nie posiada wiedzy na ten temat. 38% badanych uważa, że Gmina nie prowadzi tego typu działań, natomiast 15% respondentów jest przeciwnego zdania.

Wykres 48. Czy Gmina prowadzi formy wsparcia dla osób bezrobotnych?

W następnym pytaniu, badana populacja mieszkańców miała określić z jakich form aktywizacji zawodowej korzystała do tej pory. Jak wynika z analizy materiału badawczego, 23% brało udział w stażu/praktykach, 10% uczestniczyło w kursach zawodowych i szkoleniach, natomiast 6% w robotach publicznych. Większość badanych jednak nie korzystało z żadnej formy aktywizacji zawodowej (67%).

Wykres 49. Z jakich form aktywizacji zawodowej proponowanej przez Urząd Pracy korzystał/a Pan/i do tej pory?

*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

1.9 UBÓSTWO I WYKLUCZENIE SPOŁECZNE

Wykluczenie społeczne dotyczy osób, rodzin lub grup ludności, które:

- żyją w niekorzystnych warunkach ekonomicznych (bieda, ubóstwo materialne);
- zostają dotknięte niekorzystnymi procesami społecznymi, wynikającymi z masowych i dynamicznych zmian rozwojowych, np. dezindustrializacji, kryzysów, gwałtownego upadku branż czy regionów;
- nie zostały wyposażone w kapitał życiowy umożliwiający im zdobycie normalnej pozycji społecznej, odpowiedniego poziomu kwalifikacji, wejście na rynek pracy lub założenie rodziny, co dodatkowo utrudnia dostosowywanie się do zmieniających się warunków społecznych i ekonomicznych;
- nie mają dostępu do odpowiednich instytucji pozwalających na wyposażenie w kapitał życiowy, jego rozwój i pomnażanie, co wynika z niedorozwoju tych instytucji spowodowanego brakiem priorytetów, brakiem środków publicznych, niską efektywnością funkcjonowania; doświadczają przejawów dyskryminacji, zarówno wskutek niedorozwoju właściwego ustawodawstwa, jak i kulturowych uprzedzeń oraz stereotypów;

- mają cechy utrudniające im korzystanie z powszechnych zasobów społecznych ze względu na zaistnienie niesprawności, uzależnienia, długotrwałej choroby albo innych cech indywidualnych;
- są przedmiotem niszczącego działania innych osób, np. przemocy, szantażu, indoktrynacji³⁵

Wykluczenie społeczne jest powiązane w sposób istotny z występowaniem ubóstwa, choć nie jest z nim równoznaczne. Osoby wykluczone nie muszą być ubogie, natomiast osoby ubogie nie muszą być wykluczone. W 2018 roku stopa ubóstwa skrajnego wyniosła 5,4%, co oznacza wzrost wskaźnika w odniesieniu do 2017 roku o około 1%.

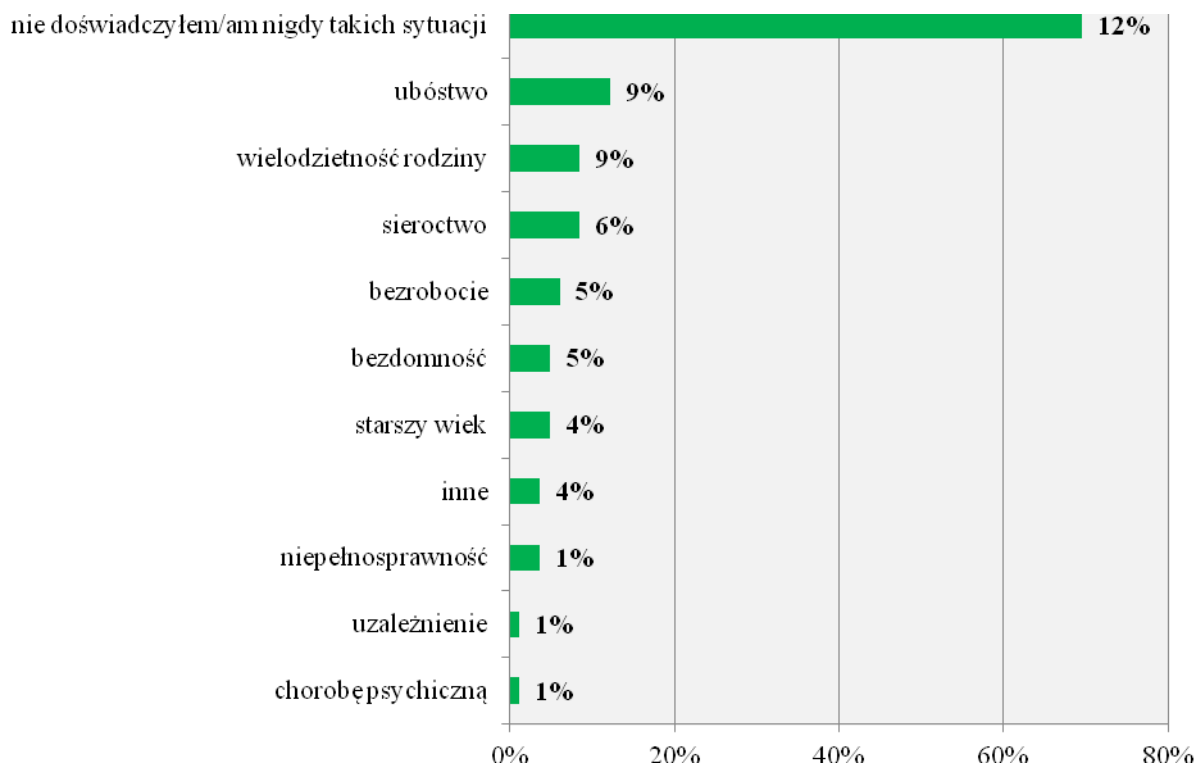
Z analizy materiału badawczego wynika, że aż 30% respondentów doświadczyło w swoim życiu odrzucenia społecznego. Najwięcej osób doznało go ze względu na ubóstwo (12%), wielodzietność rodziny lub sieroctwo (9%), a także bezrobocie (6%). 5% mieszkańców doświadczyło odrzucenia ze względu na bezdomność i starszy wiek, 4% ze względu na niepełnosprawność, natomiast 1% ze względu na przekonania religijne, uzależnienie lub chorobę psychiczną.

---

³⁵ Narodowa Strategia Integracji Społecznej dla Polski – jest dokumentem przygotowanym przez Zespół Zadaniowy do Spraw Reintegracji Społecznej, któremu przewodniczył Minister Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej – Jerzy Hausner.

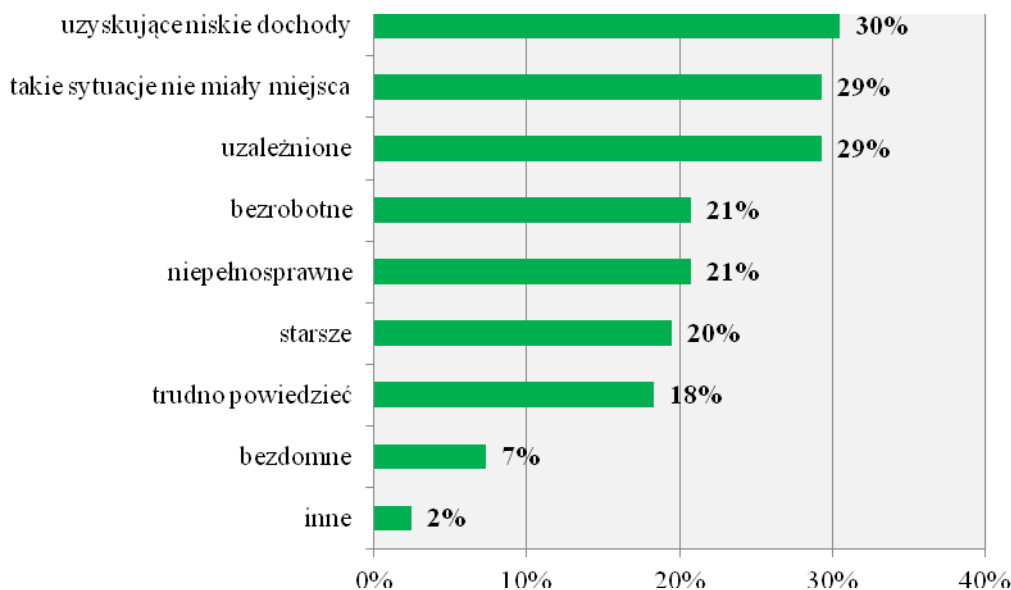
Wykres 50. Czy doświadczył/a Pan/i osobiście odrzucenia ze względu na:

*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

W kolejnym pytaniu mieszkańcy mieli odnieść się do stwierdzenia, czy w ich środowisku są osoby, które z powodu swojej sytuacji życiowej doznały wykluczenia społecznego. 29% ankietowanych odpowiedziało, że takie sytuacje nie miały miejsca, a 18% nie miało wiedzy na ten temat. Średnio co trzeci mieszkaniec gminy Brańszczyk zna w swoim środowisku osobę uzyskującą niskie dochody oraz osobę uzależnioną, która doznała z tego powodu odrzucenia, 21% - osobę bezrobotną lub niepełnosprawną, 20% - osoby starsze, 7% - osoby bezdomne. 2% badanych w odpowiedzi inne, jako powód odrzucenia społecznego wskazali „aktywność społeczną” oraz „brak sympatii”.

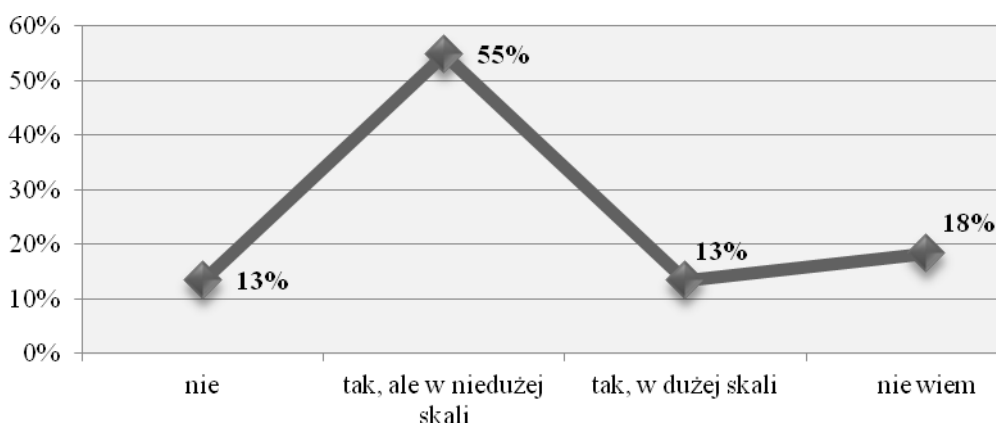
Wykres 51. Czy w Pana/i środowisku, któreś z niżej wymienionych osób, doznały z powodu swojej sytuacji życiowej wykluczenia/odrzućenia ze społeczności lokalnej?

*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

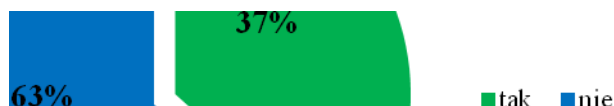
W kolejnym pytaniu mieszkańcy mieli określić, czy problem ubóstwa występuje w ich Gminie. Jak wynika z badań ankietowanych ponad połowa mieszkańców uważa, że problem ubóstwa występuje w niedużej skali (55%). Co ósmy ankietowany uważa, że ubóstwo występuje w dużej skali, a 13% mieszkańców jest zdania, że ubóstwo w Gminie nie występuje. Co piątej osobie trudno było odpowiedzieć na to pytanie.

Wykres 52. Czy problem ubóstwa jest obecny w Państwa Gminie?

Ostatnie pytanie dotyczyło tego, czy nasi respondenci doświadczyli kiedykolwiek w swoim życiu problemu ubóstwa. Większość mieszkańców odpowiedziała przecząco na to pytanie (63%), ale warto zaznaczyć, że blisko co trzeci badany przyznał, że doświadczył w swoim życiu ubóstwa.

Wykres 53. Czy doświadczył/a Pan/i ubóstwa kiedykolwiek w życiu?

1.10 NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ

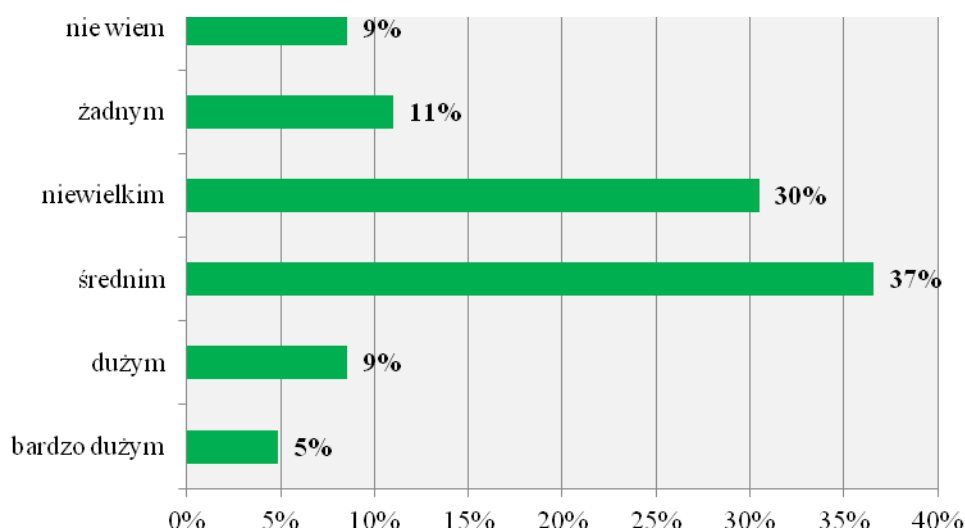
Dla potrzeb Diagnozy wykorzystano elementy definicji osoby niepełnosprawnej z ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnieniu osób niepełnosprawnych i przyjęto, że: *osoby niepełnosprawne to osoby, których stan fizyczny, psychiczny lub umysłowy trwale lub okresowo utrudnia, ogranicza bądź uniemożliwia wypełnienie ról społecznych, a w szczególności do wykonywania pracy zawodowej.* Osoby niepełnosprawne dzieli się według różnych kryteriów: rodzaju niepełnosprawności, okresu życia, w którym ona wystąpiła oraz stopnia niepełnosprawności. Wartym podkreślenia jest fakt, że osoby niepełnosprawne tworzą bardzo niejednorodną grupę, w związku z czym działania na ich rzecz powinny być adresowane z uwzględnieniem specyfiki występujących schorzeń i dysfunkcji. Z powyższych względów w niniejszej Diagnozie wydzielono obszar zdrowia psychicznego jako osobne zagadnienie. Według danych Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w grudniu 2018 roku w Polsce było 2,5 mln osób, pobierających świadczenia emerytalno-rentowe i/lub ubezpieczonych przez płatników składek, które posiadały orzeczenie o niepełnosprawności (wydane przez zespół ds. orzekania o niepełnosprawności) lub orzeczenie o niezdolności do pracy (wydane przez ZUS). Pod względem płci w badanej zbiorowości osób z orzeczeniem nieznacznie przeważali mężczyźni, którzy stanowili 55,4%. Biorąc pod uwagę wiek w zbiorze osób niepełnosprawnych lub niezdolnych do pracy najczęściej występowały mężczyźni w wieku 63 lat. Najwięcej kobiet z orzeczeniem o niepełnosprawności lub niezdolności do pracy było w wieku 59 lat, 58 lat oraz 60 lat.

Najwyższa wartość wskaźnika liczby osób z orzeczeniem na 10 tys. ludności wystąpiła w województwie lubuskim (933), zaś najmniej w województwie opolskim (466)³⁶.

Mieszkańcy gminy Brańszczyk zostali poproszeni o ocenienie stopienia dostosowania infrastruktury technicznej Gminy do osób niepełnosprawnych. 37% badanych uważa, że jest ona średnio dostosowana do osób niepełnosprawnych, a co trzeci mieszkaniec jest zdania, że Gmina jest przystosowana w niewielkim stopniu. Co dziesiąty ankietowany twierdzi, że infrastruktura na terenie Gminy nie jest w żaden sposób przystosowana do osób niepełnosprawnych. 14% mieszkańców jest przeciwnego zdania, z czego 9% uważa infrastrukturę gminną za dostosowaną w dużym stopniu, a 5% w bardzo dużym. 9% ankietowanych nie potrafiło odpowiedzieć na to pytanie.

Wykres 54. W jakim stopniu infrastruktura techniczna w Pana/i gminie (instytucje publiczne, szkoły, ulice, przychodnie itp.) dostosowana jest do osób niepełnosprawnych tak, aby umożliwić im samodzielne funkcjonowanie?

1.11 OSOBY STARSZE

Dzięki postępowi medycznemu żyjemy coraz dłużej, coraz dłużej chcemy być aktywni i korzystać z życia w pełni. Pomimo tego w starszych osobach często nie dostrzega się potencjału i korzyści płynących dla społeczności lokalnej. Należy pamiętać, że to właśnie seniorzy dzięki swej wiedzy i życiowemu doświadczeniu mogą stanowić niezwykle cenne źródło nauki dla młodych pokoleń. Równie często projektując infrastrukturę rekreacyjną

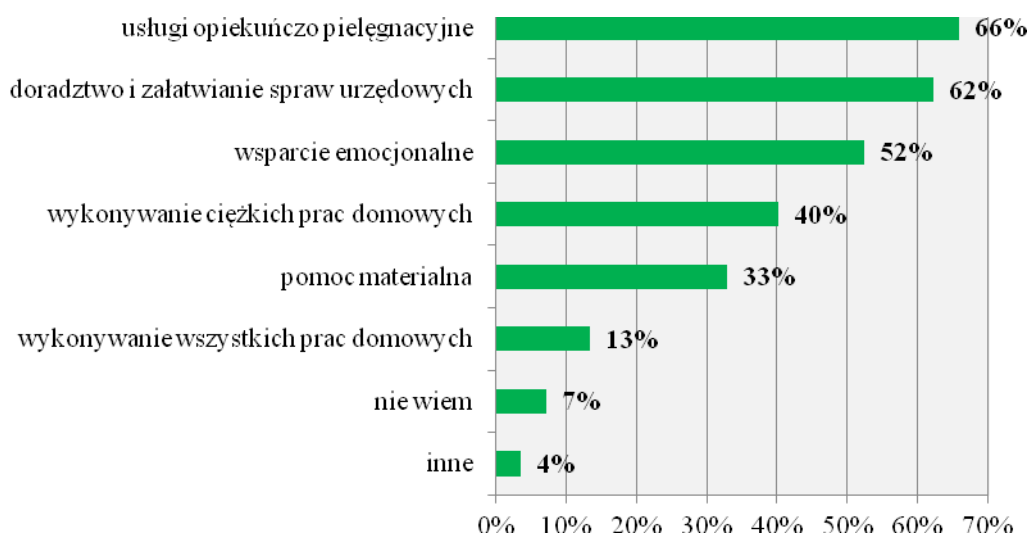
³⁶ Osoby niepełnosprawne w 2018 roku, GUS.

pomija się potrzeby osób starszych, co negatywnie wpływa na ich samopoczucie, a co za tym idzie – na ich odbiór przez resztę społeczeństwa. w ostatnich latach obserwuje się spadek liczby mieszkańców w Polsce oraz postępujący proces starzenia się ludności – w 2010 roku odsetek osób starszych w populacji całego kraju kształtował się na poziomie 19,6%, podczas gdy w 2018 roku osiągnął poziom 24,8%. Wśród kobiet zamieszkujących Polskę 27,9% z nich osiągnęło wiek senioralny, podczas gdy wśród mężczyzn udział seniorów w ogólnej liczbie mężczyzn ukształtował się na poziomie 21,4%. Analizując liczbę osób w wieku senioralnym w poszczególnych województwach, można zaobserwować znaczące różnice. Aż 26,5% seniorów Polski zamieszkiwało dwa województwa, tj. mazowieckie oraz śląskie, podczas gdy w województwie o najmniejszej liczbie osób starszych – lubuskim mieszka jedynie 2,6% osób starszych w Polsce³⁷.

W pierwszym pytaniu respondenci mieli określić, jakie są według nich główne potrzeby osób starszych w ich środowisku lokalnym. Do najważniejszych potrzeb osób starszych zaliczyli oni usługi opiekuńczo-pielęgnacyjne (66%), doradztwo i pomoc w załatwianiu spraw urzędowych (62%), wsparcie emocjonalne (52%), wykonywanie ciężkich prac domowych (40%) oraz pomoc materialną (33%). Ankietowani, którzy wybrali odpowiedź „inne” wskazali na potrzebę zapewnienia seniorom gorącego posiłku raz dziennie, organizację czasu wolnego, a także potrzebę utworzenia Dziennego Domu Pobytu dla osób starszych.

Wykres 55. Jakie są według Pana/i główne potrzeby starszych osób w Państwa środowisku lokalnym?

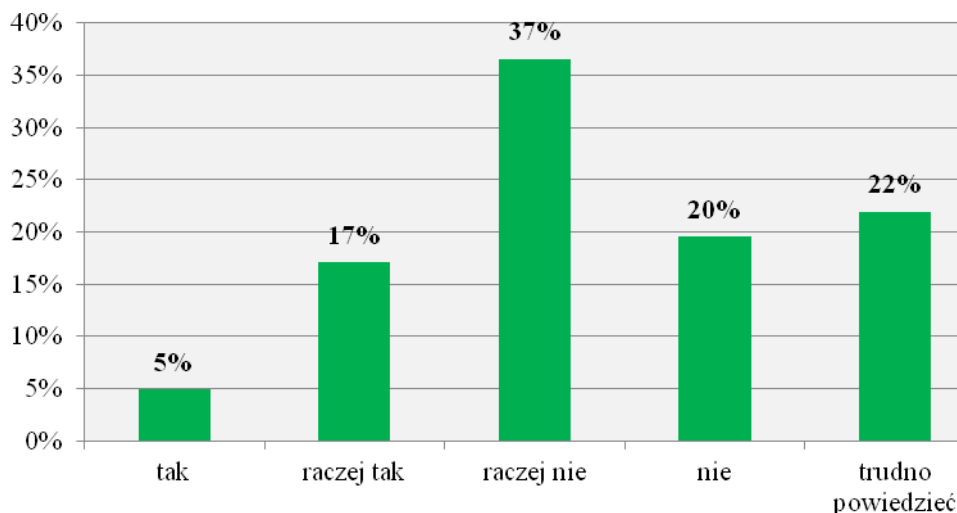
*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

³⁷ Sytuacja osób starszych w Polsce w 2018 roku, GUS.

W dalszej kolejności mieszkańcy gminy Brańszczyk mieli ocenić, czy oferta pomocy osobom starszym tj. opieka, pomoc, wsparcie, usługi opiekuńcze jest na jej terenie wystarczająca. 37% badanych jest zdania, że oferowana pomoc osobom starszym jest raczej niewystarczająca, a co piąty ankietowany uważa, że nie wystarcza. Tylko 3% twierdzi, że oferta pomocowa skierowana do seniorów jest w pełni wystarczająca, natomiast 19% uważa, że jest raczej wystarczająca. Blisko co piąty mieszkaniec nie potrafił określić swojego stanowiska w tej sprawie.

Wykres 56. Czy uważa Pan/i, że oferta pomocy osobom starszym (opieka, pomoc, wsparcie, usługi opiekuńcze) jest wystarczająca w gminie?

1.11 BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE

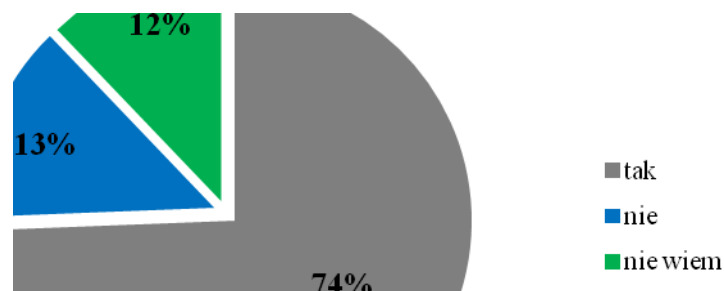
Bezpieczeństwo publiczne jest to ogół warunków i instytucji chroniących życie, zdrowie, mienie obywateli oraz majątek ogólnonarodowy, ustrój i suwerenność państwa przed zjawiskami groźnymi dla ładu prawnego. Bezpieczeństwo publiczne umożliwia sprawne funkcjonowanie społeczeństwa. Według badań CBOS „Poczucie bezpieczeństwa i zagrożenia przestępczością” z 2019 roku wskaźniki poczucia bezpieczeństwa uległy nieznacznemu polepszeniu, zdecydowana większość Polaków uważa, że Polska jest krajem, w którym żyje się bezpiecznie. Większość badanych nie obawia się, że może stać się ofiarą przestępstwa, jednak połowa wyraża obawę o bezpieczeństwo członków swojej rodziny. Spadła liczba badanych deklarujących bycie ofiarą przestępstwa, że w ciągu ostatnich pięciu lat.

Odsetki osób, które doświadczyły kradzieży, włamania, pobicia, napaści lub innego przestępstwa, są niemal takie same jak w 2017 roku³⁸.

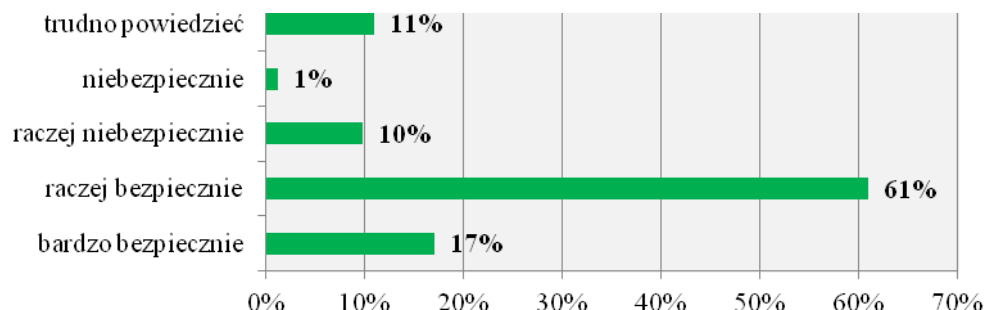
W pierwszej kolejności zapytaliśmy mieszkańców Gminy o to, czy oceniają swoją okolicę jako bezpieczną. Twierdzącej odpowiedzi na to pytanie udzieliło 74% osób, a przeczącej – 13%. Co ósmy mieszkaniec miał trudności w odpowiedzi na to pytanie.

Wykres 57. Czy ocenia Pan/i swoją okolicę jako bezpieczną?

W kolejnym pytaniu mieszkańcy gminy Brańszczyk mieli określić, czy czują się bezpiecznie spacerując po zmroku w swojej okolicy. Materiał badawczy pokazuje, że większość osób czuje się raczej bezpiecznie (61%), natomiast co dziesiąty mieszkaniec uważa, że po zmroku jest raczej niebezpiecznie. 17% mieszkańców odpowiedziało, że czuje się bardzo bezpiecznie, 1% uważa, że w ich okolicy jest niebezpiecznie, natomiast 11% ankietowanych miało trudność z odpowiedzią na to pytanie.

Wykres 58. Czy czuje się Pan/i bezpiecznie spacerując w swojej okolicy po zmroku?

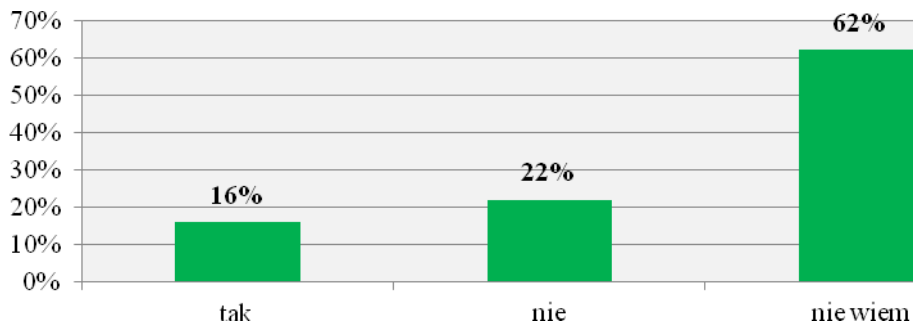

³⁸ „Poczucie bezpieczeństwa i zagrożenia przestępczością”, CBOS 2019.

Ostatnie pytanie zadane respondentom dotyczyło podejmowanych przez gminę Brańszczyk działań mających na celu zwiększenie poczucia bezpieczeństwa jej mieszkańców. Z przeprowadzonych badań wynika, że co czwarty mieszkaniec uważa, że Gmina nie podejmuje działań zwiększających bezpieczeństwo, 16% badanych jest odmiennego zdania, a 62% ankietowanych nie ma wiedzy na ten temat.

Wykres 59. Czy Gmina prowadzi działania mające na celu podniesienie bezpieczeństwa mieszkańców?

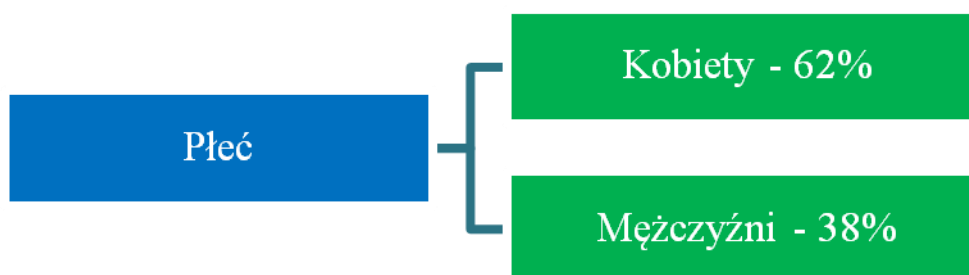
2. ANALIZA WYNIKÓW BADANIA PRZEPROWADZONEGO WŚRÓD UCZNIÓW

W niniejszym rozdziale przedstawiony został problem uzależnień i przemocy z perspektywy dzieci i młodzieży. Pytania zawarte w kwestionariuszu ankiety, miały na celu oszacowanie występujących wśród uczniów problemów związanych ze spożywaniem alkoholu, zażywaniem narkotyków, sięganiem po papierosy, e-papierosy, przemocą domową, rówieśniczą, cyberprzemocą oraz uczestnictwem w grach hazardowych, a także poznanie opinii młodych mieszkańców Gminy na temat realizowanych w szkole działań profilaktycznych.

2.1 STRUKTURA BADANEJ PRÓBY

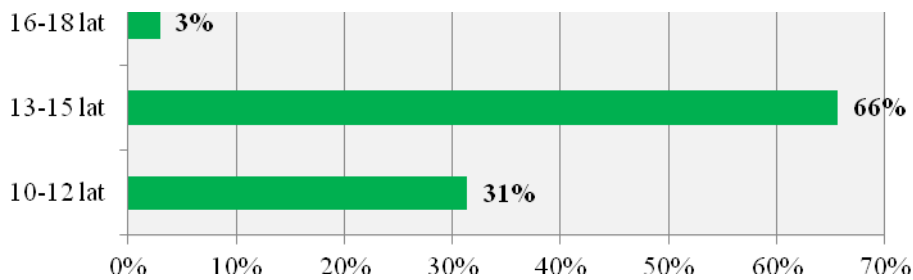
Uczniowie ze szkół znajdujących się na terenie gminy Brańszczyk wypełnili 102 kwestionariusze ankiet. Poniższy rysunek przedstawia strukturę badanej próby ze względu na płeć. Możemy zauważyć, że w badaniu diagnozującym problemy społeczne przewagę miały dziewczynki. Stanowiły one 62% ogółu, zaś chłopcy wypełnili 38% kwestionariuszy.

Rysunek 9. Płeć:

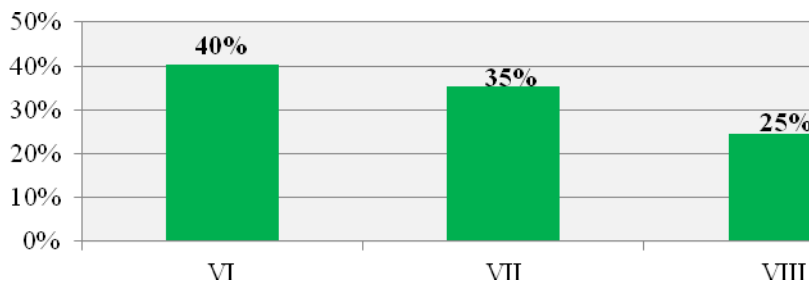

Wśród uczniów biorących udział w badaniu, większość kwestionariuszy ankiet wypełnili respondenci mający 13-15 lat (66%). Co trzeci badany natomiast zadeklarował wiek mieszczący się w przedziale 10-12 lat. Uczniowie mający 16–18 lat stanowili 3% próby badawczej.

Wykres 60. Wiek:

Poniższy wykres prezentuje strukturę badanej próby w podziale na przynależność do danej klasy. Większość osób biorących udział w badaniu uczęszcza do VI klasy szkoły podstawowej (40%), średnio co trzeci badany wskazał na klasę VII (35%), natomiast 25% respondentów było uczniem klasy VIII.

Wykres 61. Klasa:

2.2 PROBLEM ALKOHOŁOWY

Realizowane na przestrzeni lat badania wśród dzieci i młodzieży wskazują na to, że alkohol jest jedną z najbardziej rozpowszechnionych substancji psychoaktywnych używanych przez młodych ludzi - sięgano po niego częściej niż po papierosy czy narkotyki. Niepokojące jest to, że picie alkoholu w młodym wieku jest szczególnie szkodliwe - może zaburzyć dalszy rozwój fizyczny i psychiczny nastolatków, osłabić funkcje poznawcze, takie jak pamięć czy koncentracja, a uszkodzenia mózgu spowodowane alkoholem bywają trwałe, utrudniając jego pracę także w dorosłości³⁹. Powodów sięgania po alkohol przez dzieci i młodzież jest wiele, między innymi przyzwolenie ze strony rodziców, nieprawidłowe relacje rodzinne, łatwa dostępność, presja rówieśników, nieumiejętność radzenia sobie z problemami, czy też chęć ośmielenia się w kontaktach z rówieśnikami. Alkohol – zwłaszcza piwo – w wielu przypadkach stał się nieodłączną częścią zabaw, dyskotek, spotkań

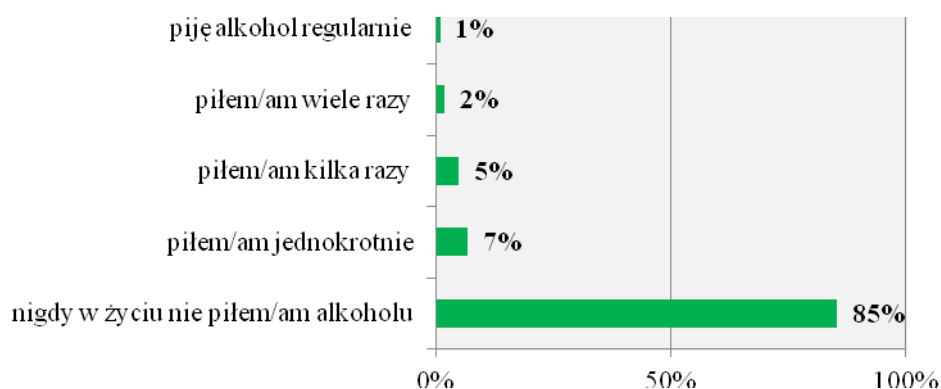
³⁹ *Jak rozmawiać dzieckiem o alkoholu?*, Przewodnik dla rodziców, Trzymaj Pion.

towarzyskich lub imprez sportowych⁴⁰. Spożywanie alkoholu przez dzieci i młodzież nie tylko zwiększa ryzyko wystąpienia problemów zdrowotnych, ale także podejmowania innych zachowań ryzykownych, czy też zagrożeń rozwoju osobistego (zaniedbywanie obowiązków szkolnych, konflikty z prawem, rodzicami, utrata zainteresowań). Pomimo tendencji spadkowej wskaźników picia alkoholu, polska młodzież nadal jest silnie zagrożona przez legalne substancje psychoaktywne. Z przeprowadzonego w 2019 roku badania ESPAD wynika, że po alkohol kiedykolwiek w życiu sięgnęło aż 80,0% uczniów z III klas gimnazjum, natomiast w czasie ostatnich 30 dni poprzedzających badanie – 46,7%. Ponadto zdecydowana większość nastolatków z III klas gimnazjów uważa, że zdobycie alkoholu jest bardzo łatwe lub dosyć łatwe⁴¹. Mając na uwadze dane statystyczne wskazujące na znaczne rozpowszechnienie spożywania alkoholu wśród młodzieży szkolnej oraz konsekwencje tego dla rozwoju młodych ludzi, konieczne jest realizowanie systematycznych i długoterminowych działań profilaktycznych o udowodnionej skuteczności z udziałem zarówno uczniów, jak i ich rodziców oraz nauczycieli.

Pierwsze z pytań skierowanych do uczniów, odnosiło się do częstotliwości spożywania przez młodych mieszkańców Gminy alkoholu. Zebrany materiał badawczy wykazał, że kontakt z nim miał co siódmy uczeń, tj. 15%. W grupie osób, które zadeklarowały sięgnięcie po alkohol, większość stanowią uczniowie, którzy spożywali go jednokrotnie (7%) oraz kilka razy (5%). 2% badanych piło alkohol wiele razy, a 1% robi to regularnie.

Wykres 62. Ile razy w życiu zdarzyło Ci się pić alkohol?

⁴⁰ *Zachowania ryzykowne nastolatków*, koncepcja: Jędrzejko Z. M, Sieroń B. R., Oficyna Wydawnicza ASPRA JR, Warszawa-Milanówek 2017.

⁴¹ Sierosławski J., *Używanie alkoholu i narkotyków przez młodzież szkolną*, raport z ogólnopolskich badań ankietowych zrealizowanych w 2019 roku, Europejski program badań ankietowych w szkołach ESPAD, Warszawa 2020.

Na kolejne pytanie odpowiadali tylko ci uczniowie,
którzy pili alkohol.

15 osób

Uczniowie, którzy spożywali alkohol zostali poproszeni o określenie, w jakim wieku pierwszy raz po niego sięgnęli. Odpowiedzi respondentów są następujące: 9 osób wskazało na przedział wiekowy 10-13 lat (60%), 5 osób na 14-16 lat (33%), a 1 osoba w momencie inicjacji alkoholowej miała 17-18 (7%).

Tabela 23. W jakim wieku pierwszy raz spożyłeś/aś alkohol?

Odpowiedź	%	Liczba odp.
mniej niż 10 lat	0%	0
10-13 lat	60%	9
14-16 lat	33%	5
17-18 lat	7%	1

Kolejne pytanie zadane uczniom ze szkół znajdujących się na terenie gminy Brańszczyk, odnosiło się do częstotliwości spożycia alkoholu w ciągu ostatnich 30 dni poprzedzających badanie. Zdecydowana większość uczniów nie piła alkoholu w tym czasie (67%). W grupie osób, które sięgnęły w tym okresie po alkohol, większość spożyło go 1-2 razy (4 osoby, tj. 27%), natomiast 1 uczeń wskazał na odpowiedź 3-4 razy (7%).

Tabela 24. Ile razy piłeś/aś alkohol w ciągu ostatnich 30 dni?

Odpowiedź	%	Liczba odp.
nie piłem/am alkoholu w ciągu ostatnich 30 dni	67%	10
1 – 2 razy	27%	4
3 – 4 razy	7%	1
5 – 7 razy	0%	0
więcej niż 7 razy	0%	0

Z uzyskanych odpowiedzi wynika, że nastolatki ze szkół na terenie Gminy najczęściej sięgali po piwo (12 osób, tj. 80%), szampana i wino (kolejno 6 osób, tj. 40%). Trzech uczniów wskazało również na wódkę (3 osoby, tj. 20%). Wśród odpowiedzi pojawił się także likier, nalewka (2 osoby, tj. 13%) oraz whisky (1 osoba tj. 7%).

Tabela 25. Jaki rodzaj alkoholu próbowałeś/aś?

Odpowiedź	%	Liczba odp.
-----------	---	-------------

piwo	80%	12
szampan	40%	6
wino	40%	6
wódka	20%	3
likier, nalewka	13%	2
whisky	7%	1
inny	0%	0

*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

Badania wykazały, że spośród uczniów, którzy spożywali alkohol, zdecydowana większość nie doświadczyła w związku z tym żadnych przykrych konsekwencji (14 osób, tj. 93%). Wśród deklarowanych negatywnych doświadczeń po jednej odpowiedzi padło na pogorszenie relacji koleżeńskich (1 osoba tj. 7%) oraz problemy z Policją (1 osoba tj. 7%).

Tabela 26. Czy miałeś/aś jakieś przykre doświadczenia związane ze spożywaniem alkoholu?

Odpowiedź	%	Liczba odp.
nie miałem/am przykrych doświadczeń	93%	14
pogorszenie relacji koleżeńskich	7%	1
problemy z Policją	7%	1
problemy w szkole	0%	0
problemy w rodzinie	0%	0
problemy finansowe	0%	0
wypadek lub uszkodzenie ciała	0%	0
kłótnia lub bójka	0%	0
inne	0%	0

*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

W ramach badań uzyskano również informację o sposobie otrzymania/zdobycia alkoholu przez uczniów. Na podstawie deklaracji badanych możemy stwierdzić, że ankietowani najczęściej byli częstowani alkoholem (6 osób, tj. 40%), poprosili drugą osobę o kupno (5 osób, tj. 33%), dostali go do spróbowania od rodziców (5 osób, tj. 33%) lub od starszych kolegów (4 osoby, tj. 27%). Na dalszym miejscu pod względem liczby wskazań znalazł się samodzielny zakup napoju alkoholowego (1 osoba, tj. 7%).

Tabela 27. W jaki sposób otrzymałeś/aś – zdobyłeś/aś alkohol?

Odpowiedź	%	Liczba odp.
ktoś mnie poczęstował	40%	6
poprosiłem/am kogoś o kupno	33%	5
rodzice dali mi spróbować	33%	5
dostałem/am od starszych kolegów	27%	4
kupiłem/am sobie sam	7%	1
inne	7%	1
podkradłem/am rodzicom	0%	0

*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

Na kolejne pytanie odpowiadali wszyscy uczniowie.

102 osoby

2.3 PROBLEM NIKOTYNOWY

Zrealizowane dotychczas badania wśród dzieci i młodzieży pokazują, że palenie papierosów jest nieco mniej powszechne niż sięganie po alkohol, jednak również stanowi poważny problem wymagający podejmowania stanowczych i systematycznych działań profilaktycznych. Dane dotyczące palenia papierosów przez młodych ludzi są niepokojące - prawie połowa uczniów z III klas gimnazjum paliła papierosy (43,8%), a niemal co piąty uczeń sięgnął po nie 40 razy lub więcej⁴². Palenie papierosów zaczyna się od eksperymentowania, najczęściej w grupie rówieśniczej, a prowadzi do fatalnych w skutkach zdrowotnych nałogów. Wyzwaniem w zakresie działań profilaktycznych stały się również zyskujące w ostatnim czasie na popularności papierosy elektroniczne. Są one postrzegane jako mniej szkodliwe, dlatego młodym ludziom wydają się bardziej atrakcyjne. Liczba użytkowników elektronicznych papierosów jest bardzo wysoka, szczególnie w grupie nastolatków i młodych dorosłych. Jak wynika z przeprowadzonych badań, odsetek respondentów deklarujących użycie ich kiedykolwiek w życiu kształtuje się na poziomie 38%, natomiast w ciągu ostatnich 30 dni używał ich niemal co piąty uczeń. Na uwagę zasługują również dane statystyczne pokazujące skalę częstego sięgania po e-papierosy przez

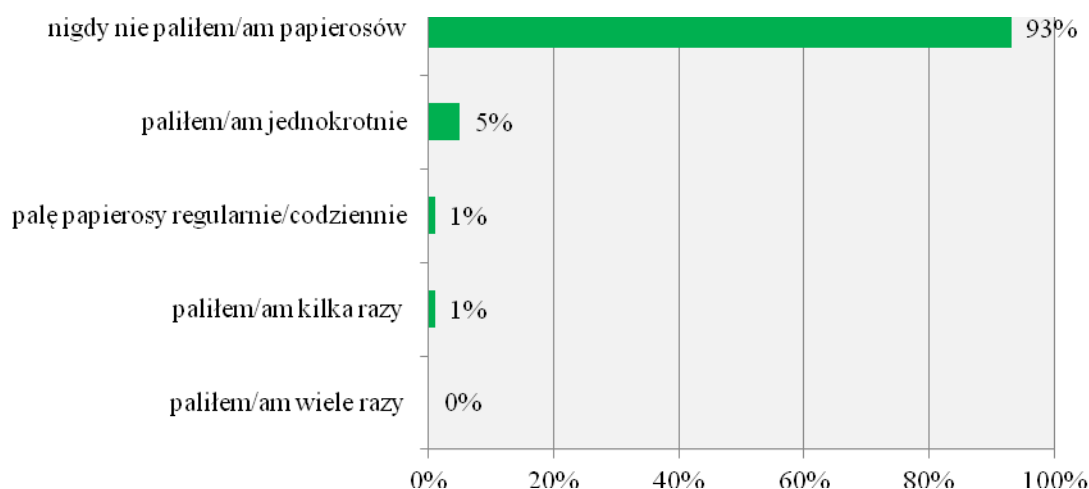
⁴² Sierosławski J., *Używanie alkoholu i narkotyków przez młodzież szkolną*, raport z ogólnopolskich badań ankietowych zrealizowanych w 2015 roku, Europejski program badań ankietowych w szkołach ESPAD, Warszawa 2015.

15-16 latków - do regularnego ich używania przyznało się 7% chłopców i 6% dziewcząt”.⁴³ Coraz nowsze badania wykazują, że palenie e-papierosów wbrew powszechnie panującej wśród nastolatków opinii, również jest szkodliwe. Aerosol do e-papierosów, który użytkownicy wdychają, może zawierać szkodliwe substancje, w tym: acetaldehyd, formaldehyd, akroleinę, propanal, nikotynę, aceton, o-metyl-benzaldehyd, karcinogenne nitrozaminy.

W dalszej kolejności badaniu poddana została częstotliwość sięgania przez uczniów po papierosy. Z deklaracji respondentów wynika, że kontakt z nimi miało 7% ankietowanych, w tym 5% sięgnęło po nie jednokrotnie, 1% - kilka razy, a 1% stwierdził, że pali papierosy regularnie/codziennie.

Wykres 63. Ile razy w życiu (jeśli w ogóle) zdarzyło Ci się palić papierosy?

Na kolejne pytanie odpowiadali tylko ci uczniowie, którzy palili papierosy.

7 osób

W poniższej tabeli przedstawione zostały odpowiedzi uczniów na pytanie dotyczące wieku inicjacji nikotynowej. Możemy zauważyć, że po papierosy przed 10 rokiem życia sięgnął 1 badany (14%), 5 osób miało wówczas 11-13 lat (71%), a 1 uczeń 14-16 lat (14%).

⁴³ *Zachowania ryzykowne nastolatków*, koncepcja: Jędrzejko Z. M, Sieroń B. R., Oficyna Wydawnicza ASPRA-JR, Warszawa-Milanówek 2017.

Tabela 28. W jakim wieku pierwszy raz paliłeś/aś papierosy?

Odpowiedź	%	Liczba odp.
mniej niż 10 lat	14%	1
10-13 lat	71%	5
14-16 lat	14%	1
17-18 lat	0%	0

W ramach badań uzyskano również informacje odnośnie częstotliwości palenia papierosów przez uczniów w ciągu ostatnich 30 dni poprzedzających badanie. Spośród dwóch respondentów, którzy zadeklarowali, że palili papierosy w tym okresie czasu – 1 osoba sięgnęła po wyroby nikotynowe 1-2 razy (14%), a druga więcej niż 10 razy (14%). Pozostali badani nie palili papierosów w okresie poprzedzającym badanie (5 osób, tj. 71%).

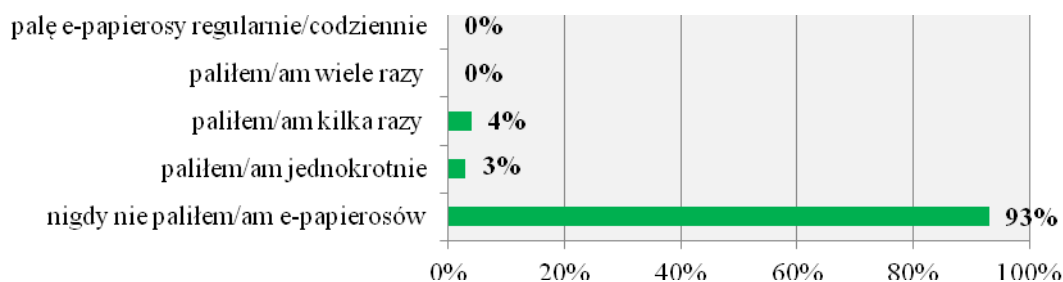
Tabela 29. Jak często paliłeś/aś papierosy w ciągu ostatnich 30 dni?

Odpowiedź	%	Liczba odp.
nie paliłem/am papierosów w ciągu ostatnich 30 dni	71%	5
1 – 2 razy	14%	1
3 – 4 razy	0%	0
5 – 10 razy	0%	0
więcej niż 10 razy	14%	1

Na kolejne pytanie odpowiadali wszyscy uczniowie.

102 osoby

Zbadaniu poddana została następnie częstotliwość palenia przez uczniów e-papierosów. Z deklaracji respondentów wynika, że po elektroniczne papierosy sięgnęło 7% ankietowanych, w tym 3% paliło je jednokrotnie, a 4% - kilka razy.

Wykres 64. Ile razy w życiu (jeśli w ogóle) zdarzyło Ci się palić e-papierosy (papierosy elektroniczne)?

Na kolejne pytanie odpowiadali tylko ci uczniowie,
którzy palili e-papierosa.

7 osób

W ramach badań uzyskano również informacje na temat wieku, w którym badani uczniowie pierwszy raz zapalili e-papierosa. Większość ankietowanych sięgnęła po nie mając 14-16 lat (4 osoby, tj. 57%). 2 osoby wskazały na przedział wiekowy 10-13 lat (29%), natomiast 1 uczeń miał wówczas 17-18 lat (6%).

Tabela 30. W jakim wieku pierwszy raz palileś/aś e-papierosa?

Odpowiedź	%	Liczba odp.
mniej niż 10 lat	0%	0
10-13 lat	29%	2
14-16 lat	57%	4
17-18 lat	14%	1

Częstotliwość palenia e-papierosów w ciągu ostatnich 30 dni przed badaniem przedstawiona została w tabeli poniżej. Z zebranych danych wynika, że w tym okresie czasu po elektroniczne papierosa nie sięgnął żaden z badanych uczniów.

Tabela 31. Jak często palileś/aś e-papierosa w ciągu ostatnich 30 dni?

Odpowiedź	%	Liczba odp.
nie paliłem/am e-papierosów w ciągu ostatnich 30 dni	100%	7
1 – 2 razy	0%	0
3 – 4 razy	0%	0
5 – 10 razy	0%	0
więcej niż 10 razy	0%	0

Na kolejne pytanie odpowiadali wszyscy uczniowie.

102 osoby

2.4 PROBLEM NARKOTYKOWY

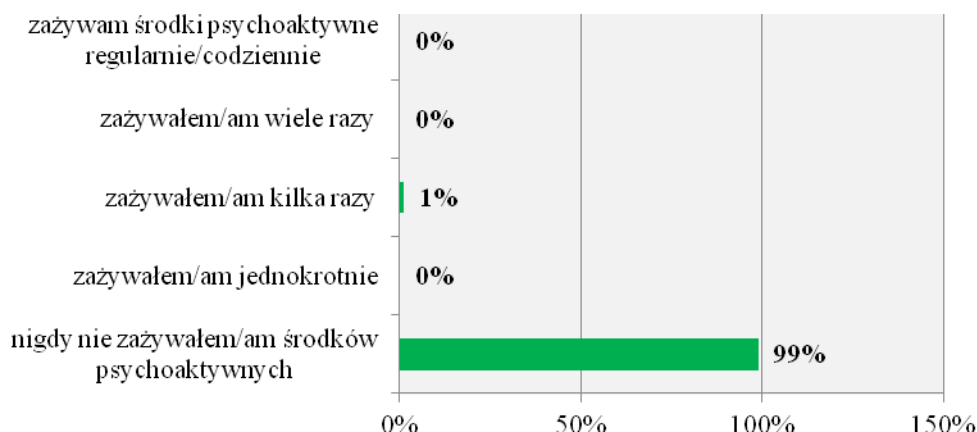
W dzisiejszych czasach nielegalne substancje psychoaktywne są dla nastolatków stosunkowo łatwo dostępne. Jak wynika z deklaracji uczniów, zdobycie marihuany lub haszyszu byłoby bardzo łatwe lub dosyć łatwe dla 40% uczniów z III klasy gimnazjum. Na łatwość zdobycia amfetaminy wskazał prawie co piąty uczeń, a dopalaczy co trzeci. Młodzi ludzie sięgają po środki psychoaktywne między innymi z ciekawości, nieumiejętności poradzenia sobie z problemami, chęci zaimponowania w towarzystwie, czy też ze względu na chęć lepszej zabawy. Powodów może być wiele, a motywy takiego zachowania często mają złożony charakter. Bazując na uzyskanych wynikach badań ogólnopolskich możemy stwierdzić, że bezpośredni kontakt z marihuaną lub haszyszem miał 1 na 4 uczniów, amfetaminą 5% badanej młodzieży, natomiast leki przeciwbólowe w celu odurzenia się przyjmowało 7,4% ankietowanych⁴⁴. Choć skala używania narkotyków i dopalaczy jest nieporównywalnie mniejsza niż alkoholu i tytoniu, po substancje te sięga wiele młodych ludzi. Zjawisko to stanowi nie lada wyzwanie profilaktyczne ze względu na związane z nim wielopłaszczyznowe konsekwencje.

Następny z analizowanych w Diagnostyce obszarów dotyczył zażywania narkotyków, dopalaczy i innych środków psychoaktywnych. W celu dogłębnej analizy niniejszego problemu respondentom zadano pytanie o to, ile razy w życiu zdarzyło im się zażywać tego typu substancje. Z zebranych danych wynika, że tylko 1% wszystkich uczniów sięgnął po substancje psychoaktywne i zażywał je kilka razy.

---

⁴⁴ Sierosławski J., *Używanie alkoholu i narkotyków przez młodzież szkolną*, raport z ogólnopolskich badań ankietowych zrealizowanych w 2015 roku, Europejski program badań ankietowych w szkołach ESPAD, Warszawa 2015.

Wykres 65. Ile razy w życiu zdarzyło Ci się zażywać środki psychoaktywne (narkotyki, dopalacze, leki w celu odurzenia)?

Na kolejne pytanie odpowiadali tylko ci uczniowie, którzy zażywali narkotyki, dopalacze lub inne środki psychoaktywne

1 osoba

Respondent, który przyznał się do zażywania substancji psychoaktywnych, wskazał, iż była to marihuana/haszysz, którą zakupił od kolegi. Jeżeli chodzi o wiek inicjacji narkotykowej, badany miał wówczas 17-18 lat. Uczeń został poproszony o wskazanie przykrych konsekwencji związanych z sięgnięciem po narkotyki oraz częstotliwość zażywania substancji psychoaktywnych w ciągu ostatnich 30 dni. Z odpowiedzi respondenta wynika, że nie doświadczył on żadnych dotkliwych następstw oraz nie zażywał narkotyków w ciągu ostatnich 30 dni poprzedzających badanie ankietowe.

Na kolejne pytanie odpowiadali wszyscy uczniowie.

102 osoby

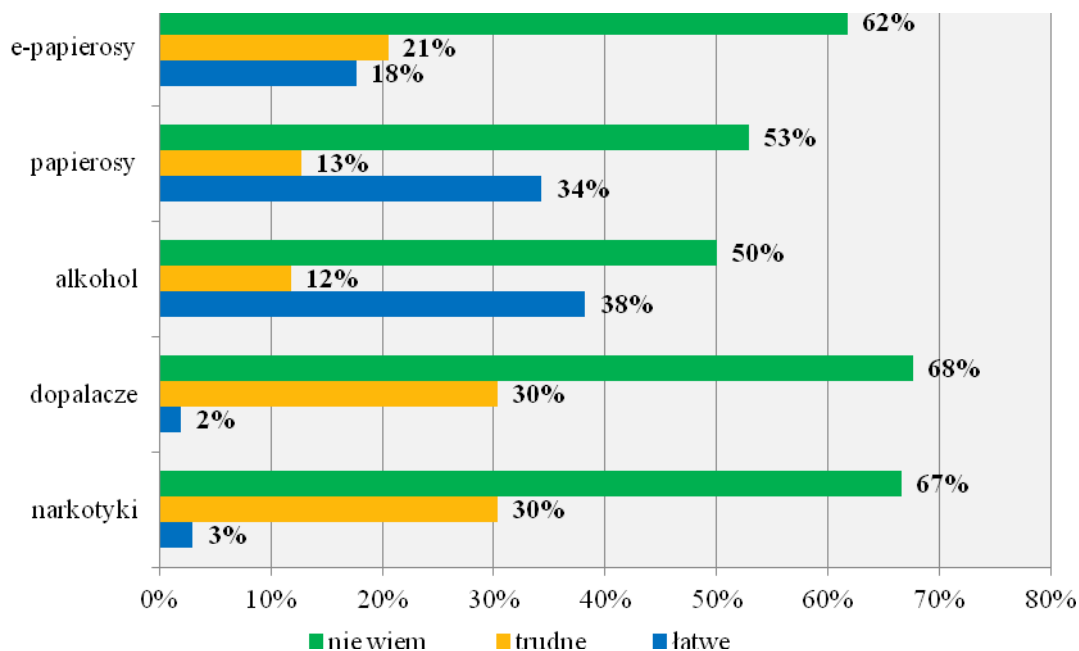
W następnej kolejności uczniowie zostali poproszeni o ocenę dostępności narkotyków, dopalaczy, alkoholu, papierosów i e-papierosów w swojej miejscowości. Zebrany materiał badawczy wykazał, że:

- narkotyki są łatwe do zdobycia dla 3% ankietowanych, a trudne dla 30%,
- dopalacze są łatwe do zdobycia dla 2% ankietowanych, a trudne dla 30%,
- alkohol jest łatwy do zdobycia dla 38% ankietowanych, a trudny dla 12%,

- papierosy są łatwe do zdobycia dla 34% ankietowanych, a trudne dla 13%,
- e-papierosy są łatwe do zdobycia dla 18% ankietowanych, a trudne dla 21%.

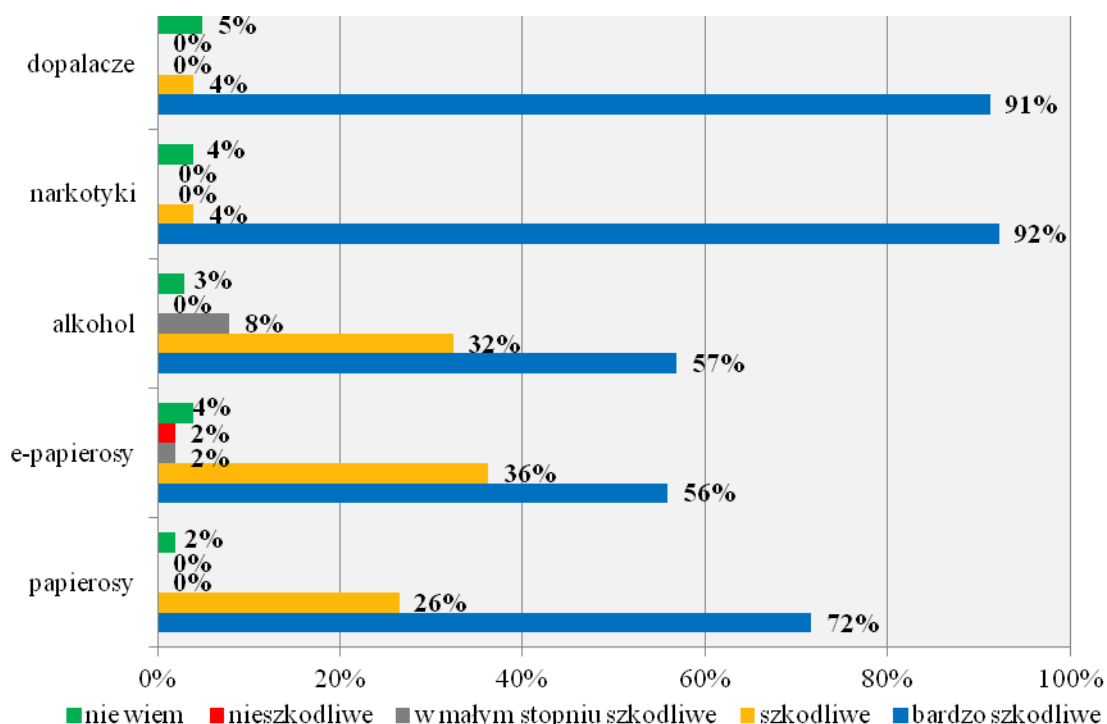
Wykres 66. Gdybyś chciał/a zdobyć narkotyki, dopalacze, alkohol, papierosy w swojej miejscowości byłoby to:

Ocena szkodliwości dla zdrowia dopalaczy, narkotyków, alkoholu, e-papierosów i papierosów uczniów przedstawia się następująco:

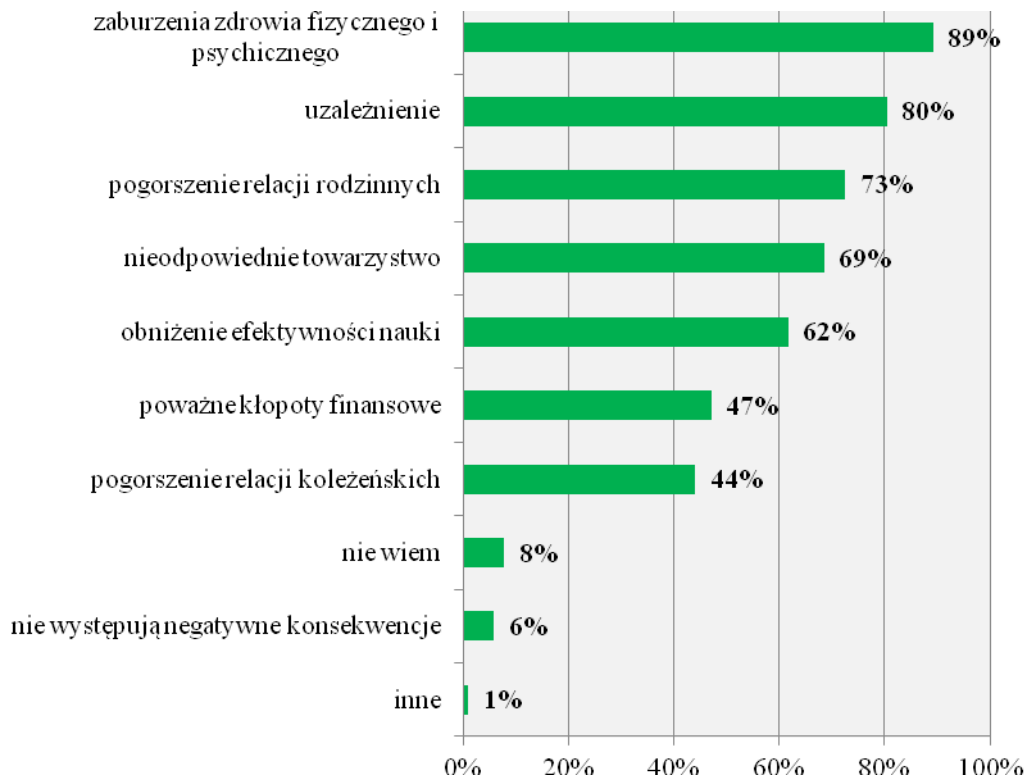
- szkodliwość dopalaczy dostrzega łącznie 95% badanych, narkotyków – 96%, alkoholu – 97%, e-papierosów – 94%, natomiast papierosów – 98%,
- ze szkodliwości niżej wymienionych substancji nie zdaje sobie sprawy tylko 2% uczniów w przypadku e-papierosów,
- brak wiedzy na temat szkodliwości dopalaczy ma 5% respondentów, na temat narkotyków – 4%, alkoholu – 3%, e-papierosów – 4%, a papierosów – 2%.

Wykres 67. Jak oceniasz szkodliwość poniższych substancji dla zdrowia?

Uczniów poproszono również o odpowiedź na pytanie, jakie według nich mogą być negatywne konsekwencje związane z zażywaniem alkoholu, narkotyków, dopalaczy i papierosów. Respondenci najczęściej wskazywali na zaburzenia zdrowia fizycznego i psychicznego (89%) oraz uzależnienie (80%). Innymi konsekwencjami według badanych są kolejno według liczby wskazań: pogorszenie relacji rodzinnych (73%), nieodpowiednie towarzystwo (69%), obniżenie efektywności nauki (62%), poważne kłopoty finansowe (47%), i pogorszenie relacji koleżeńskich (44%). 6% uczniów stwierdziło, że nie występują negatywne konsekwencje związane z zażywaniem tych substancji, natomiast 8% nie potrafiło określić swojego stanowiska w tym zakresie ze względu na brak wiedzy. Na inne konsekwencje wskazał 1% uczniów wymieniając odpowiedź „utrata życia”.

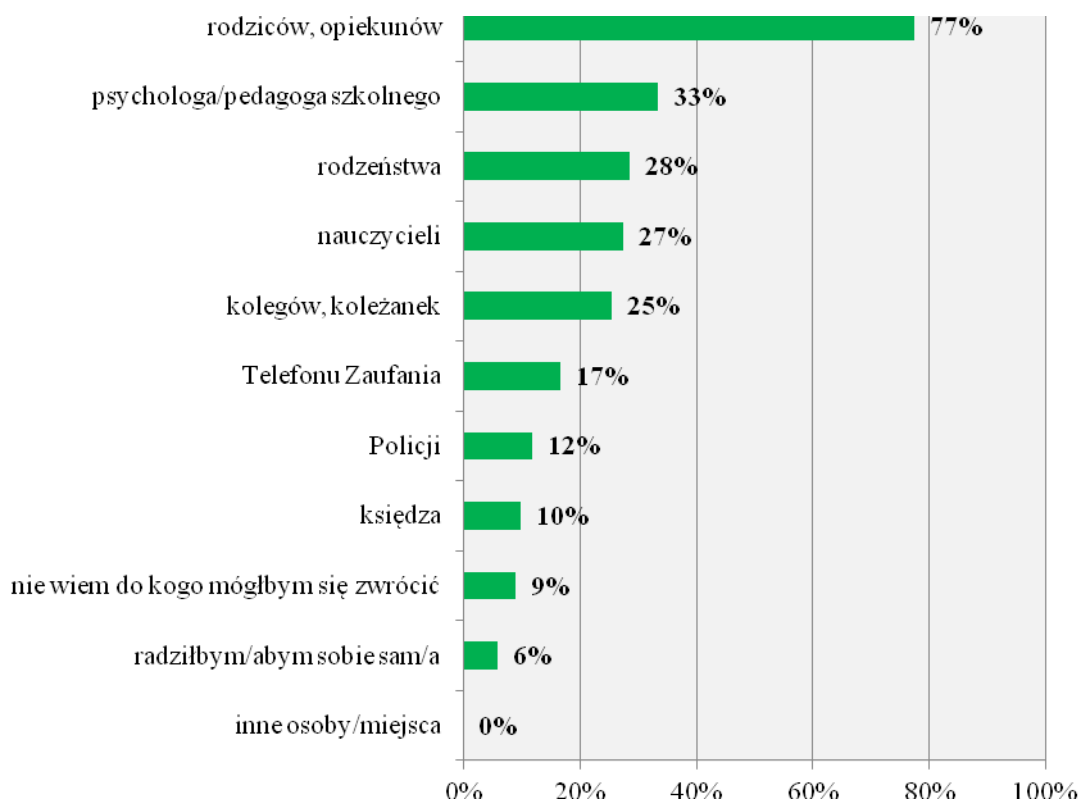

Wykres 68. Jakie według Ciebie mogą być negatywne konsekwencje związane z zażywaniem alkoholu, narkotyków, dopalaczy i papierosów?

*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

W przypadku problemów związanych z alkoholem, narkotykami lub dopalaczami, zdecydowana większość młodych mieszkańców Gminy zwróciłaby się o pomoc do rodziców/opiekunów (77%). Na drugim miejscu pod względem liczby wskazań znalazł się psycholog/pedagog szkolny (33%), na trzecim – rodzinstwo (28%), natomiast na czwartym – koleżanki i koledzy (25%). Co 11 ankietowany stwierdził, że nie wie, gdzie mógłby uzyskać pomoc, a 6% badanych stwierdziło, że w takiej sytuacji radziłoby sobie sami.

Wykres 69. Do kogo zwrócił(a)byś się o pomoc mając problem związany z alkoholem, narkotykami lub dopalaczami?

*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

2.5 PROBLEM PRZEMOCY

Wyniki badań ogólnopolskich dotyczące krzywdzenia dzieci są niepokojące: siedmiu na dziesięciu nastolatków w wieku 11-17 lat doświadczyło w swoim życiu przynajmniej jednej z siedmiu kategorii krzywdzenia, przemocy ze strony bliskich dorosłych doświadczyło 41%, a świadkami przemocy domowej było 15% badanych uczniów⁴⁵. Doświadczenie przemocy w rodzinie niesie za sobą poważne konsekwencje zarówno w okresie dorastania jak i w dorosłym życiu. Mając na uwadze szeroko dostępną wiedzę o następstwach stosowania przemocy wobec dzieci, szczególnie niepokojące jest to, że część społeczeństwa nadal aprobeuje stosowanie kar cielesnych w procesie wychowania. Z *Raportu Rzecznika Praw Dziecka z 2017 roku* wynika, że połowa Polaków uważa (52%), iż są sytuacje kiedy dziecko należy ukarać kłapsem, a zdecydowani przeciwnicy takich zachowań stanowią jedynie

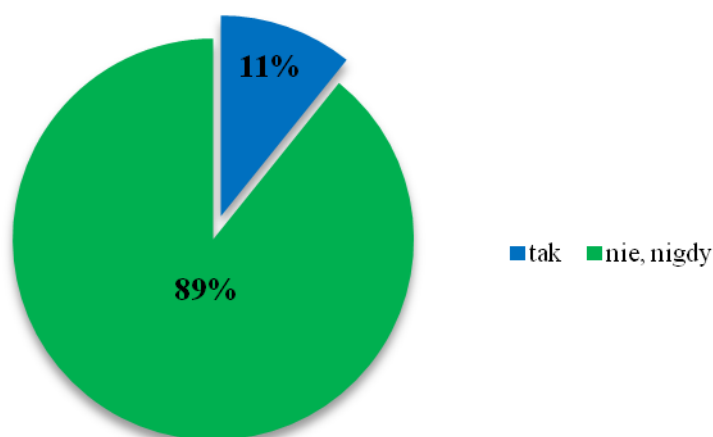
⁴⁵ *Ogólnopolska diagnoza skali i uwarunkowań krzywdzenia dzieci: raport z badań*, Fundacja Dajemy Dzieciom Siłę, Warszawa 2018.

co piątą społeczeństwa (21%)⁴⁶. Liczne konsekwencje zarówno dla zdrowia fizycznego, jak i psychicznego niesie za sobą również przemoc rówieśnicza – najczęściej doświadczana przez dzieci i młodzież kategoria wiktyimizacji. Skalę zjawiska przemocy rówieśniczej prezentuje „Ogólnopolska diagnoza skali i uwarunkowań krzywdzenia dzieci” zrealizowana przez *Fundację Dajemy Dzieciom Siłę* w 2018 roku. Skala zjawiska jest bardzo duża: ponad połowa uczniów (57%) padła ofiarą przynajmniej jednej formy przemocy rówieśniczej, najczęściej przemocy fizycznej, w dalszej kolejności przemocy psychicznej, napaści zbiorowej ze strony rówieśników, znęcania się i przemocy na randce⁴⁷. Konsekwencje doświadczania przemocy ze strony rówieśników mogą być tragiczne w skutkach. Do następstw tego należy nie tylko poczucie osamotnienia, czy też obniżenie samooceny, ale także depresja i myśli samobójcze. Biorąc pod uwagę powyższe informacje nie podlega wątpliwości, że diagnoza skali problemu przemocy wobec dzieci powinna być prowadzona systematycznie, aby wiedzieć, jak poważny jest to problem, czy wprowadzane rozwiązania profilaktyczne i pomocowe są skuteczne, i wreszcie aby zaplanować odpowiednie oraz skuteczne działania w zakresie przeciwdziałania przemocy.

Kolejne pytanie zadane respondentom, miało na celu oszacowanie skali problemu przemocy wśród dzieci i młodzieży z gminy Brańszczyk. Uczniów spytano o to, czy zdarzyło im się doświadczyć przemocy. Twierdząco odpowiedział co dziewiąty ankietowany, tj. 11%.

Wykres 70. Czy zdarzyło Ci się doświadczyć przemocy?

⁴⁶ Jarosz E., *Przemoc w wychowaniu – czas z tym skończyć!* Raport Rzecznika Praw Dziecka, Uniwersytet Śląski 2017.

⁴⁷ Jarosz E., *Przemoc w wychowaniu – czas z tym skończyć!*

Na kolejne pytanie odpowiadali tylko ci uczniowie, którzy doświadczyli przemocy.

11 osób

W celu pogłębionej analizy określono również, jakie osoby stosowały przemoc wobec uczniów. Na podstawie udzielonych odpowiedzi możemy stwierdzić, że ankietowani najczęściej doświadczali przemocy ze strony kolegów ze szkoły – przyznało to 7 osób, tj. 70%. Respondenci wskazali również na rodzeństwo (4 osoby, tj. 40%) oraz znajomych i inne osoby niewymienione w kafeterii odpowiedzi (po 1 osobie, tj. 10%). Pozytywne jest to, że żaden z badanych uczniów nie wskazał rodziców jako osób stosujących wobec nich przemoc.

Tabela 32. Kto stosował wobec Ciebie przemoc?

Odpowiedź	%	Liczba odp.
koledzy ze szkoły	70%	7
rodzeństwo	40%	4
znajomi	10%	1
inne osoby	10%	1
mama	0%	0
tata	0%	0

*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

Poniższa tabela przedstawia odpowiedzi uczniów na pytanie o rodzaje doznawanej przemocy. Możemy zauważyć, że:

- przemocy psychicznej doświadczyło 11 uczniów (100%),
- przemocy fizycznej doznało 3 uczniów (33%),

Żaden z badanych nie doświadczył przemocy seksualnej, ani zaniedbania.

Tabela 33. Jakiego rodzaju przemocy doznałeś/aś?

Odpowiedź	%	Liczba odp.
ktoś cię przezywał, groził ci, upokarzał, straszył, wyśmiewał itp.	100%	11
ktoś cię bił, kopał, szarpał, dusił, popychał, spoliczkował itp.	33%	3
ktoś dotykał cię w miejsca, w które sobie tego nie życzyłeś/aś, ktoś mówił o twoim ciele w sposób który cię zawstydział itp.)	0%	0
nie miałeś/aś zapewnionej opieki kiedy byłeś/aś chory/a, wsparcia i pomocy od rodziców/opiekunów kiedy miałeś/aś problemy, dostawałeś/aś zbyt mało jedzenia dlatego przez dłuższy czas byłeś/aś głodny/a itp.	0%	0

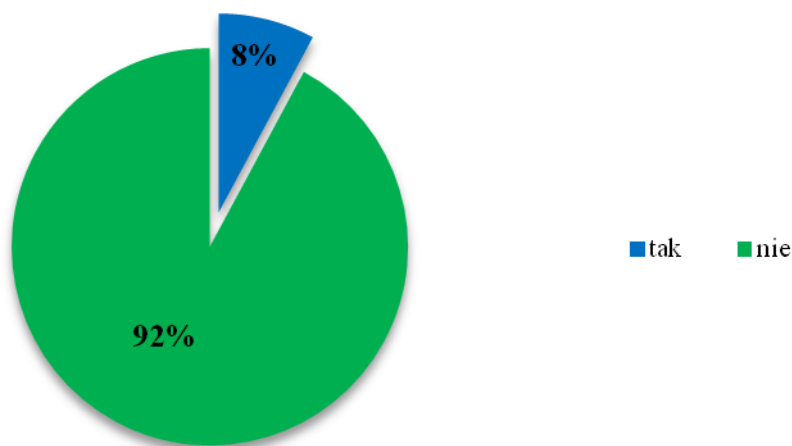

Na kolejne pytanie odpowiadali wszyscy uczniowie.

102 osoby

W kolejnym pytaniu uczniowie zostali poproszeni o określenie tego, czy kiedykolwiek doszło do sytuacji, w której to oni zastosowali przemoc wobec innych osób. Do takiego zachowania przyznało się 8% badanych.

Wykres 71. Czy kiedykolwiek doszło do sytuacji w której zastosowałeś/aś przemoc wobec drugiej osoby?

Na kolejne pytanie odpowiadali tylko ci uczniowie, którzy przyznali, że stosowali przemoc.

8 osób

Badani uczniowie w dalszej kolejności zostali poproszeni o określenie rodzaju przemoc, jaką zastosowali. Z odpowiedzi respondentów wynika, że:

- przemoc psychiczną zastosowało 4 uczniów (67%),
- przemoc fizyczną zastosowało 3 uczniów (50%),
- przemoc seksualną zastosował 1 uczeń (17%).

Tabela 34. Jakiego rodzaju przemoc zastosowałeś/aś?

Odpowiedź	%	Liczba odp.
przeżywałeś/aś kogoś, groziłeś/aś komuś, upokarzałeś/aś kogoś, straszyłeś/aś, wyśmiewałeś/aś itp.	67%	4
biłeś/aś kogoś, kopałeś/aś, szarpałeś/aś, dusiłeś/aś, popychałeś/aś, spoliczkowałeś/aś itp.	50%	3
dotykałeś/aś kogoś w miejsca, w które sobie ta osoba tego nie życzył/a, mówiłeś/aś o czyimś ciele w sposób który ją zawstydział itp.	17%	1

*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

W dalszej kolejności analizie poddane zostały odpowiedzi uczniów na pytanie o to, wobec kogo zdarzyło im się stosować przemoc. Przeważająca część ankietowanych przyznała się do zachowania przemocowego wobec swoich rówieśników – wskazało na to 5 osób, tj. 71%. Pozostali respondenci wskazali na rodzeństwo (3 osoby, tj. 43%).

Tabela 35. Wobec kogo zdarzyło Ci się stosować przemoc?

Odpowiedź	%	Liczba odp.
wobec rówieśników	71%	5
wobec rodzeństwa	43%	3
wobec rodziców	0%	0
wobec innych osób	0%	0

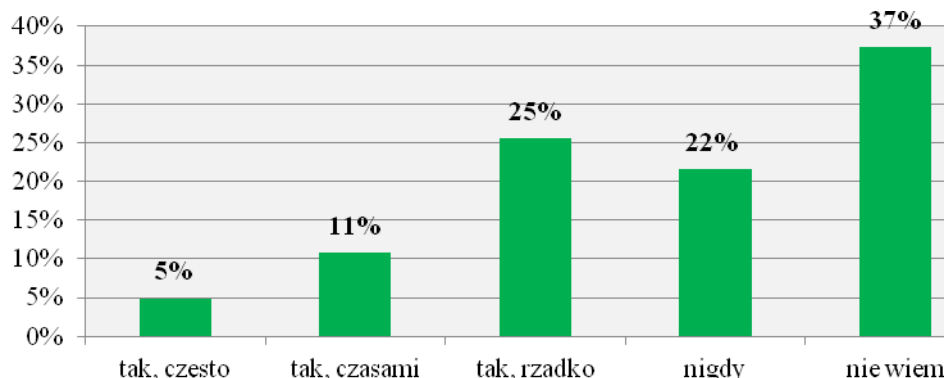
*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

Na kolejne pytanie odpowiadali wszyscy uczniowie.

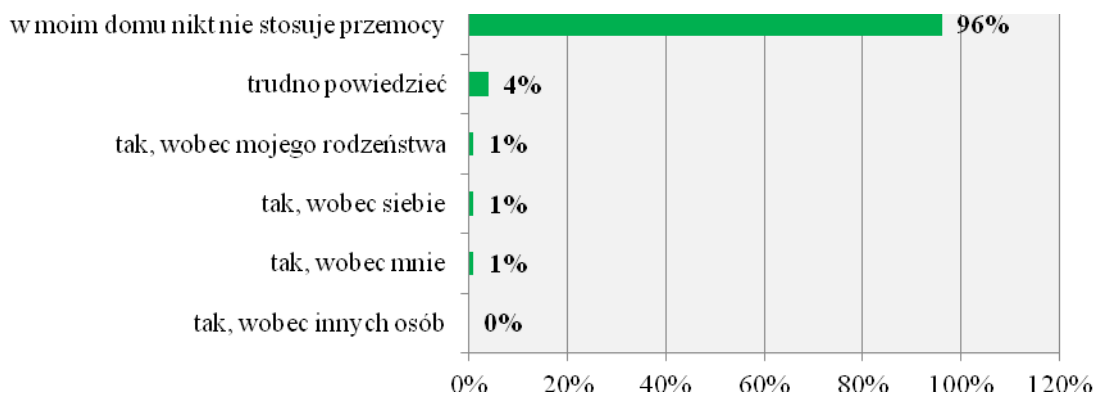
102 osoby

Obraz jaki wyłania się z badania to znaczny odsetek uczniów deklarujących występowanie w swojej szkole przemocy – przyznało to 41% respondentów (41%). Z udzielonych przez 25% uczniów odpowiedzi wynika, że zdarzenia takie w ich szkole mają miejsce rzadko, według 11% - czasami, a zdaniem 5% - często.

Wykres 72. Czy w Twojej szkole występuje problem przemocy między uczniami?

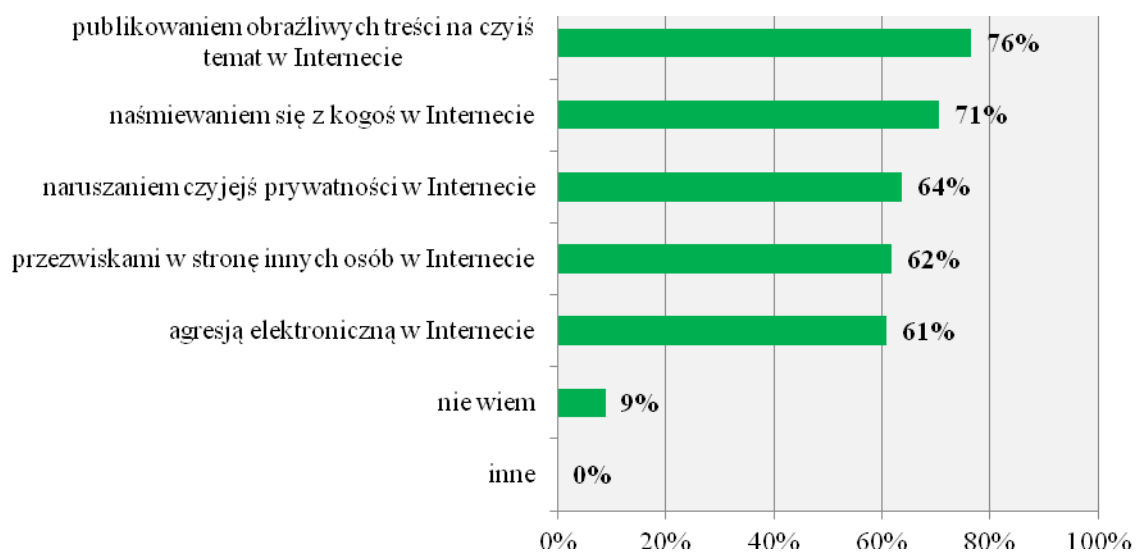
Z uzyskanych w procesie badawczym odpowiedzi wynika, że problem przemocy w domach uczniów na terenie gminy Brańszczyk występuje w stosunkowo niewielkim natężeniu. 1% badanych wskazał na stosowanie przemocy wobec nich samych, a 1% na to, że osobami jej doznającymi jest ich rodzeństwo. Taki sam procent uczniów wskazał, że członkowie jego rodziny stosują wobec siebie przemoc. Jednocześnie możemy zauważyć, że 4% uczniów miało trudność w określeniu tego, czy w ich domu występuje przemoc.

Wykres 73. Czy w Twoim domu członkowie rodziny stosują przemoc?

*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

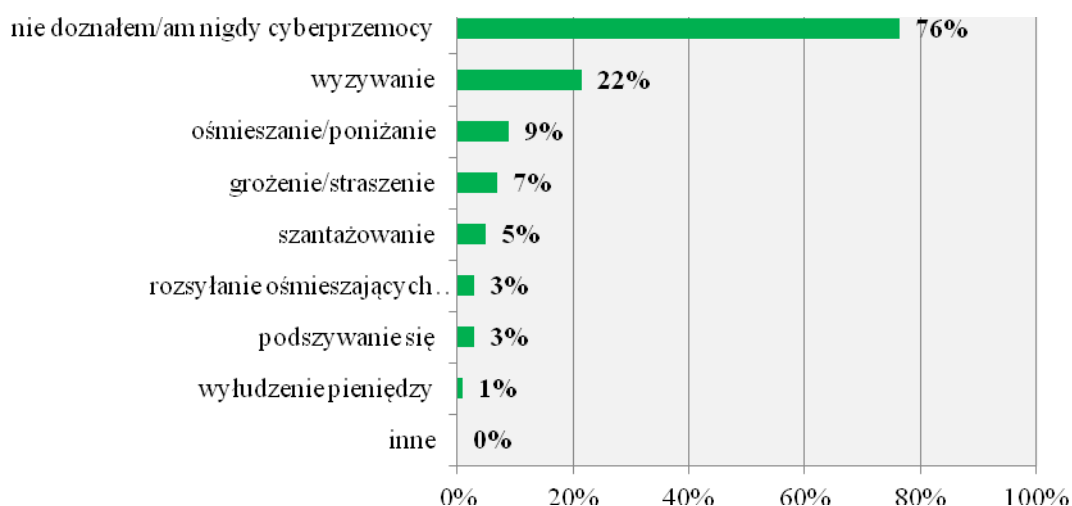
Kolejne pytanie zadane uczniom odnosiło się do problemu cyberprzemocy i miało na celu zweryfikowanie, czy uczniowie mają wiedzę, czym to zjawisko jest. Uzyskany w procesie badawczym materiał pokazał, że część młodych mieszkańców gminy Brańszczyk nie ma na ten temat świadomości. Najczęściej zaznaczanymi odpowiedziami było publikowanie obraźliwych treści na czyis temat w Internecie (76%) oraz naśmiewanie się z kogoś w sieci (71%). Na naruszanie czyjejś prywatności wskazało 64% uczniów, na przewiska w stronę innych osób – 62%, a na agresję elektroniczną w Internecie – 61%.

Wykres 74. Czym według Ciebie jest cyberprzemoc?

Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

Aby ocenić skalę zjawiska cyberprzemocy wśród dzieci i młodzieży z gminy Brańszczyk, poprosiliśmy ankietowane osoby o udzielenie odpowiedzi na pytanie, czy zdarzyło im się doświadczyć, którejs z niżej wymienionych form cyberprzemocy. Z deklaracji uczniów wynika, że problemu tego doznało 24% badanych, w tym 22% wyzywania, 9% ośmieszania/poniżania, 7% grożenia/straszenia, 5% szantażowania, 3% rozsyłania ośmieszających zdjęć/filmików oraz podszywania się. 1% ankietowanych doznał wyłudzenia pieniędzy.

Wykres 75. Czy doznałeś/aś kiedykolwiek, którejs z niżej wymienionych form cyberprzemocy (czyli przemocy w Internecie)?

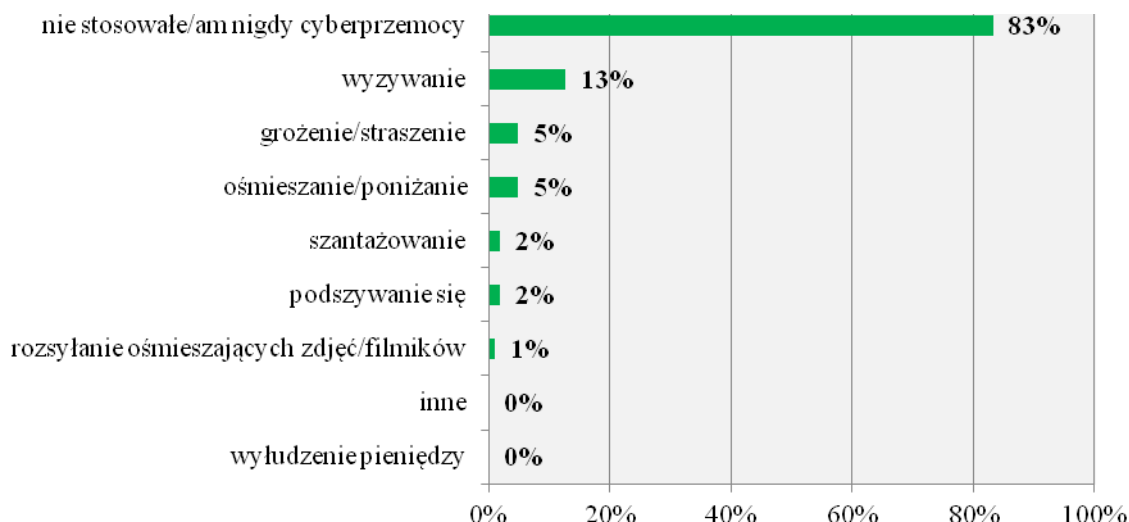
*Pyta

nie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

Uczniów spytano również o to, czy stosowali kiedykolwiek w życiu, którąś z niżej wymienionych form cyberprzemocy. Do takiego zachowania przyznało się 17% badanych, wśród których najwięcej osób wskazało na wyzywanie (13%). Znacznie mniej odpowiedzi padło na grożenie/straszenie (5%), ośmieszanie/poniżanie (5%), szantażowanie (2%), podszywanie się (2%) oraz rozsyłanie ośmieszających materiałów graficznych (1%).

Wykres 76. Czy stosowałeś/aś kiedykolwiek, którąś z niżej wymienionych form cyberprzemocy (czyli przemocy w Internecie)?

*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

2.6 UCZESTNICTWO W GRACH HAZARDOWYCH

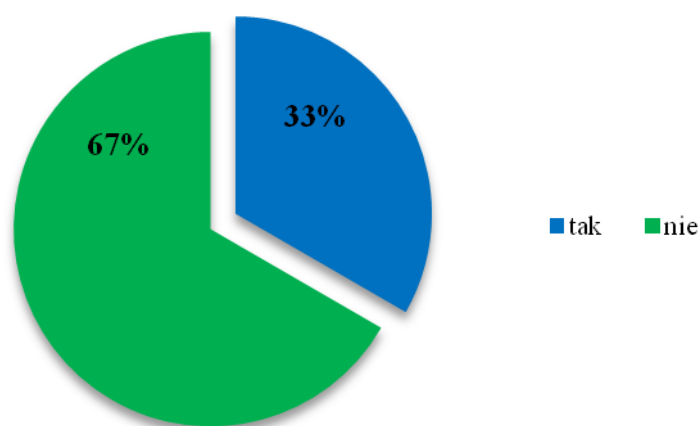
Wraz z rozwojem technologicznym, w świecie on-line pojawiać zaczęły się różnego rodzaju gry na pieniądze. Znacznie zwiększyło to dostępność do gier hazardowych dla młodych ludzi. Hazard on-line, w przeciwieństwie do rzeczywistych kasyn zakazanych dla nieletnich, jest dla młodych ludzi dostępny i w dużej mierze anonimowy. Niestety rozprzestrzenianie się stron internetowych oferujących różnego rodzaju gry hazardowe, powoduje dla dzieci i młodzieży realne zagrożenie. Granie w gry na pieniądze może doprowadzić do uzależnienia i związanych z tym negatywnych konsekwencji, między innymi depresji, myśli i prób samobójczych, słabych wyników w nauce, problemów w relacjach w rodzinie i z rówieśnikami. Zrealizowane wśród dzieci i młodzieży badania pokazują, że w gry na pieniądze gra 56% respondentów, w tym 44% robi to sporadycznie, natomiast 7% regularnie (raz w tygodniu lub częściej). Pomimo spadku w ostatnich latach

odsetka grających na pieniądze młodych ludzi, zainteresowanie hazardem w dalszym ciągu jest znaczne. Z badań wynika ponadto, że spadek grających na pieniądze nie skutkuje zmniejszeniem zagrożenia uzależnieniem od hazardu. Odsetek młodych ludzi w wysokim stopniu zagrożonych uzależnieniem utrzymuje się na poziomie 6%, a szczególnie narażeni na to są chłopcy. Mając na uwadze wyniki badań pokazujące skalę rozpowszechnienia grania w gry na pieniądze przez młodych ludzi, a także znaczną dostępność do hazardu on-line, istotne jest organizowanie badań pozwalających ocenić skalę zjawiska oraz dostosować odpowiednie działania profilaktyczne zapobiegające występowaniu problemów w tym zakresie.

W celu oszacowania skali problemu grania w gry na pieniądze przez uczniów, respondentom zadano pytanie o to, czy zdarzyło im się kiedykolwiek w życiu grać w takie gry. Zebrany materiał badawczy wykazał, że bezpośredni kontakt miało z nimi 33% badanych uczniów.

Wykres 77. Czy zdarzyło Ci się grać w gry za pieniądze?

Na kolejne pytanie odpowiadali tylko ci uczniowie, którzy grali w gry na pieniądze.

34 osoby

W poniższej tabeli przedstawione zostały odpowiedzi badanych na pytanie o częstotliwość grania w gry za pieniądze w ciągu ostatnich 12 miesięcy poprzedzających badanie. Zdecydowana większość respondentów podejmowała się tego 1-5 razy (30 osób, tj. 94%), 1 osoba – 6-10 razy (3%), natomiast kolejny badany grał częściej niż 20 razy (3%).

Tabela 36. Jak często grałeś/aś lub obstawiałeś/aś gry na pieniądze w ciągu ostatnich 12 miesięcy?

Odpowiedź	%	Liczba odp.
1-5 razy	94%	30
6-10 razy	3%	1
11-20 razy	0%	0
częściej niż 20 razy	3%	1

Żaden z badanych uczniów nie doznał poważnych problemów związanych z graniem w gry na pieniądze.

Na kolejne pytanie odpowiadali wszyscy uczniowie.

102 osoby

2.7 DZIAŁANIA PROFILAKTYCZNE

Występowanie wielowymiarowych konsekwencji zachowań ryzykownych podejmowanych przez młodych ludzi niesie za sobą konieczność realizowania systematycznych działań profilaktycznych. Wśród następstw używania przez dzieci i młodzież substancji psychoaktywnych, doświadczania, czy stosowania przemocy lub podejmowania innych zachowań ryzykownych wymienić można wzrost skali zaburzeń zachowania, straty ekonomiczne, wizerunkowe, konsekwencje prawne, zaburzenia relacji społecznych, uzależnienia, koszty ekonomiczne (np. leczenia, rehabilitacje), problemy edukacyjne, czy też zawodowe. Standardy skutecznej profilaktyki wskazują, że do zapewnienia trwałych rezultatów wskazane jest aby prowadzone działania profilaktyczne realizowane były z udziałem całej społeczności, a zwłaszcza rodziców i aby programy przeprowadzane były w trakcie wielu spotkań, przez wiele lat. Profilaktyka nie powinna opierać się na straszaniu, ale przekazywaniu rzeczywistej wiedzy, być dostosowana do wieku odbiorcy, a ich podstawą musi być rzetelnie przeprowadzona diagnoza. Co istotne, dla zwiększenia skuteczności, konieczne jest wykorzystanie w realizowanych działaniach profilaktycznych lokalnych mediów oraz technologii cyfrowych, a także podnoszenie

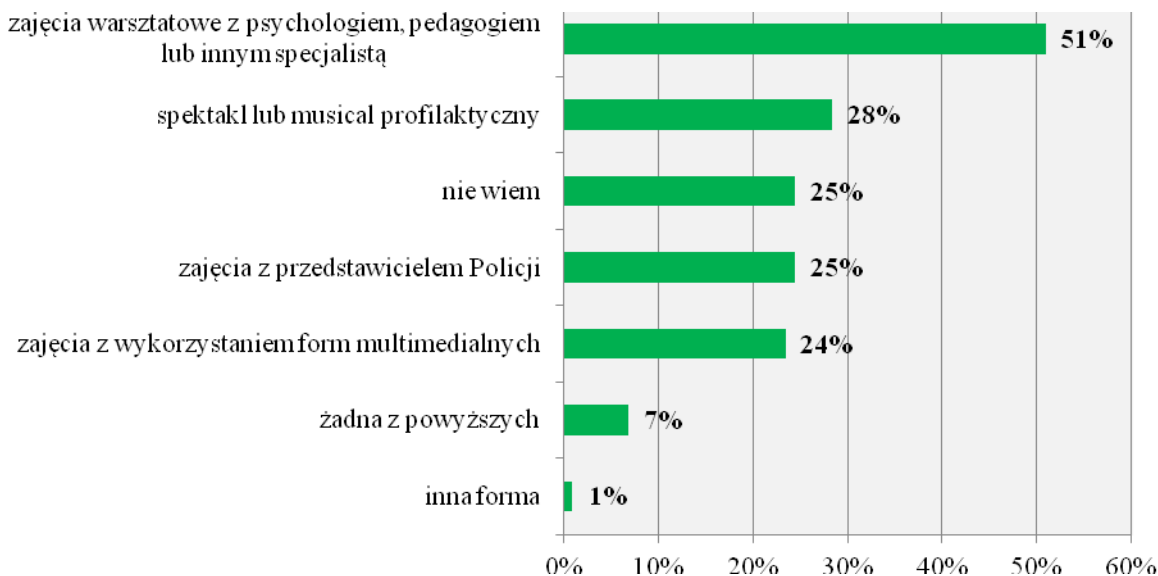

dydaktycznych i profilaktycznych umiejętności nauczycieli, pedagogów oraz psychologów szkolnych⁴⁸.

W dalszej części raportu zaprezentowane zostały odpowiedzi uczniów Gminy na pytania dotyczące podejmowanych w szkole działań profilaktycznych. Interesowało nas jaka forma zajęć profilaktycznych jest dla ankietowanych najciekawsza/najefektywniejsza. W tej kwestii wyniki kształtują się następująco: ponad połowa uczniów (51%) uznaje za najciekawsze i najefektywniejsze zajęcia warsztatowe z psychologiem, pedagogiem lub innym specjalistą, 28% spektakle lub musicale profilaktyczne, natomiast 25% zajęcia z funkcjonariuszami Policji. Co czwarty respondent wskazał na odpowiedź „nie wiem”, a 7% stwierdziło, że żadna z wymienionych form nie byłaby dla niego ciekawa/efektywna.

Wykres 78. Jaka forma zajęć profilaktycznych jest wg Ciebie najciekawsza/najefektywniejsza?

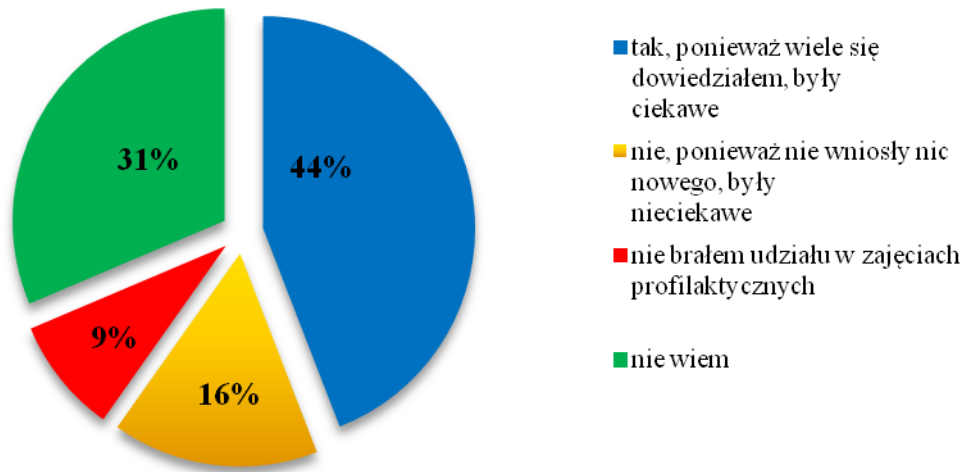
*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

Ostatnie pytanie zadane respondentom, dotyczyło zajęć profilaktycznych organizowanych w szkołach i miało na celu zweryfikowanie opinii młodych ludzi na ich temat. Pozytywne jest to, że zdaniem 44% uczniów prowadzone zajęcia profilaktyczne spełniają swoje zadanie, ponieważ badani wiele się dowiedzieli i były one ciekawe. 9% respondentów nie brało udziału w takich zajęciach, a co szósty uczeń uważa, że nie wniosły one nic nowego i były nieciekawe (16%). Co trzeci uczeń nie potrafił jednoznacznie odpowiedzieć na to pytanie.

⁴⁸ *Zachowania ryzykowne nastolatków*, koncepcja: Jędrzejko Z. M, Sieroń B. R., Oficyna Wydawnicza ASPRA-JR, Warszawa-Milanówek 2017.

Wykres 79. Czy Twoim zdaniem prowadzone zajęcia profilaktyczne spełniają swoje zadanie?

IV. KIERUNKI ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH

Na podstawie obowiązujących lub opracowywanych programów oraz w wyniku prac zespołów roboczych ds. opracowania Strategii, w odniesieniu do każdej z dziedzin planowania strategicznego przeprowadzono analizy diagnostyczne, w skład których wchodzi:

- charakterystyka dziedziny, skali problemu i działań interwencyjnych (rozdział Podstawowe informacje o dziedzinie, skali problemu i działań interwencyjnych),
- analiza SWOT⁴⁹,
- charakterystyka głównych obszarów problemowych (rozdział Obszary problemowe),
- wskazanie najważniejszych obszarów powiązań (rozdział Korelacje).

Podkreślenia wymaga ostatni wymieniony element analizy diagnostycznej – wskazuje on na komplementarność dziedzin planowania strategicznego, zarówno w zakresie podmiotowym jak i funkcjonalnym. W tym celu określone zostały korelacje, powiązania międziedziedzinowe z uwzględnieniem obszarów funkcjonowania Gminy nie objętych zakresem Strategii (np. mieszkalnictwo, edukacja) oraz działalności instytucji nie prowadzonych przez gminę Brańszczyk.

W oparciu o wnioski wynikające z diagnoz, sformułowano dla każdej z dziedzin cele operacyjne. Dla każdego z celów operacyjnych zaprezentowana została planowana strategia realizacji celu zawierająca charakterystykę planowanych do realizacji działań. Określone zostały podmioty odpowiedzialne, podmioty współpracujące, źródła finansowania oraz wytyczne dla monitorowania realizacji celów.

---

⁴⁹ Analiza SWOT wskazuje czynniki mające wpływ na możliwości interwencji, w podziale na mocne i słabe strony, szanse i zagrożenia. Mocne i słabe strony to czynniki wewnętrzne (GMK), takie na które mamy wpływ i takie które odnoszą się do teraźniejszości; szanse i zagrożenia to czynniki zewnętrzne (województwo, kraj, Europa), takie na które mamy niewielki wpływ i takie które mogą odnosić się do przyszłości.

CEL STRATEGICZNY:

Poprawa jakości zarządzania systemem polityki społecznej służącej rozwiązywaniu problemów społecznych w gminie Brańszczyk,

POPRAZ:

systematyczne monitorowanie i identyfikację problemów społecznych oraz podejmowanie adekwatnych działań interwencyjnych, rozwiązujących zdiagnozowane problemy w Gminie,

TAK ABY:

wdrażane działania wykorzystywały potencjał dostępnych zasobów oraz były odpowiednie wobec charakteru i skali problemów.

1. DZIEDZINY PLANOWANIA STRATEGICZNEGO

1.1. WSPIERANIE RODZINY

Podstawowe informacje, skala problemu i działań interwencyjnych

Wspieranie rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo wychowawczych to zespół planowych działań mających na celu przywrócenie rodzinie zdolności do ich wypełniania. Wspieranie rodziny jest prowadzone za jej zgodą i aktywnym udziałem, z uwzględnieniem zasobów własnych oraz źródeł wsparcia zewnętrznego. Wsparcie rodziny polega w szczególności na:

1. wzmocnieniu roli i funkcji rodziny,
2. rozwijaniu umiejętności opiekuńczo - wychowawczych rodziny,
3. podniesieniu świadomości w zakresie planowania oraz funkcjonowania rodziny,
4. pomocy w integracji rodziny,
5. przeciwdziałaniu marginalizacji i degradacji społecznej rodziny,

6. dążeniu do reintegracji rodziny,
7. pracy z rodziną,
8. pomocy w opiece i wychowaniu dziecka.

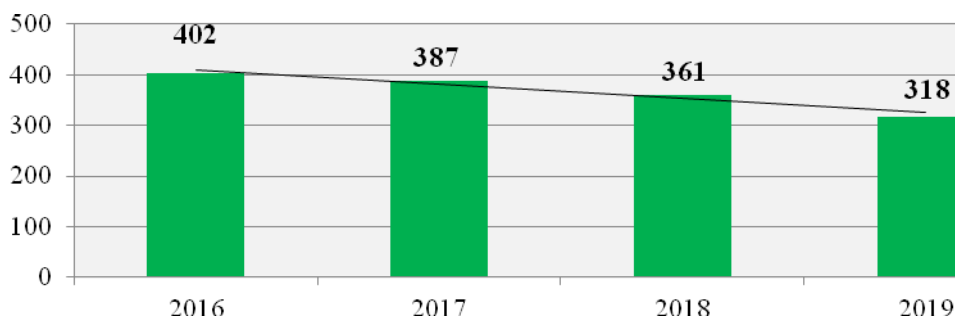
Wszystkie jednostki pomocowe działające na terenie Gminy w określony sposób zajmują się wspieraniem rodziny w różnych obszarach jej funkcjonowania, a ich integralne, holistyczne oddziaływania pozwalają uzyskać zamierzone efekty i wprowadzić istotne zmiany w zakresie funkcjonowania instytucji rodziny. Główną jednostką organizacyjną zajmującą się szeroko rozumianym wspieraniem rodziny stanowi Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, który służy pomocą rodzinom z Gminy znajdującym się w trudnej sytuacji życiowej, prowadzi działania zmierzające do zaspokojenia niezbędnych ich potrzeb i umożliwiające życie w warunkach odpowiadających godności człowieka.

W dalszej części dokumentu przedstawione zostały dane dotyczące liczby rodzin korzystających z pomocy i wsparcia instytucji zajmujących się wspieraniem rodziny oraz podejmowane przez te instytucje działania.

W 2019 roku objętych pomocą społeczną było łącznie 345 rodzin, składających się z 861 osób.

W poniższej tabeli zaprezentowana została średniomiesięczna liczba rodzin korzystających z zasiłków rodzinnych wraz dodatkami oraz korzystających z jednorazowej zapomogi z tytułu urodzenia dziecka na przestrzeni lat 2016-2019. Możemy zauważyć, że ze świadczeń tych w 2019 roku korzystało średnio 318 rodzin, czyli o 12% rodzin mniej niż w roku 2018 oraz o 18% mniej niż w roku 2017. W latach 2016-2019 dostrzegalna jest tendencja spadkowa jeśli chodzi o średniomiesięczną liczbę rodzin korzystających z tego typu świadczeń.

Wykres 80. Średniomiesięczna liczba rodzin korzystających z zasiłków rodzinnych wraz dodatkami oraz korzystających z jednorazowej zapomogi z tytułu urodzenia dziecka na przestrzeni lat 2016-2019

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2019 rok

W 2017 roku ze świadczenia wychowawczego 500+ korzystały średnio 623 rodziny, w 2018 roku – 577 rodzin, natomiast w 2019 roku – 583 rodziny. Na przestrzeni lat 2017-2019 liczba rodzin pobierająca to świadczenie kształtowała się na zróżnicowanym poziomie.

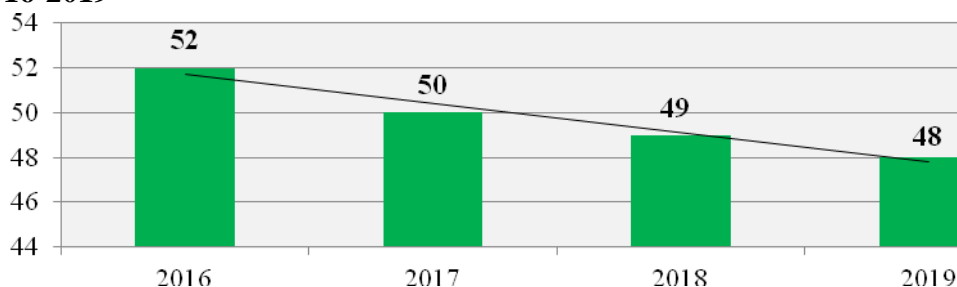
Wykres 81. Średnia liczba rodzin korzystających ze świadczeń wychowawczych oraz kwota świadczeń na przestrzeni lat 2017-2019

wyszczególnienie	2017	2018	2019
liczba rodzin	623	577	583
kwota świadczeń (w złotych)	6 091 778,00	5 762 336,00	7 302 841,00

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2019 rok

W przypadku samotnego wychowywania dzieci, gdy jeden z rodziców uchyla się od płacenia alimentów na rzecz dzieci, obowiązek ten jest realizowany z funduszu alimentacyjnego. W roku 2019 z omawianych świadczeń skorzystało 48 osób, co oznacza spadek w stosunku do 2016 roku o 8%. Dane w tym zakresie przedstawione zostały na poniższym wykresie.

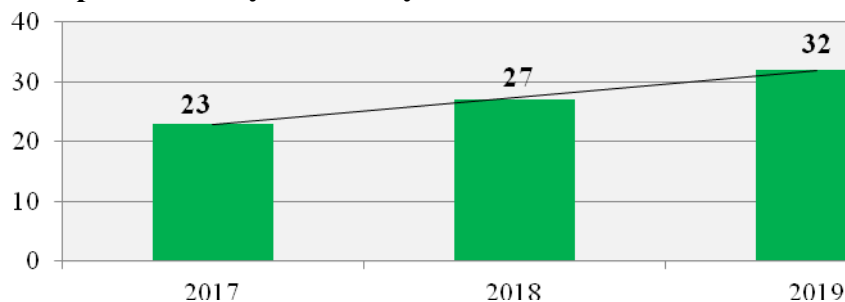
Wykres 82. Liczba osób korzystających ze świadczenia alimentacyjnego na przestrzeni lat 2016-2019

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2019 rok

Na przestrzeni lat 2017-2019 liczba rodzin, którym udzielona została pomoc z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych uległa stopniowemu wzrostowi. W 2019 roku pomoc została udzielona 32 rodzinom, to o 5 rodzin więcej w porównaniu do roku poprzedniego i o 9 więcej w stosunku do roku 2017.

Wykres 83. Rodziny, którym zostało udzielone pomoc i wsparcie z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych w latach 2017-2019

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2017, 2018 i 2019 rok

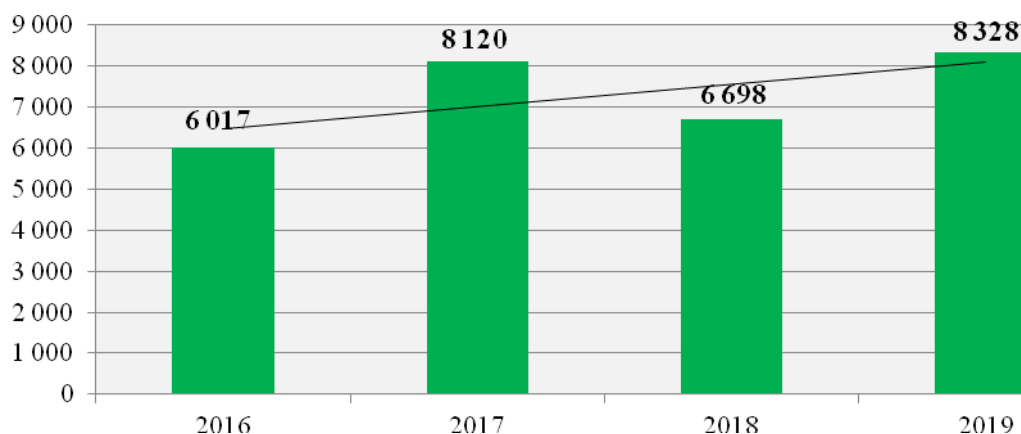
Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w gminie Brańszczyk realizuje zadania wynikające z ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej z dnia 9 czerwca 2011 roku (Dz. U. z 2020 r. poz. 821 z późn. zm.). Ustawa kładzie nacisk na pracę z rodziną celem niedopuszczenia do odebrania dziecka. W związku z tym wprowadzona została instytucja asystenta rodziny, którego zadaniem jest poprawa całościowego funkcjonowania rodziny oraz udzielanie jej pomocy w wielu obszarach: socjalnym, psychologicznym, wychowawczym, czy też ekonomicznym.

W GOPS w Brańszczyku na przestrzeni lat 2016-2019 w ramach realizacji ustawowego zadania dopiero w 2019 roku został zatrudniony jeden asystent rodziny, który w roku przedmiotowym prowadził pracę w 11 rodzinach przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej.

W roku 2019 w gminie Brańszczyk nie było rodzin wspierających, to znaczy takich, które mają za zadanie pomóc rodzinie w przewyżczeniu trudnych sytuacji życiowych (zakres działania obejmuje udzielanie wskazówek dotyczących sprawowania opieki i wychowania dzieci, kształtowania i wypełniania podstawowych ról społecznych, organizacji czasu rodziny, pomocy w nauce, racjonalnego prowadzenia budżetu domowego oraz prowadzenia gospodarstwa domowego).

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w omawianym roku poniósł wydatki związane z odpłatnością za pobyt dzieci w rodzinach zastępczych na łączną kwotę 8 328 zł. Możemy zauważyć, że kwota przekazana na pobyt dziecka w pieczy zastępczej na przestrzeni lat 2016-2019 ulega stopniowemu wzrostowi.

Wykres 84. Odpłatność za pobyt dziecka w pieczy zastępczej na przestrzeni lat 2016-2019 (w złotych)

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2017, 2018 i 2019 rok

W ramach wspierania rodziny Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej współpracuje z innymi służbami takimi jak: szkoły, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Policja, Zespół Interdyscyplinarny, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Wyszku, Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Wyszku, organizacje pozarządowe oraz oddziały placówek służby zdrowia.

Organizacją czasu wolnego dzieci i młodzieży zajmują się między innymi świetlice wiejskie funkcjonujące na terenie Gminy w miejscowościach: Przyjmy, Białe Błoto, Stare Budy, Tuchlin, Udrzynk, Udrzyn, Budykierz, Brańszczyk, Nowe Budy, Poręba, Trzcianka, Turzyn a także w osadzie Dalekie-Tartak.

Obszary problemowe

W oparciu o wnioski wynikające z prezentowanej powyżej analizy, wyróżniono najważniejszy obszar problemowy w dziedzinie planowania strategicznego:

- bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych wynikająca z niskich kompetencji rodzicielskich oraz wzrost liczby rodzin, którym została udzielona pomoc z tego powodu.

Korelacje

Dziedzinami szczególnie powiązаныmi z dziedziną „Wspieranie rodziny” są:

- **edukacja** (w szczególności w kontekście wyrównywania szans edukacyjnych uczniów oraz wsparcia rodziców w edukowaniu ich dzieci i młodzieży);
- **promocja zatrudnienia, reintegracja zawodowa i społeczna osób podlegających wykluczeniu społecznemu** (jednym z kluczowych czynników zwiększających ryzyko wystąpienia trudności w zaspokajaniu podstawowych potrzeb bytowych przez rodziny jest problem związany z bezrobociem);
- **wsparcie osób niepełnosprawnych** (szczególną uwagę należy zwrócić na rodziny z dziećmi z niepełnosprawnością, które spotykają się z wieloma ograniczeniami i trudnościami w codziennym życiu);
- **profilaktyka i rozwiązywanie problemów uzależnień od substancji psychoaktywnych oraz uzależnień behawioralnych** (uzależnienie jednego z członków rodziny prowadzi do występowania dysfunkcyjności rodziny i problemów wszystkich ich członków).

Cele operacyjne

CEL OPERACYJNY NR 1 – skuteczne wspieranie rodzin w prawidłowym wypełnianiu funkcji rodzicielskiej poprzez zapewnienie możliwości rozwoju kompetencji rodzicielskich, nabycia umiejętności przewycięzania sytuacji kryzysowych w rodzinie, a także poprawa funkcjonowania społecznego dzieci i młodzieży.

L.P.	Zadania	Wskaźniki realizacji celu
1	Organizowanie oraz współfinansowanie wypoczynku zimowego i letniego dla dzieci i młodzieży.	Liczba osób korzystających z wypoczynku zimowego i letniego.
2	Zapewnienie rodzinom przeżywającym trudności opiekuńczo-wychowawcze, pomocy asystenta rodziny.	Liczba rodzin z dziećmi objętych wsparciem asystenta rodziny.
3	Funkcjonowanie rodzin wspierających.	Liczba osób objętych pomocą rodziny wspierającej.
4	Organizowanie warsztatów dla rodziców wzmacniających kompetencje wychowawcze.	Liczba rodziców biorących udział w warsztatach wzmacniających kompetencje wychowawcze.
5	Rozpowszechnianie informacji dla rodzin na temat możliwości poradnictwa rodzinnego i psychologicznego oraz uzyskania pomocy w przypadku doświadczenia problemów.	Liczba rozpowszechnionych informacji na temat poradnictwa rodzinnego i psychologicznego oraz uzyskania pomocy w przypadku doświadczenia problemów.
6	Zabezpieczenie potrzeb bytowych rodzin – zapewnienie pomocy materialnej i niematerialnej.	Liczba rodzin objętych pomocą materialną i niematerialną.
7	Organizowanie szkoleń dla osób pracujących w obszarze wspierania rodziny.	Liczba osób pracujących w obszarze wspierania rodziny objętych szkoleniami.
8	Organizowanie różnego rodzaju działań i aktywności mających na celu integrację rodzin.	Liczba zorganizowanych działań mających na celu integrację rodzin oraz liczba ich uczestników.
9	Utworzenie Świetlicy Środowiskowej wspierających lokalną społeczność w procesie wychowywania dzieci i młodzieży.	Liczba osób uczestniczących w zajęciach Świetlicy Środowiskowej, liczba zajęć zorganizowanych dla uczestników Świetlicy.
10	Monitorowanie sytuacji zdrowotnej i edukacyjnej dzieci z rodzin dysfunkcyjnych.	Liczba rodzin i dzieci objętych monitorowaniem.
11	Wsparcie w zakresie organizowania czasu wolnego dzieciom i młodzieży poprzez prowadzenie różnorodnych form wsparcia dziennego.	Liczba dzieci i młodzieży biorących udział w zorganizowanych formach wsparcia dziennego.

12	Nawiązywanie i pogłębianie współpracy z organizacjami pozarządowymi na rzecz wspierania rodziny.	Liczba działań podjętych we współpracy z organizacjami pozarządowymi.
13	Zapewnienie dostępności do specjalistycznego poradnictwa rodzinnego w zakresie wsparcia prawnego i psychologicznego.	Liczba rodzin objętych wsparciem specjalistycznego poradnictwa.

Wdrażanie

Podmioty odpowiedzialne	Podmioty współpracujące	Źródła finansowania
GOPS, UG.	Placówki oświatowe, NGO, PCPR.	Środki własne, budżet państwa, środki europejskie.

1.2. WSPARCIE OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH

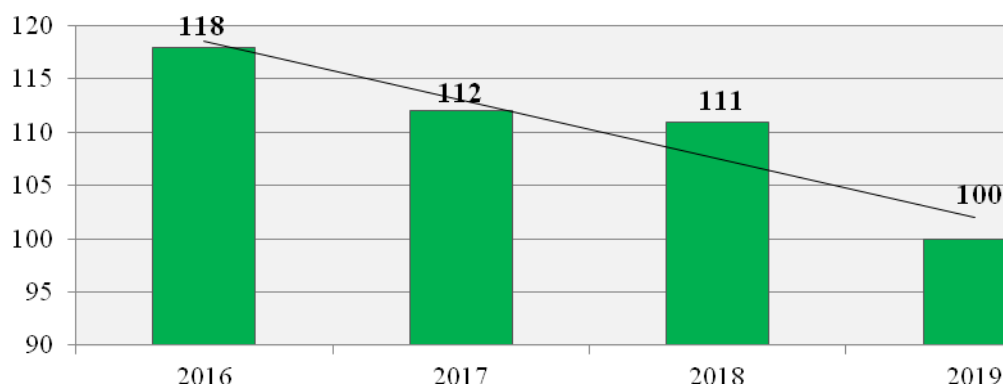
Podstawowe informacje, skala problemu i działań interwencyjnych

Dla potrzeb Strategii wykorzystano elementy definicji osoby niepełnosprawnej z ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnieniu osób niepełnosprawnych i przyjęto, że: *osoby niepełnosprawne to osoby, których stan fizyczny, psychiczny lub umysłowy trwale lub okresowo utrudnia, ogranicza bądź uniemożliwia wypełnienie ról społecznych, a w szczególności do wykonywania pracy zawodowej*. Osoby niepełnosprawne dzieli się według różnych kryteriów: rodzaju niepełnosprawności, okresu życia, w którym ona wystąpiła oraz stopnia niepełnosprawności.

Wartym podkreślenia jest fakt, że osoby niepełnosprawne tworzą bardzo niejednorodną grupę, w związku z czym działania na ich rzecz powinny być adresowane z uwzględnieniem specyfiki występujących schorzeń i dysfunkcji. Z powyższych względów w niniejszej Strategii wydzielono obszar zdrowia psychicznego jako osobne zagadnienie.

W 2019 roku ogólna liczba rodzin korzystających ze wsparcia z powodu niepełnosprawności kształtowała się na poziomie 100 rodzin. Warto zwrócić uwagę na to, iż niepełnosprawność jako powód udzielenia pomocy i wsparcia znalazła się na trzecim miejscu pod względem ogólnej liczby rodzin otrzymujących pomoc i wsparcie w Gminie w 2019 roku. Na przestrzeni ostatnich lat liczba rodzin, którym udzielono pomocy z tego powodu uległa zmniejszeniu. W stosunku do 2016 nastąpił spadek 15%.

Wykres 85. Rodziny, którym zostało udzielone pomoc i wsparcie z powodu niepełnosprawności w latach 2016-2019

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2017, 2018 i 2019 rok

Poniższa tabela przedstawia dane dotyczące przyznanych zasiłków pielęgnacyjnych dla niepełnosprawnego dziecka na przestrzeni lat 2016-2019. W 2017 roku przyznano 370 świadczeń na łączną kwotę 56 610,00 zł, w 2018 roku liczba świadczeń zmalała i wynosiła 325 na kwotę 51 327,00 zł. W 2019 roku liczba ta ponownie wzrosła i kształtowała się na poziomie 363 świadczeń na kwotę 68 578,00 zł.

Tabela 37. Zasiłek pielęgnacyjny dla niepełnosprawnego dziecka na przestrzeni lat 2016-2019

wyszczególnienie	2016	2017	2018	2019
liczba świadczeń	368	370	325	363
kwota świadczeń (zł)	56 304,00	56 610,00	51 327,00	68 578,00

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2017, 2018 i 2019 rok

W ciągu ostatnich czterech lat zmalała liczba przyznanych zasiłków pielęgnacyjnych dla osoby niepełnosprawnej w wieku powyżej 16 roku życia o znacznym stopniu niepełnosprawności. W 2016 roku przyznano 1 689 świadczeń, w 2017 roku – 1 594, w 2018 roku – 1 559, natomiast w 2019 roku – 1 455. Różnica pomiędzy 2016 rokiem, a 2019 rokiem kształtuje się na poziomie 234 świadczeń - oznacza to spadek o 14%.

Tabela 38. Zasiłek pielęgnacyjny dla osoby niepełnosprawnej w wieku powyżej 16 roku życia o znacznym stopniu niepełnosprawności na przestrzeni lat 2016-2019

wyszczególnienie	2016	2017	2018	2019
liczba świadczeń	1 689	1 594	1 559	1 455
kwota świadczeń (zł)	258 417,00	243 882,00	246 413,00	275 369,00

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2017, 2018 i 2019 rok

W 2016 roku przyznano 1 374 świadczenia dla osób niepełnosprawnych powyżej 16 roku życia o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności która powstała przed 21 rokiem życia, w 2017 roku – 1 311 świadczeń, w 2018 roku – 1 252, natomiast w 2019 roku – 1 180. Oznacza to spadek w porównaniu do roku 2016 o 194 świadczenia. Na przestrzeni ostatnich lat dostrzegalny jest stopniowy spadek liczby przyznanych zasiłków w tym zakresie.

Tabela 39. Zasiłek pielęgnacyjny dla osoby niepełnosprawnej w wieku powyżej 16 roku życia o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, która powstała przed 21 rokiem życia na przestrzeni lat 2016-2019

wyszczególnienie	2016	2017	2018	2019
liczba świadczeń	1 374	1 311	1 252	1 180
kwota świadczeń (zł)	210 222,00	200 583,00	197 903,00	222 706,00

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2017, 2018 i 2019 rok

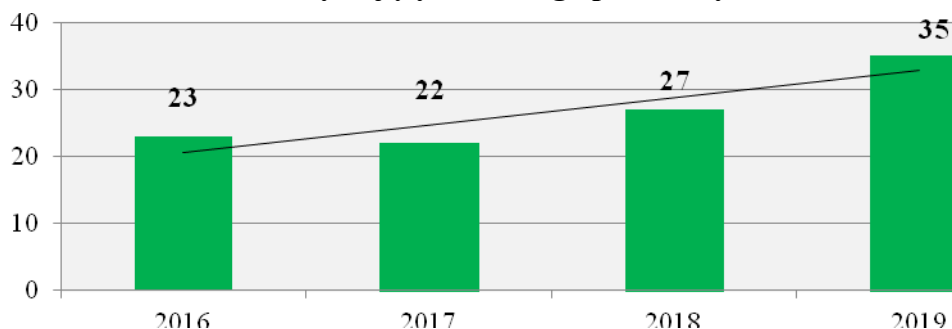
W 2019 roku z usług opiekuńczych (przysługujących osobom samotnym, które z powodu wieku, choroby lub innych przyczyn wymagają pomocy innych osób) skorzystało

35 osób. W ciągu ostatnich czterech lat wzrosła liczba osób objętych tego typu usługą. W 2016 roku korzystały z nich 23 osoby, w 2017 roku – 22 osoby.

W porównaniu do 2018 roku, w którym z usług opiekuńczych skorzystało 27 osób, co w roku przedmiotowym oznacza wzrost o 30%.

Wykres 86. Liczba osób korzystających z usług opiekuńczych w latach 2016-2019

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2019 rok

Na terenie gminy Brańszczyk nie prowadzi działalności żadna organizacja pozarządowa działająca na rzecz osób niepełnosprawnych.

Obszary problemowe

W oparciu o wnioski wynikające z analizy sytuacji oraz diagnozy problemów społecznych wyróżniono najważniejsze obszary problemowe w dziedzinie planowania strategicznego, tj.:

- trudności w funkcjonowaniu osób niepełnosprawnych ze względu na występowanie barier osobistych, społecznych i funkcjonalnych,
- niepełnosprawność jako jeden z najczęstszych powodów korzystania z pomocy społecznej przez mieszkańców gminy Brańszczyk,
- niewystarczająca baza placówek działających na rzecz wsparcia i integracji osób niepełnosprawnych na terenie Gminy,
- niewystarczająco przystosowana infrastruktura techniczna do potrzeb osób niepełnosprawnych na terenie Gminy, która uniemożliwia im samodzielne funkcjonowanie.

Korelacje

Dziedzinami, szczególnie powiązanymi z dziedziną „Wsparcie osób niepełnosprawnych” są:

- **promocja zatrudnienia, reintegracja zawodowa i społeczna osób podlegających wykluczeniu społecznemu** – trudności w podjęciu zatrudnienia przez osoby

z niepełnosprawnością wynikające z braku umiejętności poruszania się po rynku pracy, niskich kwalifikacji oraz trudności związanych z powrotem na rynek pracy osób po przebytych kryzysach zdrowotnych; działalność w tym zakresie powinna być realizowana we współpracy z PUP.

- **aktywność i integracja społeczna seniorów** – wraz ze starzeniem się społeczeństwa wzrasta ilość osób z orzeczoną niepełnosprawnością. W związku z tym istnieje powiązanie skali i rodzaju zadań kierowanych do seniorów mających różne rodzaje niepełnosprawności, które będą wspierać ich zdrowe funkcjonowanie.
- **ubóstwo** – wynikające z niskiej wysokości świadczeń emerytalno-rentowych osób niepełnosprawnych oraz ograniczonej możliwości pozyskiwania nowych dochodów.
- **zdrowie** – przede wszystkim w kontekście dostępu do usług medycznych, w tym rehabilitacji oraz dostępności do świadczeń, których realizacja zależy od wysokości środków przekazywanych przez Narodowy Fundusz Zdrowia.

Cele operacyjne

CEL OPERACYJNY NR 1 – wspieranie, aktywizacja i integracja osób niepełnosprawnych, a także podnoszenie jakości oraz dostępności usług opiekuńczych i pielęgnacyjnych.

L.P.	Zadania	Wskaźniki realizacji celu
1	Stworzenie warunków do integracji społecznej osób niepełnosprawnych poprzez organizację imprez sportowych, kulturalnych, rekreacyjnych lub turystycznych.	Liczba zorganizowanych integracyjnych przedsięwzięć o charakterze sportowym, kulturalnym, rekreacyjnym lub turystycznym dla osób niepełnosprawnych.
2	Wspieranie osób niepełnosprawnych w likwidacji barier architektonicznych w miejscu zamieszkania.	Liczba działań mających na celu wparcie osób niepełnosprawnych w likwidacji barier.
3	Świadczenie usług opiekuńczych dla osób niepełnosprawnych.	Liczba osób niepełnosprawnych korzystających z usług opiekuńczych.
4	Zabezpieczenie potrzeb bytowych osób niepełnosprawnych – zapewnienie pomocy materialnej i niematerialnej.	Liczba osób niepełnosprawnych objętych pomocą materialną i niematerialną.
5	Udzielenie pomocy materialnej na zakup sprzętu rehabilitacyjnego i ortopedycznego.	Liczba osób którym została przyznana pomoc materialna.
6	Dostosowywanie infrastruktury gminnej (punktów handlowych, usługowych,	Liczba działań zmierzających do dostosowania infrastruktury gminnej

kulturowych, sportowych itp.) do potrzeb osób niepełnosprawnych.

do potrzeb osób niepełnosprawnych.

7	Utworzenie Środowiskowego Domu Samopomocy dla osób z niepełnosprawnością intelektualną.	Liczba uczestników Środowiskowego Domu Samopomocy.
8	Wprowadzenie i rozwój systemu teleopieki i poszerzenie liczby osób objętych takim wsparciem.	Liczba osób objętych wsparciem teleopieki.
9	Rozwój kompetencji zawodowych pracowników zajmujących się obsługą i wsparciem osób niepełnosprawnych, w tym pracowników Urzędu Gminy oraz Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Brańszczyku.	Liczba osób biorących udział w warsztatach, szkoleniach wzmacniających kompetencje zawodowe.
10	Nawiązywanie i pogłębianie współpracy z organizacjami pozarządowymi prowadzącymi działalność na rzecz osób niepełnosprawnych.	Liczba działań podjętych we współpracy z organizacjami pozarządowymi.
11	Podnoszenie świadomości społecznej dotyczącej osób niepełnosprawnych – działania edukacyjne i promocyjne, mające na celu przełamywanie barier mentalnych i kreowanie właściwych postaw społecznych wobec niepełnosprawności.	Liczba zorganizowanych kampanii promocyjnych oraz działań edukacyjnych podnoszących świadomość społeczną w zakresie niepełnosprawności.
12	Działania mające na celu zwiększenie aktywności osób niepełnosprawnych na rynku pracy poprzez wspieranie realizacji zawodowej w miejscach pracy chronionej oraz na otwartym rynku pracy.	Liczba działań zmierzających do zwiększenia aktywności zawodowej osób niepełnosprawnych.
13	Rozwój procesu wczesnej interwencji, rozpoznawania i leczenia dzieci niepełnosprawnych oraz zagrożonych niepełnosprawnością.	Liczba dzieci objętych procesem wczesnego wspomagania rozwoju.

Wdrażanie

Podmioty odpowiedzialne	Podmioty współpracujące	Źródła finansowania
GOPS, UG.	PCPR, placówki zdrowia, NGO, placówki oświatowe, PUP.	Środki własne, budżet państwa, PFRON, środki europejskie.

1.3. PROFILAKTYKA I ROZWIĄZYWANIE PROBLEMÓW UZALEŻNIEŃ OD SUBSTANCJI PSYCHOAKTYWNYCH ORAZ HAZARDU

Podstawowe informacje, skala problemu i działań interwencyjnych

Alkoholizm jest problemem zdrowotnym i społecznym. Specjaliści z różnych profesji poszukują sposobu rozwiązywania tego problemu. Chcą poznać przyczyny powstawania alkoholizmu i działania, które mogłyby zapobiec rozprzestrzenianiu się tego zjawiska. Uzależnienie od alkoholu jest uznawane za chorobę spełniając trzy zasadnicze kryteria. Pierwsze kryterium dotyczy naruszonej równowagi między zdrowiem a patologią. Drugim kryterium jest swoista etiologia uzależnienia. Jako trzeci wskaźnik choroby są to zmiany patologiczne, w których obecny jest czynnik fizyczny⁵⁰. Posługując się wskaźnikami europejskimi oraz na podstawie danych szacunkowych PARPA, można szacować, iż liczba uzależnionych od alkoholu w Polsce wynosi 600-800 tys., z czego 80% stanowią mężczyźni. Z kolei populacja osób pijących ryzykownie i szkodliwie szacowana jest w Polsce na około 2-3 mln osób. Dorośli członkowie rodzin alkoholowych tj. takich gdzie nadużywanie alkoholu zaburza życie rodzinne, stanowią w Polsce populację liczącą 1,5-2 mln osób. Dzieci i młodzież w rodzinach alkoholowych to w Polsce populacja licząca 1,5-2 mln osób.

Działania podejmowane przez Gminną Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Brańszczyku wynikają między innymi z przyjętego uchwałą Nr XIV/105/2019 Rady Gminy Brańszczyk z dnia 30 grudnia 2019 roku *Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych na 2020 rok*.

Do zadań mających zostać realizowane w 2020 roku przez GKRPA zawartych w Programie należą:

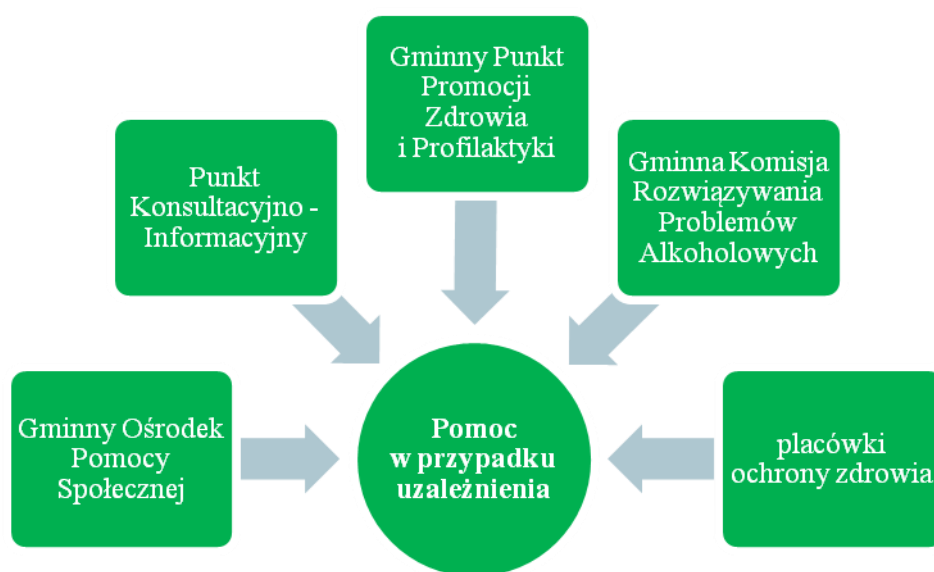
- zwiększanie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych od alkoholu i członków ich rodzin;
- udzielanie rodzinom, w których występują problemy alkoholowe, pomocy psychospołecznej i prawnej, a w szczególności ochrony przed przemocą w rodzinie;

⁵⁰ Kinney J., Leaton G., *Zrozumieć alkohol*, Warszawa 1996 r.

- prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej i edukacyjnej w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych i przeciwdziałania narkomanii, w szczególności dla dzieci i młodzieży, w tym prowadzenie pozalekcyjnych zajęć sportowych, a także działań na rzecz dożywiania dzieci uczestniczących w pozalekcyjnych programach wychowawczych;
- wspomaganie działalności instytucji, stowarzyszeń i osób fizycznych, służącej rozwiązywaniu problemów alkoholowych;
- wspieranie zatrudnienia socjalnego poprzez organizowanie i finansowanie centrów integracji społecznej;
- podejmowanie interwencji w związku z naruszeniem przepisów określonych w art. 131 i art. 15 ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi oraz występowanie przed sądem w charakterze oskarżyciela publicznego⁵¹.

Poniżej przedstawione zostały miejsca, gdzie na terenie gminy Brańszczyk mieszkańcy mogą uzyskać pomoc w przypadku problemu uzależnienia.

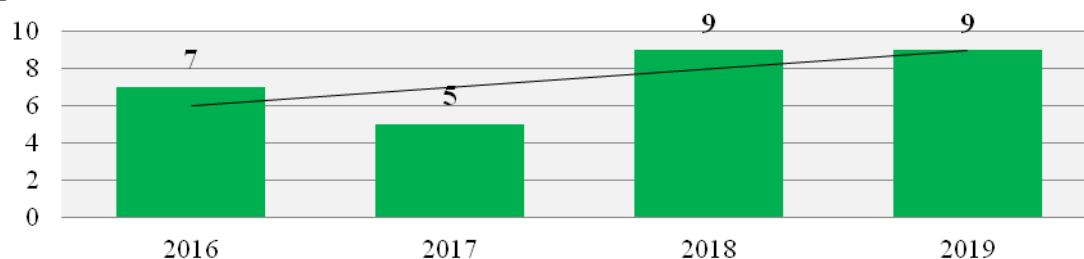
W 2019 roku z pomocy Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej z powodu uzależnienia od alkoholu skorzystało 9 rodzin. Alkoholizm jako powód udzielania pomocy i wsparcia w omawianym roku znajdował się na dziewiątym miejscu pod względem liczby

⁵¹ *Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych na 2020 rok* (uchwała nr XIX/105/2019 Rady Gminy Brańszczyk z dnia 30 grudnia 2019 roku).

rodzin otrzymujących z tego powodu pomoc. Możemy zauważyć, że na przestrzeni lat 2016-2019 liczba rodzin korzystających z pomocy i wsparcia z powodu alkoholizmu ulegała niewielkiemu wzrostowi. Na przestrzeni ostatnich lat tylko jedna rodzina na terenie Gminy korzystała z pomocy i wsparcia z powodu narkomanii – miało to miejsce w 2017 roku.

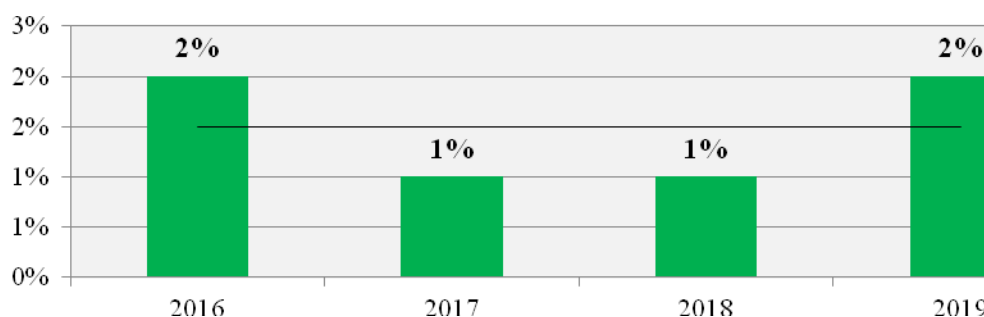
Wykres 87. Liczba rodzin korzystających z pomocy i wsparcia z powodu alkoholizmu na przestrzeni lat 2016-2019

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2017, 2018 i 2019 rok

W 2019 roku z powodu uzależnienia od alkoholu pomoc i wsparcie otrzymało 2% rodzin, spośród wszystkich rodzin otrzymujących pomoc i wsparcie z Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej. Na przestrzeni ostatnich lat dostrzegalna jest utrzymująca się na stałym poziomie, stosunkowo niska tendencja w zakresie udziału rodzin korzystających z pomocy i wsparcia z powodu alkoholizmu w ogólnej liczbie rodzin korzystających z pomocy i wsparcia GOPS.

Wykres 88. Udział rodzin korzystających z pomocy i wsparcia z powodu alkoholizmu lub narkomanii w ogólnej liczbie rodzin korzystających z pomocy i wsparcia na przestrzeni lat 2016-2019

Źródło: opracowanie własne na podstawie Oceny Zasobów Pomocy Społecznej za 2017, 2018 i 2019 rok

Ważną rolę w procesie przeciwdziałania uzależnieniom odgrywają również podejmowane przez Gminną Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Brańszczyku, w ramach przysługujących jej uprawnień, działania.

Według stanu na koniec 2019 roku Komisja liczyła 7 członków. W 2019 roku przeprowadzili oni rozmowy z 34 osobami uzależnionymi od alkoholu. Jednocześnie w omawianym roku Komisja podjęła czynności zmierzające do orzeczenia o zastosowaniu

obowiązku poddania się leczeniu w placówce uzależnienia wobec 15 osób uzależnionych od alkoholu oraz wystąpiła do sądu z wnioskiem o zobowiązanie do podjęcia leczenia odwykowego wobec 3 osób. W roku przedmiotowym Komisja przeprowadziła rozmowy z 36 członkami rodzin osób uzależnionych. Dane dotyczące działań GKRPA w Brańszczyku podejmowanych wobec osób uzależnionych w latach 2017-2019 przedstawia poniższa tabela.

Tabela 40. Działania Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Brańszczyku wobec osób uzależnionych w latach 2017-2019

wyszczególnienie	2017	2018	2019
liczba osób uzależnionych, z którymi przeprowadzono rozmowy	51	34	34
liczba członków rodzin osób uzależnionych, z którymi przeprowadzono rozmowy	58	48	36
liczba osób w stosunku do których podjęto czynności zmierzające do orzeczenia o zastosowaniu wobec osoby uzależnionej od alkoholu obowiązku poddania się leczeniu w placówce leczenia uzależnienia	21	20	15
liczba osób, wobec których wystąpiono do sądu z wnioskiem o zobowiązanie do podjęcia leczenia odwykowego	21	8	3

Źródło: Sprawozdanie z działalności samorządów gminnych w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych PARPA-G1 za 2017, 2018 i 2019 rok

Punkt Konsultacyjno-Informacyjny w ciągu 2019 roku czynny był 15 godzin w miesiącu. Mieszkańcy Gminy mogą udać się do niego w każdy wtorek w godzinach 16:30-18:00. Pomoc i wsparcie uzyskują tam osoby uzależnione, współuzależnione, dzieci z rodzin dotkniętych przemocą lub alkoholizmem rodziców, osoby doznające przemocy w rodzinie lub stosujące przemoc. Wśród zadań Punktu Konsultacyjno-Informacyjnego wymienić można:

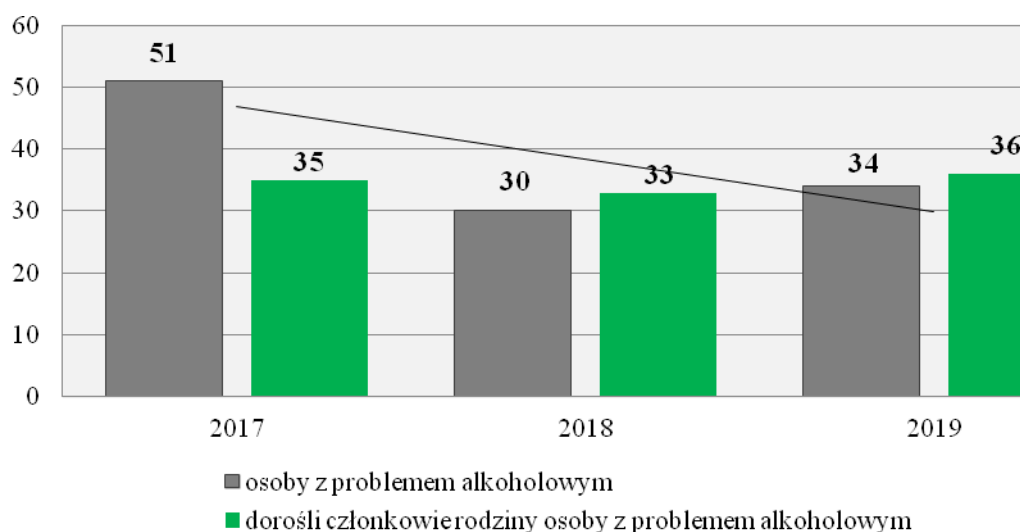
1. prowadzenie działalności informacyjnej i edukacyjnej w zakresie rozwiązywania problemów uzależnień i przeciwdziałania przemocy,
2. udzielanie osobom i rodzinom konsultacji oraz porad terapeutycznych, socjalnych i profilaktycznych w sprawach uzależnień i przemocy,
3. motywowanie zarówno osób uzależnionych, jak i członków ich rodzin do podjęcia psychoterapii w placówkach leczenia uzależnienia, kierowanie do leczenia specjalistycznego,
4. motywowanie osób pijących ryzykownie i szkodliwie do zmiany szkodliwego wzoru picia,
5. udzielanie wsparcia osobom po zakończonym leczeniu odwykowym poprzez rozmowy podtrzymujące lub udział w grupach wsparcia.

6. rozpoznawanie zjawisk przemocy domowej, udzielanie stosownego wsparcia i informacji o możliwościach uzyskania pomocy i powstrzymania przemocy domowej,
7. inicjowanie interwencji w przypadku diagnozy przemocy domowej,
8. gromadzenie aktualnych informacji na temat dostępnych miejsc pomocy i kompetencji poszczególnych służb i instytucji z terenu gminy, które powinny być włączone w systemową pomoc dla rodziny,
9. współdziałanie z innymi podmiotami zajmującymi się rozwiązywaniem problemów uzależnień oraz przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie.

W 2019 roku w Punkcie Konsultacyjno-Informacyjnym udzielono porady 34 osobom z problemem alkoholowym oraz 36 dorosłym członkom rodziny osoby z problemem alkoholowym. Dane źródłowe wykazują, że wśród mieszkańców występuje zapotrzebowanie na funkcjonowanie Punktu Konsultacyjnego - na przestrzeni ostatnich lat, liczba osób zgłaszających się po poradę i wsparcie utrzymuje się na względnie stałym poziomie.

Wykres 89. Liczba osób, którym udzielono porad w Punkcie Konsultacyjno-Informacyjnym w latach 2017-2019

Źródło: Sprawozdanie z działalności samorządów gminnych w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych PARPA-G1 za 2017, 2018 i 2019 rok

Na terenie gminy Brańszczyk funkcjonuje jedna samopomocowa grupa wsparcia dla osób z problemem alkoholowym (grupa AA). Nie występuje natomiast żadna samopomocowa grupa wsparcia dla dorosłych członków rodzin z problemem alkoholowym (Al-Anon) ani także grupa wsparcia dla dorosłych dzieci alkoholików (DDA).

Na terenie Gminy działania w zakresie rozwiązywania problemów uzależnień prowadzi także Gminny Punkt Promocji Zdrowia i Profilaktyki w Wyszkowie. W roku przedmiotowym z pomocy Punktu skorzystały 22 osoby.

GKRPA zajmuje się również profilaktyką zachowań ryzykownych. W 2019 roku nie zostały przeprowadzone żadne programy rekomendowane w ramach Systemu Rekomendacji Programów Profilaktycznych i Promocji Zdrowia Psychicznego prowadzonego przez PARPA, ORE, KBdsPN, IPiN. Programy rekomendowane zostały natomiast zorganizowane w 2018 roku i wówczas wzięło w nich udział:

- w programie z obszaru profilaktyki uniwersalnej skierowanego do dzieci i młodzieży - 490 uczniów oraz 13 nauczycieli;
- w programie z obszaru profilaktyki selektywnej dla młodzieży z grup ryzyka – 125 uczniów oraz 12 nauczycieli.

W 2019 roku prowadzone były inne programy profilaktyczne (nierekomendowane), w których wzięło udział łącznie 520 uczniów oraz 21 nauczycieli. Rodzice uczniów nie zostali włączeni w żaden z realizowanych programów profilaktycznych.

W ramach profilaktyki zachowań ryzykownych dzieci i młodzieży w 2019 roku zorganizowano również:

- jednorazowe prelekcje, pogadanki, w których wzięło udział 450 osób,
- spektakle, w których uczestniczyło 287 widzów,
- festyny i inne imprezy plenerowe z 400 uczestnikami,
- imprezy sportowe, w których wzięło udział 300 uczestników,
- konkursy z 150 uczestnikami.

W omawianym roku zorganizowano również kolonie z programem zajęć profilaktycznych, w których wzięło udział 84 osoby.

Poniżej przedstawione zostały przeprowadzone na terenie gminy Brańszczyk w 2019 roku działania edukacyjne dzieci i młodzieży z zakresu przeciwdziałania uzależnieniom:

- VII Bieg Konstytucji 3 Maja, realizowany pod patronatem Wójta Gminy;
- Organizacja kolonii letnich oraz Rodzinnego zimowego wyjazdu do Białego Dunajca, zorganizowany przez Parafię Białeblota, mający charakter religijno-profilaktyczno-wypoczynkowy;
- projekt „Szkolny Dzień Bezpieczeństwa”, realizowany w placówkach oświatowych;

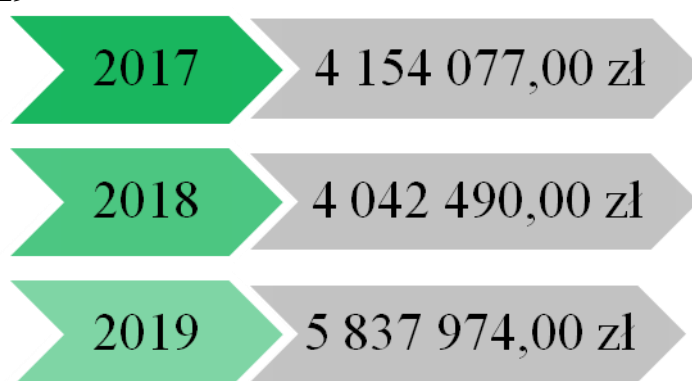
- wyjazd dzieci w wieku szkolnym do Ośrodka Edukacji Ekologicznej „Ziołowy Zakątek w Korycinach”, podczas którego zostały przeprowadzone warsztaty profilaktyczne;
- projekt „Światowy Dzień Trzeźwości”;
- obóz wakacyjny „Wakacje z Bogiem”, organizowany przez Parafię Brańszczyk;
- bieg patrolowy, organizowany przez Polską Fundację Zabezpieczenia Społecznego „ETOS”;
- konkurs rysunkowy „Ja nie piję, nie palę, nie biorę narkotyków”;
- kolonia letnia „Pogodne Lato 2019”, organizowana w ramach programu profilaktyczno-terapeutycznego, odbywający się w ramach współpracy z PCPR Wyszaków oraz GOPS;
- realizacja programu edukacyjnego „Trzymaj formę”, wskazującego atrakcyjne formy spędzania czasu bez sięgania po używki, organizowany w placówkach oświatowych;
- warsztaty z psychologiem „Immunis Profilaktyka Uzależnień i Przemocy”;
- akcja „Odpowiedzialnie zdrowo i kolorowo” promująca zdrowy styl życia, stroniący od substancji psychoaktywnych i alkoholu;
- konkurs „Wolni od uzależnień”, organizowany w placówkach oświatowych;

RYNEK NAPOJÓW ALKOHOLOWYCH

W roku 2019 wartość alkoholu sprzedanego na terenie gminy Brańszczyk wyniosła łącznie 5 837 974,66 zł, w tym 3 045 811,90 zł o zawartości alkoholu do 4,5% (oraz piwa), 282 967,42 zł o zawartości alkoholu od 4,5% do 18% (z wyjątkiem piwa) oraz 2 509 195,34 zł o zawartości alkoholu powyżej 18%. W stosunku do roku poprzedniego, w omawianym roku łączna wartość sprzedanego na terenie Gminy alkoholu uległa znacznemu zwiększeniu.

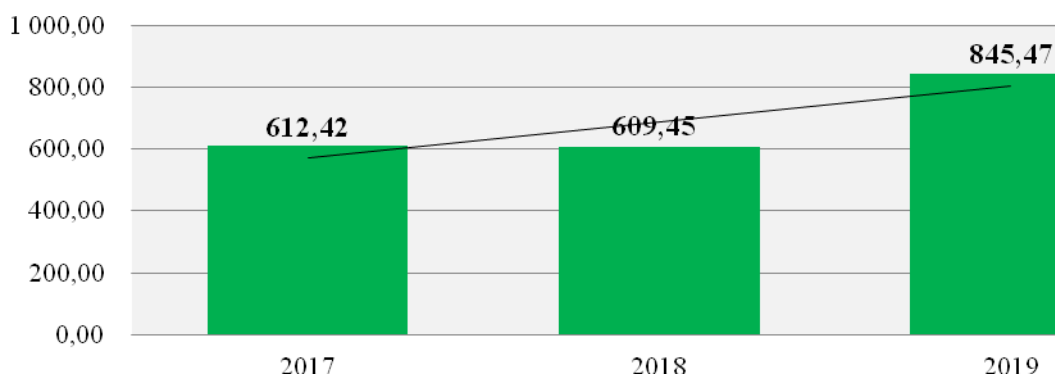
Rysunek 10. Łączna wartość sprzedanego na terenie gminy Brańszczyk alkoholu w latach 2017-2019

Źródło: Sprawozdanie z działalności samorządów gminnych w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych PARPA-G1 za 2017, 2018 i 2019 rok

W 2019 roku wartość sprzedanego alkoholu na 1 mieszkańca powyżej 18 roku życia kształtowała się na poziomie 845,47 zł. W porównaniu do roku poprzedniego wartość ta wzrosła aż o 236,02 zł.

Wykres 90. Wartość sprzedanego na terenie gminy Brańszczyk alkoholu na 1 mieszkańca powyżej 18 roku życia w latach 2017-2019 (w złotych)

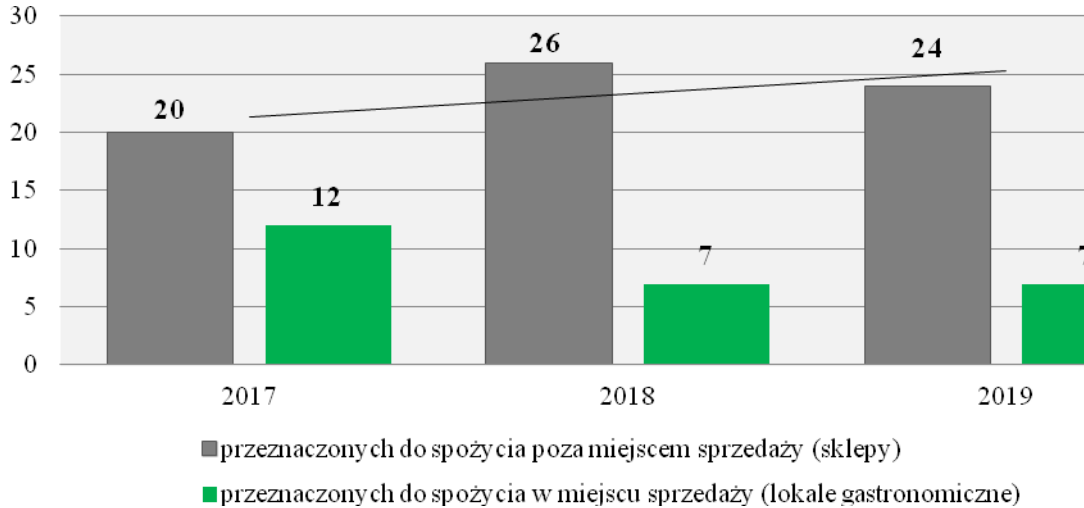
Źródło: Sprawozdanie z działalności samorządów gminnych w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych PARPA-G1 za 2017, 2018 i 2019 rok

W 2019 roku na terenie gminy Brańszczyk znajdowało się łącznie 31 punktów sprzedaży napojów alkoholowych, w tym 24 przeznaczone do spożycia poza miejscem sprzedaży (sklepy) i 7 przeznaczonych do spożycia w miejscu sprzedaży (lokale gastronomiczne). Na przestrzeni lat 2017-2019 liczba sklepów prowadzących sprzedaż alkoholu uległa zwiększeniu, natomiast liczba lokali gastronomicznych w stosunku do 2017 roku zmniejszyła się.

Wykres 91. Liczba punktów sprzedaży napojów alkoholowych w gminie Brańszczyk na przestrzeni lat 2017-2019

Źródło: Sprawozdanie z działalności samorządów gminnych w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych PARPA-G1 za 2017, 2018 i 2019 rok

DIAGNOZA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH

PROBLEM ALKOHOLOWY

DOROŚLI MIESZKAŃCY

Odsetek dorosłych mieszkańców
spożywających alkohol.

- 82%

Odsetek dorosłych mieszkańców
spożywających alkohol z dużą
częstotliwością (kilka razy
w tygodniu lub codzień).

- 5%

Odsetek dorosłych mieszkańców, którzy
wykonywali obowiązki służbowe pod
wpływem alkoholu.

- 6%

Odsetek dorosłych mieszkańców, którzy
prowadzili pojazd pod wpływem alkoholu.

- 13%

Odsetek dorosłych mieszkańców
twierdzących, że picie alkoholu w ciąży nie
ma wpływu na rozwój dziecka lub
deklarujących brak wiedzy w tym zakresie.

- 6%

WNIOSKI Z PRZEPROWADZONYCH BADAŃ

- Analizując uzyskane w tym obszarze dane widzimy, że **spożywanie alkoholu** zadeklarowała zdecydowana większość dorosłych mieszkańców gminy Brańszczyk, tj. 82%. Wśród nich, co trzecia osoba sięga po niego w sposób okazjonalny, czyli kilka razy w roku (38%).
- Z częstotliwością wskazującą na **picie ryzykowne**, czy też szkodliwe (kilka razy w tygodniu lub codziennie) po alkohol sięga 5% mieszkańców Gminy.
- Wyniki uzyskane w badaniu dotyczące **wiedzy na temat szkodliwości alkoholu dla zdrowia** wskazują, że część respondentów nie ma na ten temat świadomości – 13% uznało, że jest on w małym stopniu szkodliwy lub nieszkodliwy.
- Do **wykonywania obowiązków pod wpływem alkoholu** przyznało się 6% respondentów, przy czym 3% badanych zadeklarowało, iż była to sytuacja jednorazowa.
- Do **prowadzenia pojazdu pod wpływem alkoholu** przyznało się aż 13% badanych, wśród których 10% zadeklarowało, że taka sytuacja miała miejsce tylko raz, a 3% ankietowanych odpowiedziało, iż zdarza im się to sporadycznie.
- Niepokojącym faktem jest to, iż co drugi ankietowany był **świadkiem prowadzenia pojazdu przez osobę będącą pod wpływem alkoholu** (58%).
- Badania wykazały, że 2% respondentów nie ma **wiedzy na temat szkodliwości picia alkoholu w ciąży na rozwój dziecka**, natomiast aż 4% uważa, że alkohol nie ma na to wpływu.
- Warto zwrócić uwagę również na to, że **świadkiem spożywania alkoholu przez kobiety w ciąży** na terenie swojej miejscowości w ciągu ostatnich 12 miesięcy był co piąty respondent, tj. 20%.

UCZNIOWIE

Odsetek uczniów, którzy sięgnęli po alkohol.

- 15%

Odsetek uczniów, którzy pili alkohol więcej niż jednokrotnie.

- 8%

Odsetek uczniów, którzy po raz pierwszy sięgnęli po alkohol w wieku 10-13 lat.

- 60%

Odsetek uczniów uznających alkohol za łatwy do zdobycia.

- 38%

Odsetek uczniów oceniających alkohol za nieszkodliwy, w małym stopniu szkodliwy lub nie mających w tym zakresie wiedzy.

- 11%

WNIOSKI Z PRZEPROWADZONYCH BADAŃ

- Uzyskane wyniki badań pokazują, że **po alkohol kiedykolwiek w życiu sięgnął** co siódmy uczeń biorący udział w badaniu, tj. 15%.
- W **sposób ryzykowny** alkohol pił tylko 1 uczeń – zadeklarował on spożycie alkoholu 3 razy bądź więcej w ciągu ostatnich 30 dni poprzedzających badanie.

- Z przeprowadzonego badania wyłania się obraz wczesnej **inicjacji alkoholowej** 60% ankietowanych – przyznali oni, że sięgnęli po niego w wieku 10-13 lat (*spośród tych, którzy spożywali alkohol*).
- Najpopularniejszym wśród uczniów **rodzajem spożywanego alkoholu** okazało się piwo – sięgnęło po nie 80% badanych (*spośród tych, którzy spożywali alkohol*). Na drugim miejscu pod względem rozpowszechniania znalazł się szampan i wino.
- Przeprowadzone badanie pozwoliło zweryfikować również **okoliczności otrzymania/zdobycia alkoholu** przez uczniów. Z deklaracji ankietowanych wynika, że znaczna część młodych mieszkańców Gminy miała kontakt z alkoholem, ponieważ została nim poczęstowana (*40% spośród tych, którzy spożywali alkohol*), dostała go do spróbowania od rodziców (33%) lub dokonała samodzielnego zakupu (33%).
- Analizując odpowiedzi uczniów gminy Brańszczyk dotyczących **stopnia dostępności napojów alkoholowych**, możemy zauważyć, że jest on postrzegany jako najłatwiej dostępny ze wszystkich używek. Co trzeci respondent ocenił, że nie miałby trudności w zdobyciu alkoholu na terenie swojej miejscowości (38%).
- Wśród **opinii** 57% uczniów alkohol jest substancją szkodliwą dla zdrowia, odmienne zdanie na ten temat ma 8% ankietowanych.

PROBLEM NIKOTYNOWY

DOROŚLI MIESZKAŃCY

Odsetek dorosłych mieszkańców palących papierosy codziennie.

- 13%

Odsetek dorosłych mieszkańców palących e-papierosy codziennie.

- 2%

Odsetek dorosłych mieszkańców wypalających dziennie powyżej 16 sztuk papierosów.

- 32%

Odsetek dorosłych mieszkańców, oceniających papierosy jako mało szkodliwe lub nieszkodliwe.

- 6%

Odsetek dorosłych mieszkańców oceniających e-papierosy jako mało szkodliwe lub nieszkodliwe.

- 8%

WNIOSKI Z PRZEPROWADZONEGO BADANIA

- Zebrany materiał badawczy wykazał, że **codziennie** papierosy pali blisko co ósmy dorosły mieszkaniec gminy Brańszczyk, a znaczny odsetek respondentów zadeklarował wypalenie dziennie od 16 do 25 papierosów.
- Papierosy elektroniczne są wśród dorosłej części społeczności Gminy znacznie mniej popularne, niż tradycyjne papierosy – codziennie sięga po nie tylko 2% ankietowanych.

- Ważnym wnioskiem z badania jest fakt, że znaczna część respondentów zdaje sobie sprawę ze **szkodliwości papierosów i e-papierosów dla zdrowia**.
- E-papierosy są według dorosłych mieszkańców nieco bardziej szkodliwe, niż tradycyjne papierosy, różnica wynosi 2 pp.

UCZNIOWIE

Odsetek uczniów, którzy palili papierosy.

- 7%

Odsetek uczniów, którzy palili e-papierosy.

- 7%

Odsetek uczniów, którzy uważają e-papierosy za mało szkodliwe lub nieszkodliwe.

- 4%

WNIOSKI Z PRZEPROWADZONYCH BADAŃ

- Na podstawie zebranych danych możemy zauważyć, że **kontakt z papierosami i e-papierosami** miało 7% uczniów z gminy Brańszczyk.
- Jednocześnie zauważalne jest to, że spośród uczniów mających kontakt z tradycyjnymi papierosami, zdecydowana większość sięgnęła po nie jednokrotnie.
- Z zebranych danych wynika, że uczniowie sięgają po e-papierosy rzadziej niż po tradycyjne papierosy. W ciągu 30 dni poprzedzających badanie żaden z ankietowanych nie sięgnął po papierosy elektroniczne, natomiast po zwykłe papierosy - 28% (*spośród tych, którzy palili papierosy*).
- W porównaniu do e-papierosów, tradycyjne papierosy są dla uczniów zdecydowanie **łatwiejsze do zdobycia**. Różnica wynosi 16 pp. (papierosy uznaje za łatwe do zdobycia 34%, a e-papierosy 18%).
- Z odpowiedzi badanych dotyczących opinii na temat **zdrowotnych szkodliwości papierosów i e-papierosów** wynika, że według uczniów bardziej szkodliwe są papierosy elektroniczne.

PROBLEM NARKOTYKOWY

DOROŚLI MIESZKAŃCY

Odsetek dorosłych mieszkańców, którzy sięgnęli po narkotyki lub dopalacze.

- 5%

Odsetek dorosłych mieszkańców, którzy sięgnęli po narkotyki lub dopalacze więcej niż jednokrotnie.

- 4%

Odsetek dorosłych mieszkańców oceniających dopalacze jako mało szkodliwe.

- 5%

Odsetek dorosłych mieszkańców oceniających narkotyki jako mało szkodliwe.

- 6%

Odsetek dorosłych mieszkańców znających miejsca w swojej miejscowości, gdzie można kupić narkotyki i dopalacze.

- 5%

WNIOSKI Z PRZEPROWADZONYCH BADAŃ

- Do **sięgnięcia** po narkotyki, dopalacze lub inne środki psychoaktywne przyznało się 5% respondentów.
- Wyniki badania ankietowego pokazały, iż **najpowszechniejszą** wśród respondentów **substancją psychoaktywną** jest amfetamina, LSD, mefedron oraz środki nasenne.
- Na **znajomość miejsc** na terenie Gminy, gdzie można kupić substancje psychoaktywne wskazał znaczny odsetek ankietowanych, średnio co siódmy badany.

Przeważająca część spośród tych osób wskazała konkretną osobę, dyskotekę, centrum miejscowości i osiedle.

- Ważnym wnioskiem z badania jest fakt, że znaczna część mieszkańców nie zdaje sobie sprawy ze **szkodliwości substancji psychoaktywnych** dla zdrowia (6% nie dostrzega szkodliwości narkotyków, a 5% nie zdaje sobie sprawy ze szkodliwości dopalaczy).

UCZNIOWIE

Odsetek uczniów, którzy sięgnęli po narkotyki lub dopalacze.

- 1%

Odsetek uczniów oceniających narkotyki za łatwe do zdobycia.

- 3%

Odsetek uczniów oceniających dopalacze za łatwe do zdobycia.

- 2%

Odsetek uczniów oceniających narkotyki za mało szkodliwe, nieszkodliwe lub deklarujących brak wiedzy w tym zakresie.

- 4%

Odsetek uczniów oceniających dopalacze za mało szkodliwe, nieszkodliwe lub deklarujących brak wiedzy w tym zakresie.

- 5%

WNIOSKI Z PRZEPROWADZONYCH BADAŃ

- Obraz jaki wyłania się z badania to nieduży odsetek uczniów **mających kontakt z narkotykami**, dopalaczami lub innymi środkami psychoaktywnymi. Sięgnęło po nie 1% badanych.

- W kwestii **dostępności narkotyków i dopalaczy w środowisku lokalnym** uczniów, wyniki kształtują się na zadowalającym poziomie – tylko 3% uznaje narkotyki i 2% dopalacze, za łatwo dostępne w swojej miejscowości.
- Zdecydowana uczniów ma **świadomość na temat szkodliwości narkotyków i dopalaczy dla zdrowia** (dopalacze - 95%, narkotyki - 96%).

PROBLEM HAZARDOWY

DOROŚLI MIESZKAŃCY

Odsetek dorosłych mieszkańców obstawiających gry na pieniądze w ciągu ostatnich 12 miesięcy.

- 15%

Odsetek dorosłych mieszkańców deklarujących doświadczenie problemów w związku z graniem w gry na pieniądze (*spośród osób, które grały*).

- 42%

WNIOSKI Z PRZEPROWADZONYCH BADAŃ:

- Zebrany materiał badawczy wykazał, że **styczność z grami na pieniądze** miało 15% mieszkańców, spośród których co drugi ankietowany **doświadczył z tego powodu problemów** – najczęściej były to problemy w pracy oraz problemy rodzinne.

UCZNIOWIE

Odsetek uczniów grających w gry za pieniądze w ciągu ostatnich 12 miesięcy.

- 33%

Odsetek uczniów grających w gry na pieniądze częściej niż 11 razy w ciągu ostatnich 12 miesięcy.

- 3%

WNIOSKI Z PRZEPROWADZONYCH BADAŃ

- Badanie ankietowe pokazało, że **bezpośredni kontakt z grami na pieniądze** miał co trzeci uczeń z gminy Brańszczyk. Zdecydowana większość uczniów grała w nie do 5 razy (94%), natomiast częściej niż 11 razy grał w nie 1 uczeń (3%).
- **Poważnych problemów w związku z graniem w gry za pieniądze** nie doświadczył żaden z uczniów.

DZIAŁANIA PROFILAKTYCZNE

DOROŚLI MIESZKAŃCY

Odsetek dorosłych mieszkańców deklarujących brak wiedzy na temat miejsc, gdzie można się zgłosić w razie problemów.

- 9%

Odsetek dorosłych mieszkańców, którzy uważają, że Gmina nie podejmuje żadnych działań, aby ograniczyć popyt na zażywania narkotyków lub dopalaczy.

- 29%

WNIOSKI Z PRZEPROWADZONYCH BADAŃ

- Z uzyskanych danych wynika, że część mieszkańców **nie ma wiedzy** na temat miejsc, w których może szukać pomocy w przypadku doświadczenia problemu związanego m.in. z uzależnieniem (9%).
- Warto podkreślić, że co trzeci badany uważa, że **Gmina nie podejmuje żadnych działań**, aby ograniczyć popyt na zażywanie narkotyków i dopalaczy.

UCZNIOWIE

Odsetek uczniów, którzy nie brali udziału w zajęciach profilaktycznych.

- 9%

Odsetek uczniów, którzy stwierdzili, że zajęcia profilaktyczne nie wniosły nic nowego i były nieciekawe.

- 16%

WNIOSKI Z PRZEPROWADZONYCH BADAŃ

- Z zebranych w procesie badawczym danych wynika, że znaczna część uczniów nie brało udziału w **zajęciach profilaktycznych**, natomiast co szósty ankietowany ocenia je jako nieciekawe i niewnoszące nic nowego.
- Dla większości respondentów najciekawszym rodzajem zajęć profilaktycznych byłyby zajęcia warsztatowe z psychologiem, pedagogiem lub innym specjalistą, natomiast najmniej ciekawe zajęcia z wykorzystaniem form multimedialnych.

Obszary problemowe

W oparciu o wnioski wynikające z prezentowanej powyżej analizy oraz diagnozy problemów społecznych, wyróżniono najważniejsze obszary problemowe w dziedzinie planowania strategicznego, tj.:

- zagrożenie wystąpienia przemocy w rodzinach dotkniętych problemami uzależnień;
- występowanie problemu prowadzenia pojazdów oraz wykonywania obowiązków w pracy pod wpływem alkoholu;

- występowanie problemu spożywania alkoholu przez kobiety w ciąży oraz braku wiedzy w zakresie szkodliwego działania alkoholu na rozwój dziecka;
- brak świadomości dotyczącej szkodliwości narkotyków i dopalaczy dla zdrowia wśród części dorosłych mieszkańców Gminy;
- niski wiek inicjacji alkoholowej wśród uczniów;
- wysoka dostępności alkoholu dla nieletnich mieszkańców Gminy;
- brak realizacji rekomendowanych, nowoczesnych programów profilaktycznych

Korelacje

Dziedzinami, szczególnie powiązаныmi z dziedziną „Profilaktyka i rozwiązywanie problemów uzależnień od substancji psychoaktywnych” są:

- **wspieranie rodziny** – przede wszystkim w kontekście negatywnego wpływu zjawiska uzależnienia na prawidłowe pełnienie ról rodzicielskich, zapewnienie stabilnego środowiska wychowawczego oraz wypełnianie funkcji opiekuńczo-wychowawczej przez rodzinę. Życie w chronicznym stresie i zagrożeniu przemocą w przypadku np. żon alkoholików często prowadzi do znacznego obniżenia ich sprawności psychofizycznej i do zaburzeń emocjonalnych. Zachowanie osób uzależnionych często nacechowane jest przemocą, agresją, zaniedbywaniem podstawowych obowiązków rodzinnych, przyczynia się do destrukcji życia ich rodzin, zaburzeń zdrowia somatycznego i psychicznego oraz stygmatyzacji społecznej. Zagrożeniem są także uszkodzenia rozwoju psychofizycznego dzieci i młodzieży pijących alkohol oraz używających środki psychoaktywne,
- **ubóstwo** – małżonkowie i najbliżsi osób uzależnionych często doświadczają niedostatku materialnego z powodu utraty zdolności do pracy lub niskich wynagrodzeń czy dużych wydatków, np. na alkohol. Często dochodzi do marnowania wsparcia w ramach pomocy społecznej,
- **promocja zatrudnienia, reintegracja zawodowa i społeczna osób podlegających wykluczeniu społecznemu** – osoby uzależnione na skutek postępującej degradacji psychofizycznej tracą zdolność do efektywnego funkcjonowania w rolach społecznych i zawodowych, tracą posiadane miejsca pracy i mają ograniczone zdolności do skutecznego poszukiwania zatrudnienia,

- **przeciwdziałanie przemocy w rodzinie** – przede wszystkim poprzez bardzo częste współwystępowanie zjawiska przemocy w rodzinach z problemem alkoholowym,
- **zdrowie psychiczne** – przede wszystkim poprzez bardzo częste współwystępowanie zjawiska przemocy w rodzinach z problemem alkoholowym.

Cele operacyjne

CEL OPERACYJNY NR 1 - zwiększenie dostępności do pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych i zagrożonych uzależnieniem od substancji psychoaktywnych i ich rodzin, a także wspomaganie działalności podmiotów służących rozwiązywaniu problemów uzależnień.

L.P.	Zadania	Wskaźniki realizacji celu
1	Kierowanie do sądu wniosków o zobowiązanie osób uzależnionych do podjęcia leczenia odwykowego.	Liczba wniosków skierowanych do sądu.
2	Udzielanie pomocy materialnej rodzinom z problemem uzależnienia po przeprowadzaniu wywiadów środowiskowych.	Liczba rodzin, którym udzielona została pomoc materialna.
3	Kontynuowanie prowadzenia Punktu Konsultacyjno-Informacyjnego dla osób uzależnionych i ich rodzin.	Liczba udzielonych porad dla osób uzależnionych i ich rodzin.
4	Organizowanie na terenie Gminy grup samopomocowych skierowanych do osób uzależnionych od alkoholu (AA), dorosłych dzieci alkoholików (DDA) oraz osób współuzależnionych.	Liczba członków grup samopomocowych funkcjonujących na terenie Gminy.
5	Współpraca międzyinstytucjonalna w zakresie pomocy osobom uzależnionym i członkom ich rodzin w obszarze leczenia uzależnień.	Liczba działań podjętych w ramach współpracy międzyinstytucjonalnej w obszarze leczenia uzależnień.
6	Motywowanie osób uzależnionych i współuzależnionych do podjęcia terapii w placówkach leczenia odwykowego typu stacjonarnego i ambulatoryjnego.	Liczba osób wobec, których podjęte zostały rozmowy motywujące.
7	Organizowanie szkoleń dla członków Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i innych grup zawodowych z zakresu profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień.	Liczba uczestników zorganizowanych szkoleń z zakresu profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień.

8	Monitorowanie i diagnozowanie problemów uzależnień w Gminie.	Liczba podjętych działań mających na celu monitorowanie i diagnozowanie problemów uzależnień.
9	Kierowanie osób potrzebujących pomocy do wyspecjalizowanych placówek leczenia uzależnień.	Liczba osób skierowanych do wyspecjalizowanych placówek.

Wdrażanie

Podmioty odpowiedzialne	Podmioty współpracujące	Źródła finansowania
GOPS, GKRPA.	UG, Punkt Konsultacyjno- Informacyjny, placówki ochrony zdrowia.	Środki własne, środki europejskie, NFZ.

CEL OPERACYJNY NR 2 – wdrażanie efektywnego systemu profilaktyki i wczesnej interwencji dla dzieci i młodzieży w zakresie uzależnienia od substancji psychoaktywnych oraz dążenie do podwyższenia wieku inicjacji alkoholowej i nikotynowej.

L.P.	Zadania	Wskaźniki realizacji celu
1	Realizacja w szkołach programów profilaktycznych rekomendowanych przez PARPA, ORE, KBdsPN, IPiN związanych z tematyką uzależnień.	Liczba uczestników rekomendowanych programów profilaktyki.
2	Realizacja w szkołach warsztatów i innych form edukacyjnych uwzględniających zagadnienia dotyczące uzależnień.	Liczba uczestników warsztatów i innych form edukacyjnych.
3	Organizowanie wypoczynku z programem socjoterapeutycznym i profilaktycznym dla dzieci z rodzin dotkniętych problemami uzależnień.	Liczba dzieci biorących udział w wypoczynku z programem socjoterapeutycznym i profilaktycznym.
4	Wspieranie działalności sportowo-rekreacyjnej oraz świetlic na terenie Gminy.	Liczba osób uczestniczących w zajęciach sportowo-rekreacyjnych oraz w zajęciach prowadzonych przez świetlice.
5	Zwiększenie dostępności do form pomocy środowiskowej i socjoterapeutycznej dla dzieci i młodzieży.	Liczba dzieci i młodzieży objętych pomocą środowiskową i socjoterapeutyczną.
6	Organizowanie działań promujących wśród dzieci i młodzieży zdrowy styl życia i życie wolne od uzależnień.	Liczba uczestników działań promujących zdrowy styl życia i życie wolne od uzależnień.

7	Realizacja warsztatów profilaktycznych dla rodziców dotyczących profilaktyki uzależnień.	Liczba rodziców biorących udział w warsztatach profilaktycznych.
8	Monitorowanie punktów sprzedaży alkoholu, w tym przestrzegania zakazu sprzedaży alkoholu osobom nieletnim i nietrzeźwym.	Liczba działań mających na celu monitorowanie punktów sprzedaży alkoholu.
9	Realizacja szkoleń dla właścicieli lokali i sprzedawców w napojów alkoholowych na terenie Gminy	Liczba uczestników biorących udział w szkoleniu.

Wdrażanie

Podmioty odpowiedzialne	Podmioty współpracujące	Źródła finansowania
GOPS, GKRPA, placówki oświatowe.	NGO, UG.	Środki własne, budżet państwa, środki europejskie, NFZ.

CEL OPERACYJNY NR 3 – zwiększenie poziomu wiedzy w zakresie zagrożeń wynikających ze spożywania alkoholu, promowanie zdrowego i aktywnego stylu życia wolnego od nałogów oraz rozwijanie systemu wymiany informacji na temat dostępnych form pomocy w przypadku problemu uzależnień wśród mieszkańców Gminy.

L.P.	Zadania	Wskaźniki realizacji celu
1	Podnoszenie poziomu wiedzy i umiejętności społecznych mieszkańców Gminy w zakresie czynników chroniących w przeciwdziałaniu uzależnieniom poprzez: szkolenia, wykłady, czy też kampanie profilaktyczne.	Liczba osób uczestniczących w konferencjach i innych formach szkoleniowych.
2	Podnoszenie poziomu wiedzy kadry pomocy społecznej oraz pracowników placówek oświatowych w zakresie przeciwdziałania uzależnieniom.	Liczba pracowników pomocy społecznej i placówek oświatowych uczestniczących w szkoleniach w zakresie przeciwdziałania uzależnieniom.
3	Opracowywanie i upowszechnianie materiałów informacyjno-edukacyjnych dotyczących możliwych form pomocy w przypadku doświadczenia problemu uzależnienia.	Liczba rozpowszechnionych materiałów informacyjno-edukacyjnych dotyczących możliwych form pomocy w przypadku doświadczenia problemu uzależnienia.
4	Utrwalanie postaw abstynenckich poprzez realizację działań polegających na promowaniu zdrowego i aktywnego stylu życia.	Liczba działań podjętych w celu promowania wśród mieszkańców zdrowego stylu życia.

5	Udział w ogólnopolskich oraz lokalnych kampaniach i akcjach informacyjno-edukacyjnych, skierowanych do różnych grup odbiorców służących profilaktyce i rozwiązywaniu problemów uzależnień.	Liczba działań podjętych w ramach ogólnopolskich i lokalnych kampanii informacyjno-edukacyjnych
6	Realizowanie działań profilaktycznych wśród mieszkańców Gminy mających na celu uświadomienie negatywnych konsekwencji spożywania alkoholu, a przede wszystkim: wczesnej inicjacji alkoholowej przez dzieci i młodzież, spożywania alkoholu przez kobiety w ciąży oraz prowadzenia pojazdów pod wpływem alkoholu.	Liczba zorganizowanych działań profilaktycznych, liczba uczestników.

Wdrażanie

Podmioty odpowiedzialne	Podmioty współpracujące	Źródła finansowania
GOPS, GKRPA.	NGO, UG, GOK, placówki oświatowe, placówki ochrony zdrowia.	Środki własne, środki europejskie, budżet państwa.

1.4. PRZECIWDZIAŁANIE PRZEMOCY W RODZINIE

Podstawowe informacje, skala problemu i działań interwencyjnych

Przemoc jest intencjonalnym i zamierzonym działaniem człowieka, które ma na celu kontrolowanie i podporządkowanie ofiary. Definicja przemocy w rodzinie wg ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie mówi, że: „przemoc w rodzinie należy rozumieć jako jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa albo dobra osobiste osób najbliższych lub innych osób wspólnie zamieszkujących lub gospodarujących, w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą”.

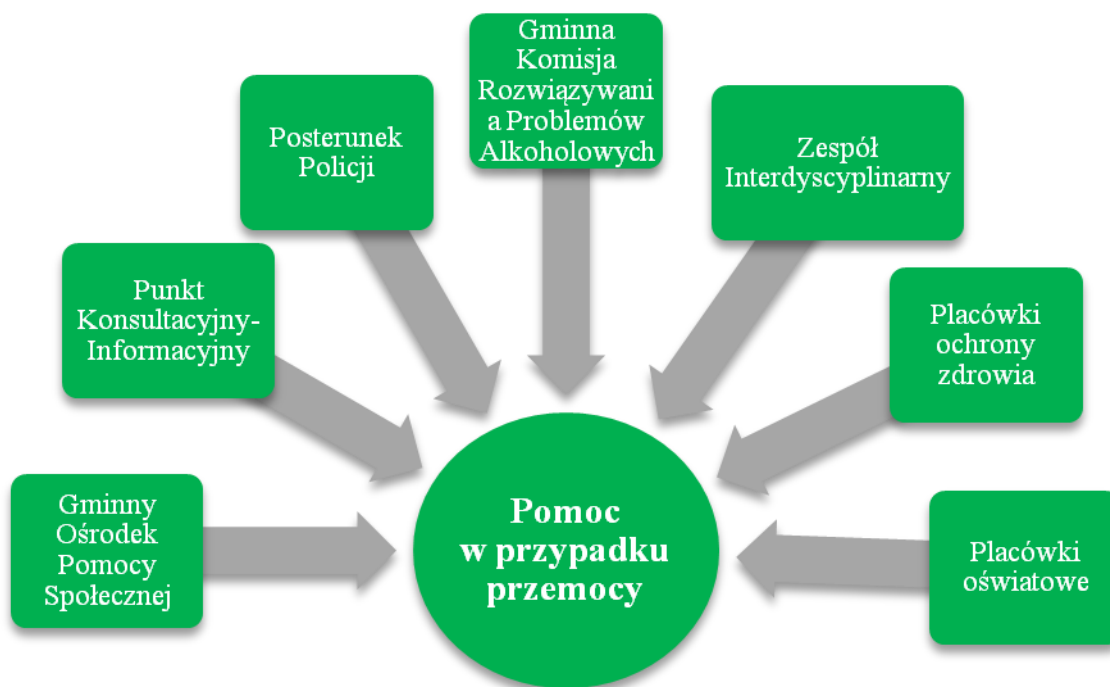
Przemoc jest jednym ze zjawisk współwystępujących z innymi problemami funkcjonowania rodziny. W celu rozwiązania problemu przemocy jest potrzeba podejmowania interwencji socjalnej i psychologicznej niezależnie od możliwości podejmowania działań prawnych. Działaniami mającymi na celu przeciwdziałanie przemocy w rodzinie w gminie Brańszczyk zajmuje się Gminny Zespół Interdyscyplinarny. W skład ZI wchodzi przedstawiciele:

- jednostki organizacyjnej pomocy społecznej,
- Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
- Policji,
- oświaty,
- organizacji pozarządowych.

Celem działania Zespołu jest skoordynowanie wszystkich działań instytucji i organów zaangażowanych w niesienie pomocy osobom krzywdzonym oraz przeciwdziałanie przemocy w rodzinie. Zespół Interdyscyplinarny realizuje działania określone w gminnym programie przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie.

Poniżej przedstawione zostały miejsca, gdzie na terenie gminy Brańszczyk mieszkańcy mogą uzyskać pomoc i wsparcie w przypadku doświadczania przemocy w rodzinie.

Działania mające na celu przeciwdziałanie przemocy w rodzinie oraz ochronę ofiar tej przemocy zawarte zostały w *Gminnym Programie Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Gminie Brańszczyk na lata 2015-2020* przyjętym uchwałą nr XXI.106.2015 z dnia 30 grudnia 2015 roku. Celem głównym Programu jest „przeciwdziałanie przemocy oraz podejmowanie działań ochronnych względem osób doświadczających przemocy w rodzinie.” Do celów szczegółowych zawartych w Programie należą:

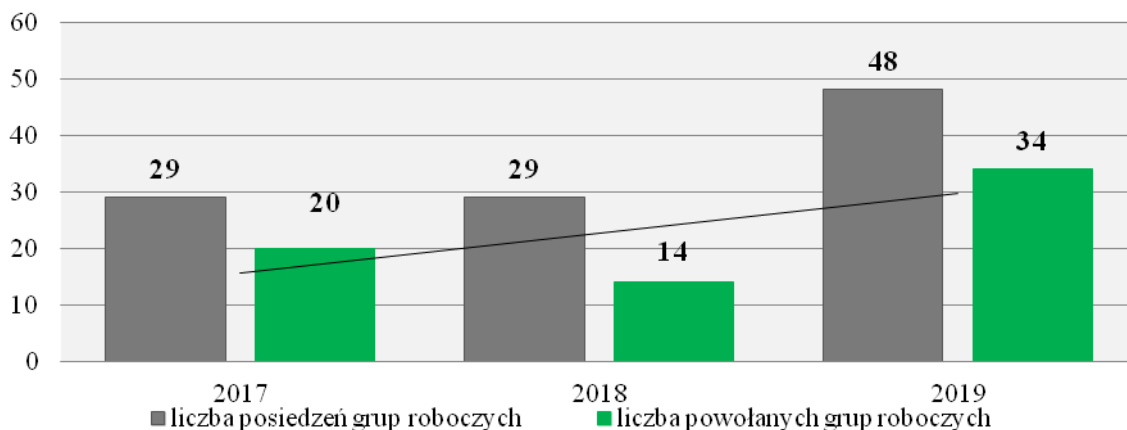
1. podniesienie poziomu wiedzy i świadomości społecznej mieszkańców gminy Brańszczyk na temat zjawiska przemocy w rodzinie i możliwości uzyskania pomocy poprzez działania informacyjnoedukacyjne;
2. zapewnienie kompleksowej pomocy członkom rodzin w których występuje przemoc;
3. zwiększenie skuteczności działań interwencyjnych wobec osób stosujących przemoc;
4. zwiększenie kompetencji zawodowych pracowników służb i instytucji zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie⁵².

⁵² *Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Gminie Brańszczyk na lata 2015-2020* (uchwała nr XXI/106/2015 z dnia 30 grudnia 2015 roku).

W 2019 roku powołano 34 grupy robocze składające się głównie z pracownika socjalnego, funkcjonariusza Policji oraz członka Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, które spotkały się 48 razy. W porównaniu do 2017 roku nastąpił wzrost zarówno liczby powołanych grup roboczych, jak i liczba ich posiedzeń.

Wykres 92. Dane dotyczące grup roboczych w latach 2017-2019

Źródło: Sprawozdanie z realizacji potrzeb i wykonania zadań Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Brańszczyku za 2017, 2018 i 2019 rok

Podjęcie interwencji w środowisku wobec rodziny dotkniętej przemocą odbywa się w oparciu o procedurę „Niebieskie Karty” i nie wymaga zgody osoby dotkniętej przemocą w rodzinie. Procedura „Niebieskie Karty” obejmuje ogół czynności podejmowanych i realizowanych przez przedstawicieli jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, Policji, oświaty i ochrony zdrowia, w związku z uzasadnionym podejrzeniem zaistnienia przemocy w rodzinie. Przedstawiciele podmiotów wyżej wymienionych, realizują procedurę „Niebieskie Karty” w oparciu o zasadę współpracy i przekazują informacje o podjętych działaniach przewodniczącemu Zespołu Interdyscyplinarnego. Wszczęcie procedury „Niebieskie Karty” następuje przez wypełnienie formularza „Niebieska Karta - A” w przypadku powzięcia, w toku prowadzonych czynności służbowych lub zawodowych, podejrzenia stosowania przemocy wobec członków rodziny lub w wyniku zgłoszenia dokonanego przez członka rodziny, bądź przez osobę będącą świadkiem przemocy w rodzinie.

Dane dotyczące procedury „Niebieskie Karty” przeprowadzanej w gminie Brańszczyk w latach 2017-2019 przedstawione zostały w tabeli nr 41. W 2019 roku wszczęto 26 procedur „Niebieskie Karty”, co oznacza wzrost w porównaniu do roku poprzedniego aż o 63%. W omawianym roku zakończono natomiast 24 procedury „Niebieska Karta”, co oznacza wzrost w porównaniu do 2017 roku o 50%.

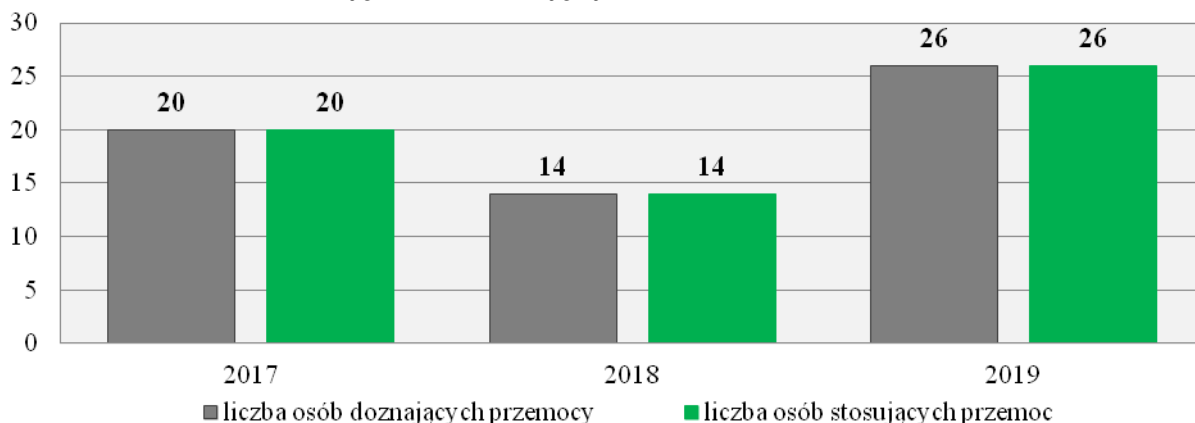

Tabela 41. Dane dotyczące procedury „Niebieskie Karty” na przestrzeni lat 2017-2019

	2017	2018	2019
liczba rodzin, w których wszczęto procedurę	16	16	26
liczba rodzin, w których zakończono procedurę	16	16	24

Źródło: Sprawozdanie z realizacji potrzeb i wykonania zadań Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Brańszczyku za lata 2017,2018,2019

W 2019 roku w Punkcie Konsultacyjno-Informacyjnym udzielono porady 26 osobom doznającym przemocy oraz 26 osobom stosującym przemoc. Na przestrzeni ostatnich trzech lat liczba osób doznających przemocy korzystających z pomocy i wsparcia Punktu Konsultacyjno-Informacyjnego utrzymuje się na takim samym poziomie, natomiast w stosunku do lat poprzednich zwiększyła się liczba osób stosujących przemoc. Dane w tym zakresie przedstawione zostały na poniższym wykresie.

Wykres 93. Liczba osób doznających oraz stosujących przemoc, którym udzielono porad w Punkcie Konsultacyjno-Informacyjnym w latach 2017-2019

Źródło: Sprawozdanie z działalności samorządów gminnych w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych PARPA-G1 za 2017, 2018 i 2019 rok

DIAGNOZA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH

PROBLEM PRZEMOCY

DOROŚLI MIESZKAŃCY

Odsetek dorosłych mieszkańców deklarujących doświadczenie przemocy.

- 15%

Odsetek dorosłych mieszkańców deklarujących stosowanie przemocy.

- 11%

Odsetek dorosłych mieszkańców deklarujących znajomość kogoś w swoim otoczeniu, kto doświadcza przemocy domowej

- 29%

Odsetek dorosłych mieszkańców stwierdzających, że w ich domu występuje problem przemocy.

- 5%

Odsetek dorosłych mieszkańców oceniających pozytywnie stosowanie kar fizycznych wobec dzieci lub wykazujących w tym temacie brak wiedzy.

- 25%

WNIOSKI Z PRZEPROWADZONEGO BADANIA

- Analiza wyników przeprowadzonego pod kątem **przemocy w rodzinie** badania pozwala stwierdzić, iż problem ten dotyczy bezpośrednio 5% mieszkańców gminy Brańszczyk – stwierdzili oni, że w ich domu występuje przemoc.

- **Znajomość kogoś w swoim otoczeniu, kto jest osobą doświadczającą przemocy** w swoim domu zadeklarował stosunkowo wysoki odsetek badanych - co trzeci respondent, tj. 29%.
- Bazując na uzyskanych wynikach można stwierdzić, że **problemu przemocy doświadczyła i stosowała** stosunkowo nieduża część dorosłych mieszkańców. Przemocy doznało 15% respondentów, natomiast stosowało – 11%.
- Z zebranych danych wynika, iż mieszkańcy Gminy najczęściej **doświadczali** przemocy psychicznej (*77% spośród tych, którzy doświadczyli przemocy*). Na drugim miejscu pod tym względem znalazła się przemoc ekonomiczna (31%).
- W ankiecie pojawiło się również pytanie o osoby stosujące przemoc. Okazało się, że mieszkańcy gminy Brańszczyk najczęściej **doświadczali przemocy** ze strony pracodawcy (*38% spośród tych, którzy doświadczyli przemocy*) oraz ze strony męża/żony (31%).
- Analiza materiału badawczego pod kątem **stosowania kar fizycznych wobec dzieci** pozwala zauważyć, że aż 12% mieszkańców biorących udział w badaniu nie wie, czy jest to dobra metoda wychowawcza, czy też nie.
- Niepokojące jest również to, że do **zastosowania przemocy wobec dzieci/dziecka** przyznało 40% ankietowanych (*spośród osób stosujących przemoc*).

UCZNIOWIE

Odsetek uczniów deklarujących doświadczenie przemocy.

- 11%

Odsetek uczniów deklarujących stosowanie przemocy.

- 8%

Odsetek uczniów deklarujących występowanie w swojej szkole przemocy między uczniami.

- 41%

Odsetek uczniów stwierdzających, że w ich domu członkowie rodziny stosują wobec nich przemoc.

- 1%

Odsetek uczniów deklarujących doznanie cyberprzemocy.

- 24%

WNIOSKI Z PRZEPROWADZONEGO BADANIA

- W kontekście przytoczonych danych można wywnioskować, że **przemocy** kiedykolwiek w życiu **doznał** stosunkowo mały odsetek uczniów ze szkół znajdujących się na terenie Gminy – zadeklarował to co dziewiąty ankietowany (11%).
- Do **stosowania przemocy** również przyznała się niewielka część uczniów. Na pytanie „czy kiedykolwiek doszło do sytuacji, w której zastosowałeś/aś przemoc wobec drugiej osoby” twierdzącej odpowiedzi udzieliło 8% badanych.
- **Najczęstszym rodzajem doznawanej** przez uczniów **przemocy** okazała się przemoc psychiczna – wskazało na nią 100% ankietowanych (*spośród tych, którzy*

zadeklarowali doznanie przemocy). Doświadczenie przemocy fizycznej zadeklarowało 33% badanych.

- Z uzyskanych danych wynika również, że wśród uczniów **stosujących przemoc**, zdecydowanie dominują osoby stosujące przemoc psychiczną (*67% spośród tych, którzy zadeklarowali stosowanie przemocy*).
- Z przeprowadzonego wśród uczniów badania ankietowanego wynika, że większość uczniów **doznających przemocy rówieśniczej**, doznało jej ze strony kolegów ze szkoły (*70% spośród tych, którzy zadeklarowali doświadczenie przemocy*).
- Podobnie sytuacja wygląda w przypadku **stosowania przemocy** – większość ankietowanych (*spośród tych, którzy zadeklarowali stosowanie przemocy*), stosowało ją wobec rówieśników (71%).
- Na podstawie deklaracji badanych możemy stwierdzić, że **problem przemocy w szkole** występuje na wysokim poziomie – w swojej szkole dostrzega ją co drugi uczeń.
- Wyniki badań wskazują na występowanie przemocy w 1% domów respondentów – takie odesetki badanych stwierdził bowiem, że doznaje **przemocy** bezpośrednio w swoim domu.
- Z przeprowadzonego badania wśród uczniów z gminy Brańszczyk wyłania się obraz znacznej części respondentów stosujących i deklarujących doświadczenie **cyberprzemocy**. Doznanie tego typu problemu zadeklarował co czwarty badany (24%). Najczęściej doznawanym rodzajem cyberprzemocy było wyzywanie (22%) oraz ośmieszanie/poniżanie (9%).

Obszary problemowe

W oparciu o wnioski wynikające z prezentowanej analizy oraz diagnozy problemów społecznych, wyróżniono najważniejsze obszary problemowe w dziedzinie planowania strategicznego, tj.:

- znaczna część dzieci i młodzieży deklarująca doświadczenie cyberprzemocy oraz przemocy rówieśniczej występującej na terenie szkoły;
- brak świadomości części dorosłych mieszkańców Gminy na temat negatywnych konsekwencji stosowania przemocy wobec dzieci jako metody wychowawczej.

Korelacje

Dziedzinami szczególnie powiązаныmi z obszarem „Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie” są:

- **wspieranie rodziny** – działania instytucji zaangażowanych w pracę z rodziną, profilaktyka wystąpienia przemocy poprzez bezpłatny dostęp do poradnictwa specjalistycznego, poradnictwa rodzinnego i terapii, usługi asystenta rodziny, oddziaływań profilaktycznych wpływają wzmacniająco na funkcjonowanie rodziny zmniejszając ryzyko wystąpienia dysfunkcji, w tym zachowań przemocowych w rodzinie, ale pozwalają także podejmować wczesną interwencję i udzielanie stosownej pomocy w sytuacji zdiagnozowania problemu przemocy w rodzinie;
- **profilaktyka i rozwiązywanie problemów uzależnień od substancji psychoaktywnych** – przede wszystkim poprzez wpływ skuteczności profilaktyki nadużywania alkoholu, a tym samym zapobieganie wystąpieniu czynników osłabiających relacje rodzinne i jednocześnie sprzyjających wystąpieniu przemocy w rodzinie.
- **aktywność i integracja społeczna seniorów** – wzmacnianie pozycji osób starszych poprzez promowanie projektów rozwijających integrację międzypokoleniową, co sprzyja podmiotowemu traktowaniu seniorów w ich otoczeniu, powyższe działania mogą wpłynąć na obniżenie ryzyka wystąpienia negatywnych zachowań wobec seniorów, w tym stosowania przemocy w rodzinie.
- **ubóstwo oraz promocja zatrudnienia** – brak poczucia bezpieczeństwa ekonomicznego, powoduje narastanie napięcia związanego z utratą stałego dochodu przyczyniając się do powstania okoliczności sprzyjających odczuwaniu braku wpływu na otaczającą rzeczywistość, tym samym sprzyjając wystąpieniu zachowań przemocowych w rodzinie.
- **edukacja** – poprzez wpływ działań edukacyjnych z zakresu bezpiecznego życia w rodzinie, kształtowania relacji bez przemocy, a także przekazywanie wiedzy o instytucjach pomagających w sytuacji przemocy w rodzinie kierowanych do dzieci i młodzieży, uczniowie zyskują wiedzę podnoszącą świadomość ich praw oraz będą potrafili poszukiwać pomocy w sytuacji przemocy w rodzinie. Ponadto szkoła powinna pełnić aktywną rolę obserwatora funkcjonowania dziecka oraz instytucji mającej możliwość reakcji w sytuacji przemocy w rodzinie wobec ucznia.

- **ochrona zdrowia** – poprzez udzielanie pomocy medycznej i właściwe reagowanie w sytuacji kontaktu osoby dotkniętej przemocą w rodzinie z instytucjami ochrony zdrowia, w połączeniu z niezwłocznym udzieleniem pomocy przez instytucje realizujące pomoc w formie interwencji kryzysowej zwiększy się skuteczność reagowania wskazanych instytucji w sytuacji przemocy w rodzinie.

Cele operacyjne

CEL OPERACYJNY NR 1 – zwiększenie poziomu wiedzy i świadomości społecznej w zakresie przyczyn i skutków przemocy w rodzinie, poszerzenie świadomości rodziców na temat negatywnych konsekwencji stosowania kar fizycznych wobec dzieci oraz poprawa jakości systemu działań profilaktycznych.

L.P.	Zadania	Wskaźniki realizacji celu
1	Prowadzenie działań informacyjno–edukacyjnych dla rodziców w celu podnoszenia ich kompetencji wychowawczych oraz promowania metod wychowawczych bez użycia przemocy.	Liczba rodziców uczestniczących w spotkaniach informacyjno–edukacyjnych.
2	Organizacja spotkań informacyjno–edukacyjnych oraz szkoleń z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie dla pracowników instytucji publicznych.	Liczba pracowników instytucji publicznych uczestniczących w spotkaniach informacyjno–edukacyjnych oraz szkoleniach.
3	Zintensyfikowanie działań edukacyjnych skierowanych do dzieci i młodzieży dotyczących przemocy/agresji – realizacja warsztatów psychoedukacyjnych.	Liczba uczestników warsztatów psychoedukacyjnych w szkole.
4	Organizowanie lokalnych kampanii społecznych przeciw przemocy w rodzinie.	Liczba zorganizowanych kampanii społecznych przeciw przemocy w rodzinie.
5	Realizowanie programów rekomendowanych skoncentrowanych na zjawisku przemocy rówieśniczej w placówkach oświatowych.	Liczba uczestników programów rekomendowanych w szkołach.
6	Rozwijanie współpracy międzyinstytucjonalnej na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie.	Liczba podjętych działań na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie przy współpracy międzyinstytucjonalnej.

7	Realizacja warsztatów dla uczniów dotyczących komunikacji interpersonalnej, umiejętności rozwiązywania konfliktów bez użycia przemocy.	Liczba uczniów biorących udział w warsztatach, liczba zorganizowanych warsztatów
8	Monitorowanie i diagnozowanie zjawiska przemocy w rodzinie.	Liczba działań podjętych w celu diagnozy zjawiska przemocy w rodzinie.
9	Realizacja działań mających na celu podniesienie świadomości społecznej na temat przemocy w rodzinie, a także uwrażliwienie społeczności lokalnej na występowanie tego problemu.	Liczba zrealizowanych działań mających na celu podniesienie świadomości społecznej na temat przemocy w rodzinie, a także uwrażliwienie społeczności lokalnej na występowanie tego problemu.

Wdrażanie

Podmioty odpowiedzialne	Podmioty współpracujące	Źródła finansowania
GOPS, Zespół Interdyscyplinarny.	NGO, GKRPA, UG, PP, placówki oświatowe.	Środki własne, budżet państwa.

CEL OPERACYJNY NR 2 - doskonalenie i zintensyfikowanie współdziałania podmiotów odpowiedzialnych za przeciwdziałanie i rozwiązywanie problemu przemocy w rodzinie poprzez poprawę dostępu do usług, tworzenie i rozszerzanie ofert wsparcia dla osób i rodzin dotkniętych problemem przemocy.

L.P.	Zadania	Wskaźniki realizacji celu
1	Zamieszczanie informacji z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie w Internecie oraz kolportaż materiałów informacyjnych dotyczących form specjalistycznej pomocy możliwej do uzyskania w sytuacji wystąpienia przemocy w rodzinie.	Ilość podjętych działań informacyjnych z zakresu przeciwdziałania przemocy.
2	Udzielanie pomocy w ramach procedury „Niebieskie Karty”.	Liczba uruchomionych procedur „Niebieskie Karty”.
3	Organizacja szkoleń dla pracowników ochrony zdrowia oraz placówek oświatowych w zakresie przepisów prawa regulujących problematykę przemocy w rodzinie oraz procedury	Liczba uczestników szkoleń w zakresie przepisów prawa regulujących problematykę przemocy w rodzinie oraz procedury „Niebieskie Karty”.

„Niebieskie Karty”.

4	Bezpośrednia pomoc osobom w sytuacji przemocy w rodzinie, w tym interwencja kryzysowa, udzielanie schronienia, pomocy finansowej, psychologicznej i prawnej.	Liczba osób doświadczających przemocy w rodzinie, którym została udzielona bezpośrednia pomoc na przykład w postaci interwencji kryzysowej, schronienia, pomocy finansowej, psychologicznej i prawnej.
5	Udzielanie pomocy i wsparcia osobom doświadczającym i stosującym przemoc, w postaci konsultacji w zakresie poradnictwa medycznego, psychologicznego, pedagogicznego, prawnego i socjalnego.	Liczba osób objętych pomocą i wsparciem w zakresie poradnictwa medycznego, psychologicznego, pedagogicznego, prawnego i socjalnego.
6	Pomoc w formie grupowych form wsparcia dla osób dotkniętych przemocą.	Liczba osób dotkniętych przemocą, objętych grupową formą wsparcia.
7	Kierowanie do udziału w programach korekcyjno-edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie.	Liczba osób stosujących przemoc, skierowanych do udziału w programach edukacyjno-korekcyjnych.

Wdrażanie

Podmioty odpowiedzialne	Podmioty współpracujące	Źródła finansowania
GOPS, Zespół Interdyscyplinarne.	NGO, GKRPA, UG, PP, placówki oświatowe.	Środki własne, budżet państwa.

1.5. AKTYWNOŚĆ I INTEGRACJA SPOŁECZNA SENIORÓW

Podstawowe informacje, skala problemu i działań interwencyjnych

Aktywność i integracja społeczna seniorów stanowią niezwykle ważny i wymagający obszar dla Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych. Dzięki postępowi medycznemu żyjemy coraz dłużej, coraz dłużej chcemy być aktywni i korzystać z życia w pełni. Pomimo tego w starszych osobach często nie dostrzega się potencjału i korzyści płynących dla społeczności lokalnej, należy pamiętać, że to właśnie seniorzy dzięki swej wiedzy i życiowemu doświadczeniu mogą stanowić niezwykle cenne źródło nauki dla młodych pokoleń. Równie często projektując infrastrukturę rekreacyjną pomija się potrzeby osób starszych, co negatywnie wpływa na ich samopoczucie, a co za tym idzie – na ich odbiór

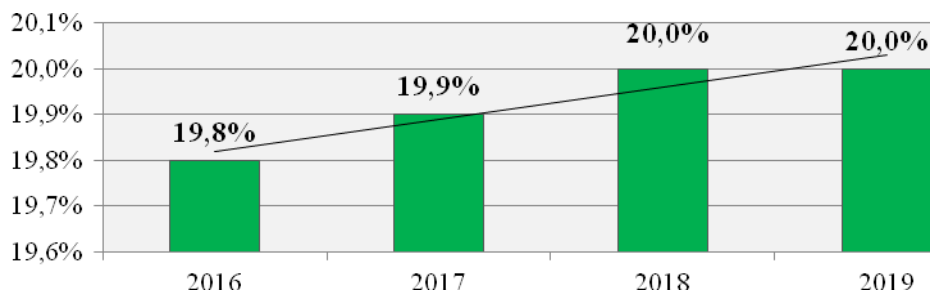

przez resztę społeczeństwa. Należy kreować zupełnie nowy wizerunek osoby starszej – jako osoby aktywnej, sprawnej i będącej pełnoprawnym obywatelem Gminy.

Na przestrzeni ostatnich lat możemy zauważyć niewielki wzrost udziału osób, które ukończyły 60 lat w populacji ogólnej. Zjawisko to nazywane starzejącym się społeczeństwem ma miejsce zarówno w Polsce, jak i w większości uprzemysłowionych krajów. Niesie to za sobą konieczność intensyfikacji działań skierowanych w stronę wsparcia i integracji seniorów.

W 2019 roku osoby w wieku poprodukcyjnym stanowiły 20,0% wszystkich mieszkańców gminy Brańszczyk, co oznacza wzrost w stosunku do 2016 roku o 0,2 pp.

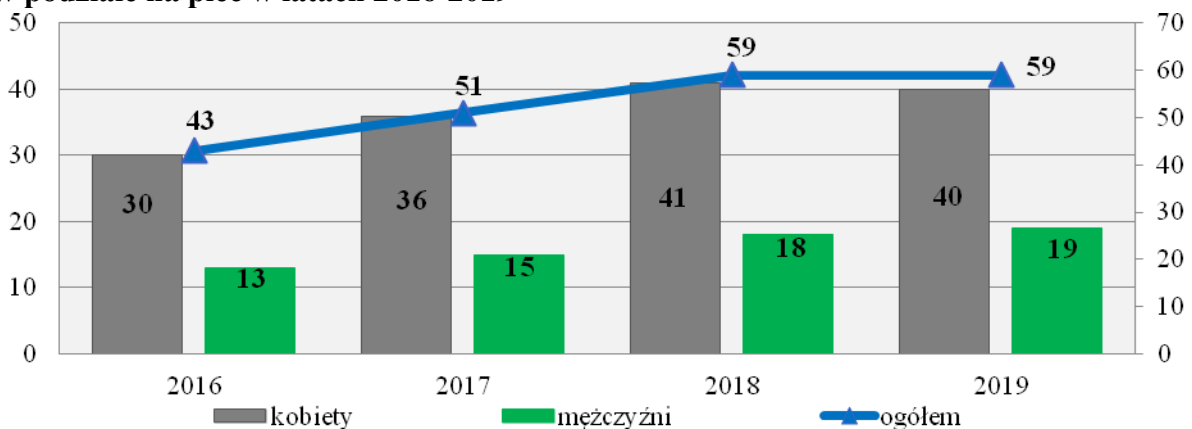
Wykres 94. Udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności na przestrzeni lat 2016-2019

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl/>

Ogólna liczba osób w wieku poprodukcyjnym korzystających z pomocy i wsparcia z pomocy społecznej wyniosła w 2019 roku - 59. Zdecydowaną większość stanowiły kobiety – było ich 40, natomiast korzystających ze wsparcia mężczyzn - 19. W roku przedmiotowym ogólna liczba osób w wieku poprodukcyjnym korzystająca z pomocy społecznej w stosunku do 2016 roku wzrosła o 81%.

Wykres 95. Liczba osób w wieku poprodukcyjnym korzystających z pomocy społecznej w podziale na płeć w latach 2016-2019

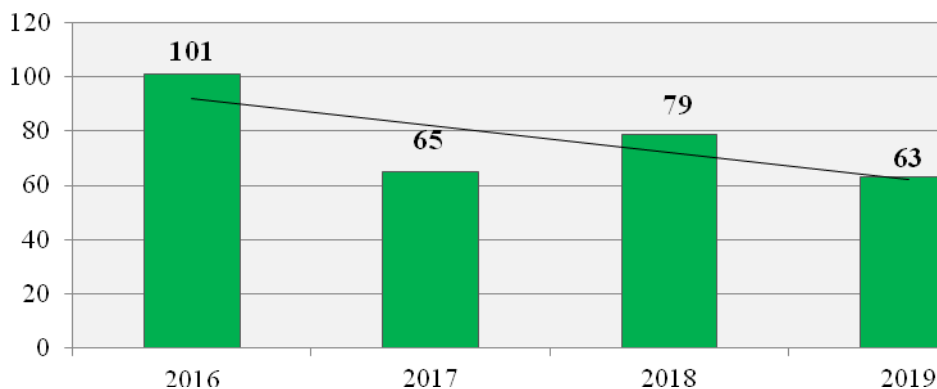

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2019 rok

W 2019 roku udzielone zostały 63 świadczenia mieszkańcom Gminy, którzy ukończyli 75 lat. W porównaniu do lat poprzednich dostrzegalny jest spadek liczby przyznanych świadczeń w tym zakresie – w porównaniu do 2016 roku spadek kształtuje się na poziomie 38%.

Wykres 96. Zasiłki pielęgnacyjne przyznane osobom, które ukończyły 75 lat na przestrzeni lat 2016-2019 (liczba świadczeń)

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2019 rok

Osobom starszym, które nie są w stanie samodzielnie funkcjonować w życiu codziennym, przysługuje prawo do opieki w Domu Pomocy Społecznej. Zgodnie z ustawą o pomocy społecznej koszty pobytu w Domu Pomocy Społecznej pokrywa zainteresowany w wysokości 70% swojego dochodu (najczęściej jest to renta bądź emerytura). Uzupełnienie kwoty do 100% (całkowite koszty utrzymania) to zadanie rodziny bądź gminy, gdy rodzina nie jest wydolna finansowo. Pobyt w Niepublicznym Domu Seniora opłacany jest przez samych jego pensjonariuszy ze środków własnych (rent, emerytur, oszczędności, dochodów z innych tytułów), bądź przez rodzinę osoby zamieszkującej. Istnieje również możliwość dofinansowań pobytów z budżetu publicznego, o ile dom nie jest związany umową z Ośrodkiem Pomocy Społecznej. Zajmują się tym odpowiednie jednostki administracyjne Pomocy Rodzinie⁵³.

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Brańszczyku w 2019 roku, poniósł odpłatność za pobyt w Domu Pomocy Społecznej 20 mieszkańców, na łączną kwotę 532 146 zł. Szczegółowe dane dotyczące odpłatności za pobyt w Domu Pomocy Społecznej na przestrzeni lat 2016-2019 znajdują się w tabeli poniżej. Z danych statystycznych wynika, że GOPS z roku na rok ponosi odpłatność za pobyt w DPS coraz większej liczby osób.

⁵³ Ustawa z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej (Dz. U. z 2018 r. poz. 1508 z późn.zm.).

Tabela 42. Odpłatność Gminy za pobyt w Domu Pomocy Społecznej na przestrzeni lat 2016-2019

wyszczególnienie	2016	2017	2018	2019
liczba osób	8	12	13	20
kwota świadczeń (zł)	196 552	267 579	362 443	532 146

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2017, 2018 i 2019 rok

W odpowiedzi na potrzeby osób starszych, w gminie Brańszczyk działalność prowadzi Klub Seniora, który został utworzony w 2017 roku. Na terenie Gminy działa również Dom Emeryta w Brańszczyku, który funkcjonuje w ramach Centrum Księdza Orione w Brańszczyku. Do dyspozycji mieszkańców pozostaje biblioteka, kawiarnia, sala warsztatów zajęciowych i kaplica. Seniorzy mają również możliwość skorzystania z licznych zabiegów rehabilitacyjnych. Dom Emeryta nie jest refundowany przez NFZ. Utrzymuje się z opłat miesięcznych mieszkańców oraz dobrowolnych wpłat darczyńców.

DIAGNOZA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH

Odsetek dorosłych mieszkańców oceniających ofertę pomocy osobom starszym na terenie Gminy jako niewystarczającą.

• 57%

Odsetek dorosłych mieszkańców deklarujących usługi opiekuńczo-pielęgnacyjne jako główną potrzebę seniorów.

• 41%

WNIOSKI Z PRZEPROWADONEGO BADANIA

- Z materiału badawczego wynika, że do **głównych potrzeb osób starszych** mieszkańcy gminy Brańszczyk zaliczyli usługi opiekuńczo–pielęgnacyjne (66%), doradztwo i załatwianie spraw urzędowych (62%) oraz wsparcie emocjonalne (52%).
- Obraz jaki wyłania się z badania to niewystarczająca oferta pomocy seniorom mieszkającym na terenie Gminy – za taką uznaje ją 57%, a pozytywnie oceniło ją 22%.

Obszary problemowe

W oparciu o wnioski wynikające z analizy sytuacji, wyróżniono najważniejsze obszary problemowe w dziedzinie planowania strategicznego, tj.:

- zagrożenie izolacją społeczną i samotnością osób starszych oraz stały wzrost na przestrzeni lat udziału osób starszych w ogólnej liczbie ludności;
- niewystarczająca oferta pomocy osobom starszym na terenie Gminy.

Korelacje

Dziedzinami, szczególnie powiązаныmi z obszarem „Aktywność i integracja seniorów” są:

- **wsparcie osób niepełnosprawnych** – przede wszystkim poprzez związane z wiekiem i starzeniem się organizmu, stopniowe i postępujące ograniczenie pełnej sprawności i samodzielności w codziennym funkcjonowaniu i konieczność zapewnienia adekwatnej pomocy;
- **zdrowie psychiczne** – przede wszystkim w kontekście pojawiających się zaburzeń psychicznych typowych dla osób w podeszłym wieku np. zespoły otępienne, demencja itp., wskazane są działania realizowane we współdziałaniu z placówkami ochrony zdrowia w zakresie wymiany informacji o dostępnych formach wsparcia, w szczególności w zakresie dostępnych usług.
- **zdrowie** – osoby starsze w większości są osobami cierpiącymi na różnego rodzaju schorzenia wynikające z ich wieku, a poprzez wspólne działania podmiotów leczniczych oraz pomocy społecznej możliwe jest jak najdłuższe utrzymanie osoby w jej środowisku naturalnym, bez konieczności zapewniania opieki całodobowej.
- **wspieranie rodziny** – osoby starsze są osobami o ogromnym potencjale, posiadają wiedzę i doświadczenie potrzebne osobom młodszym do dobrego funkcjonowania w życiu rodzinnym i zawodowym.

Cele operacyjne

CEL OPERACYJNY NR 1 – Aktywizacja zawodowa, społeczno-kulturalna i obywatelska osób starszych.

L.P.	Zadania	Wskaźniki realizacji celu
1	Organizacja zajęć edukacyjnych, mających na celu rozwijanie kompetencji i umiejętności seniorów (wykłady, spotkania, warsztaty komputerowe).	Liczba seniorów uczestniczących w zajęciach edukacyjnych.
2	Organizacja zajęć rekreacyjno-sportowych oraz kulturalnych o charakterze integrującym dla osób starszych.	Liczba seniorów uczestniczących w zajęciach rekreacyjno-sportowych oraz kulturalnych.
3	Wspieranie i tworzenie miejsc przyjaznych seniorom, w których prowadzone będą różnorodne aktywności.	Liczba przeprowadzonych form aktywności wspierających seniorów, liczba uczestników, liczba dostępnych miejsc.
4	Ułatwianie dostępu do informacji przydatnych dla seniorów (o dostępnych usługach dla osób starszych) poprzez prowadzenie ogólnodostępnych serwisów internetowych, wydawanie informatorów oraz rozpowszechnianie ulotek, broszur.	Ilość udostępnionych dla mieszkańców publikacji i informacji przydatnych dla seniorów.
5	Zacieśnianie współpracy instytucji i organizacji działających na rzecz osób starszych.	Liczba działań podjętych we współpracy z organizacjami pozarządowymi na rzecz osób starszych.
6	Promowanie pozytywnego wizerunku osoby starszej w społeczności lokalnej poprzez organizowane zajęć edukacyjno-informacyjnych dla dzieci i młodzieży dotyczących starzenia się i starości.	Liczba dzieci i młodzieży biorących udział w zajęciach informacyjno-edukacyjnych.
7	Edukacja oraz promowanie zdrowego i aktywnego stylu życia wśród osób starszych.	Liczba uczestników działań edukacyjnych.
8	Diagnozowanie oraz monitorowanie sytuacji i potrzeb osób starszych.	Liczba przeprowadzonych diagnoz.
9	Działania z zakresu animacji i integracji międzypokoleniowej, w tym m.in. realizacja wspólnych projektów we współpracy z placówkami oświatowymi i instytucjami kultury.	Liczba działań podjętych w ramach animacji i integracji międzypokoleniowej.

10	Wspieranie różnych form samoorganizowania się seniorów, w tym współpraca na rzecz powołania terenie Gminy samodzielnego Uniwersytetu Trzeciego Wieku.	Liczba działań podjętych w ramach wspierania różnorodnych form samoorganizowania się osób starszych.
----	---	--

Wdrażanie

Podmioty odpowiedzialne	Podmioty współpracujące	Źródła finansowania
GOPS, UG.	NGO, Klub Seniora, placówki oświatowe.	Środki własne, budżet państwa, środki europejskie.

CEL OPERACYJNY NR 2 – Systemowe wsparcie osób starszych i ich bliskich w celu zapewnienia warunków możliwie pełnego i adekwatnego wsparcia dla seniorów pozwalającego na aktywne funkcjonowanie w środowisku lokalnym.

L.P.	Zadania	Wskaźniki realizacji celów
1	Prowadzenie mieszkań chronionych wspieranych adresowanych do osób starszych.	Liczba funkcjonujących mieszkań chronionych.
2	Udzielanie pomocy materialnej i niematerialnej osobom w wieku poprodukcyjnym.	Liczba osób w wieku poprodukcyjnym objęta pomocą materialną i niematerialną.
3	Podniesienie jakości i dostępności usług opiekuńczych i rehabilitacyjnych dla osób starszych.	Liczba osób starszych objętych usługami opiekuńczymi.
4	Propagowanie i organizowanie wolontariatu w odpowiedzi na potrzeby osób starszych.	Liczba podjętych w formie wolontariatu działań.
5	Organizowanie szkoleń dla opiekunów osób starszych.	Liczba osób biorących udział w szkoleniach dla osób starszych.
6	Prowadzenie akcji informacyjnych/warsztatów w zakresie bezpieczeństwa osób starszych.	Liczba podjętych akcji informacyjnych/przeprowadzonych warsztatów.
7	Utworzenie Dziennego Domu Pobytu dla osób starszych.	Liczba miejsc dostępnych dla osób starszych w dziennym domu pomocy.
8	Podejmowanie działań na rzecz wydłużania pobytu seniorów w środowisku rodzinnym, w tym m.in.: szkoleniowe i doradcze	Liczba działań podjętych na rzecz wydłużania pobytu seniorów w środowisku rodzinnym.

wsparcie rodzin w procesie opieki domowej oraz rozwój nowych metod działania i doskonalenia kadr, mające na celu czasowe odciążenie rodzin w obowiązkach sprawowania opieki nad osobą starszą.

Wdrażanie

Podmioty odpowiedzialne	Podmioty współpracujące	Źródła finansowania
GOPS, UG.	NGO, Klub Seniora, PP.	Środki własne, budżet państwa, środki europejskie.

1.6. PROMOCJA ZATRUDNIENIA, REINTEGRACJA ZAWODOWA I SPOŁECZNA OSÓB PODLEGAJĄCYCH WYKLUCZENIU SPOŁECZNEMU

Podstawowe informacje, skala problemu i działań interwencyjnych

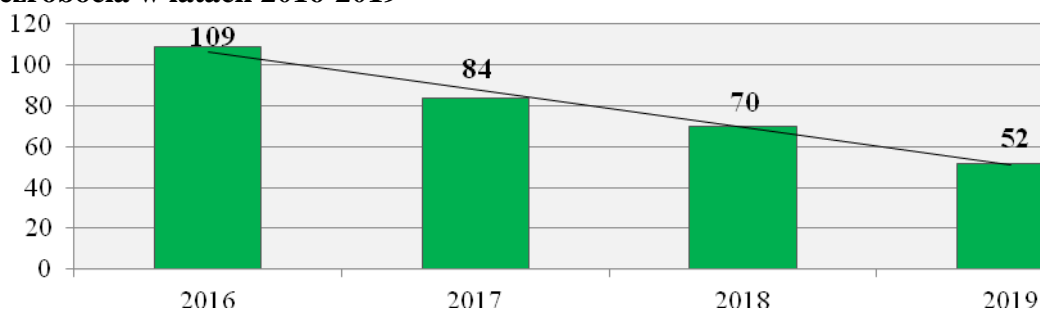
Wśród głównych zjawisk kryzysowych zachodzących w sferze społecznej jest bezrobocie. Bezrobocie, w szczególności długotrwałe (przekraczające 12 miesięcy), jest bardzo niekorzystne społecznie, gdyż wpływa negatywnie zarówno na warunki bytowe jednostki lub rodziny (długotrwały brak stałego wynagrodzenia, uzależnienie od wsparcia z systemu pomocy społecznej), jak również kondycję psychofizyczną (zaburzenia zdrowia psychicznego, dolegliwości psychosomatyczne) oraz społeczną (pogłębiająca się izolacja społeczna, spadek aktywności osoby pozostającej bez pracy). Czynniki te bardzo często skutkują wzrostem ubóstwa, pogłębiają stan wykluczenia zawodowego i społecznego (np. zanik posiadanych kwalifikacji zawodowych i trudności w przystosowaniu się do zmieniających się zasad funkcjonowania rynku pracy), a także mogą prowadzić do pojawienia się patologicznych zjawisk takich jak: nadużywanie alkoholu i przestępczość. Negatywne skutki bezrobocia odciskają również piętno na funkcjonowaniu rodziny osoby pozostającej bez pracy. W szczególności dotyczy to dzieci osoby bezrobotnej, które odczuwając własną sytuacją materialną jako gorszą, w porównaniu do swoich rówieśników, stopniowo mogą izolować się, co jest dotkliwym ograniczeniem naturalnych potrzeb związanych z rozwojem

intelektualnym i społecznym. Bezrobocie jest również przyczyną zaniechania uczestnictwa w życiu kulturalnym i społecznym.

W 2019 roku ogólna liczba rodzin korzystających ze wsparcia Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej z powodu bezrobocia kształtowała się na poziomie 52. Na przestrzeni lat 2016-2019 można zauważyć tendencję spadkową liczby rodzin korzystających z pomocy i wsparcia z tego powodu. W ciągu ostatnich czterech lat bezrobocie znajdowało się na czwartym miejscu jako powód udzielenia pomocy i wsparcia rodzinom korzystającym z pomocy społecznej.

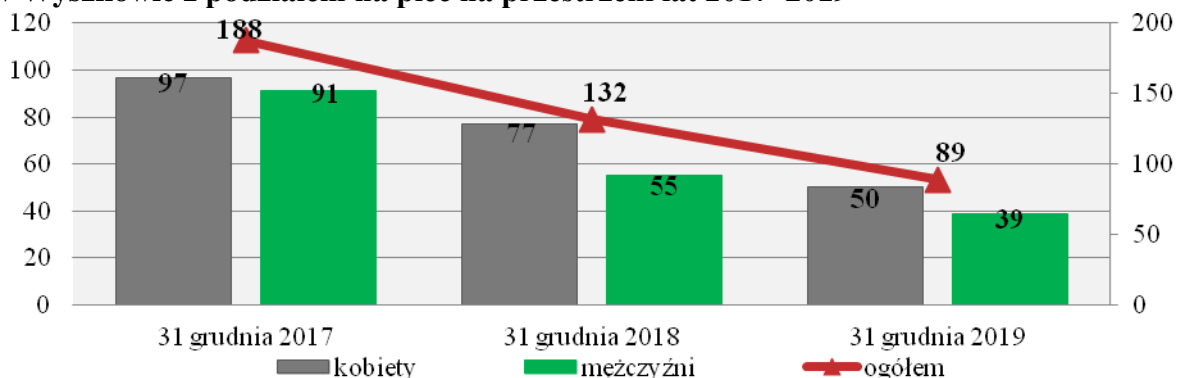
Wykres 97. Liczba rodzin, którym zostało udzielone pomoc i wsparcie z powodu bezrobocia w latach 2016-2019

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2017, 2018, 2019 rok

Na koniec 2019 roku w Powiatowym Urzędzie Pracy w Wyszku zarejestrowanych było łącznie 89 osób. Oznacza to spadek w stosunku do roku poprzedniego o 33%, natomiast w porównaniu do roku 2017 spadek o 53%. W 2019 roku pod względem płci widoczna była niewielka dysproporcja – pozostających bez pracy kobiet było nieco więcej niż mężczyzn (liczba kobiet - 50, liczba mężczyzn - 39).

Wykres 98. Mieszkańcy Gminy zarejestrowani w Powiatowym Urzędzie Pracy w Wyszku z podziałem na płeć na przestrzeni lat 2017–2019

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl/>

Rozpatrując kwestię liczby bezrobotnych osób z podziałem na grupę wiekową możemy zauważyć, że w stosunku do 2017 roku nastąpił spadek zarówno udziału osób do

25 roku życia, jak i mających więcej niż 50 lat w ogólnej liczbie zarejestrowanych w PUP mieszkańców Gminy. Różnica pomiędzy rokiem 2016, a 2019 dla tych grup osób kształtuje się na następującym poziomie: w przypadku bezrobotnych do 25 roku życia jest to 10 pp, natomiast w stosunku do bezrobotnych powyżej 50 roku życia różnica wynosi 22 pp. Na przestrzeni ostatnich lat dostrzegalny jest podobny odsetek zarejestrowanych w PUP osób powyżej 50 roku życia.

Tabela 43. Liczba zarejestrowanych bezrobotnych mieszkańców gminy Brańszczyk w latach 2017-2019 z podziałem na wiek

kategoria wiekowa	31 grudnia 2017		31 grudnia 2018		31 grudnia 2019	
	liczba osób	%	liczba osób	%	liczba osób	%
ogółem	188	100	132	100	89	100
do 25 roku życia	41	22	29	22	11	12
powyżej 50 roku życia	49	26	40	30	27	30

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl/>

Ze zjawiskiem długotrwałego bezrobocia mamy do czynienia w przypadku osoby zarejestrowanej w urzędzie pracy jako bezrobotnej przez okres powyżej 12 miesięcy. Jest to zjawisko niekorzystne, ponieważ świadczy albo o braku chęci podjęcia pracy albo o braku możliwości podjęcia zatrudnienia. Według danych z Powiatowego Urzędu Pracy w Wyszowie, pod koniec 2019 roku osoby pozostające bez zatrudnienia powyżej 12 miesięcy stanowiły 31%, spośród wszystkich bezrobotnych mieszkańców Gminy. Na przestrzeni lat 2017-2019 udział osób długotrwale bezrobotnych w ogólnej liczbie wszystkich mieszkańców Gminy zarejestrowanych w PUP, uległ stopniowemu zmniejszeniu (w 2017 roku osoby te stanowiły 46% ogółu, natomiast w 2018 roku – 39%). Szczegółowe dane dotyczące liczby zarejestrowanych w PUP mieszkańców Gminy z podziałem na czas pozostawania bez pracy przedstawiony został w tabeli poniżej.

Tabela 44. Liczba zarejestrowanych w PUP mieszkańców gminy Brańszczyk z podziałem na okres pozostawania bez pracy oraz płeć na przestrzeni 2017-2019

okres pozostawania bez pracy	31 grudnia 2017		31 grudnia 2018		31 grudnia 2019	
	kobiety	mężczyźni	kobiety	mężczyźni	kobiety	Mężczyźni
do 1 miesiąca	70	108	96	117	60	96
do 3 miesięcy	183	219	176	158	157	136
3-6 miesięcy	196	123	170	104	150	137
6-12 miesięcy	175	111	133	93	92	44
12-24 miesięcy	141	88	141	60	69	35

powyżej 24 miesięcy	102	101	49	30	28	21
---------------------	-----	-----	----	----	----	----

Źródło: dane z Powiatowego Urzędu Pracy w Wyszkanie

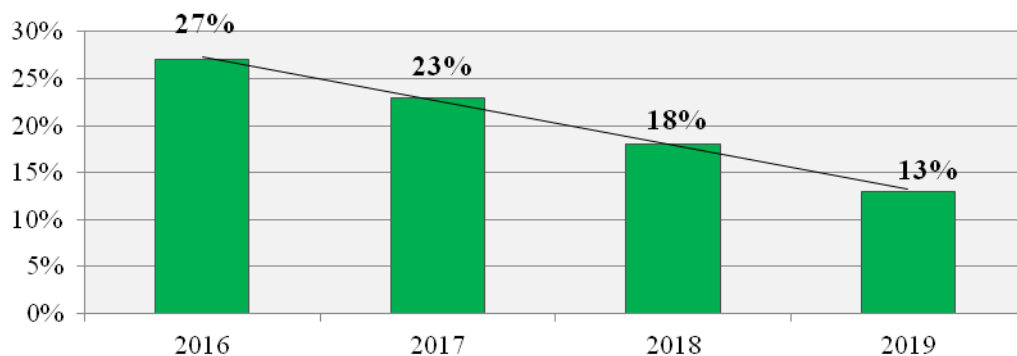
Mieszkańcy gminy Brańszczyk korzystają z pomocy Powiatowego Urzędu Pracy z pomocy w kierunku rozwoju zatrudnienia. W 2019 roku bezrobotni w wieku 18-29 lat (w tym także niepełnosprawni) zamieszkujący gminę Brańszczyk mogli wziąć udział w projekcie „Aktywizacja osób młodych pozostających bez pracy w powiecie wyszkowskim (IV)” realizowanym przez Powiatowy Urząd Pracy w Wyszkanie. W ramach przedsięwzięcia uczestnicy mogli otrzymać takie formy wsparcia jak: staże, jednorazowe środki na podjęcie działalności gospodarczej, szkolenia oraz bony szkoleniowe. Osoby powyżej 30 roku życia mogły wziąć udział w projekcie „Aktywizacja osób w wieku 30 lat i więcej pozostających bez pracy w powiecie wyszkowskim (III)” współfinansowanym przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Mazowieckiego na lata 2014-2020. Głównym celem projektu było zwiększenie możliwości zatrudnienia osób w wieku 30 lat i więcej należących do grup defaworyzowanych pozostających bez pracy w powiecie wyszkowskim. Grupę docelową stanowiły osoby w wieku 50 lat i więcej, osoby z niepełnosprawnościami, osoby długotrwale bezrobotne. Osoby o niskich kwalifikacjach zawodowych, kobiety i mężczyźni w wieku pomiędzy 30 a 49 rokiem życia. W ramach projektu uczestnicy mieli możliwość wzięcia udziału w stażach, szkoleniach oraz mogli skorzystać z jednorazowych środków na podjęcie działalności gospodarczej.

Dostrzegalna jest pozytywna tendencja jeśli chodzi o zmianę wskaźnika bezrobocia wśród beneficjentów pomocy społecznej. Wskaźnik ten obliczany jest jako stosunek liczby osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej z powodu bezrobocia, do liczby osób w rodzinach korzystających z pomocy ogółem. W porównaniu do lat poprzednich, w 2019 roku obserwowany jest jego spadek – z 27% w 2016 roku do 13% w 2019 roku.

Wykres 99. Wskaźnik bezrobocia wśród beneficjentów pomocy społecznej na przestrzeni 2016-2019

Źródło: Ocena zasobów pomocy społecznej za 2019 rok

DIAGNOZA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH

Odsetek dorosłych mieszkańców oceniających znalezienie pracy jako trudne i bardzo trudne.

• 84%

Odsetek dorosłych mieszkańców deklarujących trudności w znalezieniu pracy.

• 54%

WNIOSKI Z PRZEPROWADZONEGO BADANIA

- Z uzyskanych danych wynika, że bardzo duża część mieszkańców uważa, że **znalezienie pracy** na terenie Gminy jest trudne lub bardzo trudne (84%), natomiast tylko 9% jest zdania, że jest to łatwe lub bardzo łatwe.
- Warto podkreślić, że co drugi badany negatywnie ocenia swoje **szanse na rynku pracy** (54%).
- Zdaniem 38% ankietowanych Gmina nie podejmuje żadnych **form wsparcia dla osób bezrobotnych**.
- Zdecydowana większość mieszkańców gminy Brańszczyk nigdy nie korzystała z **form aktywizacji zawodowej** proponowanej przez Powiatowy Urząd Pracy (67%).

Obszary problemowe

W oparciu o wnioski wynikające z prezentowanej powyższej analizy oraz diagnozy problemów społecznych, wyróżniono najważniejsze obszary problemowe w dziedzinie planowania strategicznego, tj.:

- utrzymujący się znaczny udział osób długotrwale bezrobotnych w ogólnej liczbie mieszkańców Gminy zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy;
- niewielka ilość mieszkańców korzystających z form aktywizacji zawodowej.

Korelacje

Dziedzinami szczególnie powiązаныmi z obszarem „Promocja zatrudnienia, reintegracja zawodowa i społeczna osób podlegających wykluczeniu społecznemu”, są:

- **wspieranie rodziny** – utrata pracy zawodowej jest szczególnie dotkliwa dla osób, które mają na utrzymaniu rodzinę, skutki bezrobocia dotyczą wówczas nie tylko jednostki, ale również najbliższego otoczenia – rodziny, utrata pracy zawodowej wpływa najczęściej na powstanie atmosfery napięcia i zagrożenia, prowadzącej do lęku, niepewności czy beznadziejności, a ograniczenie możliwości materialnego zabezpieczenia rodziny prowadzi do ograniczenia stopnia zaspokojenia poszczególnych potrzeb; opisane sytuacje w sposób szczególny mają wpływ na dzieci w rodzinach;
- **ubóstwo** – brak pracy, a w związku z tym wynagrodzenia, bezpośrednio wpływa na obniżenie poziomu życia i niesamodzielność finansową; podstawowym czynnikiem odpowiedzialnym za powstawanie biedy jest brak pracy, czyli bezrobocie lub bierność zawodowa, brak dochodów z pracy często uniemożliwia zaspokajanie podstawowych potrzeb;
- **wsparcie osób niepełnosprawnych** – przede wszystkim w kontekście ograniczonej liczby ofert pracy skierowanej do osób niepełnosprawnych;
- **profilaktyka i rozwiązywanie problemów uzależnień od substancji psychoaktywnych** – przede wszystkim w kontekście używania nałogowych schematów rozładowania napięcia wynikającego z doświadczenia problemu bezrobocia;

- **zdrowie psychiczne** – przede wszystkim w kontekście występowania bezrobocia jako tzw. czynnika wyzwalającego zaburzenia psychiczne;
- **edukacja** – w kontekście możliwości wykorzystania narzędzi przekwalifikowania, podniesienia kompetencji, kształcenia ustawicznego, zmiany profilu zawodowego jako czynniki zapobiegające utracie pracy oraz mający wpływ na szybki powrót na rynek pracy w sytuacji jej utraty.

Cele operacyjne

CEL OPERACYJNY NR 1 – wspieranie zatrudnienia i reintegracji osób bezrobotnych poprzez prowadzenie działań aktywizujących osoby pozostające bez pracy.

L.P.	Zadania	Wskaźnik realizacji celu
1	Stała współpraca z Powiatowym Urzędem Pracy w zakresie: organizacji szkoleń podnoszących kwalifikacje zawodowe osób bezrobotnych oraz zwiększających szanse na podjęcie lub utrzymanie zatrudnienia.	Liczba zorganizowanych szkoleń oraz liczba osób biorących w nich udział.
2	Objęcie pomocą materialną i niematerialną rodzin dotkniętych problemem bezrobocia.	Liczba rodzin dotkniętych problemem bezrobocia objętych pomocą materialną i niematerialną.
3	Budowanie i wzmacnianie kompetencji oraz zachowań społecznych u osób i rodzin z problemem bezrobocia.	Liczba osób objętych programem wsparcia.
4	Stała współpraca z Powiatowym Urzędem Pracy w zakresie: organizowania prac interwencyjnych, robót publicznych oraz prac społecznie użytecznych dla osób bezrobotnych.	Liczba osób biorących udział w pracach interwencyjnych, robotach publicznych oraz pracach społecznie użytecznych.
5	Prowadzenie działalności informacyjnej w zakresie dostępnych form wsparcia i aktywizacji osób bezrobotnych.	Liczba podjętych działań informacyjnych.
6	Prowadzenie poradnictwa zawodowego wśród dorosłych mieszkańców Gminy oraz uczniów.	Liczba osób objętych poradnictwem zawodowym.
7	Realizacja warsztatów/szkoleń z zakresu umiejętności poszukiwania pracy.	Liczba osób biorących udział w szkoleniach/warsztatach.
8	Wykorzystanie w pracy socjalnej kontraktów socjalnych służących aktywizacji zawodowej	Liczba beneficjentów pomocy społecznej, z którymi zostały

	i zwiększenia szans na podjęcie zatrudnienia, szczególnie osób długotrwale bezrobotnych.	zawarte kontrakty socjalne.
9	Pobudzanie i wzmocnienie systemu motywacji oraz przekazywanie praktycznych umiejętności w celu aktywnego poruszania się na rynku pracy.	Liczba osób objętych programem wsparcia.
10	Zawieranie i realizacja kontraktów socjalnych.	Liczba zawartych i zrealizowanych kontraktów socjalnych.
11	Organizacja opieki nad dziećmi do lat 3 w publicznych placówkach umożliwiająca szczególnie osobom samotnie wychowującym dzieci podjęcie zatrudnienia.	Liczba miejsc dostępnych w publicznych placówkach sprawujących opiekę nad dziećmi do lat 3.

Wdrażanie

Podmioty odpowiedzialne	Podmioty współpracujące	Źródła finansowania
GOPS.	PUP, UG, NGO, placówki oświatowe, pracodawcy i inne instytucje oraz organizacje lokalnego rynku pracy.	Środki własne, środki europejskie, budżet państwa.

CEL OPERACYJNY NR 2 – rozwój rynku pracy i nowych miejsc zatrudnienia poprzez wykorzystanie lokalnego potencjału gospodarczego.

L.P.	Zadania	Wskaźnik realizacji celu
1	Współpraca gminy Brańszczyk z Powiatowym Urzędem Pracy oraz lokalnymi pracodawcami w zakresie zwiększania aktywności zawodowej wśród osób bezrobotnych.	Liczba podjętych działań w ramach współpracy poszczególnych instytucji.
2	Prowadzenie Centrum Przedsiębiorczości i Aktywizacji Zawodowej, w tym Inkubatora Przedsiębiorczości.	Liczba powstałych Centrów Przedsiębiorczości i Aktywizacji Zawodowej.
3	Organizacja szkoleń i doradztwa dla przedsiębiorców w zakresie pozyskiwania wsparcia finansowego na rozpoczęcie lub rozwój prowadzonej działalności gospodarczej.	Liczba osób objętych szkoleniami i poradnictwem.
4	Stworzenie odpowiedniej oferty reklamującej gminę Brańszczyk w celu pozyskania inwestorów tworzących nowe miejsca pracy.	Liczba pozyskanych przedsiębiorców.
5	Zatrudnienie Doradcy Zawodowego prowadzącego konsultacje lub warsztaty dla przedsiębiorców chcących prowadzić własną	Liczba zorganizowanych konsultacji/warsztatów dla przedsiębiorców.

działalność gospodarczą.

Wdrażanie

Podmioty odpowiedzialne	Podmioty współpracujące	Źródła finansowania
PUP, UG.	NGO, placówki oświatowe, pracodawcy i inne instytucje oraz organizacje lokalnego rynku pracy.	Środki własne, środki europejskie, budżet państwa.

1.7. WSPARCIE OSÓB Z PROBLEMEM UBÓSTWA

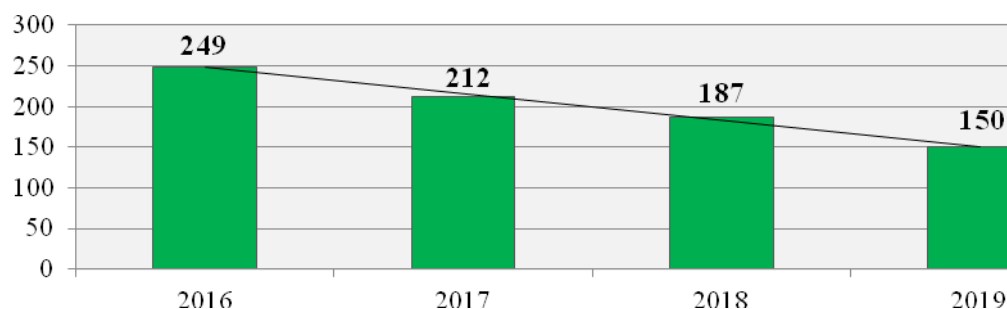
Podstawowe informacje, skala problemu i działań interwencyjnych

Diagnozy w zakresie poziomu ubóstwa dokonano na podstawie danych statystycznych dotyczących liczby beneficjentów pomocy społecznej oraz przyznanych świadczeń z pomocy społecznej. Ich zakres umożliwił zarówno opis stanu najbardziej aktualnego, jak również porównanie dynamiki zachodzących procesów poprzez porównanie zmian na przestrzeni lat. W tym celu analizie poddano liczbę osób, które uprawniane były do korzystania ze świadczeń ogółem oraz tych, które uprawnione były do pomocy z tytułu ubóstwa.

W 2019 roku ubóstwo jako powód udzielania pomocy i wsparcia z pomocy społecznej znajdował się na pierwszym miejscu pod względem liczby rodzin, którym udzielono pomocy i wsparcia. Z tego powodu wsparcie otrzymało 150 rodzin.

Dane źródłowe pokazują, że ogólna liczba rodzin zamieszkujących Gminę, którym zostały udzielone pomoc i wsparcie z powodu ubóstwa uległa na przestrzeni lat 2016-2019 spadkowi. W 2016 roku z tego powodu z pomocy skorzystało 249 rodzin, w 2017 roku - 212, w 2018 roku - 187, natomiast w 2019 roku - 150. W stosunku do 2016 roku oznacza to spadek o 40%.

Wykres 100. Liczba rodzin korzystających z pomocy i wsparcia z powodu ubóstwa na przestrzeni lat 2016-2019

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2017, 2018 i 2019 rok

W 2019 roku zasiłki stałe pobierały 73 osoby, tj. o 5% mniej niż w 2018 roku i o 18% mniej w stosunku do 2017 roku. W przypadku zasiłków okresowych, w 2019 roku liczba ich świadczeniobiorców kształtowała się na poziomie 46 – co oznacza spadek o 13% w stosunku do roku 2018 i tylko 6% w stosunku do roku 2017. Zasiłki celowe pobierało natomiast 69 osób i jest to spadek o 8% w porównaniu do dwóch poprzednich lat.

Na przestrzeni ostatnich lat dostrzegalna jest tendencja spadkowa w zakresie przyznawanych zasiłków stałych i okresowych i jednocześnie wzrost liczby osób, którym przyznawane są zasiłki celowe.

Tabela 45. Liczba osób, którym przyznano zasiłki stałe, celowe, okresowe oraz kwota świadczeń na przestrzeni lat 2016-2019

rodzaj zasiłku	2016		2017		2018		2019	
	liczba osób	kwota świadczeń	liczba osób	kwota świadczeń	liczba osób	kwota świadczeń	liczba osób	kwota świadczeń
zasiłek stały	87	479 886	89	478 723	77	428 112	73	426 381
zasiłek okresowy	58	67 509	49	61 539	53	71 754	46	72 585
zasiłek celowy	99	65 549	75	51 480	75	47 586	69	34 684

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2017, 2018 i 2019 rok

Mieszkańcy gminy Brańszczyk w okresie od 2014 do 2018 roku korzystali również z programu finansowego w zakresie dożywiania - „Pomoc państwa w zakresie dożywiania” na lata 2014-2020. Strategicznym celem Programu było ograniczenie zjawiska niedożywienia dzieci i młodzieży z rodzin o niskich dochodach lub znajdujących się w trudnej sytuacji, ze szczególnym uwzględnieniem uczniów z terenów objętych wysokim poziomem bezrobocia i ze środowisk wiejskich oraz osób dorosłych, w szczególności osób samotnych, w podeszłym wieku, chorych lub osób niepełnosprawnych. Program jest elementem polityki społecznej państwa w zakresie:

- wsparcia finansowego gmin w wypełnianiu zadań własnych o charakterze obowiązkowym,
- poprawy poziomu życia rodzin o niskich dochodach,
- poprawy stanu zdrowia dzieci i młodzieży,
- kształtowania właściwych nawyków żywieniowych⁵⁴.

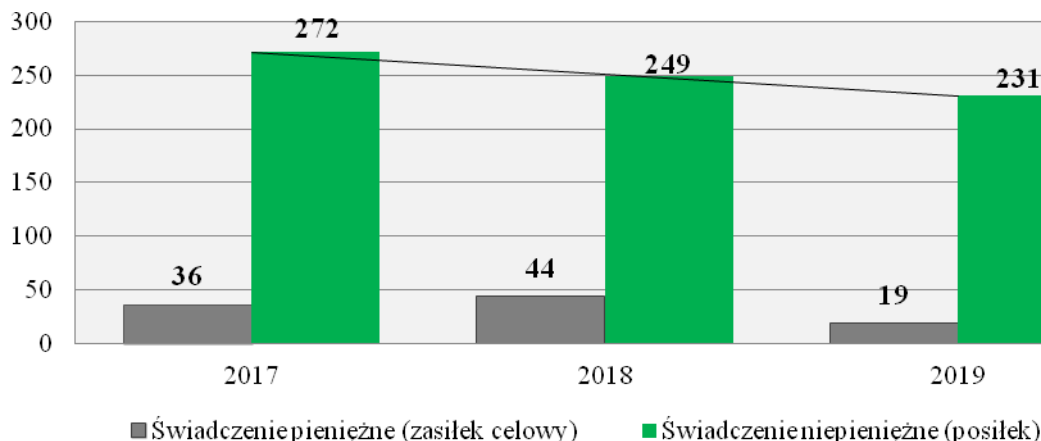
Wśród osób otrzymujących świadczenie pieniężne w 2019 roku, 19 mieszkańców to osoby, którym to świadczenie przyznano w ramach wieloletniego programu „Pomoc państwa w zakresie dożywiania”. W formie świadczenia niepieniężnego pomoc otrzymało w przedmiotowym roku 231 osób. Na przestrzeni ostatnich trzech lat liczba świadczeniobiorców niepieniężnej formy zasiłku zmalała – w porównaniu do roku 2016 nastąpił spadek o 15%. W przypadku liczby świadczeniobiorców otrzymujących świadczenie

⁵⁴ www.gov.pl/web/rodzina

pieniężne również możemy zauważyć spadek – w porównaniu do 2018 roku liczba ta zmalała aż o 57%, natomiast w stosunku do roku 2017 o 47%.

Wykres 101. Świadczenia pieniężne i niepieniężne przyznane w ramach programu wieloletniego „Pomoc Państwa w zakresie dożywiania” w latach 2017-2018 (liczba osób)

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2017 i 2018 rok

Osoby uzyskujące niskie dochody lub pozbawione dochodów mają możliwość ubiegania się o dofinansowanie do wydatków mieszkaniowych ponoszonych z związku z zajmowaniem lokalu mieszkalnego. W 2018 i 2019 roku świadczenie pieniężne w formie dodatków mieszkaniowych otrzymało tylko jedno gospodarstwo domowe.

Wartość wskaźnika barometru ubóstwa w wymiarze finansowym kształtuje się w gminie Brańszczyk na znacznie niższym poziomie, niż ma to miejsce zarówno na terenie całego powiatu jak i województwa. Na wartość barometru ubóstwa w wymiarze finansowym składają się następujące wskaźniki: dochód w gminie przypadający na jednego mieszkańca, liczba osób, którym przyznano świadczenie (pieniężne/ niepieniężne) przypadająca na każde 1000 mieszkańców gminy oraz odsetek osób długotrwale korzystających z pomocy społecznej do liczby wszystkich osób korzystających z pomocy społecznej. Im wyższa wartość wskaźnika, tym sytuacja Gminy jest korzystniejsza. W gminie Brańszczyk wynosi on -0,57, natomiast na terenie powiatu -0,11.

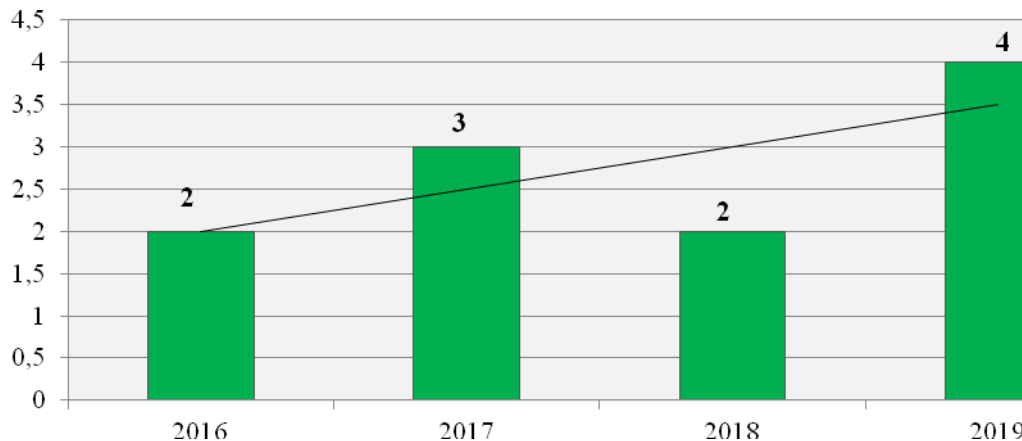
Rysunek 11. Wartość wskaźnika barometru ubóstwa w wymiarze finansowym w gminie Brańszczyk, powiecie wyszkowskim oraz województwie mazowieckim w 2019 roku

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2019 rok

Bezpośrednio z ubóstwem wiąże się problem bezdomności – jest często zarówno przyczyną ubóstwa jak i jego skutkiem. W 2019 roku z powodu bezdomności pomocy i wsparcie otrzymały 4 osoby, w 2018 roku - 2 osoby, natomiast w 2017 - 3. Informacje w tym zakresie na przestrzeni lat 2016-2019 przedstawia poniższy wykres. Dane statystyczne dotyczące liczby osób korzystających z pomocy i wsparcia z GOPS wskazują na to, że problem bezdomności nie występuje na terenie gminy Brańszczyk w dużym natężeniu.

Wykres 102. Liczba osób korzystających z pomocy i wsparcia z powodu bezdomności na przestrzeni lat 2016-2019

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2017, 2018 i 2019 rok

DIAGNOZA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH

Odsetek dorosłych mieszkańców deklarujących doświadczenie wykluczenia społecznego.

- 30%

Odsetek dorosłych mieszkańców oceniających występowanie na terenie Gminy problemu ubóstwa w dużej skali.

- 13%

Odsetek dorosłych mieszkańców deklarujących doświadczenie ubóstwa.

- 37%

WNIOSKI Z PRZEPROWADZONEGO BADANIA

- Z uzyskanych danych wynika, że **wykluczenia społecznego** doświadczył blisko, co trzeci mieszkaniec Gminy. Najczęstszym powodem odrzucenia było ubóstwo, wielodzietność rodziny oraz sieroctwo.
- W środowisku 71% ankietowanych znajdują się osoby, które doznały z powodu swojej sytuacji życiowej wykluczenia społecznego – najczęściej to osoby uzyskujące niskie dochody, osoby uzależnione oraz bezrobotne.
- Obraz jaki wyłania się z badania to stosunkowo wysoki odsetek respondentów deklarujących **występowanie ubóstwa na terenie Gminy** – 55% uważa, że występuje ono w niedużej skali, natomiast 13% - w dużej skali.

Obszary problemowe

W oparciu o wnioski wynikające z prezentowanej analizy oraz diagnozy problemów społecznych, wyróżniono najważniejsze obszary problemowe w dziedzinie planowania strategicznego, tj.:

- ograniczenie możliwości zaspokajania podstawowych potrzeb bytowych w wyniku niedoboru środków finansowych, skutkujące funkcjonowaniem w sytuacji zagrożenia egzystencji;
- ubóstwo stanowiące główny powód korzystania z pomocy społecznej mieszkańców Gminy na przestrzeni ostatnich trzech lat;
- ograniczona aktywność zawodowa i społeczna wśród osób dorosłych; przyjmowanie pozycji społecznej „osoby ubogiej” jako stałej formy funkcjonowania społecznego, która prowadzi do zjawiska wyuczonej bezradności;
- wzrost liczby osób bezdomnych korzystających z pomocy społecznej.

Korelacje

Problem ubóstwa pozostaje w ścisłej korelacji z innymi problemami społecznymi. Główne obszary korelacji można uznać za determinanty ubóstwa.

- **bezrobocie** – czynnikiem decydującym o sytuacji materialnej jednostki i rodziny, jest miejsce zajmowane na rynku pracy, a ubóstwem zagrożone są przede wszystkim osoby bezrobotne i rodziny osób bezrobotnych;
- **niepełnosprawność** – obecność osoby niepełnosprawnej w gospodarstwie domowym znacznie zwiększa ryzyko zagrożenia ubóstwem;
- **wiek** – w Polsce najczęściej ubóstwem ekonomicznym zagrożeni są ludzie młodzi, w tym dzieci jako członkowie rodzin. Niezależnie od niższej niż w pozostałych przedziałach wiekowych częstotliwości zagrożenia ubóstwem, szczególnie trudna sytuacja dotyczy osób starszych, których możliwości podejmowania aktywnych działań zmierzających do poprawy swojej sytuacji materialnej są znacznie ograniczone z powodu stanu zdrowia, wieku oraz funkcjonowania w jednoosobowych gospodarstwach domowych;
- **wykształcenie** – ważnym wskaźnikiem warunkującym zagrożenie ubóstwem jest (niskie) wykształcenie, kompetencje zawodowe członków gospodarstwa domowego.

Cele operacyjne

CEL OPERACYJNY NR 1 – rozwój systemu wsparcia i inkluzji, działającego na rzecz aktywnego uczestnictwa w życiu społecznym i zawodowym osób, rodzin i środowisk zagrożonych wykluczeniem społecznym.

L.P.	Zadania	Wskaźniki realizacji celu
1	Podnoszenie skuteczności wsparcia przez pracę socjalną, ukierunkowaną na wzmacnianie potencjału osób i rodzin w przezwyciężaniu trudnej sytuacji życiowej z wykorzystaniem ich uprawnień, zasobów i możliwości.	Liczba osób objętych wsparciem ukierunkowanym na wzmacnianie potencjału w przezwyciężaniu trudnej sytuacji życiowej z wykorzystaniem ich uprawnień, zasobów i możliwości.
2	Realizacja działań mających na celu wyrównywanie szans edukacyjnych dla dzieci i młodzieży z rodzin dotkniętych problemem ubóstwa.	Liczba osób objętych działaniami mającymi na celu wyrównywanie szans edukacyjnych dla dzieci i młodzieży z rodzin dotkniętych problemem ubóstwa.
3	Organizacja i dofinansowywanie szkoleń podnoszących kwalifikacje zawodowe osób z problem ubóstwa.	Liczba zorganizowanych szkoleń podnoszących kwalifikacje zawodowe i osób biorących w nich udział.
4	Rozpowszechnianie wśród mieszkańców materiałów informacyjno-edukacyjnych dotyczących możliwych form pomocy w przypadku doświadczania problemu ubóstwa.	Liczba rozpowszechnionych materiałów informacyjno-edukacyjnych.
5	Inicjowanie współpracy pomiędzy instytucjami oraz organizacjami pozarządowymi w zakresie włączania społecznego i walki z ubóstwem.	Liczba działań inicjujących współpracę pomiędzy instytucjami oraz organizacjami pozarządowymi w zakresie włączania społecznego i walki z ubóstwem.
6	Kształtowanie wzorców współpracy obywatelskiej przez umożliwienie włączenia się w udzielanie pomocy przez osoby prywatne – organizacja i wspieranie idei wolontariatu	Liczba osób objętych wolontaryjnymi działaniami pomocowymi.

Wdrażanie

Podmioty odpowiedzialne	Podmioty współpracujące	Źródła finansowania
GOPS.	UG, NGO, PUP, placówki oświatowe.	Środki własne, środki europejskie, budżet państwa.

CEL OPERACYJNY NR 2 – wzmacnianie lokalnych systemów przeciwdziałania ubóstwu i wykluczeniu społecznemu przy uwzględnieniu współdziałania beneficjentów pomocy w rozwiązywaniu trudnej sytuacji.

L.P.	Zadania	Wskaźniki realizacji celu
1	Zapewnienie bezpieczeństwa socjalnego rozumianego jako dostęp do świadczeń pomocy społecznej w celu umożliwienia zaspokojenia przez osoby i rodziny podstawowych potrzeb bytowych z uwzględnieniem współpracy w rozwiązywaniu trudnej sytuacji życiowej.	Liczba osób objętych pomocą społeczną w formie świadczeń.
2	Udzielanie pomocy w zakresie dożywiania w formie zasiłków na zakup żywności oraz w formie pomocy niepieniężnej.	Liczba osób, którym udzielono pomocy w zakresie dożywiania.
3	Udzielanie uczniom z rodzin dotkniętych problemem ubóstwa pomocy w formie stypendiów i zasiłków szkolnych.	Liczba uczniów, którym została udzielona pomoc w formie stypendiów i zasiłków szkolnych.
4	Pomoc osobom i rodzinom dotkniętych problemem ubóstwa oraz związaną z tym bezradnością w prowadzeniu gospodarstwa domowego, poprzez udzielanie zasiłków celowych i rzeczowych.	Liczba osób i rodzin, które otrzymały pomoc w formie zasiłków celowych i rzeczowych.
5	Promowanie aktywnych form pomocy przez utrzymywanie zatrudnienia w ramach prac społecznie użytecznych i robót publicznych.	Liczba pracujących osób w formie zatrudnienia w ramach prac społecznie użytecznych i robót publicznych.
6	Identyfikacja, diagnozowanie, badanie i monitorowanie natężenia wybranych problemów społecznych na terenie Gminy.	Liczba podjętych działań w celu identyfikacji natężenia wybranych problemów społecznych.

Wdrażanie

Podmioty odpowiedzialne	Podmioty współpracujące	Źródła finansowania
GOPS.	NGO, UG.	Środki własne, budżet państwa, środki europejskie.

CEL OPERACYJNY NR 3 – podejmowanie działań mających na celu rozwój systemu pomocy osobom bezdomnym poprzez udzielenie wsparcia i aktywizacji tych osób, a także zmniejszenie skali problemu bezdomności.

L.P.	Zadania	Wskaźniki realizacji celu
1	Praca socjalna polegająca na aktywizacji i motywowaniu osób bezdomnych do zmiany dotychczasowego trybu życia.	Liczba działań polegających na aktywizacji i motywowaniu osób bezdomnych do zmiany dotychczasowego trybu życia.
2	Współpraca międzyinstytucjonalna w zakresie problemu bezdomności – przekazywanie informacji na temat sytuacji osób bezdomnych oraz bezpośrednia pomoc.	Liczba działań podjętych we współpracy międzyinstytucjonalnej na rzecz osób bezdomnych.
3	Monitorowanie skali bezdomności oraz sytuacji osób bezdomnych na terenie Gminy.	Liczba działań monitorujących skalę bezdomności w Gminie oraz sytuacje osób bezdomnych.
4	Przekazywanie osobom bezdomnym informacji w zakresie dostępnych dla nich form pomocy.	Liczba osób bezdomnych, którzy została przekazana informacja w zakresie dostępnych dla nich form pomocy.
5	Wsparcie materialne osób bezdomnych.	Liczba osób bezdomnych, którym udzielone zostało wsparcie.
6	Działania edukacyjno-informacyjne mające na celu uwrażliwienie społeczności lokalnej na problem bezdomności oraz zmotywowanie do reagowania w przypadku, gdy osoba bezdomna znajduje się w sytuacji zagrożenia życia.	Liczba przeprowadzonych w społeczności lokalnej działań edukacyjno-informacyjnych.
7	Ułatwienie osobom bezdomnym dostępu do korzystania z publicznej służby zdrowia.	Liczba wniosków złożonych przez osoby bezdomne, NFZ lub podmioty lecznicze.
8	Zwiększenie dostępności usług w formie mieszkań chronionych i wspieranych.	Liczba udostępnionych mieszkań chronionych/wspieranych.

Wdrażanie

Podmioty odpowiedzialne	Podmioty współpracujące	Źródła finansowania
GOPS.	NGO, UG, PP.	Środki własne, budżet

1.8. PROBLEM PRZESTĘPCZOŚCI

DIAGNOZA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH

Odsetek dorosłych mieszkańców oceniających swoją okolicę jako niebezpieczną.

- 13%

Odsetek dorosłych mieszkańców twierdzących, że Gmina nie prowadzi działań mających na celu zwiększenie poczucia bezpieczeństwa mieszkańców.

- 13%

Odsetek dorosłych mieszkańców oceniających spacery w swojej okolicy po zmroku jako niebezpieczne lub raczej niebezpieczne.

- 11%

Obszary problemowe

W oparciu o wnioski wynikające z analizy sytuacji, wyróżniono najważniejsze obszary problemowe w dziedzinie planowania strategicznego, tj.:

- stosunkowo wysoki odsetek mieszkańców uważających swoją okolicę jako niebezpieczną.

Korelacje

Dziedzinami, szczególnie powiązanimi z obszarem „Przestępczość” są:

- **bezrobocie i ubóstwo** – długotrwałe bezrobocie prowadzić może do obniżenia poczucia własnej sprawczości, z kolei ubóstwo skutkować może przeniesieniem odpowiedzialności za swoje życie i czyny na obecnie panujący ustrój/władze/konkretne instytucje;
- **wspieranie rodziny** – w zakresie przekazywania pozytywnych norm i wartości życia w bezpiecznym, nie przestępczym społeczeństwie;

- **przemoc** – przemoc ściśle związana jest z pojęciem przestępczości; przemoc w rodzinie, która nie jest zgłaszana, utwierdzać może sprawcę w poczuciu bezkarności;
- **uzależnienia** – zarówno w kontekście handlu nielegalnymi towarami, jak i zwiększeniem dokonywanych przestępstw pod wpływem substancji psychoaktywnych.

Cele operacyjne

CEL OPERACYJNY NR 1 – podejmowanie działań prewencyjnych dążących do zwiększenia bezpieczeństwa w przestrzeni publicznej oraz w miejscu zamieszkania.

L.P.	Zadania	Wskaźnik realizacji celu
1	Szeroko rozumiana aktywizacja społeczności lokalnej oraz edukacja mieszkańców na rzecz bezpieczeństwa zarówno w miejscu zamieszkania jak i w miejscach publicznych.	Ilość mieszkańców biorących udział w działaniach edukacyjnych dotyczących bezpieczeństwa publicznego.
2	Podnoszenie kompetencji organów działających w obszarze bezpieczeństwa publicznego.	Liczba uczestników warsztatów i szkoleń podnoszących kompetencje.
3	Zwiększenie liczby patroli Policji.	Wzrost wskaźnika wykrywalności włamań i kradzieży.
4	Rozwój monitoringu wizyjnego na terenie Gminy.	Obszar Gminy objęty monitoringiem wizyjnym.
5	Rozpowszechnianie materiałów informacyjno-edukacyjnych dotyczących bezpieczeństwa mieszkańców oraz możliwości pomocy.	Liczba rozpowszechnionych materiałów informacyjno-edukacyjnych.

Wdrażanie

Podmioty odpowiedzialne	Podmioty współpracujące	Źródła finansowania
UG, PP.	NGO, GOPS, placówki oświatowe.	Środki własne, budżet państwa, środki europejskie.

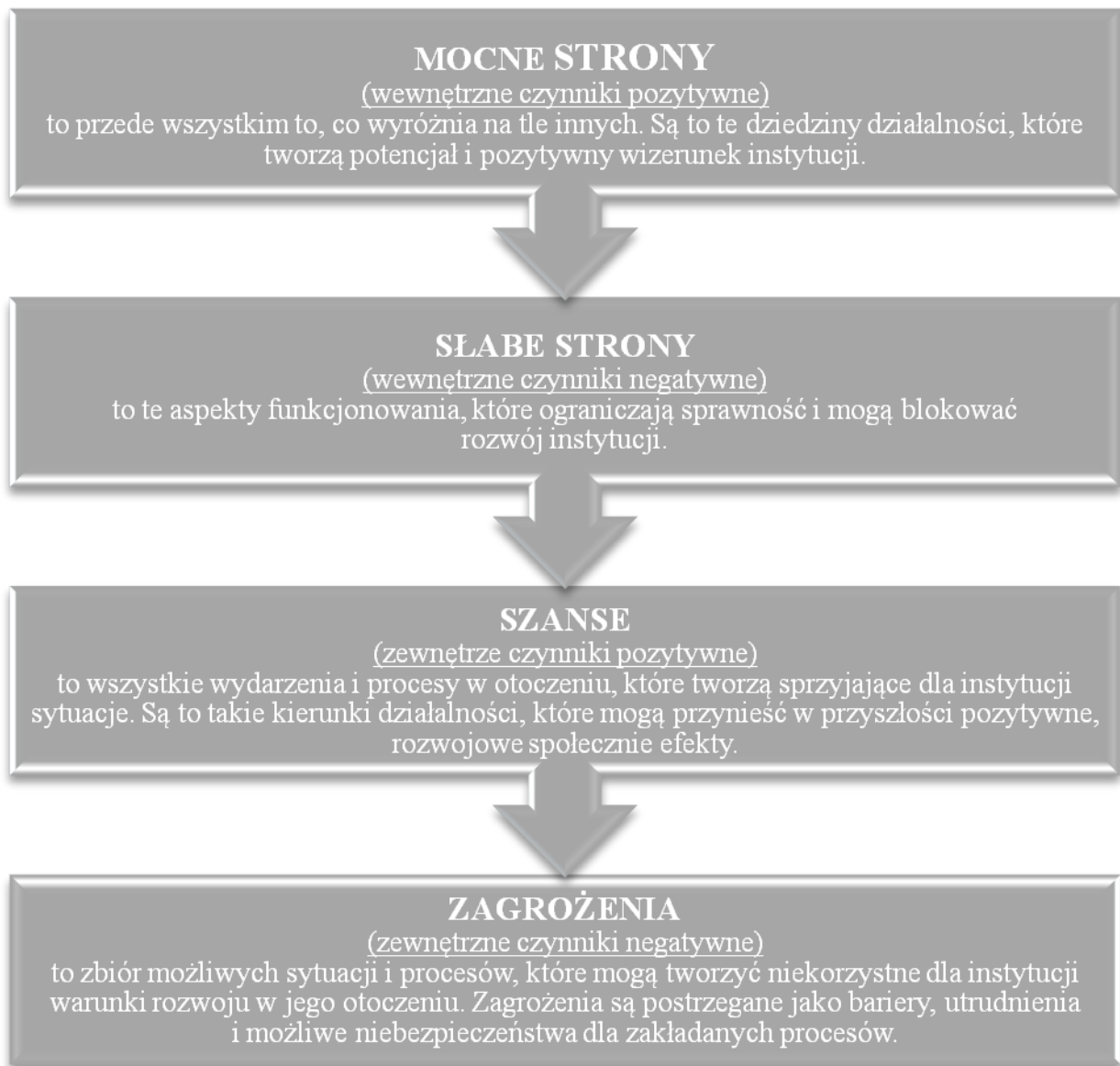

2. ANALIZA SWOT

Jedną z najbardziej powszechnie stosowanych metod i technik służących budowaniu strategii jest analiza SWOT. Analiza SWOT polega na zbadaniu silnych i słabych podmiotów działających w sferze polityki społecznej, a następnie ich konfrontacji z szansami i zagrożeniami tkwiącymi w jej bliższym i dalszym otoczeniu. Pozwala oszacować możliwości i potencjał, jakim dysponuje dany podmiot.

GRUPY CZYNNIKÓW W METODZIE SWOT SĄ DEFINIOWANE W NASTĘPUJĄCY

SPOSÓB:**MOCNE STRONY**

1. Atrakcyjność Gminy pod względem przyrodniczym oraz turystycznym.
2. Wzrost liczby podmiotów gospodarki narodowej wpisanych do rejestru REGON.
3. Funkcjonowanie licznych szkół podstawowych i punktów przedszkolnych (w tym Zespół Szkół Specjalnych).

SŁABE STRONY

1. Utrzymujący się na przestrzeni ostatnich lat ujemny przyrost naturalny.
2. Wzrost udziału osób starszych w ogólnej liczbie ludności.
3. Niewystarczająca liczba miejsc w Gminie przeznaczonych dla seniorów.
4. Brak funkcjonującego na terenie Gminy publicznego żłobka lub klubu

4. Podejmowanie licznych działań o charakterze kulturalnym.
  5. Spadek wskaźnika deprivacji lokalnej na przestrzeni ostatnich lat.
  6. Dostęp do pomocy i wsparcia dla osób uzależnionych i doznających przemocy w rodzinie dzięki funkcjonowaniu Punktu Konsultacyjno-Informacyjnego.
  7. Funkcjonowanie na terenie Gminy miejsca integracji dla seniorów – Klubu Seniora.
  8. Funkcjonowanie Domu Emeryta.
  9. Prowadzenie licznych programów i warsztatów profilaktycznych dla dzieci i młodzieży w szkołach.
  10. Współpraca międzyinstytucjonalna w zakresie rozwiązywania problemów społecznych mieszkańców.
  11. Stosunkowo mały odsetek dorosłych mieszkańców deklarujących doświadczenie oraz stosowanie przemocy (wyniki badania ankietowego).
  12. Stosunkowo mały odsetek uczniów sięgających po wyroby nikotynowe i substancje psychoaktywne (wyniki badania ankietowego).
  13. Możliwość korzystania z bezpłatnego poradnictwa prawnego i psychologicznego.
  14. Zmniejszająca się liczba osób bezrobotnych na terenie Gminy.
  15. Organizacje pozarządowe działające w obszarze propagowania aktywnego trybu życia wśród dzieci i młodzieży.
5. Występujący w dużym natężeniu problem ubóstwa na terenie Gminy.
  6. Brak realizowania programów profilaktycznych włączających rodziców w działania profilaktyczne związane z używaniem substancji psychoaktywnych przez uczniów oraz zjawiskiem przemocy.
  7. Stosunkowo wysoki odsetek uczniów deklarujących doświadczenie i stosowanie przemocy.
  8. Występowanie problemu prowadzenia pojazdów pod wpływem alkoholu.
  9. Brak lokali socjalnych na terenie Gminy.
  10. Niedostateczny poziom dostosowania infrastruktury technicznej do osób niepełnosprawnych.
  11. Brak działających klubów samopomocowych rodzin osób uzależnionych od alkoholu.
  12. Brak świadomości części mieszkańców na temat negatywnych konsekwencji stosowania przemocy wobec dzieci jako metody wychowawczej.
  13. Zbyt mała ilość alternatywnych form spędzania czasu wolnego dla mieszkańców.
  14. Brak funkcjonujących na terenie Gminy organizacji pozarządowych o profilu działalności skierowanej na pomoc w rozwiązywaniu problemów społecznych.

SZANSE

1. Rozwój turystyki.
2. Rozwój gospodarczy Gminy.
3. Pozyskanie środków unijnych na rozwój Gminy.
4. Utworzenie nowych miejsc pracy w Gminie.
5. Aktywizacja społeczna mieszkańców, rozwój fizyczny i sportowy.
6. Poszerzenie oferty zajęć pozalekcyjnych dla dzieci i młodzieży.
7. Wzrost aktywności i integracji osób starszych.
8. Rozwój usług społecznych na rzecz osób starszych.
9. Szkolenia i podnoszenie kompetencji kadry działającej w obszarze rozwiązywania problemów społecznych.
10. Dostępność do pomocy w przypadku doświadczenia przez mieszkańców problemów przemocy lub uzależnień.
11. Rozwiązywanie problemów społecznych mieszkańców we współpracy z organizacjami pozarządowymi.
12. Skuteczność w rozwiązywaniu problemów społecznych oraz przeciwdziałaniu im dzięki współpracy międzyinstytucjonalnej.
13. Wspieranie lokalnych artystów i rzemieślników.

ZAGROŻENIA

1. Starzejące się społeczeństwo.
2. Wzrost zapotrzebowania na ośrodki wsparcia oraz zakłady opiekuńczo-lecznicze dla osób starszych.
3. Zwiększenie się liczby mieszkańców potrzebujących pomocy społecznej.
4. Narastanie zjawiska wyuczonej bezradności.
5. Zagrożenie izolacją społeczną i samotnością osób starszych.
6. Wzrost liczby osób długotrwale bezrobotnych.
7. Zwiększenie skali problemu przemocy w stosunku do dzieci.
8. Wzrost problemów opiekuńczo-wychowawczych w rodzinach, zaburzenie więzi rodzinnych.
9. Podejmowanie zachowań ryzykownych przez dzieci i młodzież.
10. Brak perspektyw zawodowych zwłaszcza dla ludzi młodych – emigracja zarobkowa, niekorzystne tendencje w rodzinach spowodowane długookresowymi wyjazdami.
11. Występowanie czynników zwiększających ryzyko nasilenia się zjawiska uzależnień (ubóstwo, bezrobocie).

3. MISJA I WIZJA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH

Wizja rozwiązywania problemów społecznych dla gminy Brańszczyk została opracowana w oparciu o analizę sytuacji społecznej oraz identyfikację obszarów strategicznych.

Gmina Brańszczyk dążąca do skutecznego rozwiązania problemów społecznych wspólnoty, ze szczególnym uwzględnieniem działań na rzecz osób, rodzin oraz grup zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym, poprzez właściwe, zintegrowane działania mieszkańców, organów administracji samorządowej oraz organizacji pozarządowych; dostrzegająca potencjał tkwiący w mieszkańcach, lokalizacji i dziedzictwie przyrodniczym. Tak sformułowana wizja pozwala na zdefiniowanie misji, w brzmieniu:

Misją Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Brańszczyk jest skuteczna i zintegrowana polityka społeczna, dążąca do budowania Gminy wspierającej i właściwie wykorzystującej potencjał społeczności i zasobów lokalnych, zmierzająca do zapewnienia pożądanej jakości życia i przeciwdziałająca zjawiskom zagrażającym równowadze społecznej jej mieszkańców.

4. ZAKŁADANE REZULTATY REALIZACJI STRATEGII

Zakłada się, że realizacja Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Brańszczyk przyniesie:

- stałą i pełną diagnozę problemów społecznych i ocenę stopnia zaspokojenia zdiagnozowanych potrzeb wraz z ich stałym monitoringiem;

- wzrost aktywności na rzecz rozwiązywania problemów społecznych innych podmiotów niż jednostki pomocy społecznej oraz poprawę przepływu i wymiany informacji między tymi podmiotami;
- poprawę dostępu do informacji i stałą aktualizację wiedzy o oferowanych usługach społecznych, w tym o charakterze specjalistycznym dla rozmaitych grup adresatów w formie dla nich przyjaznej z wykorzystaniem elektronicznego dostępu do informacji;
- zwiększenie udziału obywateli, wspólnot mieszkańców i organizacji pozarządowych w tworzeniu lokalnych rozwiązań poprawiających jakość życia;
- wzrost atrakcyjności gminy Brańszczyk jako przyjaznego dla rodzin z dziećmi i seniorów miejsca życia;
- wzrost aktywności własnej obywateli i rodzin w tym na rzecz najbliższego otoczenia lokalnego;
- wzrost liczby osób objętych instrumentami aktywizacji zawodowej w podmiotach ekonomii społecznej;
- poprawę dostępu do takich ofert dla osób ze szczególnymi ograniczeniami z racji wieku, niepełnosprawności, długotrwałego bezrobocia i niskich kwalifikacji zawodowych.

5. SYSTEM WDRAŻANIA STRATEGII

Aby narzędzie jakim jest Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Brańszczyk mogło być określane mianem skutecznego – musi zostać logistycznie wdrażane do realizacji. Konieczne jest wyznaczenia lidera, który będzie pracował nad komunikacją, motywacją i kształtem realizacji zapisów. W procesie wdrażania dokumentu uwzględnić należy również udział zewnętrznych partnerów społeczno-gospodarczych.

Podstawowe założenia:

1. Liderem i koordynatorem Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych jest GOPS.
2. Głównym partnerem w jej realizacji jest gmina Brańszczyk.
3. Przyjęty system wdrożeniowy wyposażony musi być w narzędzia, które m.in. mają służyć systematycznej kontroli i korekcie zapisów niniejszej Strategii.

Plan komunikacji społecznej dokumentu

Obszary problemowe Strategii zostały przedstawione przed przystąpieniem do jej opracowania wszystkim zainteresowanym podmiotom odpowiedzialnym za realizację zadań zawartych w strategii. Po uchwaleniu Strategii przez Radę Gminy, zostanie umieszczona na stronie internetowej Gminy.

6. MONITORING

Proces monitoringu wdrażania strategii będzie służył identyfikacji osiągniętych rezultatów oraz porównaniu ich zgodności z założeniami. Dane zebrane i opracowane w procesie monitoringu posłużą do ewaluacji Strategii. Będzie ona polegała na gromadzeniu i opracowywaniu informacji i danych zebranych od wszystkich podmiotów zaangażowanych w realizację działań strategicznych. Punktem odniesienia będą przede wszystkim wskaźniki określone w strategii odnoszące się do poszczególnych celów. Dla oceny zmian zachodzących w wybranych, niemożliwych do opisu za pomocą wskaźników bazowych obszarach, służyć będą wskaźniki kontekstowe (pokazujące dane zjawisko w szerszym kontekście, zwykle w odniesieniu do dłuższych okresów czasu). Dane do pomiaru wskaźników pozyskiwane będą z: danych statystycznych GUS, jednostek organizacyjnych UG, Posterunku Policji, PUP, ze sprawozdań GOPS, GKRPA, sprawozdań z realizacji gminnych programów i projektów oraz od organizacji pozarządowych. Monitorowanie umożliwi bieżącą ocenę realizacji zaplanowanych kierunków działań lub też pozwoli na modyfikację i dokonywanie korekt w przypadku istotnych zmian społecznych, które mogą zaistnieć w wyniku, np. zmiany regulacji prawnych lub nasilenia niektórych problemów społecznych. Informacja nt. realizacji strategii oraz osiągniętych efektów przygotowywana będzie przez GOPS przy ścisłej współpracy z gminą Brańszczyk. Wnioski z monitoringu i rekomendacje na przyszłość będą stanowić jeden z elementów aktualizacji Strategii przeprowadzanej co dwa lata.

7. EWALUACJA

Ewaluacja oznacza systematyczne zbieranie, analizę i interpretację danych w celu określenia wartości strategii. W szerokim pojęciu proces ten musi odpowiadać na pytanie,

w jakim stopniu strategia rozwiązuje realne problemy społeczności lokalnej, w wąskim zaś aspekcie ewaluacja koncentruje się na realizacji oceny zapisów strategii np. wskaźników realizacji celów i zadań strategii oraz rozwiązywanie problemów.

7.1. ZAKRES EWALUACJI

Ewaluacji podlegać będzie:

- materiał empiryczny stanowiący podstawę do analiz i ocen;
- ocena trafności, skuteczności, efektywności, użyteczności, trwałość i spójności.

7.2. SPOSÓB EWALUACJI

Analiza przeprowadzona zostanie w szczególności pod kątem identyfikacji obszarów ryzyka i barier dla skutecznej i efektywnej realizacji procesów monitorowania i ewaluacji i określenia nowych zagrożeń. Do ewaluacji zostanie wykorzystana metoda samodzielnej oceny stopnia realizacji Strategii i osiągniętych efektów, dokonywana siłami własnymi na podstawie zbioru informacji pochodzących z monitoringu, wsparta dodatkowymi narzędziami oceny.

7.3. NARZĘDZIA EWALUACJI

Planuje się stosowanie szerokiego zakresu metod i technik badań społeczno-ekonomicznych służących pomiarowi efektów oraz wyjaśnieniu mechanizmów interwencji publicznej z wykorzystaniem:

- ilościowych metod badawczych – pozwoli to na gromadzenie i analizę informacji liczbowych, poznanie częstości występowania badanego zjawiska oraz określenie poziomu zależności, jakie występują pomiędzy różnymi danymi;
- technik: ankiety, zestawienia danych (np. koszty, ilość świadczeniobiorców, ilość usług);
- narzędzi: tabel, wykresów, diagramów.

7.4. OKRES EWALUACJI

Planuje się przeprowadzenie w 2025 roku ewaluację końcową, która będzie stanowić obiektywną ocenę założeń, procesu realizacji i rezultatów pod względem stosowności, skuteczności, trwałości, efektywności, a także użyteczności podjętych w ramach Strategii działań.

8. OCENA RYZYKA

Dokument Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych poddany został analizie pod kątem zgodności przyjętych postanowień i sposobu ich realizacji. Kluczową okolicznością jest fakt wyznaczenia przez Strategię celów, wskazania działań dla poszczególnych obszarów wsparcia i interwencji, określenia wskaźników stopnia ich realizacji oraz szeroko zakrojony zakres konsultacji tego dokumentu dla wyeliminowania ryzyka sprzeczności z innymi strategicznymi ustaleniami i opracowaniami. Ponadto przyjęcie tego dokumentu istotnie ograniczy ryzyko planowania zadań budżetowych w sferze społecznej bez uwzględnienia rzeczywiście zdiagnozowanych problemów i potrzeb. Analiza taka przeprowadzana będzie także okresowo z wykorzystaniem danych z monitoringu, a ewentualne stwierdzone ryzyko, w szczególności wynikające ze zmiany zewnętrznych okoliczności i zdarzeń mających wpływ na realizację wyznaczonych celów i zadań na podstawie tego monitoringu i ewaluacji, będą mogły być identyfikowane i ograniczane poprzez dopuszczalną aktualizację.

V. WNIOSKI I PODSUMOWANIE

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Brańszczyk jest dostosowana do zidentyfikowanych w procesie badawczym potrzeb społecznych. Planowane sposoby ich zaspokajania są kontynuacją istniejącego systemu wsparcia i tworzą możliwość jego uzupełnienia o nowe rozwiązania. W związku z powyższym, z jednej strony Strategia proponuje zmianę stosowanych metod tak, by chronić przed zagrożeniami społecznymi, z drugiej zaś wskazuje na konieczność przejścia do prewencji trudnych sytuacji życiowych, tak aby nie dopuścić do ich wystąpienia lub maksymalnie skrócić czas ich trwania.

Cele strategiczne i kierunki działań sformułowane zostały w oparciu o analizę systemu pomocy społecznej, edukacji, ochrony zdrowia, profilaktyki uzależnień i sytuację na lokalnym rynku pracy. Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych zakłada rozszerzenie i pogłębienie form pracy socjalnej, szeroką współpracę z różnymi instytucjami i organizacjami pozarządowymi działającymi w obszarze polityki społecznej. W myśl ustawy o pomocy społecznej, podejmowane działania powinny doprowadzić, w miarę możliwości, do życiowego usamodzielnienia się objętych nią osób i rodzin oraz do ich integracji ze środowiskiem.

W ramach wypracowanej strategii przyjmuje się podejście nastawione przede wszystkim na: wzmocnienie postaw aktywnych; wdrożenie modelu pomocy zintegrowanej; partnerskich działań instytucji i organizacji pozarządowych w stworzeniu lokalnego systemu rozwiązywania problemów społecznych.

Analiza problemów społecznych będących przedmiotem niniejszej Strategii zwraca również uwagę na tzw. nowe ryzyka socjalne czyli trudne sytuacje, nie tylko materialne, które pojawiły się w efekcie zmian zwłaszcza demograficznych. Zapisy zawarte w Strategii realizowane będą zgodnie z wytyczonymi działaniami, ale w skali i harmonogramie zależnych od możliwości finansowych. Będzie podlegała okresowym weryfikacjom i niezbędnym modyfikacjom związanym ze zmieniającą się rzeczywistością społeczno-ekonomiczną, zidentyfikowanymi potrzebami mieszkańców gminy Brańszczyk i przepisami prawa. Wielość i różnorodność potrzeb społecznych, przy istniejących ograniczeniach budżetowych, oznacza potrzebę zwiększenia efektywności pomocy społecznej poprzez

racjonalne określanie wydatków, maksymalne wykorzystanie istniejącego potencjału oraz stosowanie rozwiązań o charakterze bardziej systemowym niż akcyjnym. Przyjmuje się w niniejszym dokumencie, że osiągnięcie zamierzonego rezultatu będzie możliwe dzięki:

- podejmowaniu działań wspierających rozwój przedsiębiorczości mieszkańców oraz ścisłej korelacji tych działań z potrzebą zapewnienia osobom pracującym warunków do wychowywania dzieci,
- dostosowaniu oferty usług do potrzeb starzejącego się społeczeństwa; działania będą ukierunkowane na wspieranie rozwoju rynku usług dla seniorów, ale również na ich wszechstronną aktywizację,
- podniesieniu kapitału społecznego poprzez wzmacnianie potencjału istniejących i nowopowstających organizacji pozarządowych i podmiotów pożytku publicznego, które swoją działalnością wspierają społeczeństwo,
- wspieraniu działań prospołecznych, wolontarystycznych i samopomocowych oraz rozwijaniu umiejętności współpracy, w tym relacji Gminy – Obywatel,
- promowaniu i rozwijaniu inicjatyw z zakresu ekonomii społecznej,
- doskonaleniu dialogu społecznego poprzez badanie opinii i potrzeb lokalnych, propagowaniu działań profilaktycznych i edukacyjnych dla dzieci i młodzieży,
- zwiększeniu dostępu do informacji o działaniach w zakresie szeroko rozumianej polityki społecznej oraz wsparciu rodzin i opiekunów osób niepełnosprawnych, chorych i starszych,
- interdyscyplinarnej i wielosektorowej współpracy z instytucjami i organizacjami mającymi wpływ na budowanie kolejnych narzędzi na rzecz zabezpieczenia potrzeb mieszkańców Gminy.

Zgodnie z celami strategicznymi głównym założeniem niniejszego dokumentu jest to, że jego realizacja powinna przyczynić się do dobrej jakości życia mieszkańców gminy Brańszczyk, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci, młodzieży, osób starszych oraz grup osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym. Należy zaznaczyć, że zadania z zakresu szeroko rozumianej polityki społecznej realizowane są za pomocą wszelkich dostępnych kompetencji i możliwości Gminy, natomiast Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych jest wyborem priorytetowych obszarów i kierunków działań, które uznane zostały za kluczowe, a więc umożliwiające najskuteczniejsze i najbardziej efektywne osiągnięcie założonych rezultatów.

VI. BIBLIOGRAFIA

1. Joanna Staręga-Piasek, *Metodologia strategicznego rozwiązywania problemów społecznych*, Warszawa 2013.
2. Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t.j. Dz.U. z 2019 r. poz. 1507 z późn. zm.).
3. <https://www.google.com/maps/>
4. https://www.osp.org.pl/hosting/katalog.php?id_w=8&id_p=188&id_g=1496
5. <https://bdl.stat.gov.pl/>
6. www.branszczyk.pl
7. <https://e-turysta.pl/wypoczynek-nad-bugiem-branszczyk.html>
8. <http://www.mazowieckiszlaktradycji.com/poi-lista/skansen-im-marii-zywirskiej-w-branszczyku.pl>
9. <https://poradnik.ngo.pl/>
10. J. Oniszczyk, *Współczesne państwo w teorii i praktyce. Wybrane elementy*.
11. M. Yaziji, J. Doh, *Organizacje pozarządowe a korporacje*.
12. *Program Współpracy z organizacjami pozarządowymi i innymi uprawnionymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego na 2020 rok* (Uchwała Nr XIII.97.2019 Rady Gminy Brańszczyk z dnia 29 listopada 2019 roku)
13. *Statut Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Brańszczyku* (uchwała Rady Gminy Nr XXXVII.191.2017 z dnia 17 marca 2017 roku).
14. *Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2017, 2018 i 2019 rok*.
15. Kinney J., Leaton G., *Zrozumieć alkohol*, Warszawa 1996 r.
16. *Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych na 2020 rok* (uchwała nr XIX/105/2019 Rady Gminy Brańszczyk z dnia 30 grudnia 2019 roku).
17. *Sprawozdanie z działalności samorządów gminnych w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych PARPA-G1 za 2017, 2018 i 2019 rok*.

VII. SPIS RYSUNKÓW, WYKRESÓW I TABEL

1. SPIS RYSUNKÓW

Rysunek 1. Typy diagnozy społecznej	14
Rysunek 2. Etap badania	15
Rysunek 3. Dobór próby badawczej	20
Rysunek 4. Struktura próby badawczej	20
Rysunek 5. Położenie gminy Brańszczyk na mapie Polski.....	22
Rysunek 6. Położenie gminy Brańszczyk na terenie powiatu wyszkowskiego	23
Rysunek 7. Liczba podmiotów zarejestrowanych na terenie gminy Brańszczyk według klas wielkości (stan na koniec 2019 roku).....	28
Rysunek 8. Płeć:	52
Rysunek 9. Płeć:	94
Rysunek 10. Łączna wartość sprzedanego na terenie gminy Brańszczyk alkoholu w latach 2017-2019.....	141
Rysunek 11. Wartość wskaźnika barometru ubóstwa w wymiarze finansowym w gminie Brańszczyk, powiecie wyszkowskim oraz województwie mazowieckim w 2019 roku	190

2. SPIS TABEL

Tabela 1. Przyrost naturalny w gminie Brańszczyk na przestrzeni lat 2017-2019	25
Tabela 2. Udział ludności według ekonomicznych grup wieku w ogólnej liczbie ludności w latach 2016-2019 (w procentach)	26
Tabela 3. Zasoby mieszkaniowe w Gminie na przestrzeni lat 2016-2018.....	36
Tabela 4. Instalacje techniczno-sanitarne w gminie Brańszczyk na przestrzeni lat 2016-2018 (w procentach).....	37
Tabela 5. Dane statystyczne dotyczące opieki zdrowotnej w Gminie w porównaniu do powiatu w 2018 roku.....	41

Tabela 6. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej w podziale na wiek i płeć według liczby wypłaconych świadczeń w latach 2017-2019	48
Tabela 7. Liczba osób długotrwale pobierających świadczenie w latach 2016-2019 w podziale na płeć	49
Tabela 8. Liczba osób i rodzin, z którymi przeprowadzono wywiady środowiskowe na przestrzeni lat 2016-2019	50
Tabela 9. Jaki rodzaj alkoholu pije Pan/i najczęściej?	56
Tabela 10. . Ile porcji alkoholu wypija Pan/i w ciągu całego dnia, w którym Pan/i pije? Porcja to szklanka piwa (250ml), lampka wina (100 ml), kieliszek wódki (30 ml).....	57
Tabela 11. Czy zdarzyło się Panu/i wykonywać obowiązki w pracy pod wpływem alkoholu?	57
Tabela 12. Czy zdarzyło się Panu/i wykonywać obowiązki w pracy pod wpływem alkoholu?	57
Tabela 13. Ile sztuk papierosów dziennie Pan/i wypala?	61
Tabela 14. Czy próbował/a Pan/i kiedykolwiek rzucić palenie?	62
Tabela 15. Proszę zaznaczyć na poniższej liście, które substancje psychoaktywne stosował/a Pan/i?.....	64
Tabela 16. Czy doznał/a Pan/i przykrych konsekwencji związanych z używaniem substancji psychoaktywnych?	65
Tabela 17. Jakiego rodzaju przemocy Pan/i doznał/a?	70
Tabela 18. Kto stosował wobec Pana/i przemoc?	70
Tabela 19. Gdzie doświadczył/a Pan/i przemocy?	71
Tabela 20. Jakiego rodzaju przemoc Pan/i zastosował/a w ciągu ostatnich 12 miesięcy?	72
Tabela 21. W stosunku do kogo zastosował/a Pan/i zachowanie przemocowe?	72
Tabela 22. Czy w związku z graniem w gry na pieniądze doświadczył/a Pan/i któregoś z niżej wymienionych problemów?.....	81
Tabela 23. W jakim wieku pierwszy raz spożyłeś/aś alkohol?	97
Tabela 24. Ile razy piłeś/aś alkohol w ciągu ostatnich 30 dni?	97
Tabela 25. Jaki rodzaj alkoholu próbowałeś/aś?	97
Tabela 26. Czy miałeś/aś jakieś przykre doświadczenia związane ze spożywaniem alkoholu?	98
Tabela 27. W jaki sposób otrzymałeś/aś – zdobyłeś/aś alkohol?.....	99
Tabela 28. W jakim wieku pierwszy raz paliłeś/aś papierosy?	101

Tabela 29. Jak często palił(a)ś papierosy w ciągu ostatnich 30 dni?	101
Tabela 30. W jakim wieku pierwszy raz palił/aś e-papierosa?	102
Tabela 31. Jak często palił/aś e-papierosy w ciągu ostatnich 30 dni?	102
Tabela 32. Kto stosował wobec Ciebie przemoc?.....	110
Tabela 33. Jakiego rodzaju przemocy doznał/aś?	110
Tabela 34. Jakiego rodzaju przemoc zastosował/aś?	112
Tabela 35. Wobec kogo zdarzyło Ci się stosować przemoc?.....	112
Tabela 36. Jak często grał/aś lub obstawiał/aś gry na pieniądze w ciągu ostatnich 12 miesięcy?	117
Tabela 37. Zasiłek pielęgnacyjny dla niepełnosprawnego dziecka na przestrzeni lat 2016-2019.....	129
Tabela 38. Zasiłek pielęgnacyjny dla osoby niepełnosprawnej w wieku powyżej 16 roku życia o znacznym stopniu niepełnosprawności na przestrzeni lat 2016-2019.....	129
Tabela 39. Zasiłek pielęgnacyjny dla osoby niepełnosprawnej w wieku powyżej 16 roku życia o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, która powstała przed 21 rokiem życia na przestrzeni lat 2016-2019	129
Tabela 40. Działania Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Brańszczyku wobec osób uzależnionych w latach 2017-2019	137
Tabela 41. Dane dotyczące procedury „Niebieskie Karty” na przestrzeni lat 2017-2019.....	162
Tabela 42. Odpłatność Gminy za pobyt w Domu Pomocy Społecznej na przestrzeni lat 2016-2019.....	174
Tabela 43. Liczba zarejestrowanych bezrobotnych mieszkańców gminy Brańszczyk w latach 2017-2019 z podziałem na wiek.....	180
Tabela 44. Liczba zarejestrowanych w PUP mieszkańców gminy Brańszczyk z podziałem na okres pozostawania bez pracy oraz płeć na przestrzeni 2017-2019.....	180
Tabela 45. Liczba osób, którym przyznano zasiłki stałe, celowe i okresowe na przestrzeni lat 2016-2019.....	188

3. SPIS WYKRESÓW

Wykres 1. Liczba mieszkańców gminy Brańszczyk w latach 2016-2019	24
Wykres 2. Liczba kobiet i mężczyzn zamieszkujących gminę Brańszczyk na przestrzeni lat 2016-2019.....	24

Wykres 3. Stan cywilny mieszkańców gminy Brańszczyk według Narodowego Spisu Powszechnego z 2011 roku	25
Wykres 4. Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON w latach 2016-2019	27
Wykres 5. Podmioty gospodarki narodowej nowo zarejestrowane w latach 2016-2019.....	27
Wykres 6. Dochody i wydatki Gminy ogółem w latach 2017-2019 (w milionach złotych)....	29
Wykres 7. Dochody i wydatki Gminy na 1 mieszkańca na przestrzeni lat 2017-2019 (w złotych).....	30
Wykres 8. Stopa bezrobocia w powiecie wyszkowskim na przestrzeni lat 2016-2019 w porównaniu do całej Polski (stan na koniec roku, w procentach)	30
Wykres 9. Liczba osób pracujących na 1000 ludności w gminie Brańszczyk na przestrzeni lat 2017-2019.....	31
Wykres 10. Poziom wykształcenia mieszkańców Gminy według danych Narodowego Spisu Powszechnego	32
Wykres 11. Ludność Gminy według edukacyjnych grup wieku z podziałem na płeć w 2019 roku.....	32
Wykres 12. Wyniki standardowego egzaminu gimnazjalnego w 2019 roku uczniów z terenu gminy, powiatu i województwa.....	34
Wykres 13. Udział wydatków z budżetu Gminy na oświatę i wychowanie w latach 2017-2019	35
Wykres 14. Liczba mieszkań przypadających na 1000 mieszkańców w Gminie oraz województwie mazowieckim w latach 2016-2018	36
Wykres 15. Kadra Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej na przestrzeni lat 2017-2019.....	46
Wykres 16. Liczba rodzin i osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej w gminie Brańszczyk w latach 2016-2019.....	46
Wykres 17. Wskaźnik deprivacji lokalnej na przestrzeni lat 2016-2019 (w procentach)	47
Wykres 18. Liczba świadczeń pieniężnych i niepieniężnych w 2019 roku	48
Wykres 19. Powody udzielania świadczeń w 2019 roku (liczba rodzin).....	49
Wykres 20. Wskaźnik pracy socjalnej w gminie Brańszczyk na przestrzeni lat 2016-2019	51
Wykres 21. Wiek:.....	53
Wykres 22. Wykształcenie:.....	53
Wykres 23. Jak ocenia Pan/i swoją sytuację materialną?	54
Wykres 24. Stan cywilny:	54

Wykres 25. Jak często spożywa Pan/i alkohol?	56
Wykres 26. Czy zdarzyło się Panu/i być świadkiem sytuacji, w której ktoś prowadził pojazd pod wpływem alkoholu w ciągu ostatnich 12 miesięcy?	58
Wykres 27. Czy według Pana/i picie alkoholu w ciąży ma wpływ na rozwój dziecka?	59
Wykres 28. Jak często w ostatnich 12 miesiącach widział/a Pan/i na terenie gminy kobiety w ciąży spożywające alkohol?	59
Wykres 29. Czy na terenie gminy należy ograniczyć ilość punktów sprzedaży napojów alkoholowych?	60
Wykres 30. Jak często pali Pan/i papierosy?.....	61
Wykres 31. Jak często pali Pan/i e-papierosy?	62
Wykres 32. Jak często zażywa Pan/i środki psychoaktywne (narkotyki, dopalacze, leki w celu odurzania)?	64
Wykres 33. Czy zna Pan/i miejsca w swojej miejscowości gdzie można kupić narkotyki lub dopalacze?	66
Wykres 34. Jak ocenia Pan/i szkodliwość poniższych substancji dla zdrowia?	67
Wykres 35. Czy zna Pan/i kogoś w swoim otoczeniu, kto jest osobą doświadczającą przemocy w swoim domu?	68
Wykres 36. Czy kiedykolwiek zdarzyło się Panu/i doświadczyć przemocy?.....	69
Wykres 37. Czy w ciągu ostatnich 12 miesięcy doszło do sytuacji gdzie zastosował/a Pan/i zachowania przemocowe wobec drugiej osoby?	71
Wykres 38. Czy w Pana/i domu występuje problem przemocy?.....	73
Wykres 39. Czy Pana/i zdaniem stosowanie kar fizycznych w stosunku do dzieci jest dobrą metodą wychowawczą?.....	73
Wykres 40. Jak ocenia Pan/i stopień zaangażowania władz lokalnych, związanych z rozwiązywaniem problemów społecznych mieszkańców?	75
Wykres 41. Czy zna Pan/i dane kontaktowe do instytucji pomocowych, gdzie można się zgłosić w razie problemów?.....	76
Wykres 42. Do kogo zwrócił(a)by się Pan/i o pomoc w razie problemu uzależnień lub/i przemocy w rodzinie?	77
Wykres 43. Czy wie Pan/i gdzie szukać pomocy w przypadku doświadczenia problemu uzależnienia lub przemocy?	78
Wykres 44. Jakie działania według Pana/i podejmuje gmina, aby ograniczyć popyt na zażywanie narkotyków lub dopalaczy?.....	79

Wykres 45. Jak często Pan/i grał/a lub obstawiał/a gry na pieniądze w ciągu ostatnich 12 miesięcy?.....	80
Wykres 46. Czy Pana/i zdaniem znalezienie nowej pracy na terenie Gminy jest:	82
Wykres 47. Jak ocenia Pan/i swoje szanse na rynku pracy?	83
Wykres 48. Czy Gmina prowadzi formy wsparcia dla osób bezrobotnych?	83
Wykres 49. Z jakich form aktywizacji zawodowej proponowanej przez Urząd Pracy korzystał/a Pan/i do tej pory?	84
Wykres 50. Czy doświadczył/a Pan/i osobiście odrzucenia ze względu na:.....	86
Wykres 51. Czy w Pana/i środowisku, któreś z niżej wymienionych osób, doznały z powodu swojej sytuacji życiowej wykluczenia/odrzucenia ze społeczności lokalnej?	87
Wykres 52. Czy problem ubóstwa jest obecny w Państwa Gminie?	87
Wykres 53. Czy doświadczył/a Pan/i ubóstwa kiedykolwiek w życiu?.....	88
Wykres 54. W jakim stopniu infrastruktura techniczna w Pana/i gminie (instytucje publiczne, szkoły, ulice, przychodnie itp.) dostosowana jest do osób niepełnosprawnych tak, aby umożliwić im samodzielne funkcjonowanie?	89
Wykres 55. Jakie są według Pana/i główne potrzeby starszych osób w Państwa środowisku lokalnym?.....	90
Wykres 56. Czy uważa Pan/i, że oferta pomocy osobom starszym (opieka, pomoc, wsparcie, usługi opiekuńcze) jest wystarczająca w gminie?	91
Wykres 57. Czy ocenia Pan/i swoją okolicę jako bezpieczną?.....	92
Wykres 58. Wykres 97. Czy czuje się Pan/i bezpiecznie spacerując w swojej okolicy po zmroku?.....	92
Wykres 59. Czy Gmina prowadzi działania mające na celu podniesienie bezpieczeństwa mieszkańców?	93
Wykres 60. Wiek:.....	95
Wykres 61. Klasa:	95
Wykres 62. Ile razy w życiu zdarzyło Ci się pić alkohol?	96
Wykres 63. Ile razy w życiu (jeśli w ogóle) zdarzyło Ci się palić papierosy?.....	100
Wykres 64. Ile razy w życiu (jeśli w ogóle) zdarzyło Ci się palić e-papierosy (papierosy elektroniczne)?	101
Wykres 65. Ile razy w życiu zdarzyło Ci się zażywać środki psychoaktywne (narkotyki, dopalacze, leki w celu odurzenia)?	104

Wykres 66. Gdybyś chciał/a zdobyć narkotyki, dopalacze, alkohol, papierosy w swojej miejscowości byłoby to:.....	105
Wykres 67. Jak oceniasz szkodliwość poniższych substancji dla zdrowia?	106
Wykres 68. Jakie według Ciebie mogą być negatywne konsekwencje związane z zażywaniem alkoholu, narkotyków, dopalaczy i papierosów?.....	107
Wykres 69. Do kogo zwrócił(a)byś się o pomoc mając problem związany z alkoholem, narkotykami lub dopalaczami?.....	108
Wykres 70. Czy zdarzyło Ci się doświadczyć przemocy?.....	109
Wykres 71. Czy kiedykolwiek doszło do sytuacji w której zastosowałeś/aś przemoc wobec drugiej osoby?	111
Wykres 72. Czy w Twojej szkole występuje problem przemocy między uczniami?	113
Wykres 73. Czy w Twoim domu członkowie rodziny stosują przemoc?	113
Wykres 74. Czym według Ciebie jest cyberprzemoc?.....	114
Wykres 75. Czy doznałeś/aś kiedykolwiek, którejs z niżej wymienionych form cyberprzemocy (czyli przemocy w Internecie)?	114
Wykres 76. Czy stosowałeś/aś kiedykolwiek, którąś z niżej wymienionych form cyberprzemocy (czyli przemocy w Internecie)?	115
Wykres 77. Czy zdarzyło Ci się grać w gry za pieniądze?	116
Wykres 78. Jaka forma zajęć profilaktycznych jest wg Ciebie najciekawsza/najefektywniejsza?	118
Wykres 79. Czy Twoim zdaniem prowadzone zajęcia profilaktyczne spełniają swoje zadanie?	119
Wykres 80. Średniomiesięczna liczba rodzin korzystających z zasiłków rodzinnych wraz dodatkami oraz korzystających z jednorazowej zapomogi z tytułu urodzenia dziecka na przestrzeni lat 2016-2019	122
Wykres 81. Średnia liczba rodzin korzystających ze świadczeń wychowawczych oraz kwota świadczeń na przestrzeni lat 2017-2019.....	123
Wykres 82. Liczba osób korzystających ze świadczenia alimentacyjnego na przestrzeni lat 2016-2019.....	123
Wykres 83. Rodziny, którym zostało udzielone pomoc i wsparcie z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych w latach 2017-2019.....	123
Wykres 84. Odpłatność za pobyt dziecka w pieczy zastępczej na przestrzeni lat 2016-2019 (w złotych).....	124

Wykres 85. Rodziny, którym zostało udzielone pomoc i wsparcie z powodu niepełnosprawności w latach 2016-2019	128
Wykres 86. Liczba osób korzystających z usług opiekuńczych w latach 2016-2019.....	130
Wykres 87. Liczba rodzin korzystających z pomocy i wsparcia z powodu alkoholizmu na przestrzeni lat 2016-2019	136
Wykres 88. Udział rodzin korzystających z pomocy i wsparcia z powodu alkoholizmu lub narkomanii w ogólnej liczbie rodzin korzystających z pomocy i wsparcia na przestrzeni lat 2016-2019.....	136
Wykres 89. Liczba osób, którym udzielono porad w Punkcie Konsultacyjno-Informacyjnym w latach 2017-2019	138
Wykres 90. Wartość sprzedanego na terenie gminy Brańszczyk alkoholu na 1 mieszkańca powyżej 18 roku życia w latach 2017-2019 (w złotych).....	141
Wykres 91. Liczba punktów sprzedaży napojów alkoholowych w gminie Brańszczyk na przestrzeni lat 2017-2019	142
Wykres 92. Dane dotyczące grup roboczych w latach 2017-2019	161
Wykres 93. Liczba osób doznających oraz stosujących przemoc, którym udzielono porad w Punkcie Konsultacyjno-Informacyjnym w latach 2017-2019.....	162
Wykres 94. Udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności na przestrzeni lat 2016-2019	172
Wykres 95. Liczba osób w wieku poprodukcyjnym korzystających z pomocy społecznej w podziale na płeć w latach 2016-2019	172
Wykres 96. Zasiłki pielęgnacyjne przyznane osobom, które ukończyły 75 lat na przestrzeni lat 2016-2019 (liczba świadczeń).....	173
Wykres 97. Liczba rodzin, którym zostało udzielone pomoc i wsparcie z powodu bezrobocia w latach 2016-2019	179
Wykres 98. Mieszkańcy Gminy zarejestrowani w Powiatowym Urzędzie Pracy w Wyszku w podziale na płeć na przestrzeni lat 2017–2019	179
Wykres 99. Wskaźnik bezrobocia wśród beneficjentów pomocy społecznej na przestrzeni 2016-2019	181
Wykres 100. Liczba rodzin korzystających z pomocy i wsparcia z powodu ubóstwa na przestrzeni lat 2016-2019	187
Wykres 101. Świadczenia pieniężne i niepieniężne przyznane w ramach programu wieloletniego „Pomoc Państwa w zakresie dożywiania” w latach 2017-2018 (liczba osób)	189

Wykres 102. Liczba osób korzystających z pomocy i wsparcia z powodu bezdomności na przestrzeni lat 2016-2019 190

u l . D w o r c o w a 9 a / 1 9

3 0 - 5 5 6 K r a k ó w

t e l : 1 2 3 9 5 0 6 6 5

f a x : 1 2 3 9 5 0 6 6 4

m a i l : b i u r o @ o f i c y n a - p r o f i l a k t y c z n a . p l

